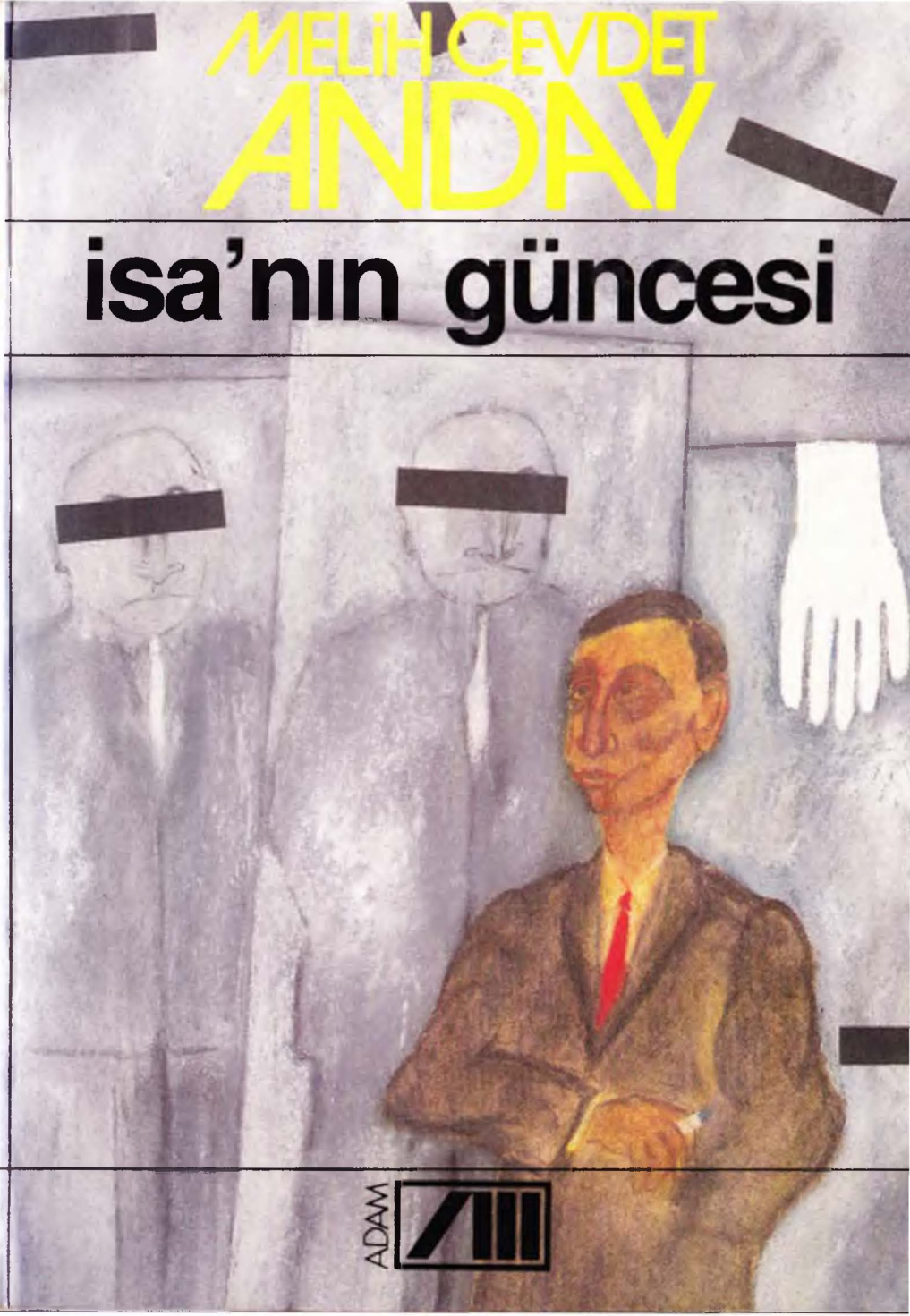
MELİH CEVDET ANDAY

İSA'NIN GÜNCESİ

MELİH CEVDET

ANDAY

isa'nın güncesi

ADAM

Melih Cevdet Anday

●

İsa'nın Güncesi

ADAM YAYINLARI
©
Anadolu Yayıncılık A.Ş.
Birinci Basım: 1974

Adam Yayınları'nda Birinci Basım: Nisan 1991

Kapak Düzeni: Sungu Çapan

Kapak Resmi: Semih Gümüş

182.01.038.551.400
91.34.Y.0016.400

YAZIŞMA ADRESİ: ADAM YAYINLARI, BÜYÜKDERE CADDESİ, ÜÇYOL MEVKİİ, NO: 57 MASLAK-İSTANBUL
TEL: 176 23 30 (8 hat) TELG: ADAMYAY TELEKS: 26534 reds tr

Melih Cevdet Anday

●

İsa'nın Güncesi

Roman

Olay bir çarşamba günü başladı, işyerimdeki yeni çalışma odamda. Bu odaya beni, olayın başladığı günden bir gün önce, salı günü öğleye doğru getirmişlerdi. Hava yağmurluydu, soğuktu; gerçi yapıya girer girmez kalorifer sıcağı vücudumu ısıtmıştı ama, yeni çalışma odam dördüncü katta olmasına karşın bana çok karanlık gelmişti; bulutlu havadan ötürü, oturacağım masayı bile zar zor seçmiştim. Boş bir odaya getirilmişim izlenimi uyanmıştı bende. Bu yüzden garip bir korkuya kapıldığımı çok iyi biliyorum. Bütün yenilikler genellikle korkutur beni. Gerçi boşluk (kapalı havanın o odaya girdiğim zaman bende uyandırdığı bu duygu), hiç de yenilik demek değildir, buna eskilik de diyebiliriz. Boşluklar gerçek olan. Ama yaşamın hep yeniliklerle dolu olduğu sanısı bizi her zaman aldatmıştır. Değişmeyen şeylerin bizde değişen şeyler izlenimi bırakması düpedüz bir aldanmadır ya, ortada aldatanın bulunmaması, ya da aldatanın bilinçli olarak bulunmaması, bir kendine inanma duygusu yaratır insanda. İyi ki yaratır.

Az sonra alıştı gözlerim odaya, önce masayı, sonra o uğursuz çelik kasayı, kapının yanındaki palto askısını gördüm. Bütün eşyam buydu. Bir konuğumu oturtacak iskemle bile yoktu odada.

Öğle yemeği paketimi masanın üstüne koydum, ıslanmış pardösümü askıya astım. Dönüp pencereden yana baktım. Bu oldukça büyük dikdörtgen biçimindeki odada, bahçeye bakan yön tümden camdı. Benim çalışacağım masa, bu camdan boyutun tam karşısındaki, demek dipteki duvara nerdeyse bitişik gibi yerleştirilmişti. Ben masama oturduğumda, bahçeyi gören bu duvar boyu cama bakacaktım. Sağ yanım duvardı, çıplak bir duvar; sol yanımda ise, camla ayrılmış iki küçük oda ile bir camlı kapı vardı. Bu küçük camlı bölmelerde birer masa, birer dolap göze çarpıyordu, ama çalışan kimse yoktu. Belki astlarım olacak memurlar için ayrılmıştı bu küçük bölmeler. Onları buradan rahatça kontrol edebilecektim; istediğim zaman sadece başımı kaldırmakla onlardan birini yanıma çağırabilecektim. Çünkü

benim odam daha büyük, bir üste yakışır bir odaydı. Polis kulübelerinin küçük olduğunu unutmuştum.

Ben de, herkes gibi, önsezimin beni hiç yanıltmadığına inanırım. Üzücü ya da yıkıcı olaylar ortaya çıkmadan önce, yüreğimde bir daralma duymuş gibi olurum, ya da gerçekten duyarım. Ama bunun hiçbir işe yaramadığını da bilirim, yine herkes gibi. İstediği kadar yüreğiniz bunalsın, beyniniz ürpersin, beklemekten başka çare yoktur; ne biçim bir olayın, nereden, ne zaman patlak vereceğini bilemeyeceğiniz için hiçbir tedbir alamazsınız. Ama olay patlak verdikten sonra sizi o ana getiren yakın zaman içindeki devinimlerinizi en küçük ayrıntılarına değin düşünür, neden şöyle yapacağıma böyle yapmadım diye üzülürsünüz. Boşunadır bu üzüntüler! İnsanda gerçekten böyle bir önsezi varsa, bu ya doğamızın acımasız bir şakası, ya da başka parçaları unutulmuş bir korunma dizgesinin işe yaramayan, zavallı bir kalıntısıdır. Önsezilerine dayanarak tedbirli davrandıklarını söyleyenler gerçekte bizi aldatıyorlar. Onların önsezi dedikleri, bir takım bilgiler toplamıdır, bunu ya bize söylemezler (daha ilginç olmak için), ya da bilmezler kendileri de. İkisinde de "Önsezi" teriminin anlamı yiter gider. Eğer "Önsezi", bilgilerimizi ayıklayamamaktan, gereğince değerlendirememekten doğan aldatıcı bir gizse, gitgide akıllandıkları ölçüde insanlar ilerde bu çeşit bir güçten hiç söz etmeyeceklerdir, çünkü bir gün sonrasını kesenkes bileceklerdir. Öyleyse biz neden kendimizi aldatıyoruz.

Bense önseziye inanırım, bunun yalnız biz insanlara değil, bütün canlılara, daha ileri gideyim mi, bütün varlıklara özgü olduğuna inanırım. Bence, önbilgilerimizin bir ürünü değildir bu. Doğa'nın işe yaramayan bir ürperişidir, yaşam kadar eskidir, çünkü yaşamın doğuşunda vardı. Bu ürperiş olmasaydı, belki doğa da olmazdı. İşe yaramadığı bundan da belli.

Eşimin o garip hastalığa tutulduğunu öğrendiğimiz günden bir gün önce de duymuştum bu önseziyi; ama önlemenin olanağı bulunmadığı için (nasıl bulunabilirdi?), ruhumun bu gizli haberleşme yeteneği ile güçsüzlüğüm arasındaki karşıtlığı o denli saçma bulmamıştım, çünkü hastalık başlayalı çok olmuştu. Ama bir süre sonra hastalığın yenildiği söylenince, önsezimin geçici bir sıkıntıyı haber verdiği kanısına vardım. Durumun sonunda ne biçim aldığını anlatmayı ileriye bırakıyorum. Sadece şunu söylemekle

yetineyim: Burada önsezimin kaynağı ben değildim.

Oysa yeni çalışma odamda çarşamba sabahı başlayan olaylar dizisinin nedeni ve amacı doğrudan doğruya bendim, tümden suçsuz olan ben. Onun için diyorum ki, önsezim bana korunma duygusu diye verilmiş olsaydı, çelik kasayı, beni bu odaya getiren müdürün yanında açardım. Böylece de bugüne değin açıklayamadığım, beni serseme çeviren bu karabasan başlamazdı, başlama olanağını bulamazdı.

Bu bakımdan (kişinin devinimlerine bağlılığı bakımından), başımıza gelen olayların kaçınılmazlığı savı yanlıştır; elimi çelik kasanın yuvarlak tokmağına atmamla başlayan, başlaması ille gerekli olan değildir. Önce şundan ki, elimi o yuvarlak tokmağa atmayabilirdim, sonra o gün hastalanır, çalışma yerine gelmeyebilirdim, dahası o sabah ölebilirdim. Benim bunca olasılıklar taşıyan varlığıma bağlı bir kaçınılmazlık düşünemem. Fakat önsezi bu olasılıkların yasası olamaz, önsezi hiçbir işe yaramaz. Meğer salı günü yapmam gerekeni, çarşamba günü yapışım arasında bunca büyük bir ayrım olacağını nerden kestirebilirdim? Kestiremezdim, çünkü ruh, günleri bilmez, onun için zaman tektir.

Yaşamı bir rastlantılar dizisi saymaktan başka yol bulamıyorum. Belki de rastlantıların bir yasası vardır denecek olursa, ben de derim ki, biz o yasayı bilemeyeceğiz.

Neyse, bunu bırakalım şimdilik. Şimdilik deyişim, başıma gelenleri anlatırken, bu konuya belki yine değinmek zorunda kalacağımdandır.

Bu notları tutmaya başladığım şu ana değin, olaylar aydınlığa kavuşmuş değil; dahası gitgide giriftleşiyor, yayılıyor, benden başkalarını da kapsıyor, benim gibi olaydan habersiz olanları içine alıyor. Hatta onlar için durum, benim bildiğimden daha korkunç olabilir. Salı günü çalışma odam değiştiriliyor, çarşamba günü çelik kasayı açıyorum, perşembe günü eşimi doktor hastaneye çağırıyor, cuma günü bacanağım evinden çıkmaya kalkıyor, cuma günü sevistiğim kadın evleneceğini (yalan) söylüyor... Bunların birbirine bağlı olduğuna inanıyorum.

Çalıştığım yerin adı, "İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu". Kentin ortalarında bir yerde, bahçeler içinde, ikisi büyük, biri küçük, üç yapıda yerleşmiş bir kurum. Ben gireli dört buçuk yıl oldu. Zamanda yanılmış olabilirim.

Bundan oldum olası kurşulanmışımdır. Bellek de zamanın içinde. Hangisi hangisini bilecek! Geçende eşim, "Ben ölüyorum, sen ne yapıyorsun?" diye sordu; "Ben de öldürülmeyi bekliyorum," dedim. Söylediğim doğru, ama bundan bir korku duymuyorum. Olaylar sanki benim dışımda akıp gidiyor duygusu içindeyim. Kısacası ilgisizim. Gerçi hemen her gün sorguya çekiliyorum, ama konuya o denli yabancıyım ki, kendimi bu işin dışında tutabiliyorum. Öldürülmem olasılığı ise, doğa yolu ile gelecek olan ölçüsünde gibi görünüyor bana. Bu yüzden işime düzenli olarak gelip gidiyorum. Hatta son günlerde, kimi sabah, daha da erken geliyor, yağmur da yağsa (ki boyuna yağıyor), bahçede durup üç yapıyı gözden geçiriyorum, küçük yapıya bakıp, "Orada kalsaydım bunlar başıma gelmeyecekti," diyorum, kendi kendime, büyük iki yapıya ayrıca bir düşmanlık duymuyorum, hatta onlarda garip bir güzellik bile buluyorum. İçlerinde geçenlerden habersiz varlıklar, yaratıklar gibi görüyorum onları. Bunu çoğun, bir çam ağacının altında düşünüyorum; o ağacı öylesine seviyorum ki, bu yüzden, arada bir, ortada bir olay yokmuş gibi geliyor bana. Ağaçları eskiden beri sevmişimdir.

Bundan önce, özel bir ortaklığın muhasebesinde çalışıyordum. Ortaklığın çeşitli işleri vardı, ama bunların başında geleni gaz sobaları yapımı idi. Görevim mutemetlikti. Ticaret okulunu bitirip askerliğimi de yaptıktan sonra, açılan bir sınavı kazanarak girmiştim o işe. İyi çalıştım, kendimi sevdirdim. Sessiz bir insanımdır, bana verilenle yetinirim, hiçbir büyük amacım olmadı bugüne değin. Kazandığım para az da olsa, onunla geçinmeyi bildim hep. Temiz giyinirim, sıkıntıya sokmam kendimi, fakat elimden geldiğince az harcarım.

Yalnız ve bekârdım o zaman. Annemle babam taşrada idiler, benden bir bekledikleri yoktu, küçük gelirleriyle yaşayıp gidiyorlardı. Son kez askerlik dönüşü gitmiştim yanlarına, ancak bir hafta kalabildim. Onları uzaktan sevmek, birlikte olmaktan daha güzel geldi bana. Ayrılışımda, iki kuşak arasındaki anlaşmazlık söz konusu değildir, kendimi onlardan üstün bulmadım. Tümden bir arada yaşayamadıktan sonra, konukluk aykırı göründü bana. En yakınlarımın yanında konuk olmak, konukluğu da, yakınlığı da bozuyordu sanki. Onlardan en çok, bahçelerindeki küpeli fındık ağacı kaldı aklımda, dünyaya insan olarak gelseydi, ufarak

bir yosma olurdu, diye düşünürüm hep. Bir de annemin, akşamları yatmadan önce dua ederken esnemesini unutınam hiç. Dua mırıltılarını bölen bu esnemeler, dinsel görevle uyku öncesinin karışması, iki dünya arasında hoş bir kardeşlik kuruyordu. Babamın başucunda katlanmış duran büyük yurt haritası ile (ikide bir açıp bakmakla kalmaz, ziyaretine gelen komşulara da gösterirdi bunu) gerek yurt radyolarından, gerek yabancı radyolardan günde kim bilir kaç kez, saniyesi saniyesine ayarladığı eski, kocaman saati da başlıca anılarım olmuştur nedense.

Sonra, orada kaldığım o bir hafta içinde, hemen her gün ormanları, koruları gezdim; çeşitli ağaç yaprakları topladım. Sarı lekeli beneklerle bezenmiş kavaklar, turuncu kayınlar, limon sarısı gürgenler, meşeler arasında, kav mantarlarına, kuru gazellere basarak, kestane kargalarını, ağaçkakanları dinleyerek dolaşırken, gün ışığının hemen her yaprağı (bütün o yoğunluğa karşın) aydınlatmasına şaştım. Topladığım yaprakları (bunların arasında, insanın ceket gibi sırtına alabileceği büyük yapraklar da vardı akar suların üstüne uzanmış), görülmemiş yosunları ve mantarları, sarıp sarmalayıp yanımda getirdim.

Kendi yaşamımı düzene koymak üzere, az bir para ile geldim buraya. Geldiğimin haftasında da o işi buldum. Alçak gönüllü ölçülerime göre, hiç de kısmetsiz sayılmam. Okurken parasızlık çektim, fakat hiç yakınmadım bundan. Başka türlü söylemem gerekirse, parasızlığın beni herhangi bir mutluluktan alıkoduğuna inanmadım hiç. Sonraları içkievine, oyuna da alıştım, ama gene de kendim için yeni bir gerekseme yerine koymamaya çalıştım bunları. Daha doğrusu, gecikmiş, yıllardan beri kaçırılmış fırsatlar, tatlar gibi görmedim hiçbirini. Gerçekte ise neyi benimsediğimi bilmiyorum. Buna üzülmem gerekir mi, bir sonuca varamadım.

Çalıştığım yerde, iş saatleri dışında, bütün eğlencem yürümekti. Daha çok tenha yerleri yeğlerdim dolaşmak için. Kimi zaman da yoluma çıkan bir kahveye girerdim, ama aynı kahveye üst üste gittiğim olmazdı pek. Çoğun basit insanların oturduğu kahvelerdi bunlar Oyun oynayanları seyrederdim uzaktan, hiç bir oyun bilmediğim için bir şey anlamazdım, hele meraklarına, heyecanlanmalarına, yüksek sesle tartışmalarına çok şaşardım. Ama bütün bu coşkunca davranışlarda, çocuklardakine benzer bir

saflık bulurdum. Heyecanlanmalar, bu yüzden tartışmalar kavgaya gelip dayanacak oldu mu, bir an yaşamı anlamadığımı düşünürdüm. Çünkü o yüzlerde, bir oyun, bir şaka, bir hiç yüzünden gerginliğe düşüldüğü okunmazdı. Bu bende, o güne değin ciddi saydığım durumlar karşısındaki davranışımı sarsacak bir etki bırakırdı hep. Ama bu sarsıntıdan, sonraları yararlandığımı sanıyorum. İyi mi oldu, kötü mü, bilemem. Şumu söylemem yerinde olacak ki, hangi olayları ciddi, hangilerini oyunsu görmek gerektiği konusunda tutarlı bir anlayışa vardığımı hiç sanmıyorum. Böyle bir bölümlemeye, ya olayların doğası elverişli değil, ya da bizim gücümüzün yetersizliği engel.

Evim tek odalıydı, işime yakın bir apartmanın çatı katında. Karyolam, küçük bir masam, iskemle yerine bir taburem (bunu kırmızıya boyamıştım nedense), küçük bir kilimim (annemin armağanı), küçük bir aynam (hasır çerçeveli). kitaplarım ve yapraklarım vardı. Duvar diplerinde sıralanmış duran bu kitapların çoğu okul kitabıydı. Gerçi onların tümünü okumuştum, hatta ezberlemiştim, ama ilerde kuracağım ev kitapsız olmasın diye saklamıştım hepsini. Arada bir açar okurdum bunlardan birini; muhasebe nedir, defter nasıl tutulur, bayağı hoşlanırdım bu okuma saatlerinden.

Okul sıralarında çoğu tümcelerinin altını çizdiğim bu kitaplarda yeniden önemli bölümler buldukça onları da (bu kez yandan iki çizgi ile) çizer, bir inceleme yaptığım sanısına kapılarak sevinirdim. Sınıf geçmek için çalışmakla, öğrenmek için okumak arasındaki ayrımı anlamak beni gururlandırırdı. Ticaret okulundan arkadaşlarla karşılaşıp bir kahvede oturunca (arada bir olurdu bu), o ders kitaplarından yeni edindiğim bilgileri. kaynak göstermeden çıkarıverirdim ortaya kimi zaman. Bunu yaparken alaya alınacağımdan korkuyordum önceleri. Hiç olmadı bu. Arkadaşlarım beni ilgi ile dinledikten sonra sorarlardı: "Nerede okudun bunu?"

Ben de kısaca: "Bir kitapta," diye karşılık verirdim.

Onlarsa yeni kitaplar okuduklarından ötürü, okulda iken öğrendiklerini öylesine unutmuşlardı ki, bu yüzden aramızda hoş bir denge kurulurdu.

Çarşamba günü başlayan olaylar dizisini anlatırken birden geriye doğru gitmemin elbet birtakım nedenleri var. İşte

onlardan birini söylemenin yeri geldi: Gerçi okulda Fransızca okumuştum, ama diyebilirim ki, bu yabancı dilden bende hiçbir şey kalmamıştı. Keşke Fransızcayı biraz olsun bilseydim de, arkadaşlarıma, "Bunları Fransızca okuduğum bir kitaptan öğrendim," diyebilseydim. Hiçbir yabancı dil bilmeyişimin önemi daha sonra anlaşılacak. Bu yüzden sorgum sırasında çözümsüz sorunlar çıktı ortaya. İnsan bir yabancı dil bildiğini iddia edebilir, ama bilmediğini tanıtlayamaz.

Okulda öğrendiğim Fransızcayı ilerletseydim, bugün belki de öldürülmüştüm. Neden? Bunu anlayamıyorum.

Ama yalnızca o okul kitapları ile kalmadım elbet; ayda ya da iki ayda bir yeni kitaplar da almaya başladım. Bunlar genellikle anı kitapları, büyük adamların yaşam öyküleriydi başlangıçta; sonra sonra romanlar, şiir kitapları da aldım. Okuduğum romanların özetlerini çıkarıp bir dosyaya koyuyordum. Ama nedense özetin başına romanın adını yazmıyordum. Böylece gerçek bir olayın notları durumuna giriyordu dosyamdaki özet; diyelim, bu bir aşk öyküsü ise, benim başımdan geçmiş gibi oluyordu.

Şiirleriyse makasla satır satır ayırıyor, sonra bu satırları karıştırıp gelişigüzel sıralıyordum. Ortaya çok şaşırtıcı yeni şiirler ya da bilmecemsi sözler çıkıyordu. Beğendiklerimi kâğıtlara yapıştırıyordum. Çok eğlenceliydi bu oyun. Sonraları o satırlardaki sözcükleri de bir bir kesip ayırmaya başladım. Şiir kitaplarım çoğaldıkça yığın yığın sözcüklerim birikiyordu. Bunları kullanarak da gelişigüzel tümceler çıkarıyordum ortaya: "Kuş açan başka oturmuş" gibi. Bu oyunu harflere değin indirdim. Diyelim, beş altı harfi torbadan çeker gibi ayırıp yanyana getiriyordum, bilinmeyen, acayip bir dilin sözcükleriydi bunlar, ya da birtakım şifrelerdi.

Ama hiç yazmaya kalkmadım. Dil bilgim çok zayıftı. Bu yüzden bir dilbilgisi kitabı satın aldım, her gece okumaya başladım ve sıkıldım. Beni rahatsız eden, ismin sıfat, sıfatın zarf olması gibi aynı sözcüğün geçirdiği değişiklik idi. Eğer isimler, sıfatlar, zarflar birbirlerinden tüm ayrı olsaydı, sıkıntıya düşmeyecektim. Adlarımızı ikide bir değiştirseydik düşeceğimiz güçlükleri düşünün! Değişiklik korkutur beni. Neyse...

Yalnız bu dilbilgisi kitabının tam orta yerindeki, dörde katlanmış bir levhayı oradan ayırıp duvara astım. Bu levhada

"Sevmek" fiilinin bütün çekimleri vardı: Sevdim, sevecekmişim, seveceğim, sevdi isem, sevecek isem, sevseydim, sevebilirsin, sevmeyecekmiş...

Evlenmeyi düşünmüyor değildim, ama ileriye bırakıyordum. Kazandığım paranın azlığı değildi bu ertelemenin nedeni; bir yabansılık buluyordum kendimde. Daha çalışma yerine gereğince alışamamış bir adam, birdenbire evlenirse, evini yadırgamaz mı diye düşünüyordum.

Gerçi aşka benzer duyguların tümden yabancısı değildim, okulda iken sınıf arkadaşlarımdan bir kıza böyle bir yakınlık duymuştum. O zaman daha mı yürekliydim ne, hemen evlenmek istemiştim onunla. Bir gün okuldan yurda doğru giderken birden kararımı verdim, geri döndüm, onu görürsem söyleyecektim kendisiyle evlenmek istediğimi. Göreceğimi ummuyordum hiç de, ama gördüm. Yanında biri kız, biri erkek, iki arkadaşı vardı. Uzaktan parmağımla yanıma çağırdım. Geldi.

Yanımızdan geçen otobüslere sert sert bakarak: "Benimle evlenir misin?" diye sordum.

Hiç şaşırmadı. Belki benim bu beklenmedik, sırasız davranışım onu etkilemişti de şaşırmaya vakit bulamamıştı.

— "Yani nasıl?" dedi.

Hiç unutmam, dudağının bir ucu, sağ ucu biraz daha aşağı düşük gibiydi. Hoş ama.

— "Basbayağı," dedim. "Bildiğin gibi... evlenmek... evlenmek yok mu canım?"

Hafif bir korku dalgalandı yüzünde.

— "Vaaar..." dedi.

Gülümsemek istiyordu.

Ben durdum bir süre. Artık dudağının ucuna bakmıyordum, hiçbir yere bakmıyordum. Başka şeyler geçiyordu aklımdan. Ayakkabılarımı tamire vermiştim, onu alayım diye düşünüyordum. Öylesine ilgisizdim.

Biraz daha bekledikten sonra: "Allahaısmarladık," dedim.

Yüzüme bakakalmıştı.

— "Güle güle," dedi.

Bunu derken, başını "Sen bilirsin!" anlamına yana eğdi.

Ben de arkamı döndüm, yürüdüm.

Bu olayın, üzerimde çok yıkıcı bir etkisi olacağını sanıyor-

dum, olmadı. Ama Gaz Sobaları Ortaklığı'nda çalışırken de evlenmeyi uzak bir tasarı olarak görmemde bunun payı vardır elbet. Eğer ara vermeseydim, bende evlenme teklif etmek alışkanlığı yer edebilirdi, bundan korkmuştum. Çünkü çok rahat konuşmuştum. Bütün rahat işleri severim.

Evlenişimi daha sonra anlatacağım; evlenmeden önce başka bir kadınla başlayan ve hâlâ süren serüvenimi de. Benim "İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu"nda, bir çarşamba günü, çelik kasayı açmamla, başlayan olaylar dizisi içinde onların da istemeden bir yerleri oldu çünkü. İnsan, ne denli titiz olursa olsun, yalnız kendisi için yaşayamıyor. Şu anda, tanıdığım ya da tanımadığım birinin, şöyle ya da böyle davranmasından benim başıma nelerin geleceği belli olmaz. Hiç haberim yokken bir başkasının yaptığı, hem de haberi olmadan yaptığı bir işten ötürü, benim yaşayışımda değişiklikler olması, olabilmesi gerçi saçma görünür ama, genel olarak yaşamda tutarlılık aramak daha saçma değil midir? Katıldığımız, içinde bilinçle rol aldığımız olayların sonuçları değildir şaşırtıcı olan. İsmin sıfat, sıfatın zarf olmasıdır. Sözgelişi yağmura da, yağmurdur deyip geçemeyiz; yerine, zamanına göre değişir yağmurun ne olduğu.

Gaz Sobaları Ortaklığı'ndan, İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'na geçişimi anlatmadan önce, şunu da söyleyeyim, kuruntulu bir insan değilim, olayları olduğu gibi görürüm, rastlantısal ve amaçsız... Bu yüzden de çarçabuk heyecana kapılmam. Bunun çok yararını gördüm. Her gün işime gidip çalışmam da bunu göstermiyor mu? Çünkü bu dünya, sorguya çekilmek için işine giden başka birini görmemiştir. Madem bu işte çalışıyorum, paramı oradan kazanıyorum, beni sorguyla, bitmez tükenmez sorgularla yıpratsalar da, buna katlanmam gerekir. Demek iş bunu zorunlu kılıyor. Ben çalıştığım yerde küçük bir vidayım, makinenin tümünü bilemem. Düzenli bir memur olduğumu sonuna kadar göstermem lazım. Çünkü artık bana verilen işi yapmıyorum (hiçbir iş vermediler ki), sadece sorguya çekiliyorum, ayrılamadığıma göre de, aldığım parayı hak etmeliyim.

Gaz Sobaları Ortaklığı'ndaki iyi davranışımdan ötürü, orada herkesin saygısını kazandığımı biliyordum. Bu bana mutluluk veriyordu. Gerçi düzenli çalış[illegible]k, işi asmamak, ciddi olmak,

çalışma arkadaşlarına saygı ile davranmak, öyle büyütülecek erdemler değildir; ama benim bunları aşan, bunları küçük görmeme neden olacak, başkalarından gizlediğim yükselme tutkularım yoktu. Bunun, çevremce anlaşılmış olduğunu sanıyordum. Bende bir yarışmacı hırsı görmüyordu kimse, en azından. Zararsız bir adamdım. Bundan ötürü mutluluk duymamı fazla bulanlar olabilir, ama erinç içinde yaşamak bir mutluluk değil midir? Benim de aradığım buydu. Bu erinci elde etmek için kimsenin rahatını kaçırmıyor, çıkarına dokunmuyordum.

Gaz Sobaları Ortaklığı'nda muhasebe şefi, daha iyi bir iş bulduğunu söyleyerek ayrılmıştı. Aradan altı ay geçtikten sonra bir gün öğle paydosunda geldi. Üstünde çok şık bir trençkot vardı, üç gün önce başlayan yağmur durmak bilmemişti, fakat eski muhasebe şefinin trençkotu üzerinde tek yağmur damlası yoktu.

— "Islanmamışsınız, şaşılacak şey," dedim.

Gerçi ayağa kalkmış, elini sıkarken söylemiştim o sözü, ama eski muhasebe şefi, her halde beklediği "hoş geldiniz"i bulamayınca kızmıştı. Haklı olabilir. Oysa benim niyetim trençkotu överek, onu da, dalkavukluğa düşmeden övmüş olmaktı. Giysilerine çok bağlı olduklarını, giysileriyle kişilikleri arasında bir özdeşlik kurduklarını bilirim insanların. Onlara sözgelişi belleklerinin zayıf olduğunu söyleyin kızmazlar, hele kravatlarını beğenmeyin bir, küplere binerler. Kuşkusuz, o da herkes gibiydi, ama benim niyetimi anlamadığı için üzüldüm gene de.

Kendisini beğenmiş bir adamdı. Her iki elinin ikişer parmağına ikişerden sekiz altın yüzük takardı, kravat maşası kullanırdı, altları dört parmak kalınlığında ayakkabılar giyerdi. Bunlarda bir değişiklik olmadığını içeri girer girmez anlamıştım. Onda yeni olan sadece bu trençkottu. Yabancı malı olduğu besbelliydi bunun. Eski muhasebe şefi, birlikte çalıştığımız günler yaptığı gibi, çenesini aşağı indirmiş, böylece gerdanını kabartmıştı, yalnız yeni olarak, "aklını başına topla," anlamına, faltaşı gibi açılmış gözlerle gözlerimin içine bakıyordu. Odada bizden başka kimse yoktu. Demek eski muhasebe şefinin bu saati seçmesi, benimle başbaşa konuşmak içindi. "Aklını başına topla," demek ister gibi bakması da bunu gösteriyordu. "Benim seni niçin aradığımı bilmiyorsun, saf saf trençkottan söz ediyorsun; oysa ne söyleyeceğimi bilsen aklın başına gelir hani."

Aradan bunca zaman geçti; şu şimdilik sıkıcı, bunaltı verici, belki de ölümü çabuklaştıran durumun içine girmeme yol açan (bilmeden elbet) adam budur. Bu yüzden, o günkü konuşmamızın en ufak parçasını bile unutmam. Çünkü bende bir işin başına dönüp inceden inceye düşünmek huyu vardır. Diyeceksiniz ki, düşünüyorsun da ne oluyor, sorunu çözebiliyor musun? O da başka.

Yaşı elinin üstünde değildi, ama çok daha genç gösteriyordu. Gençliğinde halter kaldırmış. Bir üçüncülük de kazanmış. Sonradan, bu yarışmaya sadece üç kişinin katılmış olduğunu öğrenmiştik. Ama kalıbı gösteriyordu, emek verdiği sporun etkisini.

Matruştu, kulaklarının üstünde kırlaşmış olan saçları çok kısaydı, boyu da kısaydı, sanki yeni yıkamış da daha havlu bulamamış gibi ellerini açık ve havada tutardı hep, bu yüzden kolları çok kısa sanılırdı. Bunun mikrop korkusundan olduğunu sonradan öğrenmiştik. Kapıları dirseği ile açar, muslukta her saat başı gargara yapardı.

Demin tehdit eder gibi açtığı gözlerini bu kez iyice kısmış öyle bakıyordu bana.

— "Trençkotunuzu," demin, "beğendiğim için söyledim o sözü. Yoksa bu havada yürüyerek gelmeye kalkışmayacağınızı bilecek kadar aklım var. Ama insan arabadan atlayıp bir yere girinceye..."

Eski muhasebe şefi, sol elinin orta parmağı ile yanağıma vurdu.

— "Yeri göster bana," dedi ve ben daha gösterecek tek yerime buyur etmeden oturdu.

Ayakta duruyordum daha, otur demesini bekler gibi. Gerçekte böyle bir niyetim yoktu, belki de bunun tam tersine, ona biraz da yukardan bakmak istemiştim. Fakat eski muhasebe şefi, kendinden yana yonttu bu hareketimi, yüzündeki gerginlik gevşedi. Eliyle "otur" der gibi işaret etti bana.

— "İşler eskisi gibi yürüyor mu?" diye sordu.

Yüzüne bakarken gözüm hemen arkasındaki pencereye kayıyor, dışardaki yere kayıyor, dışarda yere doğru değil de uzağa gidermiş gibi ses çıkaran aceleci yağmurla aramızdaki cam engelden ötürü, eski muhasebe şefinin, bir sinema hilesi ile bana, bir akvaryum ya da deniz içinde gösterildiği sanısına kapılıyor-

dum. Bu hileyi ben yutmuyordum elbet, ama yağmurdan sonra gelen karşıdaki yapının penceresinden bakanlar yutuyorlardı kuşkusuz. Oysa eski muhasebe şefinin üstünde bir damla bile su yoktu.

— "Siz gittikten sonra biraz yalpaladık," dedim.

Onaylar gibi başını salladı.

Önümde odacıların aylık bordroları duruyordu; eski muhasebe şefi, kendini biraz zorlayarak öne doğru çıktı, uzanıp önümdeki bordrolara baktı, başı ile "Ha, anladım," demek ister gibi yaptı, sonra gene arkasına yaslandı.

— "Artık bu işleri başkasına bırakacağız, dedi. "Biz buradan gidiyoruz. Vaktimiz gelmiş, kim ne der! Gidiyoruz ve ilerliyoruz, çünkü genciz, ilerleyeceğiz. Ben de herkes gibi küçük bir memur olarak atıldım hayata, bunda utanılacak bir şey yoktur. Bakınız, her yaratık önce küçüktür, sonra büyür; bir fidan ağaç olur, küçük bir sarmaşık dalı, koca bir evi sarar. Canlıların hiçbiri büyümek istemiyorum diyemez. Çünkü elinde değildir onun..."

O sırada şaşılacak bir şey oldu; sinemalarda ses verme makinesinin bozulması ile filmin oyuncuları nasıl konuşma taklidi yapar ya da bizimle alay eder duruma düşerler ve hiç haberleri ve suçları yokken bütün seyirciyi sinirlendirir, salonun ıslık sesleriyle dolup taşmasına yol açarlarsa, eski muhasebe şefinin konuşma sesi de birden öyle kesildi ve karşımda, dudakları, kolları, elleri (hep açık ve yarı yukarı dönük duran elleri) oynayan biri kaldı. Duymuyordum. İlk kez başıma geliyordu böyle bir şey. Elimde olmadan topuklarımla yere vurdum. Sözlerini sürdüren ve ayaklarımı görmediği için bu topuk sesinin nerden geldiğini anlayamayan eski muhasebe şefi bir an durdu, yere bir göz attıktan sonra:

— "Sizi elinizden tutuyorum," diye ekledi.

Makine düzelmişti, ama bozukluk temelinden onarılmadığı için arada bir gene kopmalar oluyordu.

— " İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'nda bir mutemetlik açıldı. Ben de o an... fakat danışma... dedim. Nasıl olsa... verdim iyi... bana bırakın, elbet... beni mahçup etmeyeceğinizden eminim. Size her zaman yardımcı olacağım. Sizin de buna karşılık... sanırım. Çünkü sor... fakat burada çürüdükçe... adam olamazsın."

Kesile açıla sürüyordu eski muhasebe şefinin konuşması. Ben de sakin sakin dinliyor, bu kopukluğu ona belli etmiyordum. Çünkü arada bir kesilmelere karşın anlıyordum açtığı konuyu: Bana yeni bir iş bulmuştu eski muhasebe şefim. Bundan ötürü gururlanıyor, yeni işimin şimdikinden daha yüksek bir iş olduğuna beni inandırarak bu iyiliğinin tadını çıkarıyordu... Arada eksik kalan sözleri ben kafamdan tamamlayabilirdim. Bence bütün konuşmalar gerçekte böyleydi; insanlar düşüncelerini hiçbir zaman tam olarak anlatamıyorlardı, çünkü tam olarak düşünmüyorlar, düşünemiyorlardı. Onları çaba harcayarak, el yordamı ile anlıyorduk. Anlaşmazlıkların doğması da bundan oluyordu çoğu zaman. Dinlemek bir yorumdan başka bir şey değildi.

Ayrıca, başıma ilk kez gelen bu şaşırtıcı durumu anlatmaya kalksam, kabil değil inandıramazdım onu. Nitekim hemen ertesi gün gittiğim kulak uzmanı doktor da inanmadı, beni bir sinir doktoruna gönderdi, yanımda telefon etti ona, "Kulağında bir şey yok," dedi. Sinir doktoru ise kesti attı: "Olmaz öyle şey, size öyle gelmiş," diyerek sinir tedavisine girişmiştl. Bana öyle gelen şeyle, gerçekten olan şey arasında benim bakımından bir fark yoktur. Hatta gerçekten olan değil, bana ulaşabilendir yalnız önemli olan. İthal Ambarları ve Elektronik Birliği Kurumu'nda başıma gelenlerin nedenini bugüne değin öğrenmiş değilim, bilmiyorum; ama önemli olan bu değil, bana ulaşan, bana değinen şey. Bu yüzden her gün sorguya çekiliyorum. Olayın — hangi olayın? — patlak vermesi ile şu düşünce yavaş yavaş kafamda yer etmeye başladı: Biz gerçeklerle doğrudan doğruya ilişkide değiliz, hiçbir zaman da olmayacağız. Bambaşka bir iş gören bir ağla çevriliyiz biz, ya da dışına çıkma olanağından yoksun bulunduğumuz bir sıvı içinde yüzüyoruz. Niçin saklamalı; bizi etkileyen, olayın kendisi değildir, onu duyuşumuzdur. İşte içinde bulunduğumuz ağ ya da sıvı gerçekleştiriyor bu haberleşmeyi. Onun işleyiş biçimine bağlı bizim yazgımız. Bir ölüden mektuplar alıyorsak, o daha ölmemiş demektir; bizim gözümüzde ancak mektuplar kesildiğinde ölür o, gerçekte ise çok daha önce ölmüştür ve postanın uzun yolu nedeni ile yaşamını uzatmak zorunda kalmıştır.

Eski muhasebe şefine, bir zamanlar, "Bıyıksız Fok" adını takmıştım. Bunu başkalarına söylediğimi aklınızdan geçirmezsiniz elbet. İçine kapalı bir insan olduğumu anlamışsınızdır. Bu gibi

kimselerin az arkadaşı olur ve ağızları sıkıdır. Gizliden ad takma yolu ile keyif çıkarma işi, oldukça eski bir alışkanlığımdır benim. Ama ad takma için kafamı yormam hiç. Bir yabancı ile karşılaşır karşılaşmaz gelir bu ad. Gerçekten de, gizli adları ile birlikte görürüz insanları. Nüfus kütüğüne geçirilmiş adı ve soyadı ile bize tanıtılan kişi, çoğu zaman, göz kırparak şöyle der gibidir: "Sen bakma öyle söylediklerine, benim gerçek adım Tavşan Kulak'tır." Hatta kimi zaman sokakta, yanınızdan bir Leylek Gagası'nın, bir Dülger Balığı'nın, bir Mors'un hızla geçip gittiğini fark edersiniz.

Bıyıksız Fok, ellerinin üzerine konmuş olabileceğini düşündüğü görünmez tozları iki kez üfledikten sonra:

— "Hadi," dedi, ve ayağa kalktı.

Ben de kalktım.

Karşı gelinmesi olanaksız durumlar vardır, bunu daha başlangıçta sezersiniz ve boyun eğmeniz sadece haysiyetinizi kurtarmak içindir artık. Boşuna olacağını bildiğiniz bir direnmeden sonra teslim olmanın küçüklüğüne katlanmaktansa, kabul etmeniz özgür kararı yeğdir elbet.

Eski muhasebe şefi, bana danışmaya lüzum bile görmeden Gaz Sobaları Ortaklığı'nın müdürü ile konuşmuş, yeni bir işe atanmak üzere ayrılacağımı söylemiş.. Bana sadece pardösümü ve bir de hakkım olan parayı alıp sellerin götürdüğü sokağa çıkmaktan başka bir iş kalmıyordu.

O zaman, bendén biraz da bekleneceğini umduğum bir itirazda bulundum isteksizce.

— "Acelemiz ne?" dedim.

— "İstersen gitme kal," dedi eski muhasebe şefi, "Bütün bütün kal, tozlan, yıpran, geber burda."

— "Biraz fazla olmuyor mu bu?" dedim.

— "Az bile," dedi.

Sonra başı ile pardösümü işaret etti.

Bir iki odaya uğradım, arkadaşlarımla vedalaştım. Sonra müdüre gittim.

Eski muhasebe şefi, ben odadan odaya girip çıkarken, posta edilmiş bir kaçakmışım gibi arkam sıra geliyordu, yüzünde mağrur, belli belirsiz bir gülümseme ile. Arkadaşlarım beni odalarından uğurlarlarken, bir yandan onlara şöyle bir el sallıyor, bir yandan da "Uzatma" gibilerden sırtıma vuruyordu. Vurmak-

tan da fazla bir şey, nerdeyse iteliyordu beni. Hayır, başıma gelecekleri daha o zamandan bildiği için bana böyle davrandığını söyleyemem. Gerçi ben nereye, ne işe gittiğimi açık seçik olarak bilmiyordum ama, başta da söylediğim gibi, orada ortaya çıkan olayın nedeni, benim rastgele bir davranışım, daha doğrusu, cansız bir madde ile, üç dört kâğıt parçası ile karşılaşmamdı. Demek istediğim, belli bir tasarıya uygun olarak tuzağa düşürülmüş değildim.

Fakat o günleri bütün ayrıntıları ile düşündükçe, eski muhasebe şefinin yukarda anlatmaya çalıştığım o güdücü davranışına şaşmaktan kendimi alamıyorum. Sanki ilerde olacakları daha başlangıçta sezmiş gibi, nerdeyse bir suçlu muamelesi yapıyordu bana. Bu da, suçlunun ya da sanığın suçtan önce bulunması gerektiğini düşündürüyor insana. Gerçekten de, suç, insansız olarak ortaya çıkamayacağına göre, suçlunun önceden bulunması kadar doğal bir şey olamaz. İnsan bulunduktan, ele geçtikten sonra ise, suç nasıl olsa gelir yakalar onu. Burada masumlarla gerçek suçluları birbirinden ayırmaya kalkmak yanlış olur. Bütün suçlular masumdur çünkü.

Bu düşünce ile ben de zamanla suçuma alıştım, ne olduğunu bir türlü anlayamadığım suçuma.

Gaz Sobaları Ortaklığı'nın müdürü beni ayakta karşıladı. Göz kapakları öylesine düşük bir adımdı ki, karşısına geleni görebilmek için başını tavana bakarcasına arkaya atmak zorunda kalırdı hep ve gene de iyi göremezdi. Sanki dört ayak yaşasın diye yaratılmış gibiydi, insanın ayağa kalkmadan önceki durumunu düşündürürdü bana. Başının normal durumunda ancak ayağının ucundakileri görebilirdi. O ise önündekileri, karşısındakileri, daha uzaktakileri de görmek istiyordu. Hırs ne korkunç bir güçtür.

— "Bizi bırakıyorsunuz, öyle mi?" dedi.

Kızgınlık yoktu yüzünde, fakat bir çalışma yerinden ayrılmanın yöntemlerine uyulmaması şaşırtmış gibiydi onu. Elinde tuttuğu cigarasının, nikotin sarısı parmaklarını yakacak kadar küçülmüş olduğunu gördüm. Son kül parçası ayakkabısının üstüne düşmüştü. Bu ayakkabılar pırıl pırıl boyanmıştı (hep onları görüyordu da belki ondan), öyle ki kül cilalı deride hafifçe yansıyordu.

Buradan ayrılıp başka bir işe geçeceğim konusu, eski muhasebe şefi ile onun arasında konuşulup çözümlendiğine göre, bana söyleyecek bir söz kalmıyordu. Ama hiç konuşmadan ayrılmanın garipliği düşünülecek olursa, ona hak vermek gerekirdi. Hatta müdür böylece benim gururumu da kurtarmış oluyordu.

Ayrılması karşısında hiçbir tepki gösterilmeyen bir memur istenmeyen biri olduğu sanısına kapılırdı. Böyle düşünerek:

— "İlginize teşekkür ederim," dedim.

Müdür başını daha da arkaya atarak:

— "Haber verebilirdiniz, sadece bunu söylemek istedim," dedi. "Biz daima tedbirliyizdir, sizin yerinizi alacak olan arkadaş hazır, fakat böyle kaçar gibi gitmeniz... Ve. yanlış anlaşılmasın, kaçmanız için hiçbir neden yok elbet, ama kabul edersiniz ki... Dünyada duygu diye de bir şey var... Ne bileyim, hoş değil."

Bu sırada cigarası elini yakmaya başlamış olacak ki, müdür masasına dönüp izmariti söndürmeden tablaya attı, cigara orada tüte dursun, parmağının yanan yerini ağzına götürdü, ıslattı. İşte yaşamak bu olsa gerek diye düşündüm. Söylediklerini düşünüyor, parmaklarını ise düşünmeyi gereksemeden emiyordu. Yaşamanın yanında düşünme ne küçük kalır!

Benim yerime başka birinin hazırda olması gerçi biraz canımı sıkmamış değildi; ben ayrıldıktan sonra, yaptığım işlerin tümden duracağı değilse bile, bir iki gün olsun aksayabileceği söylenseydi, bundan elbette sevinç duyardım. Konuşmayı yürütmek gerekiyordu.

— "Haklısınız," dedim. "Ama ayrılacağımdan benim de haberim yoktu."

Adamın beni anlamadığını görünce (çünkü önüne bakmıştı o sıra):

— "Bir olup bitti ile karşılaştım," diye ekledim. "Kabul etmek zorunda kaldım. Bundan ötürü özür dilerim. Yerime gelecek arkadaş bu işi herhalde benden daha iyi yapacaktır, bundan eminim."

Ah.. "Sizin yeriniz doldurulmaz" sözünü bekliyordum. Kimse bu duyguya kapılmaktan kendini alamaz. Çünkü herkesin doldurulmaz bir yeri vardır. Hiçbir akasya ötekine benzemez. Yoksa sevişmenin olanağı kalmazdı, daha doğrusu sevişme adsızlaşır, kişisizleşir, rastgele bir teknik durumuna gelirdi sade-

ce. Gerçekte de öyledir.

Bu sırada eski muhasebe şefi içeri girdi, böylece bu sıkıntılı durumdan beni de, müdürü de kurtardı. Savaş borusu gibiydi, başka her işi önemsiz kılıyordu, bir telaş, bir hazırlık, bir kararlılık getiriyordu bulunduğu yere.

Müdür:

— "Güle güle gidin," dedi bana. "Önemli bir işe atanıyormuşsunuz. Başarılar dilerim."

Sonra, bu arada başını sallayarak onun sözlerini onaylayan eski muhasebe şefine döndü. "Oldu," diye ekledi.

Önemli bir işe atandığımı ilk ondan duymuştum. Fakat uzun süre doğru çıkmadı bu. Ondan sonra ise... Sırası ile anlatayım.

Eski muhasebe şefi, nedense topuklarını birbirine vurarak müdürü askerce selamladı, sonra bana dönüp:

— "Hadi," dedi.

Başı ile dışarıyı işaret ediyordu.

Koridora çıkıp yürümeye başladık. Çıkış kapısının bulunduğu taşlığa gelince, beni çok duygulandıran bir görünü ile karşılaştım. Eski arkadaşlarım orada topluca beni bekliyorlardı. Hepsi ile teker teker yeniden vedalaştım. "Bizi unutma!", "Olmadı bu!" "Arada uğra!" diye hep bir ağızdan konuşarak uğurladılar beni. Nerdeyse gözlerim yaşaracak gibi oldu. Böylesine duygulanacağımı bilmezdim. Demek seviliyormuşum diye düşündüm. İçimden. "Onları sık sık ararım," dedim. Bunca yıl onların dostluklarını anlamadığım için üzülüyordum. Ama bu, yeni çalışma yerimde de benzeri dostluklar kurabileceğim umudunu veriyordu bana. Böylece yaşayıp gittikçe, dostlarım, arkadaşlarım çoğalacak, çevrem genişleyecekti... Peki, sonra ne olacaktı?

İşte bu soru o aylar içinde düştü aklıma, ve beni korkunç bir yalnızlığa attı; bunu mutsuzluk diye de adlandırabilirdim, ama ruh durumumu bir iyice eşeledikçe bunun mutsuzluğa hiç de benzemediğini anladım. Zamanı gerip uzattıkça, bir lastik üzerindeki resimler gibi her şeyin rengi soluyor, birbirinden ayrılan çizgiler, daha önce gösterdikleri biçimleri yok ediyorlardı. Uzadıkça, yayıldıkça, genişledikçe hiçbir şey kalmıyordu. Var olanlar ancak dar ve yoğun durumda vardılar. Böylece ben hem şimdiki zamanı, hem geleceği yaşayabilen bir esneklikte buluyordum kendimi. Başka türlü söylemem gerekirse, iki kişi gibiydim. Bunu sırası

geldikçe daha da açacağım.

Sonradan birkaç kez geldim buraya, ama içeri girmedim, karşı kaldırımda durup, eski, sakin, mutlu günlerimi düşündüm. Göz kapakları düşük müdürü bularak, beni gene eski işime almasını rica etmek, bunun için yalvarmak, gerekirse ayaklarına kapanmak geçti aklımdan. Ama geride kalmış günleri yeniden bulmak, yaşamak kimsenin elinde değildir. Yaşam her an ölmek demektir. Bizim ölüm dediğimiz ise, büyük ölüm, bir pişmanlıktır sadece. Yaşam pişmanlığa yer vermez.

O gün, o canlı uğurlamanın sonunda büsbütün heyecanlanan arkadaşlarım, işi, "Yaşa!" diye bağırmaya değin götürdüler. Ben de "Siz yaşayın!", "Hep beraber yaşayalım!" diye karşılık verirken bir de ne göreyim? Bir adım arkamda, eski muhasebe şefi, onlara öpücükler gönderiyordu. Hatta bir ara iki elini başının üzerinde kenetleyerek ve başını geriye atarak memurları selamladı. "Yeter teşekkür ederim yeter!" dedi. Sonra beni kolumdan tuttuğu gibi çekti, dışarı çıkardı. Büyük kapının içindeydik daha.

— "Dikkat et, mevkiine göre davranmıyorsun," dedi. Memur arkadaşlarımın bu içten davranışları benim yaşımda genç biri için olamazmış, onlar eski muhasebe şefini görünce heyecanlanmışlar bunca, çünkü o yıllarca emek vermiş Gaz Sobaları Ortaklığı'na, hak etmiş bu töreni hani, hele törenin haber vermeden düzenlenmesi onu çok etkilemiş, bana gelince, ben daha gençmişim, geleceğim parlak da olabilirmiş, ama şimdilik sabırlı ve sınırımı bilir olmalıymışım, kendimi sevdirmeye bakmalıymışım, kolay değilmiş bu öyle, kendisi bunca sevilinceye kadar neler çekmiş...

Susarak dinledim söylediklerini. Arkadaşların böylesine heyecanlı bir uğurlama töreni düzenlemeleri benim gibi küçük ve silik bir memur için fazla görülebilirdi gerçi, ama bunun eski muhasebe şefi için yapılmış olması öyle pek aklın alacağı şey değildi.

Dışarıda bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu, bir çingene çadırı gibi karaydı hava. Eski muhasebe şefi ile yakalarımızı kaldırıp koşmaya başladık. Şoför, kapıyı içerden açtı, eski muhasebe şefi de buna gülümseyerek karşılık verdi. Resmi bir arabaydı bu. Daha çok bir yabancıya benzeyen ve hiç konuşmayan şoförün davranışından, bizleri yeterince önemli bulmadığı

anlaşılıyordu. Belki eski muhasebe şefi de bu yüzden ona güleryüz göstermek gereğini duymuştu. Bu durum beni biraz şaşırtır gibi oldu, evinin yolunu karıştıran bir kedinin ciddiyetiyle düşündüm. Çünkü az önce, Gaz Sobaları Ortaklığı'nda benimle öylesine yukarıdan, kendine güvenli ve sert konuşan eski muhasebe şefi, bu arabanın şoförü yanında tümden değişmiş, doğuştan güleryüzlü, hoşgörülü, sevecen, yumuşak biri olup çıkmıştı. Şoförün yüzünü görebilmek için başını sağa sola oynatarak dikiz aynasına bakıyordu. Oysa ben, oturduğum yerden çok kolay görebiliyordum, şoförün bizimle hiç ilgilendiği yoktu, anlatılmaz bir sükûnetle, önünde uzayan, kıvrılan, yükselen, alçalan yola bakıyordu, sanki arabayı o kullanmıyordu, biz kullanıyorduk da, istediği yere götürürken ona bir süre için olsun dinlenme fırsatını kazandırıyorduk, böylece bu ağır adam, yaşamın hep birbirine benzer günlük akışı içinde, büyüklüğüne doymuş, kayıtsız ve sağlam, duruyordu öyle. Önemli olan oydu, bizse onun dikkatini çekmeye boşuna uğraşıyorduk. Nitekim eski muhasebe şefi, sanki şoför geleceği yeri bilmiyormuş gibi, dikiz aynasında onun yüzünü arayarak:

— "Geldik," dedi.

Biz getirmiştik onu. Otomobil, demir parmaklıkla çevrili büyük bir bahçenin kapısı önünde durdu. Görünü, yağmurdan ötürü, yaklaşıp yaklaşıp uzaklaşıyordu.

Önce eski muhasebe şefi indi, eğilip şoföre teşekkür etti. Adamın ne dediğini duymadım, yalnız bir an önce inmemizi istediği belli oluyordu yüzünden.

O sırada yağmur daha da arttı. Rüzgâr bir kırlangıç gibi hızla yön değiştiriyordu. Koşarken gözlerim, ikide bir, eski muhasebe şefinin trençkotuna gidiyordu. Yakalarımızı kaldırmıştık gene. Bahçe boydan boya çimdi, pek seyrek olan ağaçlar büyüktü. Arkada ikisi büyük, biri küçük, üç yapı görünüyordu. İki büyük yapı bir ara geçişle birbirine bağlı idi, ama iki katlı olan küçük yapı, sağda, tek başına bırakılmıştı. Biz oraya yöneldik.

Kendi yerine yöresine geldiğini belli edercesine eski muhasebe şefi, iç içe, büyük camlı kapıları ite kaka açtı, artık beni tümden unutmuş gibiydi. Koridorları hızlı hızlı geçiyor, arkasından gelip gelmediğime bakmıyordu hiç. Buranın temizliği, sessizliği ve ıssızlığı gözüme çarptı önce. Yerler insana kayma korkusu verecek kadar cilalı idi, sessizlik ayaklarınızı daha yumuşak

basmaya zorluyordu sanki ve ortalıkta hiç kimse yoktu. Herhalde ithal ambarları başka yerde olacak diye düşündüm. "Elektronik" sözü buraya daha yakışıyordu.

Eski muhasebe şefi, uzun ve gene ıssız bir koridorun sonundaki odanın kapısını açtı, içeri girdi. Ben dışarda kaldım. Ama derdemez kapı gene açıldı, bu kez Bıyıksız Fok'un sadece eli göründü, beni çağırıyordu bu el. Yaklaştım, odadan içeri bir göz attım: Yarı aralık kapıdan gördüğüm sadece bir ense ile (eski muhasebe şefinin ensesiydi bu) daha arka plandaki kuştu.

Kuşyüzlü bir adamdı bu, hareketleri de bir kuşun kafes içindeki sıçrayışlarını, çırpınışlarını andırıyordu; hatta kuşun tellere gagasını vurmasından çıkan sese benzer bir tırrt sesi çıkarıyordu arada bir. Bunun önünde duran büyükçe alfabetik adres, telefon numarası defterinin oyuk kenarları üzerinde kalemini gezdirmesinden olduğunu anladım çok geçmeden. Bir koşu eski muhasebe şefinin yanına gitti.

Bu sırada beriki yorgunluk giderici bir soluk vermekteydi.

Derken Kuşyüzlü adam, kendini yandaki bir kapıya attı, açtı o kapıyı, bana dönerek:

— "Burası," dedi.

"Çalışacağın yer" demek istiyordu. Çok küçük bir odaydı bu. Sanki bir masa ile iskemleyi zar zor almıştı içine ve daha önemlisi, yeni şefim olduğu anlaşılan Kuşyüzlü'nün odasına açılan kapıdan başka kapısı yoktu.

Ben çalışmaya başlamak üzere pardösümü çıkarmaya hazırlanırken Kuşyüzlü:

— "Soyunmayın, dedi. "Bugün izinlisiniz. Yarın başlayacaksınız işe."

Bıyıksız Fok ortalıkta yoktu. Yeni şefi selamlayarak odadan çıktım.

Tanrım, ne denli uzaktım her şeyden. Yürüyordum, ama nerdeyse adımlarımın sesini duyamayacağım diye korkuyordum; görüyordum, ama sadece ayrıntıları. Bir çeşit büyülteç gibiydim. Engebeli bir ayrıntılar dünyasında inip çıkıyordum bir böcek gibi saf, kayıtsız.

II

Koca günüm boştu. Bundan ötürü bir sıkıntı duydum içimde, gün planlamasında beklenmedik bir değişiklik olmuştu. Oysa işimde akşama değin çalışsaydım, paydostan sonra, kısa bir süre için önce sevgilime, oradan bacanağımın evine uğrayacak, sonra da eve dönecektim. Eşim hasta olduğunu söyleyip duruyordu, belki bir doktora, belki sinemaya gidecektik. Onun seçmesine bağlı idi bu, üzüntülü bir günü ise doktora giderdik, böylece hoş bir ortaklık kurulurdu aramızda; yok sevinçli bir günü ise sinemaya. Bu güzel düzen rahat ettirirdi beni. Çok çabuk uygulanırdım onun seçimine uygun olan ruh durumuna. Daha doğrusu bunu gerekserdim hep. Nasılsa ya biri, ya öteki olacaktı. Hangisi olacağına karar vermeyi ona bırakmıştım.

Bizim eve çok yakın olan bacanağımın evi ise, ilk haberler durağı idi. Eşimle ve evimle ilgili havadisleri baldızımdan alırdım. Bu da evimin mutluluğunda yapıcı bir rol oynamamı kolaylaştırdı.

Günün saatlerini belli işlere bölmüş biri için, birden beş altı saat için özgür kalıverdiğini görmek düşündürücüdür. Böyle durumlarda doğa benim kurtarıcım olur genellikle; parklara atarım kendimi, su kenarlarında dolaşırım. Taş, kabuk, çiçek gibi çeşitli şeyler toplarım bu gezintilerimde, böylece evdeki hazinemi zenginleştiririm. Fakat eve taşıdığım bu şeylerden eşimin ödü kopar, gözle görülmeyecek gibi küçük böceklerin bunlardan yayılıp evi sardığını söyler. Bense o küçük böceklerin taşlardan, kabuklardan değil, insanlardan yayıldığını savunurum. Böylece sonu gelmez tartışmalar sürer gider aramızda.

Bir evlilikte ortaya bunun gibi umulmadık sorunlar çıkması, yaşamın ne sağlam bir buluşudur! Her ailenin bu gibi sorunlarla boyuna doldurulan bir torbası vardır, bu torbaya atılanların birer hiç olduğu öldükten sonra anlaşılır. Ve bu torbalar, delik deşik, başkalarına satılır, elden ele geçerek bayram yerlerine, lunaparklara, sirklere varır, orada boşaltılır, teneke sesleri, yanmış lastik kokuları sarar her yanı. Bunların eskiden birer söz olduğunu kim

bilecek!

Fakat o gün yağmurun çok fazla olması, parklarda dolaşmama, avarelik etmeme engeldi. Bu yüzden kapalı yerlerde bir süre vakit geçirip sonra sevgilime gitmeye karar verdim.

Kaldırım üzerindeki masaları, iskemleleri toplanmış, bunların üstünde gerili duran, yağmurdan koruyucu renk renk brandaları, biriken suların ağırlığı ile bel vermiş bir birahanenin, kapıda tiril tiril titreyen garsonu "Buyurun!" deyince girdim içeri.

Birahane kalabalığında bir bayram sevinci vardı yağmurdan ötürü. Kurulanıyorlar, gülüyorlar, içiyorlar, yağmura hem sövüp hem gülüyorlardı.

Ayakta, bir dirseğimi bara dayayarak bira ile sosis ısmarladım. Barda iş gören garson, yanımdaki müşteriye:

— "Peki, Belçika nasıl?" diye soruyordu, o sırada. Yüzü tıpkı maymuna benziyordu, ikide bir barın arkasındaki aynaya bakıyor ve aynada gözlerini faltaşı gibi açıyordu, gördüğü surata şaşmış gibi.

İlk kez geliyordum buraya, tanıdığım bir kimse de yoktu içerde. Bira çabuk tutar beni; başım dönmeye başladı çok geçmeden. Çalışma saatleri içinde bu beklenmedik avarelik, yağmurun çılgınlığı, insanların içkiden kızıştıkça bağıra bağıra konuşmaya başlamaları, gün ışığının umutsuzluk gibi yıldırıcı, fakat alışılan, hatta sevilen soluklığu, bira bardağının yivli namlusu ve genizdeki hardal tadı, buna unmadığım bir güçlülük verdi. Birayı birkaç kez tazeledim. Bir ara yukarı kata çıktım, orada satranç, bezik, tavla gibi oyunlar oynanıyordu. Bir süre onları seyrettim. Özgürlüğümün tadını çıkarmaya başlamıştım.

Yaşamak bana her zaman kolay gelmiştir. Fakat onun böylesine tatlı olabileceğini o güne değin aklımdan geçirmemiştim. Bunun nedenini birkaç bardak birada aramak yanlış olurdu; içkiyi bilmeyen biri değildim. Bu yarım günlük boş kalma, düşüncelerimde sanki bir dağılma, bir genişleme yaratmıştı, ilgi alanımın büyüdüğü duygusuna kapılmıştım. Oyunlar, konuşmalar, içmeler, gülüşmeler bende bir taşkınlık hevesi uyandırıyordu. Gücümü, kişiliğimi, yeteneklerimi şimdiye değin gereğince ortaya çıkaramadığımdan dolayı amansız bir üzüntüye kapılmış gibi, her şeye yeniden başlamak istiyordum. Yapılacak ilk iş, geçmişimi anlamlandırmaktı. Bambaşka biri olarak geriye doğru bir yürüyü-

şe çıkmak gerekiyordu. Her zamanki gibi, iki işi birden yapacaktım, günümü yaşarken eskilerde dolaşacaktım. Sonraları, o korkunç cendereye sıkıştırıldığım zaman, bu ruh durumu, pek de büyük bir çabayı gerektirmeden beni içine alıverir olmuştu sık sık; bir savunma, bir varoluşu koruma içgüdüsü idi sanki bu.

Gene bardaki yerime geldim, bu kez votkalı bira ısmarladım. Yanımda duran uzun boylu, iriyarı pehlivan yapılı, gözlerini durmadan kırpan bir adam, yarım kalmış sözünü tamamlar gibi bana dönüp:

— "Altmış yaşıma kadar her gün iki büyük şişe içerdim," diye başladı. "Bir öğünde dört beş kişinin yiyeceği yemeği yerdim. Elimi bıçak gibi indirdim mi, koca tabağı ikiye bölerdim. Günde beş altı kez yatardım kadınlarla. Bir gün, Tanrı sizi inandırsın, arabayı arkasından tuttum, herif beni görmüyor, bağırır da bağırır, ulan ne oluyor diye..."

Gülmesi öksürüğe döndü. Bu sırada bir garson, benim başımın üzerinden, boşalmış bardakları uzattı büfeye.

— "İki büyük doldur," dedi.

Bana da gülümseyerek:

— "Kusura bakmayın, yağmur yağdı, böyle oldu," diye ekledi.

"Basketbol yerine bakan evlerden birinin üçüncü kat pencerelerinde terzi kızlar vardı, tutkulu, meraklı, aç gözlerle seyrederlerdi oğlanları. Pencere önüne gelmek için itişirlerdi birbirleriyle. Bizim çocuklardan el sallayan olursa kaçışırlardı gülerek. Ya da kimi zaman birden ciddileşirler, başlarını önlerine, işlerine eğerlerdi. Odaya terzievinin sahibi kadın girmiş olurdu o anda. Beyaz saçlı, güzelce bir kadın. Onun çıkması ile itişip gülüşmeler, bakışlar başlardı gene. Ben çoğun yurttaki odamın peceresinde olurdum oradan bakardım kızlara. Ve oyun bitip arkadaşlar dağılınca, terzi kızların gözleri bu kez bana dikilirdi. Yüzüm onlara belki de çok ciddi geldiği için alay ederlerdi benimle. Utanır çekilirdim. Böyle böyle alıştım bu karşılıklı eğlenceye. Hele odamda yalnız kaldığım akşamüstleri, karşıki terzi kızlarla gülüşüp işaretleşmek vazgeçilmez bir iş durumunu alırdı benim için. O saatlerde kızların sayısı azalırdı, gece de çalışacak olanlar kalırdı sadece. Bunların arasındaki çok zayıf, sarışın bir kızın durgun, ama içli yüzü gözümü alırdı hep. Ötekiler gibi alaycı ve

yırtık değildi ama bakışlarında onlarınkinden daha güçlü bir merak vardı sanki. Daha fazlasını görmek, bir şey öğrenmek için bakar gibiydi."

Birahanenin önünde bir gürültü koptu. Herkes merakla camın önüne koşuşmuştu. Dışarıdan kahkahalar, bağırışmalar geliyordu. Ben de araya karışıp olanı biteni görmek istedim. Yağmur hafiflemişti. Gelip geçenler çoğalmaya başlamıştı. Herhalde semtin alaya alınan zirzopu olacak, saçlı sakallı, üstü başı yırtık pırtık biri bağırıp çağırıyordu. Adam oradan geçerken, muzibin biri uzun bir sopa ile, üstteki içi su dolu branda bezini dürtüklemiş, sakallıyı tepeden tırnağa ıslatmıştı. Planı uygulayanlar kahkahalarla gülerek kaçışıyorlar, sakallı da elindeki bastonu onlara fırlatıyordu.

— "Namussuzlar," diye bağırıyordu.

Bu kez berikiler bastonu kapıp birbirlerine vererek sakallıyı oradan oraya koşturuyor, deli ediyorlardı. Sonunda eğlence yatıştı, adamı ıslatanlar, ondan belki daha da ıslanmış, gülüşerek birahaneye girdiler, içkilerinin başına döndüler.

Ben bir tane daha ısmarladım.

"Bir akşam onun da yalnız olduğunu anladım. Öylesine uzun bakıştık ki, birbirimize sarılıp yatmamıza sadece aradaki açıklık engeldi denebilir. Birtakım işaretler yaptım. Ne demek istediğimi anlamadığını belirtmek için boynunu büküp ellerini açtı. Gerçekte benimki işaretle anlatılamayacak, kaç yaşındasın gibi gereksiz bir şeydi. Bunun üzerine, daha somut bir şey olsun diye, göğsünü açmasını istedim. Önce içeri baktı, sonra bizim yurdun bütün pencerelerine göz gezdirdi. Umutlanmıştım; fakat o gene işine daldı başı önünde idi.

"Sabırla bekledim. Başını kaldırınca aynı işareti yaptım. Yerinden kalktı pencereden biraz uzaklaştı, geriye çekildi ve çok kolayca açıverdi göğsünü, üstünde gömlekten başka bir şey yoktu çünkü. Sonra kayboldu."

Hesabı ödeyip birahaneden çıktım. Onun evine kadar yürüyerek gitmek istiyordum. Kuşlar ötüşüyordu ağaçlarda, su sesleri, kanat seslerine karışıyordu. Yağmurun yerini karanlık almak üzereydi. Daima yarım kalacak olan işlerin, fazla önemsenmiş kaygılarını, her zamankinden daha zorunlu olan yaşama çabasının birbirine karışıp insanları telaşa ve hesaplaşmaya ittiği

bu olumsuz saatlerde kalabalık gündüzlerinden daha katlanılır duruma gelir. Oyalanıyordum. Bir dükkâna girip yiyecek öte beri aldım. Bir çiçekçiye girdim, kelebek kanadına benzeyen koyu renkli bir saksı çiçeği sardırdım. Çiçekçinin sesi kurbağa sesine benziyordu.

"Başka bir akşam da o benden soyunmamı istedi. Beni seyredişi korku verici idi. Şundan ki, ben çekilmiştim sanki ortadan, yoktum, onu yalnız bırakmıştım. Bütün kızların ancak tek başlarına iken varacakları bir rahatlık içinde, kendini bütün merakı ile ortaya koymuştu. Bu cesareti aradaki mesafeden alıyordu belki, ayrı dünyalarda idik. Ya da gizli bir yerde ele geçirdiği açık saçık resimli bir kitaptım ben onun için; bu kitaba baktığını gören yoktu, var gücü ile, doya doya, ciddi ciddi bakıyordu."

Keşke biraz daha içseydim diye düşündüm. Sonra bu düşünce ile bir şişe de içki aldım. Ellerim dolmuştu, bir arabaya bindim. Ona gittiğim günler vakit daha geç olurdu, bugün beni böyle erken erken görünce şaşıracaktı her halde. Onunla buluşacağımı düşünerek ilk kez heyecanlandım. Bütün bu boş saatlerimi niçin dışarda geçirecektim? Sevgilime... Ama sevgilim miydi o benim? Evet, bu sözü aramızda kullanıyorduk, ama zoraki olduğunu ikimiz de biliyorduk, çünkü bir gençlik ihtiyacının sözle karşılanması oyunundan doğmuştu.

"Onu bir akşam sokakta beklemiştim. Hava bugünkü gibi kararmak üzereydi. Pencereden pencereye onca yakın olduğumuz halde, sokakta beni görünce tanımazlıktan geldi. Şaşırdım, ama düşündükçe anladım haklı olduğunu. Biz yabancılığımıza sığınarak açılmıştık. Eğer açılmasaydı, sadece işaretleşme ile kalmış olsaydık, bu başlangıcı geliştirmek üzere sokakta birbirimize gülümser, ilk anlar güç de olsa, yavaş yavaş konuşmaya başlardık. Ama biz sonuna değin yürümüştük önceden. Ne yapacaktık şimdi? Nasıl seslenecektik birbirimize? Pencereden birbirimizi seyrederken yakalanmıştık şimdi. Kaçmak kurtarırdı onu ancak. Öyle de yaptı, koşarak gitti önümden.

"Sonraki günler pencerede gene görüyordum onu, ama bana hiç bakmıyordu artık, başını önünden kaldırmıyordu. Aklın araya girmesi olmadan, en doğru yolu tutmuştu böylece; yeniden birbirimize yabancı kalacağımız güne, saate değin uzak duracaktı

benden.

"Bereket bu süre çok uzamadı. Bir gün, çalışma odasında yalnız olduğu bir an, başını işinden kaldırdı, bana baktı ve gülümsedi. Bu gülümsemenin güzelliğini unutamam. İlişkimiz işte şimdi, bütün arılığı, içtenliği ve korkusuzluğu ile başlıyordu. Geçmiştekiler her çocuğun (çocuğun) başına gelebilecek birtakım meraklardan başka bir şey değildi. Bunlara gülüp geçecektik, hiç önem vermeyecektik.

"Öyle oldu. Buluşma saatini ayarladık pencereden pencereye ve parkın kapısında karşı karşıya geldik yeniden."

— "Dur!" dedim şoföre, "geldik."

Oysa gelmemiştik, arabada sıkılmıştım. Sıkılmaktan daha fazla bir şey, bir başkaldırma idi duyduğum. Zaman zaman çarpılıyordum bu duygu ile. Bindiğimiz araçın, içine girdiğimiz yapının, karşılaştığımız insanın bize zorladığı düzen ve süre, ezici idi. Bu etki sürekli olduğu sürece sıkıntı duymuyordum, fakat o gün süreklilik kopmuştu, beni bana bırakmışlardı birkaç saat için. Sen misin bırakan!.

İndim arabadan. Yağmur gene hızlanmıştı. Yürümek, ıslanmak kendime getirirdi beni, uysallaştırım. İsyanımı, ortada kalmış bir at gibi anlamsız buluverdim birden. Hızlandım, kendimi bir yere, birine bağlamak zorundaydım şimdi. Yok olmamanın başka çaresi yoktu. Belki de özümdeki düzensizlikten korktuğum içindi bu. Gerçek olana söylenceyi, büyüyü katmaktan kendimi alamıyor, ama ya her şey büyü oluverirse diye de korkuyordum. Az önce içki içtiğim birahane, bu bakımdan bende kutsal diyebileceğim bir etki bırakmıştı; her şey gerçekti ve düzensizdi orda, her şey büyü idi ve yaşıyordu. Bundan mutluluk duymuştum, birahane gibi değişen bir şeydim.

"Ne denli değişmiş olduğuna şaştım onu görünce. Melek gibi gülümsüyordu, bir acılık da vardı bu gülümsemede ve ben daha önce onu hiç böylesine yakından görmediğime göre, değişmiş olduğunu nereden çıkarıyordum? Pencereden pencereye bakıştığım, bir gün göğüslerini gördüğüm, bir gün beni gören ve sonra bir gün, akşam karanlığında, bir köşede karşılaştığım bu kızla ilk konuşacaktım. Şaşkınlığımı görmüş, ama buna bir anlam verememişti.

"Ne oluyor?" dedim. "Ne oluyorsun? Nedir bu halin?

Değişecek ne var bu kadar? Yoksa ben senin için yeni değil miyim artık? Eskidim mi?"

"Nereden çıkarıyorsun bunları?" dedi. "Ben hiç değişmedim oysa."

Bir adam koluma çarptı, az kalsın saksıyı düşürüyordum. "Oysa değişmişti, bilmiyordu."

Yağmursuz bir yere sığınıp saksıyı ve içki şişesini yeniden yerleştirdim. Ertesi günü yeni işime başlayacaktım. Kuşyüzlü'yü görecektim. Karımla bu akşam belki sinemaya gideriz diye düşündüm... Filmi seyrederken ikide bir dürter beni, gülmesi tuttu mu filmi bırakıp bana bakar, korkarsa çıkalım der, çıkmaz. Bu kez bir otobüse atladım. İyi ki yanlış binmemişim, çünkü binerken numarasına bakmamıştım. Şaşılacak şey, sabahki biletçi karşıma dikildi. O da şaşmış olacak ki, gülümsedi, bileti verirken şişeyi gördü, şişe kâğıda sarılı idi ama tahmin etti sanıyorum içindekini, bir daha gülümsedi (ona ne sanki), kulağının arkasını kaşır gibi yaptı, bir şey söyleyecekti, iyi bir şey yüzde yüz, vazgeçti.

Ama birahanenin önündeki sakallıya yaptıkları, benim onun göğüslerini, sallanıyordum, çiçek niye sanki, işçileri dağılmış mıdır acaba? Şimdi patron oldu, ama o yaşlı adamın ağzı neden açıktı öyle, alt çenesi sarkmıştı ölmeden, bilmiyordu bunu, bacanağımdan sıkılıyorum, o da benden, oysa yağmur dur dinlen bilmiyordu. Yarın.

— "Saat kaç?" diye sordum biletçiye, duymadı.

"Ağabeysi saatçi idi. Birlikte oturuyordu ağabeysi ile. Başka kimseleri yokmuş. Evlenmek istediği halde kızkardeşini düşünerek evlenmediğini sanıyormuş ağabeysinin. Bu yüzden ayrılmak istiyormuş ondan. Çok çalışıyormuş iş yerinde. Arkadaşları gittikten sonra saatlerce kalıyormuş. Fazladan dört saat kalsa, bir gündelik demekmiş. Parkta dolaşıyorduk, ben dinliyordum, hep o anlatıyordu. Acaba bu kaçıncı buluşmamız diye düşünmekten kendimi alamadım. Evde de işi çokmuş, yemek, bulaşık, çamaşır, ütü... Ama daha gençmiş canım, her işin altından kalkıyormuş. Ağabeysini çok seviyormuş. Terzihanedeki arkadaşlarını da seviyormuş. Hepsi de çok hınzır şeylermiş. Yemin edebilirdim, bana göğüslerini gösterdiğin bu sırada hiç aklına getirmediğini ve beni gördüğünü. Para biriktiriyormuş. Kendisi de ilerde bir

terzievi açacakmış, Akşam Kız Sanat'ı bitirmiş, ama eskiden doktor olmak istemiş..."

"Sen doktor mu olacaksın?" diye sordu bana.

"Hayır," dedim. "Ticaret bizim okul."

"Tüccar olacaksın demek."

"Hayır," dedim.

"Öyle güzel güldü ki, niçin bilmem. Zayıflığı, dudaklarının eti, eskiden bir gün uzaktan görmüş olduğum göğüslerinin belki sadece o yüzden beni heyecanlandıran kabarıklığı, omuzlarının yuvarlaklığı ve görülmemiş güzellikteki kalçaları çok hoşuma gitti. Bir bacağı hafifçe aksıyordu."

Apartımandan içeri girdim. Sevgilim onuncu katta oturuyordu. Asansörün bozuk olduğunu anlayınca merdivenleri yürüyerek çıkmaya başladım. Her katın sahanlığını aydınlatan elektrik ışığı, yukarı çıktıkça azalıyordu. Öyle ki, onuncu kata geldiğimde nerdeyse karanlıktı. Ellerim dolu olduğu için zili çalamadım bir türlü, parmağımla tıklattım kapıyı. Tıklatır tıklatmaz da açıldı kapı. Bir adam duruyordu kapıda. Sevgilim onun arkasındaydı.

Adam çıkmak üzereydi, şapkasını giyiyordu. Ben yana çekildim.

— "Öyleyse yarın akşama," dedi adam.

— "Evet, yarın akşama hazır," dedi içerden o.

Adam yan yan geçti önümden, merdivenlere doğru yürüdü.

Beni erken erken karşısında bulunca sevinmesi görülecek şeydi. Boynuma atıldı.

Ama benim neşem kaçmıştı nedense.

— "Kızlar gittiler mi?" diye sordum, yanında çalıştırdığı işçi kızları düşünerek.

— "Bugün, içime doğmuş gibi, onları erken bıraktım," dedi. "İşler de azaldı son günlerde. Doğrusunu istersen, artık her işi almamaya bakıyorum."

Evin içinden güzel bir koku çarptı yüzüme. Müşterilerinin bıraktığı koku muydu bu, yoksa kendisi mi sürünmüştü?

— "Bunlar ne?" dedi. "Bu çiçek benim mi?"

Sarıldı öptü bir daha.

Yıllar önce bir terzievinde çırak olarak çalışan kız değildi de, sanki o evin sahibi orta yaşlı, güzel kadındı. Aradan geçen zaman unutulunca, yaşam, uydurma bir kimliğe bürünüveriyordu. Film-

lerde düşsel bölümleri veren beyaz sahneler gibi, o ve bütün görebildiğim eşya sıkıcı, ölümsü bir beyazlık içinde titremeye başlamıştı gözlerimin önünde.

Bunun nedeni, salondaki avizenin kamaştırıcı ışığı idi belki, belki de oraya gelmekten duyduğum pişmanlık, içinde duyduğum durumu bir an önce düşe çevirmek için bir çaba biçimine dönüşmüştü. Bizim için çalışan binlerce yardımcı makine ile birlikte dolaştığımızın bundan daha iyi bir tanıtı olamazdı. Hatta bu pişmanlığın neden ileri geldiğini ben bile düşünmemiş iken, başka bir makine, kapıda karşılaştığım adamın yüzünü yakın planda ve beyazlığın orta yerinde, koyu olarak gözümün önüne koyuverdi.

— "Ya bu şişe," diyordu sevgilim, "o da bizim mi?"

Gene öpüyordu, bu kez gözleri ıslak gibi geldi bana.

Onu gerçekten sevdiğim sanısına kapıldım birden. Parlayan bir giysi vardı üstünde, kolyesinin ucundaki kara taş, iki göğsünün arasında bir görünüp bir yitiyordu, saçları yeni yapılmıştı (berberini eve getiriyordu).

— "Ne ıslanmışsın," dedi. "Çıkar üstünü."

Pardösümü çıkardım. Bir duyguyu duymak değildir önemli olan, onu belli etmeye karar verip vermemektedir. Pişmandım geldiğime ve onunla yatmak istiyordum. Belki ikisi birbirine yakışıyordu bunların. Kapıda o adamla karşılaşmak, durup dururken, çözülmesi güç bir sorun olarak dikilmişti karşıma. Dapdaracık bir alın, miyop gözler, gaga burun, sümük bıyık ve deriyi yırtarcasına fırlamış âdemelması. Bütün bunlar nasıl kaldı belleğimde?

Salonda ışık artık dengeliyor, ısı rahatlık verici bir kararda, kalın perdeler gecenin ve yağmurun yolunu değiştirmiş. O güzel koku sevgilimden geliyordu ve onun her şeyini taşıyordu bana: Bütün niyetlerini, cinselliğini, düş kırıklığını, gururunu, başarısını... Ama bir şeyi gizliyordu, neydi o?

Şimdi zihnim düzenine girmişti, yalnız onunla bağlı idim. Bir havlu ile saçlarımı, boynumu kuruluyordu. Ben bu yüzden sarsılırken elim büyük masanın cilalı kaplaması üstünde kayıyordu. Bunun üzerine elimi onun göğüslerine uzattım, yumuşak sallanıyorlardı. Geri çekilmeden, "Yapma!" dedi.

— "Sakın," dedim, "şimdi senin çalıştırdığın kızlar da orada

pencereden delikanlılara görünmesinler?"

Havluyu çekti, yüzüme baktı bir an; sonra ille bir şeyle oyalanması gerekliymiş gibi havlu ile bir kez daha kuruladı saçlarını sert sert ve yanımdan uzaklaşırken, sesinde kendisini bir üzüntüye tümden verememenin doğurduğu bir çatlaklıkla:

— "Yapmazlar öyle şey," dedi. "İyi kızlardır onlar. Hem pencereleri sadece gökyüzünü görüyor. Hiç kuşkusuz, böylesi daha iyidir bir çalışma yeri için. (Girip çıktıkça sesi dışardan geliyordu arada bir, ben oturmuştum.) İşin sıkıcılığı hiçbir zaman önlenemez gerçi, ama gözler ve yürek korunabilir bir ölçüde. Bir işçi kız içinse korunacak başlıca iki şey bunlardır. Kimi gün, dinlerim, dikiş makinesi nerdeyse bağırıyor gibidir.

"O zaman yanlarına gitmenin doğru olmadığını düşünürüm. Gerçekte de çalışan insanı ikide bir görmek doğru değil gibi gelir bana. Yanlıştır anlamına söyleniyorum, haksızlıktır demek istiyorum. Öyle ya, çalışan insan, biraz da utanan insandır. Onu eğlendirmeye kalkmak ise, kontrol etmekten daha ayıptır."

Bir şeyler hazırlamak için dolaşıyor gibiydi, ama dolaşması bir şeyler hazırlama düşüncesinden daha önce başlamıştı. Sesi olduğundan daha yüksek çıkıyordu, zaman zaman. Yıllarını boşuna harcamış, kadınca korkuları nerdeyse hiç olmamış, bilmekten yanılmaya vakit bulamamış bir kadının, güzel kokulara boğarak sindirdiğini, uyuşturduğunu sanmakla oyalandığı gerçekte ise, sinmeye de, uyuşmaya da hiç yatkın olmayan uykusuz, hırçın, yalnız bir benliğin saklanan sesiydi bu.

Önümden geçerken yüzüme bakıp gülümsüyordu, olağanüstü bir telaştı gözüme çarpan, ama aldırmıyordum. Beni en çok ilgilendiren onun güzelliği idi. Yıllarca kumaşlar, iğneler, dikiş makineleri arasında, ütüsüz giysiler gibi, sonradan ele alınmak üzere öylece bırakılıvermiş olan bir şey, belki bir incecik kalıp, bu kabarmış, dolgun, taşan bedene dönüşüvermişti. Hafifçe aksaması, çıraklığındaki gibi sadece bir ayağına yüklenip kalmamıştı çoktandır, bütün vücuda, ta başından, omuzlarından, göğüslerinden kalçalarına değin, dengeli bir geminin belli belirsiz sallantısı gibi yayılmıştı.

"İlk sevişiğimiz günü unutur muyum hiç? Ağabeyisi ile oturduğu zamanlardı yıllar önce. Evde yalnız olduğu bir geceydi. İkimiz de neden o kadar çok korkmuştuk? Gündüzün buluştuğu-

muzda:

"Benim sevgilim olur musun? diye sormuştu.

"Sonradan ne çok pişman oldu, ne çok güldü bu sözüne.

"Sevgilin değil miyim? demiştim ben de.

"Sahi... demişti, anlamadan ve lâfı uzatmamıştı.

"İşler ve sözler... Adı takılmadıkça hiçbir iş gerçekleşemiyordu. Sözlü bir dünyada yaşıyorduk. Yaptığımızın ne olduğunu bilmeliydik. Böylece biz de onunla sevgili olduk. Ama birbirimizi hiçbir zaman sevmedik sanıyorum. İlk yattığımız gece belki öyle bir duyguya kapılmışızdır. Bu heyecandan doğmuş olmalı daha çok. Heyecan başka duyguların olduğu gibi aşkın da yerini tutar çoğu zaman. Sonra bu iki duyguyu, aşk ile heyecanı birbirinden ayırmaya kimin gücü yeter ve kimin zamanı vardır? O gece vücudunu bir türlü göstermek istememişti bana, ışığı kapatmıştı hep; göğüslerini daha önce görmüş olduğumu hatırlattıkça eli ile ağzımı kapatıyor, susmam için yalvarıyordu, elini çeker çekmez de dudaklarına bırakıyordu o işi."

Bana karşı olan davranışları, görülmemiş bir gururun buyruğunda idi. Göğüslerini göstermiş olması, "Benim sevgilim olur musun?" diye sorması, bu gururu ta başta, canevinden yaralamıştı. Vurulmuş balığın iri iri bakışı, onda o zamandan kalma idi. Belki bunca yıldır benimle sürüklenmesi de, bu suçluluk duygusu ile tek başına kalmak korkusundan ileri geliyordu. Çaresizliğin doğurduğu bu bağlılıkta ben, onun için gerekliydim.

Büyütüyordu belki, ama büyütülmeyen şeylerden bize ne... Aşkımız olsa onu büyütmeyecek miydik? Gerçi çocukluk döneminde kalması, unutulması gerekli şeylerdi bunlar, üzerinde durulunca başka ne diyebilirdik? Oysa o, unutulması gerekli şeylerin unutulmayan şeyler olduğunu biliyordu. Hangimiz için? Onun için mi, benim için mi? Ruh karşısındakinin unutmasını istediği şeyi, belki örnek olsun diye, önce kendi unutur; bilinçsiz olarak, kendi yasalarına göre, bize duyurmadan yaptığı bir işlemdir bu.

— "İstersen mutfakta yiyelim," dedi.

Evinin en güzel yeri orası idi. Oradaki küçük yemek masasını sevdiğimi biliyordu.

— "Bir de şişe buldum kâğıda sarılı," dedi.

"Böylece unutma çabası ile çarçabuk olgunlaştı. Fakat

ruhundaki çatışma, aşkını besleyecek erince olanak vermiyordu. Benim aklımsa, göğüslerini gösterdiği güne takılı kalmıştı hep; o kızı arıyordum. Niçin? Bilmiyordum. Bu duygunun sevmekle bir ilişiği yoktu elbet. Bir giz düşkünlüğü idi benimkisi. Oysa sevgilisi olduğum, seviştiğim bu kız hiç de bir giz değildi benim için.

— "Kimdi o Âdemelması?" diye sordum.

Arkası sıra yürüyordum. Ne dediğimi anlamamış gibi başını çevirdi. Parmağımla gırtlağımı gösterdim. Bir an durdu, sonra:

— "Ha, o mu? Kapıda karşılaştığın mı? diye sordu. Karısının yaptırdığı tuvaleti almaya gelmiş... Oysa bugün için söz vermemiştim ben. Yarın akşam teslim edecektim. Öyle dedim. Belki yarın akşamı sağlama bağlamak için, belki de kocasının bir merakını doyurmak... Kim bilir! Ama kocaları ile terzilerini tanıştırmaktan hoşlandıklarını bilirim. (Birtakım işler görürken konuşuyordu hızlı hızlı.) İki yanlı övünme duyuyorlar bundan, yeni bir giysiye kavuşmanın keyfi artıyor böylece. Hatta şu da var, yaptırmak, diktirmek değil istedikleri, bana gelip de, bunu beğenmedim, giyemeyeceğim derse, bunun altında bir kızgınlık değil, bir sevinç..."

Sözünü kestim.

— "Öylesine miyoptu ki, beni görebilmek için uzun uzun baktı. Diyeceksin ki, kapı önünde bir dakika bile kalmadık karşı karşıya, olsun, ama bir adam karşısındakine ille bakmak isteyince zaman uzamış olur sanki. Bense çarçabuk içeri girdim. Onun yol vermesine karşın, belki de biraz kabaca, evet ama ben o adamı merak etmiyordum."

Masanın başında duruyorduk.

Ne yapacağımı bilmiyordum, içimde korkuya benzer bir duygu belirmişti.

Birden:

— "Ne istiyor bu adam benden?" diye bağırdım.

Mutfakla küçük odayı ayıran geniş rafın üstünden bir tabağı alırken durdu, şaşkın şaşkın baktı yüzüme.

— "Senden ne isteyebilir?" dedi.

Parıltılı giysisi içinde çıplak olduğu belliydi. Onunla bir an önce yatmak için acele ediyordum. Fakat kafam nedense o adama takılmıştı, durup dururken ve bu durum beni korkutmuştu. Korkan insanların cesaretiyle:

— "Ne bileyim? Onu öğrenmek için sordum," dedim. "Gaga burunlu, sümük bıyıklı, gırtlağı çıkık bir miyop tam benim geldiğim dakikada karşıma dikiliyor... Nedir maksadı?"

Elindeki tabağı masaya koydu, düşündü. Bu gereksiz hırçınlığımın kıskançlıktan, saçma bir kıskançlıktan geldiğini düşünüyor olabilirdi. Oysa bende böyle bir duygu yoktu.

— "Pek iyi biliyorsun ki her zamankinden daha erken geldin bugün," dedi.

Acelem olduğunu o da anlıyordu. Fakat açılmış olan konuyu, gereksiz bir şey, bir kumaş parçası gibi bir yana atamıyordu.

— "Her zamankinden daha erken gelmemi doğru bulmadınsa, o başka ama sana kimi gün biraz daha erken gelmek isteyişimde bir gariplik, hatta ne bileyim, bir kabalık yoksa, âdemelmasını savunma bana karşı. Kapıda bir müşterinin kocası ile karşılaşmamı, birçok açılardan yanlış bulabilirsin, bunu anlarım, ama bu yanlışlık, daha doğrusu rastlantının doğurduğu günlük, yalnız benim üstüme yıkılamaz. Bir kocanın da bu saatte dikkat etmesi gereken birtakım kuralları vardır. Bir kadın giysisine her şeyin üstünde önem verilemez. Sonra kapıyı parmağımla tıkırdatmasaydım da zili çalsaydım ne olacaktı? İyi düşün, beni anlamaya çalış!"

Sonraki sözleri söylerken sesimin tonu adamakıllı düşmüştü. Bundan da anlıyordum ki, bu sinirli söylevi daha fazla sürdüremeyecektim. Ama, nedense, haklı olduğum kanısı içindeyim. Bir çıkış yapmıştım nedenini bilmeden. Gerçekte buna bir neden bulmak hiç de zor olmamalı idi, kafanı biraz çalıştırmam yeterdi bunun için. Çünkü sinirler her zaman akıldan önce harekete geçer. Madem böyle olmuştu, demek ani bir tedirginliğe düşmüştüm, öyleyse ne yapıp edip bunun doğruluğunu tanıtlamalıydım. Ama sıra buna geldiğine göre, artık sinirliliği bırakmak gerekirdi.

Bir sigara yaktım erkekçesine, o ise durmuş beni seyrediyordu. Bir hayranlık var gibi geldi bana yüzünde.

— "Benim erken gelebileceğim düşüncesiyle kızları erken erken savdığına göre, dedim, bu yolda tedbirliliğini hiç aksatmadan yürütebilirdin. Gerçi insan ne denli tedbirli olursa olsun, önceden hesaba katılamayan birtakım olaylarla karşılaşabilir, bunların araya girmesiyle beklenmedik durumlar çıkar ortaya, kabul etmiyor değilim. Ama şunu da unutma ki, bu yüzden beni

güç duruma sokman, ne de olsa, olağan sayılamaz."

Tıkır tıkır söylüyordum bunları, söyledikçe de sevince benzer bir duygu canlanıyordu yüreğimde. Çünkü böylece olaylar içinde yaşadığım gerçeği kendini duyuruyordu.

— "Sonra," diye sürdürdüm sözlerimi, "daha kapıdan girer girmez yüzüme çarpan o güzel koku üzerinde de durmak istiyorum. Başlangıçta bu kokunun salondan geldiğini sandım, gerçi yanılmışım, salondan değil, senden geliyormuş. Ama bunu fark edinceye kadar nihayet ben de insanım, biraz bocaladım."

Sözlerimin, suçu kabullenme değilse bile, barışa yönelme isteğini duyuran içeriğini sezmiş olacak ki, sadece iyiliğinin değil, kadınlığının da verdiği kolaylaştırıcı ve kurtarıcı bir alçakgönüllülükle, hatta belki de biraz ağlayarak (böyle değilse bile, olmasını isterdim).

— "Anlıyorum," dedi. "Yanlışlıklara, istemeden de olsa, ben kapı açıyorum. (Başımla onu onaylayarak dinliyordum.) Gerçekten ne yapsam bundan kurtulamayacağımı bilmiyor değilim. İnsan bir kez zavallı bir duruma düşerse, artık bunu sürdürmekten başka bir işe yaramıyor. (Belinin üstündeki küçük bir iplik parçasını aldım.) Ta baştan beri, düşün, ta baştan beri, istemeden yaptıklarımın hepsi birer yanılma değil miydi? Hayır, bu sözümden alınmaya kalkman büyük haksızlık olur, kendime karşı yaptığım yanlışlıkları söylüyorum ben, kendime ettiğim eziyetleri. Gerçi bunlardan eziyet çekeceğimi başlangıçta bilmiyordum, ama zaman geçtikçe bakıyorum da, sanki hep mutsuzluğum için çalışmışım. İşte bugün onlara biri daha eklendi. Görüyorsun değil mi ne yapsam bu gidişi durduramıyorum bir türlü."

Söze geçirilebildiğine göre, herhalde bir doğruluk olmalıydı bu sözlerinde. Küçük, dar mindere çöktü, yüzünü elleri ile örttü. Ağlayıp ağlamadığını iyice bilmiyordum. Gözlerini kapayıp dinlemek istemiş de olabilirdi. Üzerine tabakların, çatalların, yiyecek öteberinin gelişigüzel bırakıldığı küçük masayı sağa doğru iterek yanına gittim, oturdum. Niyetim ellerini yüzünden çekmek, gözlerine bakmaktı. Fakat elim gene göğüslerine gitti. Dediğim gibi çıplaktı giysisinin içinde.

İşte o zaman hiç beklemediğim bir şey yaptı, ellerini yüzünden çekti, gözyaşları içindeydi, kısa bir süre yüzüme

baktıktan sonra önümde diz çöktü, elleriyle dizlerimi tuttu.

— "Yalvarırım göğüslerimi bırak," dedi. "Bana eziyet etme. Eziyet ediyorsun çünkü böyle yapmakla, beni hiç anlamıyorsun. Kurtulamıyorsun o anıdan. Yapma, yapma, yalvarırım yapma!"

Bileklerinden tuttum.

— "Seni seviyorum," dedim.

— "Biliyorum," dedi. "Ben de seni seviyorum. Ama bununla bitmiyor ki, bununla..."

— "Bununla bitmesi gerekir, dedim.

— "Ama senin aklında hep o eski evin penceresi," dedi.

Bileklerini kurtardı, gözyaşlarını sildi, sonra gene bana baktı iri iri.

Eteklerini açtım yavaşça, dizlerini öptüm.

Ama kandıramamıştım onu. Birden ayağa kalktı.

— "Neden?" dedim.

Rahatlamış gibi:

— "Gel," dedi.

Yürüdü, odadan çıktı. Ben de arkasından gittim. Büyük, parlak, görkemli salonu geçtik. Tam karşıda bir koridora açılan aralık kapıyı itti. Salonun ışığı, koridorun karanlığını geriye doğru sıkıştırdı bir anda. Uzun bir koridordu bu, aklımda kaldığına göre elli adım kadar sürüyordu. Sağda ve solda dikişçi kızların çalıştıkları on oda vardı. Bunların yarıdan fazlası yatılı işçiler içindi. O odalardan mırıltılar, gülüşmeler, konuşmalar geliyordu. Sevgilim, erken uyumaları gereken bu işçilerin kapılarına "Gürültüyü kesin" anlamına vuruyordu geçerken. Yatısız işçilerin şimdi boş olan odaları ise daha dipteydi. Bu koridorda aşağı doğru iniyorum duygusuna kapılırdım hep. Sonradan öğrendiğime göre, yapının mimarı ve mühendisi, onuncu kata başlandığı sırada, dokuzuncu katın unutulduğunu anlamışlar, önce suçu birbirlerine atmışlar, fakat sonra aradaki boşluğu kapamak için, bu onuncu katı iki yandan aşağı doğru eğerek kurmakla işin içinden çıkmışlar. Elbet bu yüzden, ortada üstü kubbemsi bir boşluk kalmış, ama olsunmuş, orası bir sivil havacılık okuluna kiralanmakla sorun çözülmüş; kimse şikâyetçi değilmiş.

Sevgilim, dipteki, yatısız işçi kızların gündüz çalıştıkları büyük odaya girdi. Darmadağındı her şey. Yerlerde kumaş parçaları, çaprazlama gerilmiş bir ipte biçilmiş kumaşlar askılara

geçirilmiş giysiler, eğri bırakılmış masaların üstünde dikiş makineleri... ve koskoca camın arkasında karanlık gecenin yağmuru uzun bir giysi dikiyordu.

İpteki kumaşları, askılara geçirilmiş giysileri eliyle bir yana doğru çekti. Bana döndü. Karşı karşıya idik. Yarı karanlıkta bile parlayan giysisini omuzlarından indirdi. Yarı beline kadar çıplaktı şimdi.

— "Hatırladın mı?" diye sordu. "Böyle miydi bunlar o günde? İyi bak!"

O eski anıdan beri kim bilir kaç kez çıplak gördüğüm bu göğüslere karanlıkta anlatılmaz bir merakla, titreye titreye bakıyordum. Bu dağınık dikiş odasının penceresine gitsem, sanki karşıda, basketbol alanının ötesinde, yurttaki odamın penceresini görebilecektim.

Bir süre öyle durduktan sonra,

— "Yeter mi?" dedi. "İstediğin bu değil miydi?"

Bunu söylemekle, beni böylece doyurduktan sonra, belki artık dışarı çıkmamızı, şimdiki zamana dönmemizi, günümüzde sevişmemizi istiyordu. Ama ben o zayıf, meraklı, sarışın dikişçi kızı elden kaçırmak niyetinde değildim. Yanına gittim, onu kollarımın arasına aldım.

— "Burada," dedim.

Birden yağmur korkunç bir hızla vuruverdi camlara. Parlayan giysisi ayaklarının ucuna düşmüştü.

— "Peki öyleyse," dedi kızgın kızgın.

Unutulmuş makaslar, iğneler, ütü bezleri, birtakım küçük yastıklarla kaplı minderin üstüne uzandık.

Oysa anılarıma hiç bağlı değilimdir. Doğrusu aranırsa, bağlanacak pek bir anım da yok hani. Gerçi beni, bu notları tutmaya iten o olay dolayısıyla geçmişimi şurasından burasından tutup anlatmak gereğini duyduğum için kendime şaşmıyor değilim, ancak içinde dolanıp durduğum şu dar çevreden ayrı olarak benim başıma hiçbir şey gelmiş olamaz diye düşünüyorum. Bunun gibi, sevgilimin daha küçük bir dikişçi kızken gördüğüm, uzaktan gördüğüm göğüslerine bağlılığım sadece ve tek başına bir anı olarak ele alınamaz. Bunda saf, hatta gülünecek bir gençlik öyküsünü aşan bir nitelik olmalı. Onun tümden unutulmasını istediği bu anıya inatla sarılışım üzerinde durup düşündükçe,

kendimde gizli bir zalimlik eğiliminden kuşkulandığım olur, ama hemen atarım bu düşünceyi kafamdan, çünkü sevgilim bu zulümden ötürü bana darılmaz.

O gün de öyle oldu, ben mutfaktaki küçük odaya döndükten bir süre sonra, o da geldi güleryüzle, yarı belinden yukarısı çıplaktı, bana içki sundu, bir elini şakağına dayayıp uzun uzun ve tatlı tatlı yüzüme baktı. Sol göğsünün üstünde ufak kırmızı bir iplik vardı ben uzanıp bu ipliği alırken, çenesini göğsüne kadar dayayarak (bu sırada alt dudağı biraz dışarı çıktı) baktı göğsünden neyi alıyorum diye.

— "Minderden gelmiştir, dedi.

Yatısız kızlar akşamları odalarını temizlemeden ayrılıp gidiyorlarmış, bu yüzden ertesi sabah işe biraz geç başlanıyormuş. Doğrusu seksen şu kadar kızın yönetimi kolay değilmiş. Ama yatılı kızlar daha disiplinli imiş, odalarından hiç çıkmazlarmış, bu yüzden de yatısız kızları yolladı mı, evde kendini yalnız başına sayarmış.

Her zamanki gibi, işyerimde neler olup bittiğini sordu bana. Yeni bir işe geçtiğimi kısaca anlattım.

Ben bunu anlatırken çoktan bacanağımın evine yollanmıştım. İşimi değiştirdiğimi onlara söylemek zorundaydım. Çünkü bacanağımın bilgisi olmadan hiçbir şey yapamazdım. Gerçi bir sevgilim olduğunu bilmiyordu, ama bu, onun benim üzerimde egemenliğini kurmasından çok önce başlamış bir işti. Bu yüzden saklamak diye bir şey sözkonusu olmamıştı benim için. Evliliğimden sonra olup bitenleri ise günü gününe anlatırdım ona. Bu sırada baldızım da yanında olurdu hep. Bacanağım gerçi biraz fazla şakacı idi, ama anlattıklarımı, ne denli önemsiz olursa olsun, büyük bir ciddiyetle dinlerdi. Baldızın ise sonunda mutlaka alay ederdi benimle. Onlar da, ben de, alışmıştık buna.

Sevgilimin evinde geçirdiğim o güzel saatlerin sonunda canımı sıkacak bir şey oldu. Çıkarken, dairenin kapısında, gündüzki miyop herifle karşılaştım gene. Kapıyı çalmamıştı, orada bekliyordu. Bizi görünce nezaketle şapkasını çıkardı

— "Sizi rahatsız ettim," dedi. "Hatta bu yüzden kapıyı çalsam mı, çalmasam mı diye sallantı içindeydim.

Sevgilim öne çıkmış, dikkatle dinliyordu adamı. Göğüsleri çıplaktı öyle. Bundan ötürü biraz burulduım. Ama adamın son

kerte miyop olması belki de bu gibi ayrıntıları görmesine engel olurdu. Gerçekten de adamın gözleri, sevgilimin göğüslerine gitmiyor gibi geldi bana. Ama bu gözler, gözlük kuyusunun öylesine derininde idi ki, nereye baktığı kesin olarak bilinemezdi.

Gerçi karısı da biliyormuş tuvaletin ertesi akşama hazır olacağını, ama belki bir gün önce bitmiş olabilir düşüncesiyle göndermiş onu, o gece giyip prova ederse, kimi aksaklıkların ertesi gün erken erken düzeltilmesi olanağı varmış, yoksa ertesi akşam gideceği yere bu yeni tuvaletle gidemeyecekmiş...

— "Ben," diyordu Âdemelması, "söyledim kendisine bu akşam alamayacağımızı, fakat o direndi, git bir kez daha sor diye. Bilmezsiniz, eşim çocuk gibidir, sözünü dinlemeseydim hasta olacaktı. Onun için geldim ve kapınızı çalmadan dönüp gidecektim. Ama on kat merdiveni çıkınca yoruldum, dinleniyordum biraz."

Sevgilim, giysinin ertesi akşam teslim edilebileceğini yeniden anlatırken, ben adamı nezaketle selamlayıp merdivenlere doğru yürüdüm. Birkaç basamak indikten sonra da, sevgilime dönüp göğüslerini işaret ettim. Önce anlamadı, "Ne diyorsun?" diye sordu. Adam da, "Göğüslerinizi söylemek istiyor beyefendi," dedi. Bunun üzerine sevgilim kapının arkasına sakladı kendini, oradan seslendi bana:

— "Bunu daha önce söyleyebilirdin," dedi.

Adam da,

— "Zarar yok hanımefendi," dedi. "Kusur bende. Ama ne yapayım ki, karımın ısrarına dayanamadım. Ben şimdi ona durumu..."

Merdivenlerden hızla indim. Sokak tenha idi, yağmur iyice artmıştı. Kapalı durağa kadar koşarak gittim. Orada otobüs beklerken yeni iş konusunu bacanağıma nasıl bildirmem gerektiğini düşünüyordum. Birdenbire söyleyecektim. Bacanağım kızacaktı, biliyorum; düşünme süresi isteseydin diyecek, böyle önemli bir değişikliğe nasıl olup da kendi başıma karar verebildiğime şaşacaktı. Eski muhasebe şefimi kıramadığımı söyleyince hele büsbütün köpürecekti. Böylece sorgular uzayıp gidecekti. Belki hiç ummadık şakalar da başlayacaktı. Hazırlıklı olmalıydım.

Beni o evlendirmişti. Okuldan arkadaşımdı, ama yakınlığımız çok sonra başlamıştı. Okulda bana biraz yabani gözü ile

bakarlardı, çünkü kimse ile içlidışlı olmazdım. Bu yüzden birtakım adlar da takmışlardı bana; "Fener" derlerdi sözgelişi, "Ahret" derlerdi. Bunların benimle ne benzerliği olduğunu anlamamışımdır. Ama kızmazdım. İyi çocuklardı hepsi de, biraz aptaldılar, ama her insanda o kadar aptallık olur.

Okulu bitirip hepimiz birer yerde çalışmaya başladıktan sonra, eski okul arkadaşlarımla sık sık karşılaştım elbette. Kimi yüzüme bakar, selam yermeden geçerdi; kimi de dururdu, konuşurdu. Bu konuşmalarda, çoğun, alayla karışık bir sevgi bulurdum.

Gaz Sobaları Ortaklığı'nda üçüncü yılımı doldurduğum gün bana ikramiye vermişlerdi. İşyerimdeki iki oda arkadaşım da (bunlardan birinin ağzı kokardı) tutturmuşlardı "Bunu ıslatalım" diye. O akşam üç kişi bir meyhaneye gittik. İşte orada karşılaştım bacanağımla. Elbet o zaman bacanağım değildi, ama yüzüme bakar bakmaz beni bacanağı olarak seçtiğini anladım sonradan. "Kalk, bize gidelim," demişti bana. Hatta garsonu çağırıp hesabı istemişti. Doğru değildi böyle davranması, ama dostluktan ileri geldiği için bir şey denemezdi. Öteki iki arkadaş bu işe şaşmış kalmışlardı. Evet, biraz ayıp oldu, ama hesabı ben ödedim. Onlardan izin alırken de, eski bir okul arkadaşımı kıramayacağımı söyledim elbet.

O da evleneli çok olmamıştı, yolda anlattı bana bunları. Daha doğrusu evlenmesinin öyküsünü değil de, genel olarak evliliğin zorunluluğunu ve yararlarını.

— "Evlenmelisin," dedi. "Bekâr bir adama toplumda saygı gösterilmez. Ayrıca başarıya ermenin vazgeçilmez yolu budur. Ben evlendim, karımı seviyorum. Dünyada artık hiçbir şeyden, hiç kimseden korkum yok. Kendimi güvenlik içinde duyuyorum. Unutma, mutluluğun bir koşulu da güvenliktir. Eve gidiyoruz işte, kendi gözlerinle göreceksin."

Söylediklerinin hepsini gördükten başka, evleneceğim kızı da buldum orda. Çok güzel bir gece geçirdik. Ben içmiştim biraz, orada da içtim. Keyfim, hüzün verecek kadar güçlü oldu. Okul arkadaşlarımın bana yabani gözü ile bakmalarını doğru buldum. Niçin herkeslerden kaçmış, kendi içime kapanmıştım sanki?

Sonra bu geceler, toplantılar birbiri arkasını sürdü gitti, ta bizim evliliğimize kadar. Başka çiftler de kuruyordu toplantıları

mıza; biz, sonradan karım olan kızla ben, hep baş köşelere oturtuluyorduk, hep bizim şerefimize içiliyordu. Unutamam o mutlu günleri.

Yanlış anlaşılmasın, mutluluğum orada kalmadı, sürdü gitti. Bunu bacanağıma borçluyum.

Kapalı durakta beklerken, Âdemelması geldi yanıma. Miyop olduğu için beni karanlıkta tanımayabilir diye düşündüm, ama adam nezaketle şapkasını çıkarıp selam verince çaresiz ben de selamladım onu.

— "Biliyor musunuz, bu tuvalet işi beni çok üzdü," dedi. "Şimdi eve dönüyorum ya, içimde bir korku var; karım gene inat edecek, beni bir daha yollayacak buraya.

Karısı, iyi namuslu, evine düşkün bir kadınmış, işte tek hevesi giysi diktirmekmiş; e bir kadına da yakışırmış buncası, başkalarının karıları kumar masalarından kalkmıyorlarmış, gerçi on kat merdiveni çıkmadan da karısına söyleyecek bir söz bulabilirmiş, böylece oyalayabilirmiş onu, ama yemin ettirirmiş karısı, kendisi ise yemine inanırmış...

— "Siz yemine inanır mısınız?" diye sordu bana.

— "Bilmiyorum," dedim kısa kesmek için.

Ne demekmiş "Bilmiyorum", yemine inanmayan Allaha da inanmazmış, oraya kadar varınca da, sorun bireysel olmaktan çıkar, toplumsal bir nitelik kazanırmış, çünkü bir toplumda bir tek dinsizin bulunması, başımızda bir tek bitin bulunmasına benzermiş, bir tek bit deyip de geçemezmişiz, çünkü o bit çoğalırmış, çünkü bitler çiftleşerek değil, kendi kendilerine çoğalırlarmış.

— "Sizinle bu sorunu tartışmak isterdim," dedi. "Nerede çalışıyorsunuz?"

— "İthalât Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'nda," dedim.

— "Ne iş yapıyorsunuz orda?" diye sordu.

— "Daha bilmiyorum," dedim, "Yarın başlayacağım."

— "Siz de tuhaf bir adamsınız, biliyor musunuz?" dedi. "İnsan ertesi gün başlayacağı işin ne olduğunu bilmez mi?"

— "Beni," dedim, "Eski muhasebe şefim götürdü oraya. Kabul edersiniz ki, daha ilk günden sorgulara başlamak hiç doğru olmaz."

— "Ne gibi sorgulara?" dedi, ve ben daha ağzımı açmadan

ekledi: "Siz evli değil misiniz?"

— "Evliyim," dedim.

Çok şaşmış gibi iki elini yana açtı.

— "Evli bir adam bu saatlere kadar nasıl kalır sokaklarda?" dedi. "Nerede oturuyorsunuz?"

— "İşte otobüsüm geldi, dedim. "Bana müsaade.

Ben otobüse atlarken arkamdan seslendi:

— "Yeni işinizde şansınız açık olsun!"

Otobüsün içi zından gibi karanlıktı. Elimle tutunacak bir yer aradım. O sırada biletçinin sesi geldi:

— "Yürüyün, korkmayın, diyordu. "Bu akşam elektrikler kesildi bütün bu çevrede. İki saattir karanlıkta gidip geliyoruz. Olur rezalet değil. Benim çalıştığım öteki arabada kesiklik olmazdı hiç. Çünkü o araba bu semte işlemez. Durup dururken de personelin arabasını değiştirmek de nerden çıktı?"

Adamın sesi bana yabancı gelmiyordu. Paramı uzatırken:

— "Ben sizi tanıyorum galiba," dedim. "Yanılmıyorsam..."

Biletçi bir kibrit yaktı, kendi yüzüne tuttu. Oydu, o gün iki kez rastladığım biletçi.

— "Tamam mı?" dedi.

— "Bugün üçüncü kez karşılaşıyoruz," dedim.

— "Belki gene karşılaşırız," dedi. "Belli olmaz ki... Daha erken. Ben bu arabayı bıraktıktan sonra 313'ü alacağım, unutmayın, aklınızda kalsın. Akşamki şişe ne oldu? Bitti mi? Sizden sonraki bir müşterinin elinde de büyük şişe vardı. Onunki bir saat daha sürer. Oysa ben bir saat sonra evde olmalıyım. Ama bu gidişle, nerdece... Bütün kusur bizim idarede. Neden diyeceksiniz..."

Uzun uzun anlattı. Belki de otobüste benden başka müşteri yoktu. Karanlıkta nereye geldiğimizi anlamak kolay değildi. Bizim durağı geçmiş olabiliriz korkusu ile indim. Tam yerinde inmişim.

Ne dolu bir gün geçirmiştim. Başım hafifçe dönüyordu, bacanağımın evine geldiğimde.

Dış kapıdan içeri girdim. Bacanağım toprak altındaki altıncı katta oturuyordu. Asansörle indim. Kapıyı çaldım. İçerden yapı işçilerinin kullandıkları makinelerin sesine benzer, inceli kalınlı gürültüler geliyordu. Onlara iki gündür uğrayamadığım için bu

seslerin ne olabileceğini kestiremedim.

Kapı açıldı ve karşıma bir suaygırı çıktı. Hayır, bunu benzetme sanmayın. Gerçekten de bir suaygırının kocaman başı duruyordu karşımda. Şaşırmıştım.

Suaygırı aptal aptal bana bakadursun, betonu oyan elektrikli matkap sesi birden en tiz sesini çıkarmaya başlamıştı. Bir an yanlış yere gelmiş olabileceğim sanısına kapıldım. Soğukkanlılıkla buradan çekip gitmeyi düşünürken, suaygırı birden kahkahalarla gülmeye başladı. Bacanağımdı bu, kimbilir nereden edindiği bu maske ile beni korkutmak istemişti. Tiz matkap sesinin azalması ile içeriden baldızımın kahkahaları da geldi.

Bacanağım, maskenin içinden konuşuyordu:

— "Nerdesin?" dedi.

Bu soru, sahnenin bütün saçmalığına ve gülünçlüğüne karşın beni korkuttu; acaba karım mı hastalandı gene diye düşünmekten kendimi alamadım.

— "Bir şey mi oldu?" dedim.

Bacanağım doğrularak (çünkü iki büklüm duruyordu o ana değin) ve arkasını dönerek,

— "Gir, gir içeri, dedi, "Bir şey olmadı. Ama geciktin bu akşam. Nerde kaldın bu saate kadar?"

Başka bir işe geçtiğimi söyleyemedim o anda, karşılaştığım durum beni biraz şaşırtmıştı.

İçeri girdim. Büyüktür bacanağımın evi, gerçi penceresi yoktur hiç, ama duvarlardaki uydurma pencerelerde tatlı bir gün ışığı yansır sürekli olarak. Öyle ki, orada bulunduğunuz sürece, yağmurun ve gecenin hiç farkında olmazsınız. Ayrıca havayı tazeleyen tesisat yüzünden, derin derin soluk alıp vermek gereğini duyarsınız.

Yemekteydiler. Baldızım beni görünce gülmekten lokmasını yutamadı. Bacanağım ise, gene maskesiyle oturdu masaya, bana da:

— "Buyur, geç, otur, dedi.

Yemek yemeyecektim, çünkü hep evimde yerdim akşam yemeklerimi. Ama gene de oturdum.

Yedi-sekiz adım ötemizde, duvarın dibinde, bir işçi betonu deliyordu. İçeriki odadan da kazma kürek sesleri geliyordu.

— "Bunlar nedir?" diye sordum. "Ne yapıyorlar?"

Bacanağım,

— "Ev sahibi yedinci katı iniyor," dedi. "Bir süre katlanacağız bu gürültüye. Belediye, yukarı doğru çıkılmasına müsaade etmiyormuş, çünkü toprak üstü kat sayısı sınırına gelip dayanmış, oysa yeraltında daha birkaç kat için ruhsat veriyormuş. Ev sahibi bize, "İsterseniz yeni yapılan aşağı kata geçin," dedi, ama yer değiştirmeye hiç niyetimiz yok."

Maskesinin altından çorba kaşığını ağzına götürmesiyle baldızımı yeni bir gülme krizi aldı. Bu kez bacanağım da katıldı bu gülmeye.

— "Demin ne oldu biliyor musun?" dedi.

Sonra karısını göstererek ekledi:

— "Bu hınzırın yüzünden oldu. 'Acaba su aygırları nasıl sevişirler?' diye sordu bana; ben de onu kolundan tuttuğum gibi, yatak odasına götürdüm."

O daha sözünü bitirmeden baldızım gülmekten tıkanır gibi oldu, lokması boğazına kaçmıştı, yüzü kıpkırmızıydı. Biz yerlerimizden fırlayıp yanına gittik, sırtına vurmaya başladık. Ağzından burnundan yemekler, sular döküldü sofranın üstüne. Boğulmaktan kurtulmuştu ama, gülmesi kesik kesik sürüp gidiyordu.

— "Senin o halin geldi gözümün önüne," dedi. "Tıpkı suaygırı gibi soluyordun."

Bu sırada elektrikli matkap yeniden çalışmaya başlamıştı.

Bacanağım kızdı, maskesini yüzünden çıkararak seslendi işçiye:

— "E... be! Yeter artık," dedi. "Görüyorsun konuşuyoruz burada," dedi.

İşçi, bir an için işini bırakıp bize döndü.

— "Bayım bana ne kızıyorsun?" dedi. "Biz işçiyiz, aldığımız işi yaparız. Rahatsız oluyorsanız, ev sahibine söyleyin onu. Ama aslında ev sahibi de ilgilendirmez beni, ustabaşıma bakarım ben. Karşıma dikilip, bu kadar saatte ne yaptın diye sorarsa ne derim sonra? Bir de işçi tembel diye bir laf çıkarmışlar. Sendika toplantısında da konuşuldu bu. Arkadaşlar öyle bir bağırmaya başladılar ki..."

Bacanağım,

— "Anladık, anladık," dedi. "İşçi çalışkandır diye biz burada konuşmayacak mıyız?"

— "Siz konuşun," dedi işçi, "Ben size karışıyor muyum?"

Baldızım birkaç kez, arka arkaya öksürdükten sonra,

— "Aman Yarabbi," dedi, "hiç bu kadar gülmemiştim."

Zayıf uzun boylu bir kadındı; eskiden ağır bir uykusuzluk hastalığı geçirmişti, uyumak için sürekli olarak müsekkin kullanmak zorunda kalmıştı, sonra atlattı bunu, fakat alıştığı müsekkini bırakamadı, bu yüzden de, bu kez, sürekli olarak uyumaya başladı. Bunun üzerine başka ilâçlar uyguladılar ona, kendine getirdiler, ama bütün bu değişikliklerden ötürü ufak bir sinir rahatsızlığı geçirdi. O sıralarda idi, bir gün, "Kocamı öldürdüm" diye tutturmuş, polise teslim olmaya kalkmış, güç önlemişler. Ben akşamüstü görmeye gittiğimde, "Yazık oldu adama" diye ağlıyordu. "Ben artık evlenmem," diyordu. Gerçi o da geçti, ama zaman zaman, çok seyrek olarak, kendisinin dul bir kadın olduğunu söyler. Sokağa pek çıkmaz, karım gibi. Karımın hastalığı ise büsbütün başka. Daha doğrusu karımın hasta olup olmadığı belli değil. Bunu sonra, sırası geldiğinde anlatacağım.

Kapıdan girerken söylemeye hazırlandığım söz birden çıktı ağzımda.

— "Başka bir işe geçtim," dedim.

Baldızım,

— "Aman benimle uğraşmayın, gene boğulacağım," diye gülmeye başladı.

Bacanağım maskesini ekmek sepetinin üstüne koydu, çok ciddi bir yüzle karısına baktı.

— "Tut kendini," dedi ona.

Sonra bana döndü.

— "Başka bir işe mi geçtin? Nasıl olur? Ne zaman geçtin?"

Başıma gelecekleri biliyordum.

— "Bugün," dedim.

Bacanağım fena halde kızdı.

— "Peki, biz adam değil miyiz? Biz burada eşek başı mıyız? Kendi başına nasıl kalkarsın böyle bir işe? Nasıl karar verebilirsin?"

Ayağa kalktı.

— "Bir gün içinde iş değiştirmek... Görülmüş işitilmiş şey mi bu? Yutturacağını sanıyorsan yanlış kapı çaldın arkadaş. Sen bunu aylardan beri planladın, belli. Bize kazık atmak için. Senden

hiç beklemezdim bunu. Hadi bize boş verdin diyelim, ama karını iplememen doğru mu? Zavallıcığın hiçbir şeyden haberi yok. Oysa hasta. Şimdi kim bilir ne kadar üzülecek buna. Onun üzülmesini bırak, düpedüz ayıp bu yaptığın. Açıkça söyleyeyim, düpedüz ayıp bu yaptığın. Benim en iyi arkadaşım, bacanağım, işini değiştiriyor, hiç birimizin haberi yok. Bari nereye girdiğini söyle de, gidip ben konuşayım.

Nereye girdiğimi, onun konuşmasına artık lüzum olmadığını söyledim. Özellikle de eski muhasebe şefimi kıramayacağım konusu üzerinde durdum. Onun heyecanlı durumuna karşılık ben sakindim. Çünkü kızacağını önceden biliyordum. Bereket baldızımın gülmesi imdadıma yetişti. Oysa ortada ne kızacak, ne gülecek bir şey vardı.

Çok zaman sonra, o geceyi düşünüp bacanağıma hak verdiğim çok oldu. Ama bacanağım bu yeni iş yüzünden başıma neler geleceğini kestiremezdi ki... Hatta bu işe, eski muhasebe şefim değil de, o aracılık etmiş olabilirdi. Nerden bilecekti çelik kasanın alt gözündeki kâğıtları? Bu kâğıtlar onun eline geçseydi benden başka türlü mü davranacaktı sanki? Ama şu da var ki, İthalât Ambarları ve Uluslararası Elektronik Kurumu'na, bacanağımın öğüdü ve yardımı ile girmiş olsaydım, çektiğim sıkıntılar, hiç kuşkusuz, daha hafif gelirdi bana. Açıkça değilse de, içimden ona yüklerdim bunların nedenini, o da beni güçlendirmek, teselli etmek zorunda kalırdı. Hatta kim bilir, bu yüzden öylesine üzülürdü ki, sanki ben aradan çekilmiş gibi olurdum. Hatta sorgu sırasında için için gülerdim. "İşte," derdim bacanağıma sanki, "bana bulduğun iş yüzünden başıma neler geldi, görüyor musun?"

Ama şimdi, kendi başına karar vermiş bir adam durumundayım (gerçi eski muhasebe şefim sürüklemişti beni), bu yüzden de kararımın sorumuna tek başıma katlanacaktım.

Sıkıntılar katlanmak güç değildir; güç olan, bunlara düşünmeden yol açtığımız için ayrıca suçlandırılmaktır. Ben o olayı bir trafik kazasına benzetiyorum, geçirdiğim kazadan ötürü yerde inim inim inlerken, bir de dikkatsizliğimden dolayı paylanmak acı değil midir?

Bacanağım üç aşağı beş yukarı dolaşarak konuşuyordu. Baldızım ise masada peçete kâğıdından kayık yapıyordu, birden-

bire mahzunlaşmış gibiydi nedense. Yapı işçisi elindeki makineyi aralıklı kullanarak çalışıyordu.

Birden kulaklarım gene tıkandı, ses duyamaz oldum ve o beyaz film başladı yeniden. Karşımda bir oyun oynanıyordu, ben bunun dışındaydım, ama bir yandan da tümümüzün ağır bir uyumsuzluk içinde bulunduğumuz duygusunu canlı olarak yaşıyordum. Bu duygu bir aldanma değildi kuşkusuz; hatta seslerin kesilmesi de bunun sonucuydu bence. Pamuk ipliği ile bağlı gibiydik birbirimize. İlişkilerimizin düzenini sağlayan kalıplarımıza bir giriyor, bir çıkıyorduk. Hem tek başımızaydık, hem bir aradaydık. Zaman denilen şeyin beş paralık değeri kalmıyordu. Yıldızlar gibi, birbirimizden habersiz dönüyorduk. Ses duvarını aşıp saltık bir sessizliğe gömülmüştük. Artık hiçbir şeyin anlamı yoktu.

Sadece hareketler kalmıştı ortada. Baldızımın katladığı kâğıt neden uç uca gelmiyordu? Parmaklarının hamur yoğurur gibi açılıp kapanması, bacanağımın adım atış temposuna zaman zaman tıpatıp uyuyor, zaman zaman da ya ileri gidiyor, ya geri kalıyordu. Bu iki ayrı hareket arasında, yapı işçisinin eğilip kalkması bir birlik kuruyor gibiydi. Bu birliğe katılma sıramın hangi anda geldiğini önceden bilmiyormuşum gibi, ben de başımı indirip kaldırıyordum arada bir. Garip bir orkestraydı bu; nedense ağlamak duygusu doldurdu içimi bir an. Bu bir sevinme miydi? İnsan ölünce, ruhu, artık insan ruhu olmaktan çıkarmış. Yoksa yaşadığımız iki evren mi vardı?

Sonra bacanağımın sözlerini kopuk kopuk duymaya başladım yeniden.

— "... bencillikten başka bir şey değil... gizli niyetler... herkes şaşar... bundan ötürü, ama başına bir gün... kimseyi bulamazsın yanında... yapayalnız... Anlıyor musun?"

— "Anlıyorum," dedim.

"İlkokuldayken, bir ulusal bayram günü, sıraya dizilmiş tören yerine gidiyorduk. O zaman ne çok güneşli günler olurdu. Yağmur sanki daha az yağardı. Bayan öğretmenimiz birden yanımda belirdi, gömleğime baktı. "Bu gömlekle gelemezsin sen," dedi. Mavi beyaz çizgili bir gömlek vardı üstümde. Törene neden bu gömlekle gidilemeyeceğini anlamamıştım. Beni omuzumdan iterek çıkardı sıradan. Ben de koşa koşa, bir an önce

oradan uzaklaşıp yan sokaklardan birine daldım. Arkadaşlarımın acıyan ya da alaylı bakışlarından kurtulmuştum. Ama evime gitmeye de utanıyordum. Bir süre kararsız kaldım. Sonra gene tören yerine doğru arka sokaklardan yürümeye başladım. Tören bitinceye kadar oyalanacak, eve bu olaydan hiç söz etmeyecektim. Bütün okullar yerlerini almışlardı tören yerinde, bizimkileri göremedim. Marşlar söylendi, söylevler verildi. Bitti tören. Ben de döndüm eve."

Yapı işçisi, makinesini duvara dayadıktan sonra yanımıza geldi.

— "Bugünlük bu kadar," dedi. "Sizi rahatsız ettikse kusura bakmayın. Biz de isteriz herkes yuvasında rahat etsin. İş saati dışında çalışmak hoşuma mı gidiyor sanıyorsunuz? Benim bir oğlum, bir kızım var; oğlum on üç yaşında, kızım daha beş yaşında. Eşim geçen yıl ameliyat oldu. Tam iki ay yattı. Kim bakacak bu çocuklara? Kolay değil. Neyse teyzesinin kızı geldi eve. Benden hayır yok, sabah çıkıyorum, gecelere kadar. Çünkü neden, yapı durmaz. Mıknatıs gibi çeker işçiyi kendine. İnanın, düşlerime girer benim yapılar. Pencereleri göz olur, üstüne dikilir. Kız okuyor, okusun bakalım. Eşime gelince... O da diyor ki. oğlanı..."

Bacanağım:

— "Onu da okut," dedi.

Bu sırada baldızım, suaygın maskesini alıp içeri gitti. Bacaklarını birbirine sürter gibi yürüyordu.

"Bir komşu kız gelirdi, benim gibi küçüktü o da, ben evde yalnızken. Cin gibi bir şeydi. 'Hadi evlilik oynayalım' derdi. Sanki biliyormuşuz gibi, doğru yatağa giderdik. O uzanırdı, ben de üstüne çıkardım. Öyle dururduk dakikalarca, konuşmadan. Gözlerini kapardı hep, uyuyor sanırdım. Derin derin soluklardı. Ben de duvara bakarak düşünürdüm. Evliliği hem güzel, hem kolay bulurdum. Bunun için büyümeyi beklemeye ne gerek vardı sanki? Büyümek ölüm demekti. Kız, düşünde konuşur gibi dudaklarını kıpardatırdı. Bekleyelim, derdim içimden, süresini o bilir bunun. Sonra birden gözlerini açardı, 'Hadi, bitti,' derdi ayakkabılarını giyip giderdi. Her gelişinde evlenirdim onunla."

Yapı işçisine,

— "Senin adın Solnes mi?" diye sordum.

— "Hayır," dedi.

Bacanağım,

— "Bunu da nerden çıkardın," dedi.

Ayağa kalktım.

— "Bir kitapta görmüştüm bu adı," dedim.

Yapı işçisi,

— "O kitabı ver de ben de göreyim," dedi. "Ne diye yazmışlar beni acaba?"

Bacanağım,

— "Yazdıkları filan yok," dedi. "Uyduruyor."

Adam tuhaf tuhaf baktı yüzüme, sonra bacanağıma dönüp gülümsedi,

Bacanağım,

— "Sen de gidiyor musun?" diye sordu.

— "Evet," dedim.

— "Karın gene hasta biraz," dedi. "Hadi, çabuk git. İşyerini değiştirdiğini hemen söyleme, belki heyecanlanır. Çünkü biliyorsun, heyecanlanıp hasta düşmek için sanki bahane arıyor. Onu iyi bir doktora göstermemiz lazım. Bana sormadan kimseye gitme."

— "Gitmem," dedim.

Yapı işçisi kapıdan çıkarken geri döndü, bacanağıma,

— "Allahaısmarladık," dedi.

Sonra bana,

— "Neydi o adamın adı?" diye sordu.

— "Solnes," dedim.

Başını iki yana salladı, önüne baktı.

— "Hiç duymadım," dedi.

O çıktıktan sonra bacanağımın yüzüne baktım, ne çok ben vardı yüzünde. Gömleğinin kollarını sıvamıştı, dirsekleri iki yana doğru açık duruyordu; gözleri bendeydi, ama aklı başka yerde... belki de karısında gibi geldi bana. Birden başını çevirip yatak odasından yana bakıyordu ikide bir. Ben o konuya değinmemeye çalışıyordum. Değinirsem iyi mi olurdu kim bilir? Suaygırından hoşlanmış gibi bir hali vardı baldızımın, bunu kocası da fark etmişti, korkmuştu biraz bu yüzden. Bacaklarını birbirine sürterek gittiğini görmemişti o, ama belki başka kokular almıştı. Bacanağım kaç kez bana demişti ki, "Karın karıma söylüyormuş, biraz sık oluyormuş aranızda. Hiç doğru değildir. Aç arayı biraz,"

demişti. "Kadında organ kedi gibidir, okşadıkça kabarır, böylece," demişti, "Ölçüyü gergin tutmaktan gene o zarar görür," demişti, "Kambur bir kedi gibi olur."

— "Yemine inanır mısın?" diye sordum.

Kapıya yaslanmıştı.

— "Duruma göre değişir," dedi. "Yemin bizi bağlamaz, biz yemini bağlarız. Çoğu zaman da korkudan yemin ederiz. Ama böyle yaparken karşımızdakini korkuttuğumuzu sanırız. Karşımızda ise hiç kimse yoktur. Yemin, yapmak ya da yapmamak önyargısıdır. Ardından gelen önemli olduğuna göre de gereksizdir.

— "Öyleyse din?" dedim.

— "O fiildir, önyargı değildir," dedi.

İçimden, "Karşımızda ise hiç kimse yoktur" sözünü tekrarladım.

— "Ya Tanrı?" dedim.

Sesim kısık çıkmıştı. Bacanağım dikkatle yüzüme baktı. Bu dikkatin içinde biraz şaşkınlık vardı. Çünkü kendisine her zamankinden daha güvenli olduğumu düşünmüştü. Bunu gözlerinden okuyordum. Onu nazik ama kayıtsız dinlediğim zamanlar, beni kendisine inandırmak için var gücü ile çabalayan bacanağım, şimdi sesimin kısılmasından kuşkulanmış, bunda gerçek bir içtenlik belirtisi bularak korkmuştu. Etkisi, insanın yalancılığıdır çünkü. Bunları konuşurken ben, bir an önce yeryüzüne çıkmak istiyordum.

— "Kuzum sana ne oluyor bu akşam?" dedi. "Giderayak konuşulacak şeyler mi bunlar, kapı önünde? Bir boş vaktinde gel."

— "Yarın akşam uğrarım gene," dedim. "Ama bunları konuşmak için değil. Her zamanki gibi. Hadi Allahaısmarladık."

Konuyu uzatmadığına pişmandı belki.

— "Güle güle," dedi.

Önemini bilmeden söyledi o sözü, diye düşünüyordum yolda giderken. "Karşımızda ise hiç kimse yoktur."

Evimiz çok yakındır bacanağımın evine. Daha biz evlenmeye karar verdiğimiz gecenin ertesi günü, bacanağımla baldızım buldular bu evi, getirip anahtarı verdiler bize. Gerekli eşyanın alınıp yerleştirilmesi de öyle çok sürmedi. Ben bu işlerle hiç

uğraşmadım. Gerçekte bana söz düşmedi de ondan. Akşamları gene buluşuyorduk bacanağımın evinde. Onlar üç kişi, aldıkları ve daha alacakları öte beri üstüne sonu gelmez konuşmalara dalarlar, benim düşüncemi merak bile etmezlerdi. Gerçekte söylemek isteyip de söyleyemediğim bir düşüncem yoktu benim bu konuda. Kırık dökük bekârlık eşyamı satmıştım. Kitaplarımı, yapraklarımı, taşlarımı, şiir kitaplarından kestiğim dizeler, sözcükler ve harflerle dolu zarflarımı ise getirip yeni evimin bir odasında yere koymuştum. Onlar eskiden de yerde dururlardı. Ancak karım, bunları görünce çok telaşlandı, bu yüzden yeni evi mikrop saracağını söyleyerek hepsini çöp tenekesine atmaya kalktı. Benim karşı komam üzerine de ağladı.

— "Bekârlığını da beraber getirmenin anlamı ne?" dedi bana. "Bir takım anılarla mı bağlısın bu pis şeylere? Öyleyse ne diye evlenmeye kalktın? Bana tek başına, tertemiz gelmedikten sonra, yeni bir yaşama başladığımızı nasıl söyleyebiliriz?"

Hiç unutmam, şunları da ekledi:

— "Bence evlilik bu pis dünyadan uzaklaşmak demektir. Her şeyini bırakacaksın dışarda, çırılçıplak girecekşin içeri. Böylece ikimiz de tertemiz olarak ölümümüzün mutluluğuna ereceğiz."

İşte "Ölüm" sözü aramızda ilk o gün geçti ve sürdü gitti hep. Ben getirdiğim şeylerin çöp tenekesine atılmasına razı olmadığımı — bugüne değin başka hiçbir şeyi savunmadım — söyleyince de, konuya bacanağım el koydu. Üçü oturup konuştular ve kitaplarımın, yapraklarımın, taşlarımın, zarflarımın ilaçlanmasına karar verdiler. Buna ses çıkarmadım. Fakat bu yüzden karımın yüreğinde onulmaz bir yara açmış olduğumu da çok geçmeden anladım. Evimize girdiğimiz ilk gece, ağlayarak,

— "Daha başlarken bütün hayallerimi yıktın," dedi.

Oysa şunca zamandır tanıdığı adamdan başkası değildim. Değişmemiştim, ya da o güne değin gizleyip de birden ortaya çıkardığım bir yanım olmamıştı. Sonra hayallerinin neden yıkıldığını da anlamıyordum. Hangi hayallerdi bunlar?

Üç beş kitapla, birkaç taş parçası, bir evlilik için beslenen hangi mutluluk tasarısını yıkıyordu? Onu böyle bir duruma sokmamak için, o saçma sapan şeylerden vazgeçmem gerektiğini düşünenler bulunabilir. Ama böyle yapsaydım, aklıma gelmeyen başka mutsuzluk nedenlerinden ötürü gene ben suçlandırılamaz

mıydım? Çünkü başımdan geçen bütün olaylarda olduğu gibi, burada da, sonuçlarını önceden kestirebileceğim bir atılganlıkla, bir sivrilikte bulunmamıştım. Kimselere dokunmayacağını düşünerek yapıp ettiklerimin ancak sonuçlarına katlanmak gelir elimden, bundan ötürü kendimi suçlamaya kalkamam.

Hatta bir gün karıma.

— "Peki, atalım hepsini," dedim.

Acı acı gülümseyerek,

— "Olmaz artık, geçti, dedi. "Ben söyledikten sonra yapılacak işlerin gözümde hiç değeri yoktur."

Böylece mutsuz başladık evliliğimize, ama bundan ötürü şikâyetçi olmadım. Çünkü benim için mutlulukla mutsuzluk arasında böyle büyük bir ayrım yoktur. Gerçekte mutsuzluk dediğimiz şey, yaşamımızın içinde değil, biraz ötesinde, kenarında durur. Hatta bu yüzden karıma karşı daha dikkatli, daha ilgili olduğumu da söyleyeyim. Elbet karşıdan bakıldığında, benim bu davranışım, bir kendini bağışlatma, bir pişmanlık duygusunun sonucu sayılabilir. Zarar yok, beni rahatsız etmez bu. Nitekim karım da öyle sandı. Ama bu yüzden beni bağışlamaya kalkmadı. Tan tersine, bende kendi mutsuzluğunun somut nedenini görmekle haklılığını pekiştirdi ve yaşamını anlamlandırdı. Artık hayal kırıklığına uğramış, aradığını bulamamış bir kadındı o. Böyle gidecekti. Memnundu. Daha evlendiği gün aldandığını anlamıştı. Mutsuzluğuna karşın, ruhu huzur içindeydi bu yüzden. Bilmiyordu ama, istediği olmuştu. Bir kocanın, karısına yapabileceği en büyük yardımı yapmıştım ona. Elbet isteyerek değil, sadece koca olduğum için.

İçinde bu gizli yara ile, zaten acı olması gereken yaşama uyarlardı çok geçmeden. Gerçi düşlerinin erkeğini bulamamıştı, ama kendini ödevlerine adamakla, kimseye belli etmeden, bu acının üstüne çıkabilirdi. Öyle de yaptı. Bana karşı güler yüzlü ve sevecen oldu.

Bunu anlıyordum ve ona yalnızca hak vermekle kalmıyor, böyle olmasında duygularının oynadığı büyük rolü de değerlendiriyordum. Çünkü, nasıl olsa bir süre sonra ortaya çıkması kaçınılmaz olan böyle bir düş kırıklığına, garip bir önsezi ile daha ilk günden varması, hem zaman kaybını önlemiş, hem de bizi büyük sarsıntılardan korumuştu. Bir bakıma problemsiz bir aile

idik.

Kendini adadığı ödevlerinde çok titizdi. Sabahleyin yataktan kalkma saatlerimi ayarlamıştı. Bunun aksamaması için baş ucuma bir çalar saat koydu. Tatil günleri de içinde olmak üzere, her gün saat çalınca yataktan fırlamak zorunda idim. Hatta hasta olduğum günlerde bile, önce kalkar, sonra yeniden yatardım. O zaman başucuma gelir, hastalığımın nedenlerini söyler, artık bekâr olmadığımı, bundan ötürü de nelere dikkat etmem gerektiğini anlatırdı. Doğru idi söylediklerinin çoğu, ama ben tümünü onaylardım. İşyerime giderken elime öğle yemeği paketimi verirdi. Öğleyin yemeğimi yedikten sonra, hava güzelse, işyerimin bahçesinde dolaşmamı öğütlerdi. (Bunu çoğu zaman yapmadığım halde ondan saklardım.) Akşamları eve gelmem gereken saat de belirli olurdu. Ama bu konuda hoşgörülü davranırdı.

— "Nedir o öyle, işten çıkar çıkmaz eve damlamak," derdi. "Erkek dediğin, bir arkadaşı ile buluşup bir yerde çay, kahve içer; konuşacağı şeyler vardır."

Benimse (ilk başlarda) pek arkadaşım olmadığı için, o saatlerde kendi başıma dolaşırdım. Taşlar, yapraklar toplardım. Bunları gizli sokardım eve elbet, eskilerinin yanına koyuverirdim karım örmeden. Sonra, vaktim doldurmuşmuş (çoğu zaman dolduramazdım), bacanağımı uğrardım. Onunla birtakım konular üstünde konuşmak, kurumuş kuşu da kurtarırdı beni. Onunla konuştuklarımı, başka arkadaşlarımla konuşmuşum gibi anlatırdım evde. Bu yüzden de bacanağımın evine hemen her akşam (her akşam olmazdı elbet) uğramak bende bir alışkanlık olmuştu.

Eve girer girmez, kapıda bütün üstümü başımı çıkarırdım. Bunları oracıkta, beni bekleyen bir iskemlenin üstüne koyardım ve çırçıplak doğru banyoya giderdim. Ben böyle çıplak geçerken, karım başını öte yana çevirirdi ve nedense, sanki benden birtakım kokular çıkıyormuş gibi, burnunu tıkardı. Onun tembihi gereği, inceden inceye yıkanırdım. Sonra radyonun yanındaki koltuğa gelip otururdum. O da karşıma geçerdi.

— "Ayak ayak üstüne atsana," derdi.

Ayak ayak üstüne atardım. Bu poza girince de, kollarını koltuğun arkasından aşağı sarkıtmak hevesi gelirdi içime. Karım da memnun olurdu bundan.

— "Hah şöyle," derdi.

O gün olan bitenden konuşurduk.

Sonra çalar saatin zili ile sofraya geçerdik. (Çalar saat bu yüzden günde iki kez ayarlanırdı.) Soframız çok tatlı geçerdi. Bu sırada müzik de olurdu. Karımın zaman zaman, dalmış, gülümseyerek yüzüme baktığını görürdüm. Ben de gülümserdim.

— "Ne gülüyorsun?" diye sorardı.

— "Hiç," derdim.

Yatma zamanı gelince, önce o kalkardı, ben kalırdım. Yatağımızı hazırladıktan sonra seslenirdi içerden.

— "Gelebilirsin."

Ben de,

— "Uykum gelmişti," derdim.

Birden karşıma dikilirdi.

— "Ne demek yani," derdi.

Ben de,

— "Hiç," derdim.

Yatağa önce ben girerdim. O sırada karım soyunurdu. Önce çırçıplak olur, aynada kendine bir göz atar, sonra geceliğini giyerdi. Çocukluğunda geçirdiği bir kazadan ötürü sol bacağının içinde kalmış olan yara izini bana göstermemeye çalışırdı. Ben de gözlerimi hep oraya dikerdim.

— "Nereye bakıyorsun?" diye sorardı.

Ben de,

— "Hiçbir yere," derdim.

— "Hiçbir yere bakılır mı?" derdi.

Kimi zaman da, aynada kendine söyler gibi, "Sen ne içinden pazarlıklısın sen... diye mırıldanırdı.

Bense bu sözün benim için söylendiğini anlamamış görünürdüm, böyle yapınca da, kendime karşı tutarlı olmak için kafamı ondan uzaklaştırır, dalıp giderdim. Daha çok küçükken evlendiğim komşu kızını, yurdun penceresinden gördüğüm küçük göğüsleri, ormanlarda duyulan mırıltıya benzer sesleri, nemli yosunları, bitmez tükenmez yağmurları, ayakkabımın içindeki çiviyi, duyulmadık sözcükler yarattığım harf zarfımı, o gün sokakta gördüğüm bir adamın ne denli mantara benzediğini, bacanağımın yüzündeki benleri, dikiş makinelerinin sesi ile sallanır gibi olduğum zamanları, annemin dua ederken esnemesini düşünürdüm. İşyerim hiç gelmezdi aklıma.

Karım,

— "Ne düşünüyorsun?" diye sorardı, aynadan bakarak.

Sıkıntılı sıkıntılı başımı sallardım.

— "Yarınki işlerimi," derdim. "Bordroları bitiremedim daha. Yeni iki odacı aldık. Onların işlemleri tamamlanmadı. Hele birine resim çektirtemiyorum bir türlü. Köyünde bir resmi varmış, mektup yazıp, onu getirtecekmiş. Oysa o resim de askerlik resmi imiş, hem de onbaşı iken çektirmiş. Ben, askerlik resmi olmaz deyince susup yüzüme bakıyor."

Karım,

— "Üzülme şimdi bunlara," derdi.

— "Elde mi üzülmemek," derdim.

Bu yüzden üzüldüğümün düşünülmesi hoşuma giderdi. Sözüm yerini bulsun diye, az da olsa, üzülmeye çalışırdım. Ama iyi bir sonuç alamazdım. Sözlü dünya benden ayrı dururdu hep. O zaman bir kuşku düşerdi içime. Başkaları, bu sözlü dünya ile duygu dünyaları arasında bir birlik kurabiliyorlar mıydı gerçekten? Bir ben mi dışında kalıyordum bunun? Yoksa bir yalancılığı mı sürdürüyorduk hepimiz?

İçinden çıkamadığım bir konudur bu. Sözcüklerin nasıl yaratıldığını bilmiyoruz. Eğer bunu evrenin yaratılışına benzetirsek, o konudaki varsayımlar uyarınca, onları ya bir Tanrı bir anda ortaya atmış ya da zaman oluşturmuş olacak. İki durumda da, bize yabancıdır sözcükler, onların hangi anlamları gizlediklerini hiçbir zaman bilemeyiz. Bundan ötürü de sözcüklerden ötürü üstümüze bir sorumluluk gelmez. Onlarla bir arada yaşamak zorundayız, o kadar. Bence evrenle olan ilişkimiz de tıpkı böyledir. Şunu fark ettim ki, doğa, hiç de doğal değil.

Karım, soyunduktan sonra gelir, yanıma girerdi. Bana değmemeye çalışırdı başta. Gözlerini tavana dikip düşünürdü bir süre. Eşelenen tavuk gibi yerine biraz daha yerleşirdi. Sırası ile bütün bunlara alışık olduğum için beklerdim. Az sonra başucundaki elektrik düğmesine basıp ışığı kapatacaktır. İşte yalnız o anlarda sabırsızlanırdım. Eli kıpırdasa, "Söndürüyor" derdim içimden. Öyle kalırsa, "Söndürmedi" derdim. Yaşamak hem kolay, hem zordur. Sonunda söndürürdü ve bana arkasını dönüp başını yastığa koyardı bir iki kez. Karanlık, sersem sepet, oraya buraya çarpardı bir an, sonra durulurdu. Karımın güzel kokusu

gelirdi burnuma. Göğüs geçirirdi. Yatağa girerken sıyrılmış olan geceliğini düzeltirdi. Burnunun ucunu ovuştururdu. Saçlarının arasında bulduğu bir firketeyi el yordamıyla komodinin üstüne koyardı. "Ay bu yastık da" derdi yavaşça ve tam başını iyice yerleştirirken bana dönüverirdi birden.

— "Sen uyuyorsun," derdi.

— "Hayır," derdim.

Ve dönerdim ben de ondan yana.

Öptürmezdi dudağından, sevişirken. Boyuna bir şeyler söylerdi çünkü, hareketlerimi düzenleyecek, yanlışlarımı önleyecek sözler. "Ayağını alsana ordan" derdi, "Yukarı al", "Geceliğim takıldı", "Dur bakayım", "Sola gel biraz", "Bak gene..", "Ayol", "Hah..."

Derken büyük bir korkuya kaptırırdı kendini; durmam, bırakmam, ayrılmam için ağlayarak yalvarmaya başlardı. Elleri, odaya yanlışlıkla girmiş iki kırlangıç gibi oraya buraya çarparak havalarda uçuşurdu. Yüzü, saklanacak bir yer ararmışcasına dağınık saçlarının arasında bir görünüp bir yiterdi ve kırlangıçlar zaman zaman omuzlarımın, baldırlarımın üzerinden sivri kanatlarını değdirerek sıyırtıp geçerlerdi. Birkaç kişi oluverirdi sanki ve bunlar tek olan ruhu pay etmek için birbirleriyle itişip kakışmaya, tekmeleşmeye, hırıldamaya, sövüp saymaya başlarlardı. Bense bu sırada, kulağının içine, burun kanatlarındaki gözeneklere, boynunda katmerleşmiş derinin terine bakarak dengelenmeye bakardım. Bu sallantı hoşuma giderdi, kimi zaman bırakırdım kendimi ve başlayan hareketin kendi kendine yol alışını şaşarak düşünürdüm. Evliliğimin en yalnız anları idi bunlar.

Evliliğimiz böylece tıkırında giderken, karım, "Çocuk isterim" diye tutturdu. Onu sevindirmek için,

— "Ben de istiyordum, ama sana söylemeye çekiniyordum, dedim.

— "Çekinecek ne var ayol, ama ben eskiden istemiyordum, dedi. "Şimdi düşünüyorum da bir boşluğu dolduracak bu çocuk

Bu boşluk benim boşluğumdu, ürktüğüm, ne yapacağımı bilemediğim.

Çok geçmeden gebe kaldı. Evimizde büyük değişiklikler oldu bu yüzden. Temizlik işleri daha da sıklaştı ve artırıldı. Çocuk için gerekli ne varsa alınmaya başlandı. Evdeki eşyanın yerleri

değiştirildi. Hiç gereği yokken daha geç yatıp daha erken kalkmaya başladık. Saat yeniden buna göre ayarlandı. Benim iki giysim vardı, her gün birini giyerdim, öteki havalandırılırdı... nedense bana bir giysi daha alındı. Evde dikişlere başlandığı için, akşam dönüş saatim biraz daha geçe alındı. Koleksiyonlarımın durduğu küçük, karanlık odaya benim için bir somya kondu, orada yatıp kalkmaya başladım. Eskisi gibi gene disiplinli yaşıyordum, ama artık bundan nerdeyse tek başıma ben sorumlu idim. Kontrol azalmıştı. Çoğu akşam, karım, kapıda soyunup banyoya gittiğimi bile görmeye fırsat bulamıyordu. Sabah kalkış saatlerimde biraz olsun tembellik edebiliyordum. Ancak yattığım odanın temizliğini ve düzenini gereğince koruyamadığım için, o odadan eve gelebilecek tehlikeyi önlemek amacı ile kapının dışına kalın bir örtü asıldı. Böylece evde varla yok arası bir şey oldum.

Fakat karım doğuramadı, düştü çocuk. Bu olay ağır vurdu karımı. Tasarısının gerçekleşmemesi onda, yenik düşmüşlerin karamsarlığına, hırçınlığına yol açtı. Eski düzenimize dönmeye bir türlü karar veremiyordu. Gerçi bu konuda bana bir şey söylediği yoktu, ama düşünceli halinden ne yapacağını bilemediği anlaşılıyordu. Bir doktordan ötekine koşup duruyorduk. Ben de, durum gereği, üzgün ve kaygılı davranıyordum elbet. Yatmadan önce uzun uzun dolaşıyor ve düşünüyordum. Ötekine berikine salık verebilecekleri bir doktor olup olmadığını soruyordum. Bize yeni bir doktorun adını verdiklerinde:

— "Dur, acele yok, bir soruşturayım," diyordum karıma. "Bakalım bu işin uzmanı mı? Ne biliyor, nerde okumuş? Deney tahtası değiliz biz."

Sert söylüyordum bunları. Doktorla konuşmalarımızda ise, kolay kolay güven göstermiyordum söylediklerine. Kuşkulu duruyordum. Hatta sorularımla güç durumda bıraktığım bile oluyordu doktoru. Öyle ki, kimin hasta, kimin doktor olduğu karışıyordu arada bir.

Bu yüzden bir gün karım.

— "Sen neler biliyormuşsun!" dedi bana.

— "Yok canım," dedim.

Gerçekten de açılmıştım biraz. Bunda, karımın üzerimdeki kontrolünün azalması da çok etkili olmuştu.

Yeniden bir deneye girişmemiz salık verildi. Bu kez, doğacak

çocuk için düşünülmesi gerekli şeyler yanında, karımın sağlık durumu da önemli bir sorun olarak belirdiğinden ben büsbütün unutuldum. Kimi akşam, banyoya girmeden doğruca odama gittiğim bile oluyordu. İçeri kimsenin girmeyeceğini bildiğimden taşlarımı, yapraklarımı ortaya çıkarıyor, kitaplarımı yayıyor, makasla kestiğim dizeleri, ayırdığım sözcükleri ve harfleri istediğim yere koyabiliyordum.

Dışarda arkadaşlarla oyun oynama alışkanlığım da o günlerde başlar. Arada bir içtiğim de oluyordu. Bunlara karım hiç dikkat etmiyordu, ama sevgilim şaşıp kalıyordu.

— "Ne oldu sana?" diyordu. "Ben karışmazsam, sen büsbütün kapıp koyuvereceksin kendini. İşinden çıkar çıkmaz doğru bana gel. İçmek istiyorsan beraber içeriz. Böyle olmaz, kendini ziyan etmeye hakkın yok. Sonra beni de düşünmen lazım. Benim kimim var, nem var bu dünyada? Senden başka? Darılma ama bencillik ediyorsun bana karşı. Senden bir şey beklemiyorum, hatta beni sevmeni bile. Yo...sözümü kesme, bu yüzden mutsuzum demeyeceğim, ama şunu da kabul et ki, tek yanlı bir ilişkidir bizimkisi. Veren hep ben oldum, şikâyetçi de değilim. Senden sadece şunu istiyorum, kendine bakmanı. Ama sen kapıp koyuverirsen, ne yapayım ki, gözetimini ben alırım üzerime."

Bu yüzden her akşam uğruyordum ona.

Karım ikinci çocuğunu da düşürdü. Ama bunu beklenmedik bir olgunlukla karşıladı. Çok sakindi. Yeni çareler araştırmak böylece yeni bir deneye daha kalkışmak yolunda hiç hevesli görünmüyordu. Çocuksuz bir kadın olarak yaşamayı kabul etmiş gibiydi.

Bu konuda ona yardımım olur umudu ile,

— "Ben de gerçekte pek istemiyordum," dedim. "Bundan ötürü üzülmen yersiz. Bak bana, yüzüme bak! Bende bir üzüntü görüyor musun?"

Gerçekten de yoktu.

Hatta bir gün uzun bir söyleve giriştiğim bile oldu.

— "Ben de bir zamanlar çocuktum," diye başladım. "Beni de elbet anam doğurmuştu ve bir babam vardı. Ama ben doğmasaydım, anam babam gene var olmayacak mıydı? Bu yüzden üzülmeye hakkım yoktur. Onlar da benim doğmamış olduğumu bildikleri için benden ötürü umutsuzluğa kaptırmayacaklardı

kendilerini. Çünkü doğum, doğumdan önceki durum demek değildir. Bunlar hiç benzemez birbirlerine. Bir baba, doğacak çocuğuna olduğu kadar, doğmayacak çocuğuna karşı da sorumludur. Anayı bundan ayırmaya hakkımız yok. Sen daima bir ana olarak kalacaksın. Bundan hiç kuşkun olmasın."

Sözlerim çok etkili oldu zavallı karımın gözleri yaşardı, başını omuzlarıma koydu.

— "Teşekkür ederim," dedi, "Beni teselli ettiğin için. Ama durum hiç de senin bildiğin gibi değil. Ben öleceğim."

Şaştım.

— "Nerden çıkarıyorsun bunu?" dedim.

Önüne baktı.

— "Sonra anlayacaksın," dedi.

Sanki kesin bir şey biliyordu da öyle konuşuyordu sesi, halindeki durgunluk bunu gösteriyordu. Ama olacak şey değildi bu. Doğuramaması ile ortaya çıkan böyle bir tehlike söz konusu olsaydı, bunu ondan önce bizim öğrenmemiz gerekirdi, yani bacanağımın, baldızımın ve benim.Oysa hiçbirimize böyle bir söz söylenmiş değildi.

Bunu böyle düşündüğüm halde gene de palas pandıras bacanağıma gittim. Karımla konuştuklarımı anlattım ona. O zamanlar baldızım, uyku döneminde idi, bulunamadı yanımızda. Biz ikimiz konuştuk. Sonunda, bunun ruhsal bir tepki belirtisi olduğuna karar verdik. Bekleyecektik, durumun gelişimine bakacaktık ve ona göre çarelerini düşünecektik.

Ben güzel kararları severim, ama hiçbir güzel kararın işe yaradığını görmediğim için, zamanla, güzel kararları ve bu kararlara uygun davranışları kesin olarak birbirinden ayırmasını öğrendim. Karımda ölüm saplantısı gittikçe arttı ve biz, bacanağımla ben, bu saplantının her yeni görünüşünde, bir toplantı yaptık aramızda. Doktorlara da başvurmadık değil, ama hiçbir kesin açıklamada bulunamadılar bize. Daha doğrusu yorumlar, en korkunç olan ihtimalden, en önemsiz anlatımına değin yukardan aşağı sıralanıyordu. Karımdaki bu kötümserlik en yukarıda, henüz belirtilerini göstermeye başlamamış korkunç bir hastalığın önsezisi olabileceği gibi, en aşağıda, üzüntüden doğma, bir kendini cezalandırma bilinçsiz önyargısının ürünü de olabilirdi.

Karıma bunlardan sadece birini, karamsarlığın bir ruhsal

bunalımdan ileri geldiği yorumunu anlattım. Sessizce dinledi beni.

— "İyi öyleyse," dedi. "İyileşirim yakında."

Fakat bunun hemen arkasından ölüm hazırlıklarına girişmeyi de savsamadı. Bunları görmezlikten gelmem (görmeyince olmamış sayılır inancından) zaman zaman kızdırıyordu onu. Bu yüzden beni duygusuzlukla suçluyordu. Zaman zaman da geçiyordu bu gerginlik, hatta iyileştiğini, kendine geldiğini, artık ölümü düşünmediğini söylüyordu.

Şunu kesin olarak belirtmek isterim ki, evde ölüm krizleri başladığı zaman, ben de ölüm havasına giriyor, bunun ardından gelen kurtulma döneminde ise mucizeye inanmaktan kendimi alamıyordum; ya da karım, kimsenin bilmediği bir hastalıkla, zaman zaman ölüme yaklaşıp geri dönüyordu. Belki bunu bilen bir doktor da vardı, onu bizden gizliyordu karım. Belki de hem o doktora, hem de mucizeye benzer şeyler yapan bir büyücüye gidiyordu. Biri öldürüyor, öteki kurtarıyordu.

Hastalık ve ölüm tehlikesi yoksa, bizi bir gel-git durumuna sokan şey sadece bir benzerlikti. Bunun karşısında yer alan olasılık ise, karımın tutulduğu hastalığı bizim bilmememizdi. Ama bu iki şey, benzerlik ve bilgisizlik, bir kapıya çıkıyordu bence. Olayın çok yerinde bulunan karım için ise, bunların hiçbir önemi yoktu.

Ben, uzun zamandır niçin sorguya çekildiğimi biliyor muyum bugün? Gerçekten de unuttum bunun ne kadardır sürdüğünü, alıştım da ondan, kimi dün başlamış gibi gelir, kimi çocukluğumdan. Bu da gösteriyor yaşamımızın ne kısa olduğunu. Ben bu kısalıktan ötürü hiç de şikâyetçi değilimdir, olmadım. Böylesi daha iyi gelir bana. Çünkü acılar, demek, ondan da kısa olmak zorundadırlar. Böylece ufala ufala, her şey, önemini yitirir, yok olur gider. Bir gün kentin büyük caddelerinden birinde yürüyordum, boyuna klakson çalan bir araba, tıkalı yolda, tam önümde durdu. İçinde, sanki son soluğunu veren bir yaralı ya da hasta vardı. Biz kaldırımdakiler ona bakıyorduk, uzaktan, merakla, kaygısız... O da bize bakıyordu, bir sağa bir sola, gözlerini faltaşı gibi açmıştı, hiç insan görmemiş gibiydi, şaşırmıştı, olmayacak bir şey gibi geliyordu ona bizim halimiz. Çünkü uzatıyorduk biz, saatlerimize bakıyorduk. O ise kısalığın en büyük hızı içindeydi.

Niçin sorguya çekildiğimi bilseydim, ne fark ederdi? Kendimi

ona göre daha iyi mi savunacaktım?

Yargılama da yaşam gibi nedensizdir. Ona alışmalı ve mutlu olmaya bakmalıyız. Mutlu olmak ise, bence... Bunu daha sonra anlatacağım. Konuya daha ayrıntılı olarak değinmek fırsatını bulduğum zaman.

Bacanağımın evinden çıktıktan sonra, yağmur altında koşmaya başladım. Soluk soluğa vardım eve. Birinci katta otururuz. Kapıyı çaldım, açılmadı. İçeri soluk soluğa girmeyeyim diye anahtarımı çıkarmamıştım. Biraz dinlenip kendime gelince, anahtarı kapının kilidine soktum, açtım kapıyı. İçerisi karanlıktı. Seslendim belki yatmış olabilir diye. Bir karşılık çıkmadı.

Gerçi sabahleyin bıraktığımda çok iyi idi karım, ama ne zaman bozulacağı belli olmazdı. Epeydir sakindi, aramızda ölüm sözü geçmedikten başka, tatlı konuşmalar da oluyordu. Sözgelişi, daha o sabah yüzüme uzun uzun bakmış, sonra da:

— "Sen gitgide gençleşiyorsun," demişti.

Bu sözde bir kıskançlık kokusu yoktu, beni öyle gördüğü kesindi. İyi bir şeydi bu; demek çevresinde bir tazelik, bir canlılık, yaşama güçlüğü buluyordu, buna göre de ruhu bezginlikten uzak olmalıydı. Kendinde olanı söylüyordu. Ben bir aynaydım.

Küçük hol karanlıktı. Duvardaki düğmeyi çevirip elektriğe açtım. Tam karşıma gelen kapıya iğne ile bir kâğıt tutturulmuştu. Bu kâğıda karım şunları yazmıştı:

"İsa,

Şu anda ruhumun huzur içinde olduğuna inanmanı isterim. Benim için her şey çoktan bitmişti, ama çevremdekileri düşünerek bu yükü daha bir süre taşımak gerektiğini sanıyor ve bunun için kimseye bir şey belli etmeden sıkıntılarıma katlanıyordum. Kolay değildi elbet. Nitekim tükendim işte. Bu yazımı okuduğun an, ben çoktan göçmüş olacağım. Böylece bu iş burada kesin olarak biter. Beni bağışlayacağını umarım. Evlen."

Önce şunu söyleyeyim, benim adım İsa değildir. Karım ilk kez, gene bu kapıya bir süre önce astığı bir kâğıtta kullandı bu adı, benim için. Nedenini bilmiyorum, kendisine sormadığım için de öğrenemedim. Ama karım, ölmeye karar verdiği ya da öleceğini sandığı an, bana yazarken bu adı kullanmıştır hep. Hep deyişim yanlış anlaşılmasın, üçüncüsü bu. Bundan önce, iki akşam daha bulmuştum böyle bir kâğıt, eve girer girmez, aynı yerde. İlkinde

biraz şaşırmıştım. İsa kim olabilir diye düşünmüştüm. Ama o ilk kâğıtta ölüm vedası açık seçik değildi; yanlış hatırlamıyorsam, kısaca, "İsa, beni unut!" yazılı idi. İkincisinde biraz daha uzadı yazı: "İsa, bir gün nasıl olsa sonum gelmeyecek miydi? Bunu uzatmanın hiç anlamı yok. Burada bitsin, kurtulalım."

İlk kâğıdı okuyuşumda, karımın beni bırakıp gitmiş olabileceğini sandım. Çok canım sıkıldı. Onu aramak, bulmak, barışmak (dargın değildik oysa), yeniden eski düzenimize dönmek için katlanacağım yorgunluklar birden gözümde büyümüştü. Bunları düşünürken "İsa" adı ayrıca uğraştırıyordu kafamı. İkinci kâğıdı okuyunca ise karımın düpedüz kendini öldürdüğünü düşünmüştüm; ama gene o "İsa" adını kullanmış olması beni umutlandırmıştı. İsa diye başladığına göre böyle bir deliliğe kalkmış olamazdı. "İsa" onda hem öldüğü sanısını uyandırıyor (böylece bir doygunluğa eriyordu) hem de diriliş olanağına kolayca yol açıyordu.

Kuşkusuz dinsel bir yanı yoktu bunun. Karımın kutsal masallarla ilgilendiğini görmemiştim hiç. Ama yorumum doğru ise, sadece bir ad, bu "İsa" adı, duydukları bildikleriyle pek de mantıksal olmadan karışarak onda durumunun garip bir anlatımını yaratıyordu. Hatta benim İsa oluverişim de bu karışıklığın bir tanıtı sayılabilirdi. Ya kendisi ile beni birleştiriyor, ya da doğrudan doğruya benim ölümümü (hiç olmazsa bir kez için) arıyordu, bilinç altında.

Bir aydınlığa varabilirim umudu ile kutsal kitapları da, ruhbilim kitaplarını da karıştırdım, ama doyurucu bir bilgi edinemedim, bir sonuca varamadım. Ancak o küçük araştırma bende yeni bir merak alanı olarak yavaş yavaş yerleşti. Bunları sırası geldiğinde anlatacağım. Burada şuncasını söyleyeyim, bana takılan bu "İsa" adına alıştım, en azından. Zamanla İsa peygamberle aramızda benzerlik bile bulmaya başladım.

İsa bir günce tutsaydı, başına gelecekleri bir bir yazar mıydı? Öğrencilerine söyledikleri, hele son günleri, bunu gösteriyor. Ama ne olacağını bilmek gücüne ermiş bir insanın güncesi bir gün önce yazılacağına göre, günce sayılamaz. Buna başka bir ad, sözgelişi "Önce" adı verilmelidir. O zaman da bir övünme, bir kendi gücünü tanıtlama belgesi olur bu. Değer mi kendimizi tanıtlamak için bunca zahmete?

Bense başıma gelenleri önceden sezmiş değilim hiç de, bu bakımdan aramızda bir benzerlik olamaz onunla. Ama olaylara katlanışım, onları olağan saydığını göstermekle, hiç olmazsa bir tepki ve anlayış biçimi olarak, bende bilgeliğe benzer bir yan bulduğunu anlatmaz mı? Yalancı bir bilgelik kuşkusuz, ya da biçimsel. Hayvanlar insanlara benzemiyorlar mı? Her gün sokaklarda, kediye, köpeğe, danaya benzeyen insanlar görmüyor muyum? Olmayacak şeyler benzer birbirlerine. Bu bakımdan, kendimi bir bilgeye, bir peygambere benzetmekten övünme payı çıkardığım söylenemez hiç de.

Telaşla kapıyı açtım. Sol yanda yemek odamız vardı, orası karanlıktı. Fakat sağ yandaki yatak odamızın kapısının altından hafif bir ışık sızıyordu. Gece lambasının ışığı olmalıydı bu.

Bir an sallantıda kaldım, sonra yüreklenip hızla yürüdüm ve yatak odamızın kapısını açtım. Karım yatakta kitap okuyordu. Derin bir soluk verdim. Beni görünce kitabı yorganın üstüne bıraktı. Yüzüne baktım, komodinin üstündeki ışık sağından vuruyordu, bu yüzden sol yanı hafif bir boşluk içindeydi, bu da ona olağanüstü bir güzellik veriyordu, derisi saydam gibiydi, göz kapaklarının üstünü boyamıştı, ama kaşları daha da belirgindi, uzun saçlarını düzenli bir biçimde çepeçevre sarmıştı. Dudakları boyalı idi. Övündüm güzelliği ile. Oracıkta soyunup yanına girmek istedim. Kâğıtta yazılı olanı okuduktan sonra duyduğum heyecan da artırmıştı özlemimi, ona yeniden kavuşmak istiyordum.

O da kollarını açarak,

— "Gel," dedi.

Koşup sarılmadım.

— "Yıkanmadım daha," dedim.

— "Banyo hazır," dedi.

— "Biliyorum, ama daha önce seni bir göreyim diye koştum," dedim.

— "Yazdığımı okuyunca üzüldün mü?" diye sordu.

— "Bırak onu şimdi," dedim. "Bir anlık bir karabasandı geçti, gitti."

— "Evet," dedi. "Bir mucize oldu, kurtuldum."

Kapıya iğnelediği kâğıdı uzattım, her zamanki gibi. Aldı, başucundaki komodinin gözüne koydu.

III

Ertesi gün. İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'ndaki yeni işime başladım, Kuşyüzlünün odası içindeki küçük odada. Yaptığım iş, yine mutemetlikti. Gaz Sobaları Ortaklığı'ndaki gibi. Yalnız aylığımın oradakinden çok olacağını öğrendim.

Orada geçen aylarım içinde, zaman zaman, eski işimden ayrıldığıma pişmanlık duyduğum oldu. Çünkü işim azdı ve çok yalnızdım. Üstelik odam küçük olduğu için dolaşamıyordum içinde. Tuvalete gitmek için dışarı çıksam, Kuşyüzlü uzun uzun bakıyordu arkamdan. Onunla bir sabah, bir akşam merhabalaşmaktan başka bir konuşma da geçmiyordu aramızda.

Ben akşamları, işimden çıktıktan sonra, her zamanki turumu atıyordum gene. Bu arada beni çok şaşırtan bir şey öğrendim sevgilimden. Meğer karısının tuvaletini almak için iki kez kapıya gelen adamın, Âdemelması'nın, giysi ısmarlayan kadınla hiçbir ilişkisi yokmuş. Kadının kocası Avrupa'da imiş. Sevgilim Âdemelması'nı uzun uzun anlatmış, ama kadın böyle birini tanımadığını ve o akşam giysi için kimseyi göndermediğini söylemiş. Öyle de korkmuş ki, polise haber vermeye kalkmış. Fakat sadece tarifle polis adamı nerden bulabilirmiş? Hatta insan böylece kendisi güç durumda kalabilirmiş. Herhalde adamın maksadı başka imiş ve herhalde ertesi gün teslim edilecek bir tuvaleti bahane ederek, her terzide her gün böyle bir giysi bulunabileceği olasılığına güvenmiş, nitekim doğru da çıkmış bu; ama gene de bir bit yeniği varmış işin içinde; böyle yaşlı erkekler arasında genç kızlara düşkün hastalar bulunurmuş, bu adam da belki terzi kızlardan birine göz koymuş olabilirmiş· öyle ise bu kız yatılı işçilerden biri imiş, adam gece yarılarına dek kapılarda kaldığına göre. Sevgilim, yatılı işçi kızları bir bir sorgudan geçirmiş, ama bir şey öğrenememiş. Sorguya çekilen her kız, durumu öğrendikten sonra, korkudan ağlamaya başlıyormuş. Tümünde aynı tepki belirdiğine göre, içlerinde böyle bir adamı görmüş, tanımış olan

varsa bile, bunu ortaya çıkarmak çok güçmüş.

Yatısız işçi kızlardan biri, her sabah böyle yaşlı, topal bir adamın kendisini izlediğini söylemiş, ama kapıya gelen adam topal değilmiş. Başka bir kız da, teyzesinin kocasının tıpkı bu tarife uyduğunu, fakat onun da bir buçuk yıl önce öldüğünü söylemiş, yoksa o da böyle canavar ruhlu imiş; teyzesine neler yapmazmış, her gece bağırtırmış.. Ve arkasından anlatılmaz bir korku ile "Teyzem bunu duyarsa çıldırır" diye ağlamaya başlamış kız, güç yatıştırmışlar.

Sevgilim yeni terzievini açtığından beri ikinci garip olaymış bu: İlkinde (bunu bana daha önce anlatmayı unutmuşmuş nedense) yaşlı, yoksul olduğu anlaşılan bir kadın, erkek giysisi dikip dikmediğini sormuş sevgilime, kocam için ısmarlayacaktım demiş, evlendirecekmiş kocasını genç bir kızla...

Durmadım bunların üzerinde..

Bacanağım, karının bana yazıp da kapıya iğnelediği kâğıtları toplaması, saklaması üzerinde durdu, beni bu konuda uzun uzun sorguya çekti. Oysa ben bunda meraklanacak, önemli bir yan görmüyordum, ama sorguya çekilince biraz şaşırdım, bir bildiğim varmış da saklıyormuşum duygusuna kapıldım, ya da karşımdakinin böyle sanabileceğini düşündüm.

Şunu da yazmadan edemeyeceğim... Sevgilim, tuvaleti ısmarlayan kadınla konuştuğunu ve işçi kızlarını sorguya çektiğini anlatırken, nedense bana sorucu, garip bakışlarla bakmıştı; ya da bana öyle gelmişti bilmiyorum. Ama şurası kesin ki, olayın üstünde durmayışın onu şaşırttı.

Kim bilir, başıma geleceklerin, nedeni açıklanamaz önbelirtileri miydi bunlar?

Bir salı günü, öğleye doğru, eski şefim Kuşyüzlü, odamın kapısını açtı.

— "Geliniz," dedi.

Yerimden kalktım. Kuşyüzlü:

— "Pardösünüzü ve yemek paketinizi de alınız," dedi.

Pardösüm kolumda, yemek paketini elimde, arkası sıra, onun odasına geçtim. Şef de pardösüsünü giydi.

— "Buradan gidiyoruz," dedi. "Size şimdilik şu kadarını söyleyeyim ki, burada geçirdiğiniz deneme aylarını başarı ile sona erdirdiniz. Alınan sonuç, yalnız benim için değil, bütün üstleriniz

için olumludur. Gerçekte hakkınızda olumlu ya da olumsuz bir kanı ileri sürmek benim yetkilerimi aşar. Ben bu dönem için sadece bir aracı idim, başka bir şey değil. Hatta şunu dostça açıklayabilirim ki, ben de bu dönemde yeni bir denemeden geçmiş oluyorum."

Bense nasıl bir denemeden geçirildiğimi bilmiyordum elbette, ama Kuşyüzlü'nün ciddiliği bana da geçmişti.

— "Teşekkür ederim," dedim.

Teşekkürümü geri çevirir ya da "fazla konuşmaya lüzum yok" demek ister gibi avucunu açıp gösterdi bana. Bunun üzerine:

— "Nereye gidiyoruz?" diye sordum.

— "Çok basit," dedi. "Yandaki binaya. Orada yeni işinize başlayacaksınız."

Önüme düştü, pırıl pırıl tertemiz koridorları geçip, büyük kapıdan bahçeye çıktık. Yağmur yağıyordu ve şaşırtıcı bir soğuk vardı. İliklerime kadar üşüdüm.

Büyük yapıya geçmek için bahçede beton, dar bir yol vardı, o yoldan yürüyorduk. Çok tuhaf bir şey oldu. Kuşyüzlü durup,

— "Öne geçiniz," dedi.

"Gelin, alın, geçin" demiyor, "Geliniz, alınız, geçiniz" demeyi yeğliyordu hep. Bu da durumun ciddiliğini artırıyordu. Hadi bu neyse, fakat benim öne geçmemle birlikte bu ciddiliğe bir de emir erliği davranışı ekledi Kuşyüzlü; dikleşti, gözlerini açа açа baktı bana ve bir adım arkamdan, hep aynı arayı koruyarak gelmeye başladı. Bense ona arkamı tümden dönmemek için yan yürümeye bakıyordum. Fakat her yarım dönüşümde, Kuşyüzlü hazır ol durumu alıp bekliyordu. Çaresiz hızlandım, o da hızlandı. Böylece, nerdeyse koşar adım, büyük yapının kapısına vardık.

Bizim ayrıldığımız çalışma yerinin kapısındaki gibi, burada da kimseler yoktu. Çift kapıları itip büyük taş bir hole girdik. Yerler gene öyle pırıl pırıldı. Tam karşıda dönerek yukarı çıkan geniş bir merdiven vardı. Solda uzun bir koridor görünüyordu. Kalorifer sıcağı vücudumu ısıttı.

Kuşyüzlü, burada bir iki adım atarak nerdeyse yanıma kadar geldi ve bana sol eliyle merdivenleri gösterdi.

Bir kat çıktık, ama iki kat çıkmış gibi yoruldum. Geniş ve yüksekti merdivenler.

İkinci katın holünde, asansör kapısı olduğunu sonra anladı-

ğım bir kapının önünde durduk. Kuşyüzlü birtakım düğmelere astı (nedense gereğinden fazla düğme var gibi geldi bana), az sonra asansörün içindeydik. Hızla yukarı doğru çıkıyorduk. Asansörün üç duvarı aynalı idi. Aynalardan birinde kendime baktım. Saçlarımdan yüzüme yağmur suları iniyordu. Tıpkı böyle, yağmurdan sırılsıklam olduğum bir gün sokakta, benim durumumda bir köpekle karşılaşmıştım. Hayvan durup bana bakmıştı, sonra silkinmişti bana baka baka. Ben de başımı silkelemiştim.

Dördüncü katta asansör durdu. Kuşyüzlü kapıyı açtı, bana yol verdi. Gene ortalıkta kimseler yoktu. Onun yolu göstermesi ile uzun bir koridora daldık. Bu koridorun iki yanında oda haline getirilmiş küçük küçük bölmeler vardı. Kapıları kapalı idi, ama duvar yerine geçen ahşap kısım tavana kadar varmıyordu, arada yarım metrelik bir açıklık kalıyordu. Bu bölmelerin içinden, çalışıldığını gösteren hiçbir ses gelmediğine dikkat ettim.

Sağda on iki, solda dokuz kapı saydım. Bakışıklığa önem verilmemesi üzerine biraz durduğumu çok iyi hatırlarım. Üstelik bu bölmelerde oturanlar var mı diye merak edip kulaklarımı dört açtığımı da biliyorum. Böyle yürürken, sevgilimin evindeki dikişçi kızların odaları geldi aklıma. O odalardan gündüzleri dikiş makinesi tıkırtıları, geceleri ise, neşeli, kısık fıkırtılar duyuluyordu. Ne severdim o sesleri. Ah gençlik, sen eski insanlardan kalma okunmamış bir yazı gibisindir.

Koridorun sonunda tam karşımıza gelen odaya girdik. Yeni çalışma odam dördüncü katta olmasına karşın bana çok karanlık geldi; bulutlu havadan ötürü, oturacağım masayı bile zar zor seçtim. Boş bir odaya getirilmişim izlenimi uyandı bende. Bu yüzden garip bir korkuya kapıldığımı çok iyi biliyorum.

Az sonra alıştı gözlerim odaya; önce masayı, sonra o uğursuz çelik kasayı, kapının yanındaki palto askısını gördüm. Bütün eşyam buydu.

Öğle yemeği paketimi masanın üstüne koydum, ıslanmış pardösümü askıya astım. Dönüp sola, pencereden yana baktım. Bu oldukça büyük, dikdörtgen biçimindeki odada, bahçeye bakan yan tümden camdı. Benim çalışacağım masa, bu büyük pencerenin tam karşısındaki, demek dipteki duvara nerdeyse bitişik gibi yerleştirilmişti. Ben masama oturduğumda, bahçeyi gören bu duvar boyu cama bakacaktım. Sağ yanım duvardı çıplak bir

duvar; sol yanımda ise, benim odamda camla ayrılmış iki küçük oda ile geldiğim koridora açılan camlı kapı vardı. Bu küçük camlı bölmelerde birer masa, birer dolap göze çarpıyordu, ama çalışan kimse yoktu ikisinde de. Belki astlarım olacak memurlar için ayrılmıştı bu küçük bölmeler. Onları buradan rahatça kontrol edebilecektim. İstediğim zaman, sadece başımı kaldırmakla onlardan birini yanıma çağırabilecektim.

Bu sırada Kuşyüzlü kapıda durmuş bana bakıyordu. İki eli yanlarına yapışıktı nerdeyse.

— "Burası mı çalışma odam?" dedim.

Sesim toktu. Yeni görevime layık olmak istiyordum.

Kuşyüzlü:

— "Evet efendim," dedi. "Beğendiğinizi sanırım. Sır küpü gibidir, buradan dışarı hiçbir şey çıkmaz.

— "Ya siz,"dedim, "siz eski yerinizde misiniz? Bunu bilmeliyim."

Kuşyüzlü:

— "Benim yerim," dedi, "koridorun başında, tuvaletin yanında. Bir ihtiyacınız olursa, şu düğmeye basıp beni çağırabilirsiniz."

Masamın üstündeki düğmeyi gösterdi parmağı ile.

— "Bugünlük bu kadar," dedi.

Başı ile keskin bir selam verip çekildi. Arkasından baktım, koridor boyunca, gitmekle bitmez bir yol gibi geldi. Öyle ki, deniz ufkunda yavaş yavaş yiten vapurlar gibi, Kuşyüzlü'nün önce bacakları, en son başı silindi. Demek onun yeri bir hayli uzaktı bana.

Dünkü şefim, bugün benim astım, astlarımdan biriydi. Çünkü Kuşyüzlü koridorun dibinde oturacağına göre, başka astlarım da olması gerekiyordu. Belki bunları sonra tanıyacaktım. Koridordaki tahta bölmelerin içlerini görmemiştim ama, kapıların sıklığından bunların küçük odalar olduğunu kestirmek güç değildi. Bana verilen oda ise hem karşılıklı iki bölmenin toplam büyüklüğünde idi, hem de duvar boyu bir camla bahçeye bakıyordu. Bunlar bir yana, sadece Kuşyüzlü'nün tutumundaki değişiklik, önemli bir yere getirildiğimin tanıtı idi.

İşimin ne olduğunu bilmiyordum; bunu dünkü şefim, bugünkü astım olan Kuşyüzlü'den soramazdım elbet. Belki bu konuda

ona da bir şey söylenmiş değildi. Bekleyecektim.

Bir süre pencereden yağmuru ve bahçeyi seyrettim. Bahçe seyrek ağaçlı ve tümden çimdi. İlk çalıştığım küçük yapı buradan görünmüyordu. Hava kapalı olduğu için görünü çok azdı, kısa idi, büyük caddenin öte yanı bile sis içinde yitiyordu.

Dönüp masama geldim. Canımı sıkan tek şey, odada benim iskemlemden başka oturacak yer bulunmaması idi. Masamın üzeri bomboştu, ne bir kalem, ne bir kâğıt. Oturdum masama; sağdaki üst çekmeceyi açtım, boştu. Onun altındakini, sonra en alttakini açtım, onlar da boştu. Sonra soldaki üç çekmeceyi gözden geçirdim, onlar da boş çıktı. Ya benden önce çalışan bir şey bırakmamıştı, ya da ilk ben başlıyordum bu odada çalışmaya. Kendi kalemimi çıkarıp masanın üstüne koydum. Böylece bu sıkıcı boşluğu biraz olsun değiştirdim.

Sonra yemek paketimi açtım, üç katı yumurta ile iki dilim yağlı ekmek hazırlamıştı karım. Önce yumurtaları yedim. Yumurtalardan birinin sarısı, olduğu gibi masamın camına düştü. Camın temiz olduğunu gördüğüm için, onu da arkadan ağzıma attım. Sonra yağlı ekmeklerimi yedim ağır ağır.

Bu iş de bittikten sonra, paketin kâğıdı ile masanın camını sildim. Kâğıdı atacak bir sepet aradım, bulamadım.

İlk kez o zaman zile bastım. Ama zil sesini duymadım. Belki de koridorda bir yerde bir ışık yanmıştı sessizce, benim bilmeden yaktığım bir ışık. Nelerin nedeni olduğumuzu biliyor muyuz?

Çok geçmeden Kuşyüzlü göründü. Biraz yaşlanmış gibi geldi bana. Üstünü değiştirmiş, koyu kurşuni, uzun bir gömlek giymişti. Tuhafı şu ki, bu iş gömleğinin belinde bir palaska vardı.

— "Buyurun," dedi.

— "Zile basınca ışık mı yanıyor?" diye sordum.

Duyulur duyulmaz bir sesle:

— "Hayır," dedi.

Ben biraz sesimi yükselttim.

— "Şu kâğıdı atacak bir sepet bile yok burada," dedim. "Nasıl yer burası?"

Sonradan bunları her ansıyışımda, acaba düş mü görüyorum diye düşünmüşümdür.

Kuşyüzlü bu sözüme cevap vermedi, elimde tuttuğum paketi aldı gitti.

Gene yalnız kalmıştım.

O uğursuz çelik kasa sağımda idi.

O gün ve ertesi gün, o odada ne yaptığımı en küçük ayrıntılarına değin bildiğimden hiç kuşkum yok. Tuhaftır, beni sorguya çekenleri telaşlandıran nedenlerden biri de bu oldu. Sırası gelince anlatacağım.

Bir ara çelik kasayı açmayı düşünmedim değil. Bundan ilk vazgeçişim, susamamdan oldu. Zile bastım gene, Kuşyüzlü bu kez anında göründü. Çok şaştım.

— "Buyurun," dedi.

— "Susadım," dedim.

Döndü gitti.

O ara nedense Âdemelması'nı düşündüm. Diyorum, insan aklının bilinmez yetenekleri var, bizden ayrı ve sürekli olarak kendine özgü bir ödevi yerine getiriyor sanki.

Sonra, "İsa," dedim kendi kendime, "Neden açmıyorsun çelik kasayı?"

O sırada Kuşyüzlü, temiz bir tepsi içinde bir bardak su getirdi. Tepsinin içinde temiz bir peçete vardı. Suyu içtim ve peçeteyle ağzımı kuruladım.

Kuşyüzlü ciddi bir yüzle:

— "Öğle paydosu oldu, dedi. "Dışarı çıkacak mısınız?"

Biraz düşündükten sonra,

— "Evet," dedim.

Kuşyüzlü koşup pardösümü getirdi, tuttu.

Koridora çıktım. O arkamdan geliyordu. Bir ara koşup asansörü çağırdı. Konuşmadan bekledik.

Ben yalnız ineceğimi sanıyordum aşağı, oysa o da benimle geldi.

Merdivenlerde ve büyük girişte gene kimseler yoktu. Bahçeye, oradan sokağa çıktım.

Gittiğim yerleri bir bir biliyorum.

Önce ağaç altlarına sığınarak yürüdüm bir süre. Sonra hafif tüfeklerle atış yapılan bir eğlence yeri gördüm. Çoluk çocuğun arasına katılıp bir tüfek istedim. Adam:

— "Ne yapacaksınız?" diye sordu.

— "Atış," dedim.

— "O başka," dedi.

Kırmızı bir horozu tam ibiğinden vurdum. Bir çıngırtıdır koptu ve horozun önündeki teneke kabın içine bir tarak düştü. Tarağı cebine koyduktan sonra bir de mayolu bir kızın sağ göğsüne nişan aldım. Sevgilimin göğüslerine benziyordu onun da göğüsleri. Akşama gider yatarım diye düşündüm. Karavana. Üçüncü kez denedim şansımı. Yuvarlak bir ayna çıktı. Tarak ve ayna. Ne rastlantı.

Ben oradan ayrılırken yağmur hafifler gibi olmuştu.

Anneme bir hediye almayı düşündüm. Ama dükkânlar kapalı idi. Bunun üzerine işportadan bir çakmak aldım, babama yollamak üzere. İşportacı ile iki sözcük ya konuştum, ya konuşmadım.

Kendiliğinden,

— "Benim de boğazım ağrıyor, dedi galiba.

Sonra ağzını açıp boğazını gösterdi.

Oradan ayrılırken bir dilenci çarptı bana, gözleri görmüyordu. "Kör müsün?" diye bağırdı. Ses çıkarmadım. Sonra açık bir eczaneden bir diş macunu aldım.

İşyerimden epey uzaklaştığım için bir otobüse atladım. Çok kalabalıktı. Ayakta kaldım. Karşımda duran şişman bir kadının iyice açık duran iri göğüslerinin ortası öylesine çukurdu ki, hoşuma gitti, eğilip içine baktım. Benim baktığım yere o da baktı, sonra keskin bir çığlık attı. Bereket kimse aldırmadı kadının çığlığına. Ben zaten yanlış otobüse binmiştim, ilk durakta inip bekledim bir süre. Sonra yürümeye karar verdim. Hızlı hızlı döndüm işyerime.

Kuşyüzlü'yü beni kapıda bekler buldum. Girişte de, ilk kat merdiveninde de gene kimseler yoktu. Asansörün niçin ikinci kattan başladığını düşündüm, nedenini bulamadım. Birlikte bizim odaya kadar geldik. Pardösümü çıkardım. O astı ve gene tek başıma kaldım.

Masamın üstü boştu, demek bana kimse bir iş getirmemişti. Gerçekte, burada ne iş yapacağım konusunda biri ile konuşmam gerekiyordu. Beni buraya getirenler herhalde bunu düşünmüş olmalı idiler. Nerdeyse biri, üstüm olan biri, ya buraya gelecek, ya beni çağırtacaktı. Beklemekten başka yapacak bir şey yoktu.

Öyle beklerken gözüm gene çelik kasaya gitti. Tam orta yerinde, yuvarlak pirinç parlaklığında bir kilidi bulunan koyu kurşuni renkte, benim boyumda bir kasaydı bu. Vahşi bir

görünüşü vardı. Orta yerindeki yuvarlak, masaldaki devin tek gözü gibi, açılıp kapanmadan bana bakıyordu. Belki de tek başıma kaldığımdan olacak, bu sessizlik içinde kasayı canlı saymaya başladım. Hatta "E... ne bakıyorsun öyle?" dedim yavaşça ve gülümsedim.

Çocukluğumdan kalma bir alışkanlıkla eşyayı hep canlı görürüm. Bıçaklarla bardaklarla, örtülerle, merdivenlerle, camlarla konuştuğum çok olmuştur. Bir gün mendilimle dertleştiğimi bile bilirim.

Fakat bu çelik kasada, nedense düşmanca bir tutum sezmiştim. Hiçbir şey söylemiyor, sadece bakıyordu, hem de gülümsemeden, çatık kaşla.

Elimi bir kez daha attım ve vazgeçtim gene. Zile bastım. Kuşyüzlü geldi.

— "Bu kasa benim mi?" diye sordum.

Anlamadı.

— "Yani ben mi kullanacağım bunu?"

Kuşyüzlü,

— "Bilmiyorum," dedi.

Çıkmak üzere iken geri döndü.

— "İsterseniz sorayım," dedi.

İşte, konuşma kapısı açılmıştı.

— "Kime?" diye sordum.

— "Kime isterseniz," dedi.

Bunu ben bilemezdim, fakat söylemedim bilmediğimi nedense. O anda Kuşyüzlü'yü sorguya çekmek geldi aklıma. O güne değin üstüm olan bir kişi, niçin şimdi bana odacı olarak verilmişti?

— "Sizin," dedim, "durumunuzu öğrenmek istiyorum."

"Evet" der gibi başını salladı.

Ayağa kalktım, bir elimi pantolonumun cebine soktum, dolaşmaya başladım odada. Kuşyüzlü olduğu yerde duruyordu.

— "Benim eskisine göre daha üst bir yere getirildiğimi anlıyorum," dedim. "Denemişler, düşünmüşler, buna karar vermişler. Ama sizin derecenizin düşürülmesi tuhaf değil mi? Üstelik bu iki kararın bir arada alınması bana oldukça şaşırtıcı geliyor. Ben yükselebilirdim ve siz eski görevinizde kalabilirdiniz. Haydi o kadarına karışmaya hakkımız yok diyelim, ama bizi bu yeni koşullar içinde de yan yana getirmek doğru mu?"

Kuşyüzlü:

— "Müsaade ederseniz," dedi, "ben sadece bana verilen işleri yapmakla görevli sayarım kendimi. Bunların nedenleri üzerinde durmak bana düşmez. Büyüklerimiz herhalde böylesini doğru bulmuş olacaklardır. Ayrıca sizin bundan rahatsız olmanızı ise hiç anlamıyorum. Gerçi önemli bir yere getirildiğinizi söylemekte haklısınız, ama bunu benim yeni durumumla ölçmeye kalkmanız hiç yerinde değil. Çünkü bu iki iş — bu iki karar demek istiyorum — birbiri ile hiç de ilişkili olmayabilir. Beni bağışlayın, hatta yanyana bırakılmamız eski durumumuzda bir değişiklik olmadığını da göstermez mi?"

Bunu hiç düşünememiştim. Saygılı ama kendine güvenli konuşuyordu. Bir an, yükselmekten ötürü gurura kapılmış olduğumu düşünerek utandım.

— "Beni yanlış anladınız, dedim. "Ben kendimden değil, sadece sizden söz açmak istemiştim. Görevinize bağlılığınızı görüyor ve takdir ediyorum. Gene bir arada çalışacak olmamız beni kıvandırıyor. Önümüzde belki de engellerle dolu uzun bir yol açılmaktadır. Bu yolda karşılaşacağım güçlükleri sizin de yardımınızla yeneceğimi ummak isterim."

Böyle söyledim. Alışık olmadığı bir söyleve başladığım için sonunu getiremeyeceğim diye korkmuştum. Orası önemli değil... Fakat ilerde karşılaşacağım engeller sözüne ne demeli? Bunu hangi büyücü düşürmüştü dilime?

Kuşyüzlü:

— "Teşekkür ederim, dedi ve konuşmayı sürdürmek istemediğini belli ederek saygı ile eğildi, çekilip gitti.

Gene yalnız kaldım. Bir daha söyleyeyim, bunlar Salı günü oluyor, Salı günü öğleden sonra.

Çelik kasaya gene bir göz atıp pencereye gittim, dışarıyı seyrettim bir süre. Ben yağmurlu bir günde doğmuşum. Annem anlatır hep. Evimizin alt katını sular basmış o gün. Konu komşu "Dünyanın sonu geldi" diye bağırıyorlarmış. Lâvta, "Bu çocuk büyük adam olacak" demiş. Babam ise çok korkmuş bu sözden. "Neden?" diye sorduğumda, bana, "Korkmaz mıyım?" demişti, "Adam olmak dururken ne demek büyük adam olmak?" Sonra yurdun haritasını önüme serip şöyle sürdürmüştü sözünü: "Şuraya bak! Yüzyıllardan beri milyonlarca insan yaşayıp öldü burda.

Burası büyük bir mezarlıktır, o kadar. Tek büyük budur, anlıyor musun?"

Kuşyüzlü yanımdan ayrıldıktan sonra defterimi çıkarıp bir takım notlar almaya başladım. Şöyle yazmışım o gün: "Yağmur yağıyor. Çelik kasa beni ürküttü. Kuşyüzlü gene benim şefim."

Akşama değin kimse gelmedi odama. İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'nda, yeni işe başlayanları ilk gün çalıştırmıyorlar herhalde diye düşündüm. Okul değiştirdiğim zamanki günlerimi ansıdım, yeni girdiğim sınıflarda da öğretmenler böyle davranırlardı, soru sormazlardı hiç. Sorular sonra başlardı.

Burada da sorgu ertesi günü başladı.

O akşam, yeni işimden çıkınca, önce o çok sevdiğim birahaneye uğradım. Üç bardak bira içtim ayakta. Yanımda duran, kısa boylu bir kel,

— "Hayır ola," dedi. "Çoktandır yoksunuz."

Bunu unutmuyorum. İki elinin tersi ile ensesini ve kulaklarının altını siliyordu ikide bir, hık hık diye sesler çıkarıyordu genzinden, omuzlarını öne öne atıyordu durmadan.

— "Pek gelmem buralara, dedim.

— "Aman nasıl olur," dedi. "Siz Gaz Sobaları Ortaklığı'nda çalışmıyor musunuz?"

— "Evet," dedim.

— "E şimdi nerdesiniz?" diye sordu.

— "İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'nda," dedim.

— "Hayırlısı olsun," dedi. "Ama bence eski işinizde kalsaydınız daha iyi ederdiniz. Soba bizim ülkemiz için vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Ama elektronik öyle mi? Sonra ben iki kez iş değiştirdim, ikisinde de hastalandım. Karınızdan ayrılacak mısınız?"

— "Hayır," dedim. "Karım belki de şimdi hastadır, böyle bir şey aklımın ucundan geçmez. Fakat bu sorularınızla fazla ileri gittiğinizin farkında mısınız?"

— "İleri gitmek sözü ile neyi kasdettiğinizi iyi anlayamadım," dedi. "İşkilli olanlar her şeyi böyle ileri gitmek diye nitelendirirler. Oysa yurtsever insan gizlenmez. Onun bütün işleri ortadadır. Gaz sobalarından elektroniğe geçmekte kendi bakımı-

nızdan saklanması gereken neler olduğunu bilmiyorum, bu beni ilgilendirmez hiç de. Sonunda bana değil, size sorarlar."

— "Neyi soracaklarmış?" dedim.

— "Orasını bilmem," dedi. "Ama durup dururken işinizi değiştirmeniz, eşinizi boşamaya kalkmanız elbette bir nedene dayanır."

— "Ben eşimi boşamaya kalkmadım," dedim. "İşimi değiştirmemde de eski muhasebe şefimin etkisi oldu. Yüzüne duramadım."

Kel:

— "Ben karışmam," dedi.

Bu adamı ilk kez görüyordum. Canım sıkılmıştı. Ayrıldım ordan.

Sevgilime uğradım ayaküstü.

— "Önemli bir haberim var," dedi.

Âdemelması gelmiş gene. Benimki onu karşısında görünce korkmuş, ama korktuğunu belli etmemiş. Hiçbir söz söylemeden bakmış yüzüne. Adam çok nazikmiş gene, şapkasını çıkarıp yerlere kadar eğilerek selâmlamış sevgilimi, özür dilemiş ve durumunun biraz acayip olduğunu bildiğini söylemiş, üzerine birtakım kuşkular çektiği için üzgünmüş, fakat ne yapsınmış, karısı arada bir onu böyle zor durumlara sokmaktan hoşlanırmış, hatta bu artık hoşlanma sınırını da aşıp tehlikeli bir hal almış, kocam Avrupa'da demesinde bir sakınca yokmuş, her kadın bu gibi yalanlar söylermiş, fakat hem böyle deyip, hem de onu tuvaleti alması için terzisine göndermesi yanlışmış, üstelik bu sefer iş büsbütün karışmış; çünkü giysinin teslim edileceği günden bir gün önce yollamış buraya onu, ya giysi o sırada hazır olsaymış ne olacakmış? Elbette giysiyi alıp evine, karısına götürecekmiş. Peki, o zaman da karısı, ben böyle birini tanımıyorum, kocam Avrupa'dadır diyebilecek miymiş? Kocan Avrupa'da ise giysiyi alıp götüren kim diye sormazlar mıymış ona? Giysiyi aldığını da inkâr edecek değilmiş ya! Böylece ne oluyormuş, toplumda insanlar birbirlerinden kuşkulanıyorlarmış boş yere.

Sonra adam, o akşam sevgilimin göğüslerinin açık olmasından ötürü de özür dilemiş, bunun dalgınlıktan olduğunu hiç anlamaz olur muymuş, ama benim merdivenleri inerken göğüslerin açık anlamında işaret edişim doğrusu ona biraz dokunmuş,

böyle bir işaret yapılmasa imiş de o zaten bakmayacakmış bu göğüslere, insanlara namuslarını tanıtlamak için fırsat verilmeli imiş, bir çıplak göğüs yüzünden insanlık ayaklar altında çiğnenmemeli imiş, evet göğüsler güzelmiş ama bu ayrı bir sorunmuş, zaten benimle kapalı durakta konuşması da onu korkutmuş nerdeyse, ben niçin Tanrıya inanmıyor muşum ve karanlıklarda bunu ne cesaretle söyleyebiliyor muşum? Bu ise o anda polisin el koyması ile olacakmış ama ben otobüse atladığım gibi kaçmışım, üstelik bu otobüsün içi karanlıkmış, belki de bildiğimiz otobüslerden değilmiş bu, beni oradan alıp kaçırmak için gelmiş olabilirmiş, benim kim olduğumu sormaya hakkı yokmuş elbet, bir terzievine her çeşit insan gelebilirmiş, ama bu konu üzerinde yakında gene konuşacaklarını sanıyormuş...

Bunları soluk soluğa anlattıktan sonra sevgilim gözlerimin içine bakarak:

— "Şimdi ne yapacağız?" dedi.

— "Vaktin varsa yatalım," dedim.

Atış yerindeki kızın göğsüne nişan aldığımdan beri canım fena halde istiyordu.

— "Hayır hayır, olmaz," dedi. "Bu durumda nasıl yatabiliriz?"

— "Hangi durumdan söz ettiğini anlayamadım, dedim. "İş mi var içerde yoksa? Kızlar çalışıyorlar mı hâlâ?

— "Yok canım," dedi. "O adam gittikten sonra kızları savdım, erken erken evlerine dönmelerini de sıkı sıkı tembih ettim. Hatta bu gece yatılı işçilerin de eve çıkma geceleri olduğu için bütün işi durdurdum. Yalnız başıma, sinir içinde seni bekliyordum. Aklıma bin türlü şey geldi, bu adamın söyledikleri zehir gibi işledi içime. Düşün, polis çağırtıyor, seni yakalatmak üzere iken kaçıyorsun... Bunları ben, kendi başıma çözemem ki, seni bekleyeceğim elbet. Ama sen gelip bana durumu açıklayacağına yatalım diyorsun. Biraz garip değil mi?"

— "Ben ondan kaçmadım ki," dedim. "Otobüsüm gelmişti, bindim. O kadar. Bu yüzden adamın polis çağırmaya kalkmasını sana ben mi açıklayayım istiyorsun? Evet, o akşam kapalı durakta onunla yemin ve din konusu üzerinde konuştuk kısaca, ama konuyu açan oydu, ben de kısa kestim. Belki kısa kesip ayrılmama kızmıştır. Ama şunu kabul edersin ki, tanımadığım bir adamla

sokak ortasında bunca önemli sorunları tartışmaya kalkamazdım. Hem bu yüzden biz neden yatmayacak mışız? Anlayamıyorum. Beni bundan ötürü, eli boş göndermen doğru mu? Yoksa artık sevmiyor musun beni?"

Sevgilim kısılmış gözlerle gözlerimin içine bakıyordu. Niçin bu kadar kuşkulandığını anlayamamıştım.

— "Cevap versene," dedim.

— "Sevmez olur muyum," dedi. "Ama ne bileyim işte, beni şaşırttı bu iş. Gel hadi! Hangi odayı istersin?"

— "Burada," dedim.

Fısıltı ile:

— "Ya o dışarda ise?" dedi.

Sonra oracıkta yere uzanıverdi. Daha temasa geçmeden inlemeye başlardı. Bunu bilir ve severdim. Ama şaşardım da... Ruhunun derinliklerinden kopup gelen bu iniltilerin, sevişme değişikliğinden değil, sevişeceği düşüncesinden doğduğunu söylerdim ona. O da bana "Gözlük de öyle değil mi?" derdi. "Elime ne zaman bir dikiş almayı düşünsem gözlerim ağrımaya başlar, böylece gözlüğümü hatırlarım, dikişi ondan sonra alırım." Ama o akşam gözleri önceden ağrımamış olacak ki, dikişi sonradan da olsa almadı eline hiç, ben tek başıma kaldım.

Onunla kimi zaman olurdu böylesi. İşi çokken bir yandan çalışır, bir yandan bana müsaade ederdi. Çoğun ayakta, masa başında çalışırdı. Böyle durumlardaki ilgisizlikle, kendini tümden bana ayırdığı zamanlardaki öncü inlemelerini yan yana getirince bunların aynı şeyler olduğunu düşünür, ruhumun hiçliğini anlar ve çok garip bir sevinç duyardım bundan. İki benlik hiçbir zaman kaynaşmıyordu. Doğadaki büyük sessizlik bundandı. Herkes kendi başına dönüp duruyordu. Kimseye dokunamazdı. Her şey kendi kendisinindi. İşte bu bağımsızlık, bu dokunulmazlıktı beni sevindiren...

Sevgilim ayağa kalktığı zaman:

— "Bu biçimde bir düşkünlüğü anlayamıyorum," dedi. "Hangi durumda, nerde olursa olsun, senin için hiç değişmiyor. Belki de ben bu konuda gereğince güçlü değilim de ondan böyle konuşuyorum. Yoksa yüreğimdeki sevgi ile yarışamazsın sen."

Saçlarını düzeltirken başını yana eğip arada bir firketeleri ağzına aldığı için dişlerinin arasından konuşuyordu.

— "Tuvaleti diktiren kadını anlatırken de öyle soğukkanlı idin ki, aklından mutlaka benimle sevişmek geçiyordu o sırada. Demek olaylar hevesini kırmıyor hiçbir zaman."

— "Hangi olaylar?" diye sordum.

— "İşte şu otobüsle kaçma hikâyesi sözgelişi," dedi. "Vız geliyor sana, yüreğin daralmıyor hiç de bundan ötürü. Sakin, neşeli zamanlara daha uygun düşen cinsel birleşmeye sinirlerin hep hazır. Belki de unutmak için böyle yapıyorsun."

— "Neyi unutmak?" dedim.

— "Ne bileyim, ağzımdan öyle çıktı," dedi.

Belki de başka bir şey demek istemişti de, bunu benden saklamak gereğini duymuştu. Ne olabilirdi bu? Oysa benim giysilerle de, müşterilerle de ilgilendiğim yoktu. Kapıda rastladığım, sonra kapalı durakta üç beş söz konuştuğum, gırtlağı çıkık, yaşlı adamla aramızda geçenler tümden bir rastlantı sonucu idi. Yemin ve din sorununu açan da o idi. Sonra böyle bir konu açıldı diye otobüse binmeyecek miydim? Bunun kaçınakla ne ilişkisi vardı? Otobüsün karanlık olması ise beni hiç ilgilendirmezdi.

Şimdi sevgilim kalkmış, bunları "Olaylar" diye adlandırıyor ve benim soğukkanlığıma şaştığını söylüyordu. Soğukkanlı olmayıp da ne yapacaktım? Heyecanlanacak ne vardı ortada?

Bunları düşünerek bacanağımın evine gittim ve orada büsbütün garip bir durumla karşılaştım. Kapıyı baldızım açtı. Üstünde sabahlığı vardı, bir eliyle orasını burasını kapatmaya çalışıyordu sabahlığının, içi çıplaktı anlaşılan. Göğüslerinden birinin yarısına yakını görünüyordu şöyle böyle. Güzeldir göğüsleri. Bir elinde o suaygırı maskesini tutuyordu. Beni görünce:

— "Gir içeri gir, neler oldu!" dedi.

İçeri girdim. Baldızım yalnızdı evde.

— "Ne oldu?" diye sordum.

— "Polis geldi," dedi.

Sivil polismiş, kimliğini gösterdikten sonra bacanağımı sorguya çekmiş. "Siz tanıyormuşsunuz, burada Solnes adında bir yabancı varmış, kendisini görmek istiyorum," demiş. Bacanağım böyle birini tanımadığını söylemiş, bunun üzerine polis gülümsemiş, nasıl olur demiş, durup dururken bir ad uydurup araştırmaya kalkacak değillermiş ya, ihbar varmış; ihbar eden de böyle yabancı adlar uyduracak biri değilmiş, hem bu işte bir düşmanlık

olup olmadığı da uzun uzun araştırılmışmış, saklamaya kalkmak durumu daha da zorlaştırırmış. Bunun üzerine bacanağım böyle bir şeyi hatırladığını söylemiş, ama tam olarak bulamamış. Polis de onu merkeze davet etmiş. Bacanağım hazırlanırken polis, suaygırı maskesini eline alıp bakmış, sormuş bunun ne olduğunu bacanağım şaka için aldığını söylemiş, polis de, "Amma da tuhaf şaka!" demiş, sonra "Neyse, bu şimdilik dursun, sırası gelince üzerinde dururuz," demiş. Böylece gitmişler, daha dönmemiş bacanağım.

— "Burada çalışan yapı işçisine ben söylemiştim o adı," dedim.

Baldızım,

— "Öyle mi?" dedi. "Kimmiş peki bu Solnes?"

— "Bir piyes vardır," dedim. "Yapı Ustası Solnes diye. Ondan gelmişti aklıma. Ne çıkar bundan?"

Baldızım,

— "Ben ne bileyim, dedi.

— "Düşündüm ki, ikisi de yapı işçisi, kafamda böyle bir çağrışım oldu. Burada adın pek önemi yok. Sonra memurun suaygırı maskesi üzerinde durmasının sorumluluğu ise hiç atılamaz benim üzerime. Ben maskeyi ilk burada gördüm. Hatta ne saklayayım, o akşam biraz da korktum bu yüzden.

Baldızım birden gülmeye başladı.

— "Nasıl korktun?" dedi. "Gerçekten seni kapıda bir suaygırının mı karşıladığını sandın?"

Göğüslerini, bacaklarını örtmeye çalışarak boyuna gülüyordu. Bir ara suaygırı maskesini getirip başıma koydu. İki üç adım geri çekilerek baktı. Sonra elimden tutup beni yatak odasına götürdü. Sabahlığını iki yana açtı. Çıplaktı, "Gel, aygır, gel!" dedi. Ben soyunmadan seviştik. O zamana değin maske ile hiç yapmamıştım bu işi. Maskeyi çıkardıktan sonra aynada yüzüme baktım. Yüzüm biraz değişmiş gibi geldi bana.

Bacanağımın gelmesi geciktiği için eve gitmek üzere ayrıldım oradan. Çalışma yerimde bütün günüm boş geçmişti, fakat ondan sonra başıma gelenleri düşündükçe içime sıkıntı basıyordu.

Karıma bunları hiç açmadım. Sağlığı ve neşesi yerindeydi. Her akşamki gibi banyomu yaptım. Müzik dinleyerek yemeğimizi yedik. Yattık ve seviştik. Sevişirken karımın yüzüme dik dik

bakması tuhafıma gitti; "Ne bakıyorsun?" diye sordum. içimden gelerek, "Hayvan, hayvan," dedi.

Ertesi gün, yani çarşamba günü sabahı, tam saatinde çalışma yerime gittim.

Kuşyüzlü beni kapıda bekliyordu. Bu kadarı fazlaydı artık, üstü olduysak efendisi olmamıştık ya. Ne vardı kapıdan karşılayacak? Yok, asansöre binemeyeceğimi, binsem de odamı bulamayacağımı düşünerek bekledi ise, bu beni aptal yerine koymak olurdu, başka bir şey değil. Kaşlarımı çattım. O ise beni saygı ile eğilerek selamladı. Ben hiç konuşmadan karşılık verdim ona. Merdivenleri ben önde, o arkada çıktık. Yukarda asansöre doğru hızlı hızlı yürüdük. Sinirliydim çünkü. Gene kimseler yoktu ortalıkta. Sanki Kuşyüzlü ile beni koca bir yapıya kapamışlardı. Asansörden koridora çıktık. Koridoru geçip odama geldim. Masama geçtim. Kuşyüzlü arkamda değildi.

Bomboştu gene masamın üstü. Yemek paketimi bir çekmenin içine koydum. Beklemeye başladım.

Gelen giden yoktu. Bana ne iş verileceğini bilmiyordum.

Bir ara gözüm gene çelik kasaya takıldı.

Sağ elimi uzatıp yuvarlak tokmağı tuttum önce, sonra sol elimi de uzattım ve iki elimle tokmağı sağa çevirdim. Çelik kasanın kapağı hemen açılıverdi. Ardına kadar açtım. Kasanın bütün gözleri boştu.

Eğilip bir de en alt göze baktım. Bir kâğıt gözüme ilişti. Aldım. İç içe dört ince kâğıt vardı, ikiye katlanmış. Ta dibinde kalmıştı alt gözün. Açtım, bir yazının solukça bir kopyasıydı ilk gördüğüm. İngilizce gibi geldi bana. Sonra altındakine, daha altındakine göz attım. Bunlar da yabancı dillerde yazılmışlardı, ama İngilizce değildi hepsi. Fransızca, Almanca, İtalyanca idi ötekiler sanırım.

Önce bu kâğıtları gene aldığım yere koydum. Kasayı kapattım. Oturduğum yerde beklemeye başladım.

Bir süre daha geçti.

Bunların, benden önce burada çalışan memurun kasada unuttuğu lüzumlu birtakım kâğıtlar olabileceğini düşündüm.

Kasayı açtım gene, uzanıp kâğıtları aldım. Katlanmış durumda idiler.

Bu kez açıp bakmadım bile.

Yerimden kalktım. Yağmur başlamıştı, hava kararmıştı. Koridora çıktım, ta öbür başa değin yürüdüm.

Kuşyüzlü orada oturmakta idi. Beni görünce ayağa kalktı.

— "Bunları," dedim, "çelik kasanın alt gözünde buldum. Belki lüzumlu kâğıtlardır, unutulmuş olacak. Kime vermeliyim?"

Kuşyüzlü:

— "Sizi bağlı olduğunuz müdüre götüreceğim," dedi.

Karşı koridora yürüdü. Bana yol gösterdiği için yan yan yürüyordu. Bu koridorda da, tıpkı benim odama giden koridorda olduğu gibi, tahta bölmeler vardı. Soldan dördüncü kapıyı açtı.

— "Buyurun," dedi bana.

Küçük bir oda idi bu, penceresi yoktu, elektrikle aydınlanıyordu. Tam karşıya gelen masada zayıf, sakallı, gözlüklü bir adam oturuyordu. Bizim içeri girdiğimizi fark etmemiş olacak ki, başını kaldırmadı önce.

Kuşyüzlü, bu adamın kulağına eğilip bağırdı.

— "Yeni memur," dedi.

Adam sağırdı. Bana hiç bakmadan:

— "Ne dedin?" diye sordu kısık bir sesle.

Kuşyüzlü beni gösterdi.

Bunun üzerine sakallı, Kuşyüzlü'ye kapıyı işaret etti. Kuşyüzlü de geri geri yürüyerek çıktı odadan.

Sakallı ayağa kalktı.

— "Kimsiniz?" dedi.

— "Ben burada dün çalışmaya başladım, dedim.

— "E... Ne olacak?" dedi.

Elimdeki kâğıtları uzattım.

— "Bunları buldum," dedim.

Sakallı:

— "Ne yaptmız, ne yaptınız?" diye sordu.

— "Buldum," dedim.

Nedense, evlendiğim geceyi düşünüyordum o sırada.

Sakallı kapar gibi aldı kâğıtları elimden, açtı, baktı.

Ve bakar bakmaz kapattı gene, gözlerini bana dikti.

— "Bunları mı?" dedi.

— "Evet," dedim.

Yüzü allak bullak olmuş gibi geldi bana. Gözlüklerini çıkarıp masanın üstüne koydu. Sanki elleri titremeye başlamıştı. Ne

yapacağını bilemiyor gibiydi.

— "Nerde buldunuz?" diye sordu.

— "Kasanın içinde," dedim.

Bağırdı:

— "Hangi kasanın?"

Dedim ki:

— "Ben buraya dün getirildim. Karşı koridorun dibindeki odada oturuyorum. Masamın yanında bir çelik kasa var. Onu açtım. Alt gözünde bu kâğıtları buldum."

Elindeki kâğıtları acele iç cebine soktu.

— "Ne zaman?" diye sordu.

— "Biraz önce," dedim.

Gözlerini kısarak uzun uzun baktı yüzüme. Sonra:

— "Oturun burada," dedi. "Ben gelinceye kadar da bir yere gitmeyin."

Masanın önündeki iskemleye oturdum.

Sakallı:

— "Hayır, oraya değil," dedi.

Duvar dibindeki iskemleyi gösterdi bana. Oraya geçtim. Ne vardı sanki bunda, ha orada oturmuşum, ha burada. Ama çalışma yaşamının birtakım incelikleri vardır, anlayışlı olmak gerekir.

Sakallı gözlüğünü taktı, kâğıtları koyduğu cebini eliyle yokladıktan sonra bana şaşkınlık ve korku içinde baktı ve hışımla ayrıldı masasından. Kapıdan çıkarken döndü, gene baktı.

Yalnızdım. Odayı gözden geçirdim. Duvarlar boydan boya çelik kasalarla örtülü idi. Masanın üstünde ya beş, ya altı telefon, bir büyük mavi sigara tablası ve yan yana dizilmiş bir sürü kalem vardı. Çelik dolaplardın birine dayalı bir koltuk değneği gözüme çarptı.

Birden masanın üstüne bir kedi sıçradı. Bir Siyam kedisi idi bu. Burnu ve kuyruğu kara. Vahşi baktı bana, tısladı. Sonra gene yere atlayıp odanın içinde gözden kayboldu.

Derken kapı açıldı, Kuşyüzlü girdi içeri. Karşımdaki iskemleye oturdu. Yüzüme bakmaya başladı. Kedi bir yerlerden miyavladı.

— "Siyam kedisi," dedim Kuşyüzlü'ye.

Hiç cevap vermedi.

— "Demin masanın üstüne çıktı," dedim.

İşyerinde kedi beslemek, tuhaftı, ama benim hoşuma gitmişti bu. Hele böyle az bulunur bir Siyam kedisi olunca büsbütün merakımı uyandırmıştı. Sahibinden başkasına karşı ürkek olur bu kediler.

Kuşyüzlü'ye:

— "Müdür kedi seviyor galiba," dedim.

Gene cevap vermedi.

Bunun üzerine çelik dolaba dayalı koltuk değneğini gösterdim.

— "Koltuk değneği kimin?" dedim.

Cevap vermeyince:

— "Oysa topal değil müdür." diye ekledim.

Bu sırada kapı sertçe açıldı, sakallı girdi içeri. Gerçekten de topal değildi, hatta biraz fazla sert basıyordu yere.

Kuşyüzlü ayağa kalktı, ben de kalktım. Sakallı başı ile dışarıyı gösterdi.

Önden ben çıktım, arkamdan sakallı, onun arkasından da Kuşyüzlü çıktı.

Nereye gideceğimizi bilmediğim için bekledim onları. Sakallı önümde, Kuşyüzlü arkamda, koridorda yürümeye başladık. Acaba o koltuk değneği ne işe yarıyordu? Belki de arada bir topal olduğu için almıştır. Ya da ilerisini düşünerek, kim bilir...!

Asansörün kapısına geldik. Kuşyüzlü çağırdı asansörü... Bu sırada sakallı hep benim yüzüme bakıyordu. İlk izlenim çok önemlidir, elimden geldiğince ağır başlı duruyordum. Fakat gereksiz bir söz söyledim gene de.

— "Kediniz," dedim, "Siyam."

Cevap vermedi. Sağır da ondan diye düşündüm.

Asansöre bindik, bir kat yukarı çıktık.

Bu katta, asansörün kapısında, bizi iri yarı, saçları erkek gibi kesilmiş, elli yaşlarında, dört düğmeli ceketinin omuzları apoletli, eteği kısa, ayaklarında oldukça yüksek botlar, kır saçlı bir kadın bekliyordu. Ben çıktım, bir de ne göreyim ötekiler kaldılar asansörde, gene aşağı indiler.

Koridorda yan yana yürümeye başladık. Asker gibi yürüyordu kadın. Hatta bir ara, adımlarını bana uydurmak için bir sekme yaptı. Ben de istemeden ona uyarak bir sekme yapınca, o bir daha sekti.

Yeni işyerimdeki arkadaşları tanıyorum böylece, diye düşündüm. Oysa dün bu yapı bana nerdeyse bomboş gelmişti. Kuşyüzlü'yü öteki yapıda çalışırken de sevmemiştim. Birlikte çalıştığımız kişileri sevmek zorunda değilizdir elbet, hatta kimseyi sevmek zorunda değilizdir. Nazik olmak yeter bence. Başkalarına katlanmak gelir ancak elimizden. Bu da o kadar güç bir şey değildir. Bir süre sonra, hatta iş günü sonunda, nasıl olsa ayrılacak değil miyim onlardan? Ayrılıp daha başkalarının yanına gitmeyecek miyiz? Böylelikle, posta değiştirir gibi, hem rahat eder, hem yeni bir sıkıntıya gireriz. Bütün iş, yalnızlığımızı koruyabilmektir. Doğrusu istenirse, yalnızlık denilen şeyin hiç de korunmaya ihtiyacı yoktur. Çünkü yalnızlık yalnızdır.

Apoletli kadın, çok alçak bir kapının önünde durdu. Kapının yüksekliği boyuma geliyordu ancak. Vurdu kapıyı, içeri kulak verdi, bekledi, bir daha vurdu. İçerden bir ses duymuş olmalı ki (ben duymadım) açtı kapıyı, beni içeri soktu o girmedi.

Önümde bir paravana vardı, içerisini görmüyordum. Durdum orada. Dönüp apoletli kadına baktım. Para parmağı ile "Yürü" der gibilerden bir işaret yaptı.

Paravanayı dolanıp içeri girdim.

Bomboş bir odaydı burası. Penceresi tavana yakın bir yerdeydi. Tavandan aşağı, görünmez iplerle bir uçak modeli sarkıtılmıştı. Duvarlarda ise, jimnastik salonlarında olduğu gibi, ip merdivenler ve tahta tutamaklar sıra sıra dizilmişti. Yer parke idi, cila pırıl pırıl parlıyordu.

Karşımda (ben eşyaya insanlardan daha önem veririm) iki kişi, ayakta duruyordu. Bunlardan biri kamburdu, aşağıdan yukarı doğru bakıyordu, yaşı otuz beş kırk arası idi, sağ elinin baş parmağını yeleğinin cebine sokmuştu. Ötekinin arkası dönüktü. Uzun saçlı, çok enine gelişmiş, sinirli bir adam. Sinirli olduğunu, arkasında kavuşturduğu ellerinin parmaklarını boyuna oynatmasından çıkardım. Puro içiyordu.

Bir iki adım atıp durdum.

Kambur:

— "Yaklaşınız," dedi.

Nedense diye düşündüm, burada hep "Nız" diyerek konuşuyorlar. Kuşyüzlü bunlardan öğrenmiş olmalı bunu. Eski bir memursa üstlerini taklit etmiştir elbet. İlerde ben de öyle

yapmalıyım.

Yaklaştım.

O sırada puro içen de döndü, beni süzdü.

Kambur:

— "Nerde buldunuz o kâğıtları?" diye sordu.

— "Efendim," dedim, "ben yeni odama dün getirildim."

Kendimi tanıtmak istiyordum, anlatacaktım, fakat o sözümü kesti.

— "Hangi yeni oda?" dedi.

Puro içen, kamburun kulağına eğilip bir şey söyledi o sırada, o zaman gördüm, sol kulağının memesinde küpe gibi bir şey vardı. Kambur ona başını salladı, sonra bana baktı.

— "Dördüncü kattaki odama," diye sürdürdüm sözümü. "Dün öğleye doğru. Hava yağmurluydu, bahçeden geçerken ıslanmıştım."

Ne gereksiz sözler!

Kambur:

— "Hangi bahçeden?" dedi.

Elimle yandaki yapıyı göstermek ister gibi bir işaret yaptım.

— "Ben ötede bordroları düzenlerdim. Dün öğleye doğru buraya, dördüncü kata getirdiler beni."

Kambur:

— "Evet?" dedi.

— "Evet," dedim. "Akşama kadar boş oturdum. Bu sabah gelince, yanımdaki çelik kasayı açtım."

Kambur:

— "Hangi çelik kasayı?" diye sordu.

— "Yanımdaki," dedim, "Yanımda çelik bir kasa var ya."

Kambur dudak büktü.

Puro içen, gene eğilip Kambur'un kulağına bir şey söyledi. Sanırım yabancı idi bu adam. Kambur gene başını salladı ona. Sonra bana:

Çelik kasayı açtınız," dedi.

"Açtım," dedim. "İçi boştu."

Kambur:

— "Bomboş?" dedi.

— "Hayır," dedim. "Alt gözde iç içe katlanmış dört kâğıt vardı. Herhalde benden önce orada çalışan görevli unutmuş

olacak diye düşünerek kâğıtları alıp götürdüm..."

— "Nereye?" diye sordu Kambur.

Ağzımdan kaçtı:

— "Kuşyüzlü'ye," dedim.

— "Kime, kime?" diye sordu.

— "Eski şefime," dedim. "Şimdi koridorun başında bir iskemlede oturuyor. Doğrusu ben bunu yadırgıyorum. Ne olsa, eskiden bana şeflik etmiş bir insanın, şimdi bir odacı gibi koridorda oturtulmasını doğru bulamam. Ama beni ilgilendirmez. Neyse, götürüp..."

Bu kez Kambur, puro içenin kulağına uzandı, puro içen nerdeyse iki büklüm eğilip kulağını verdi ona. Bekledim konuşmaları bitsin diye, bitince:

— "Ona götürdüm kâğıtları," dedim.

Kambur:

— "Götürdünüz mü, yoksa gösterdiniz mi?" diye sordu.

— "Hayır," dedim. "Açıp göstermedim, uzaktan gösterdim sadece."

— "Uzaktan demek," dedi. "Niçin yakından değil?"

Öyle ya, haklı idi adam, ben o kâğıtları açıp okuması için göstermemiştim Kuşyüzlü'ye.

— "Bilmem," dedim. "Sadece kâğıtlar diye düşünmüş olacağım. İçindekiler onu ilgilendirmezdi."

Kambur:

— "İçindekilerin onu ilgilendirmeyeceğine karar verdiniz demek?" dedi.

— "Hayır," dedim. "Böyle bir karar vermedim. Bunları buldum anlamına gösterdim sadece, o kadar. Ben acemi bir memur değilim, her şeyi herkese göstermem elbet."

O zaman Kambur'un yüzü bembeyaz oldu; dudakları titremeye başladı, sarsak sarsak baktı, bir puro içene, bir bana. Kekeleyerek:

— "Peki yeter," dedi. "Burada bekleyin."

Puro içen adamın koluna girdi. İkisi apar topar dışarı çıktılar.

Gençliğimde hiç spor yapmamıştım, eğer açık havada yürümeyi spor saymazsak. Ama bu odanın duvarlarındaki iplere, sırıklara baktıkça, atlamak, sıçramak hevesi geliyordu içimden. Bir gün, futbol oynarken, arkadaşlarım beni alaya almışlardı.

Şöyle olmuştu; beni okulun takımına soktuklarını söylemişlerdi, "Git evine de ayağına sağlam bir ayakkabı giy, bugünkü maçta oynayacaksın" demişlerdi; ben de ayağımdakilerden başka ayakkabım olmadığı için, eve gidip babamın ayakkabılarını giymiştim gizlice. Arkadaşlarımın yanına döndüğüm zaman bir kahkahadır kopmuştu. Artık ayağıma büyük gelen ayakkabılara mı gülüyorlardı; yoksa seni takıma aldık, bugün oynayacaksın diye beni aldattıklarına mı? Orası önemli değil de, ben o günden sonra soğudum spordan.

Bir süre bekledim o odada. Sonra kapı açıldı, apoletli kadın girdi içeri, bana başı ile "Gidiyoruz" gibilerden bir işaret yaptı.

Çıktık dışarı, koridorları uygun adımla yanyana yürüdük, asansöre geldik. Bekledik orada biraz. Tuhaf şu ki, apoletli kadın hiç bakmıyordu benim yüzüme. Buraya niçin getirilmişim, umurunda değildi. Doğrusu da budur ama... Herkes herkesin işini bilmez ki! Ortada önemli bir sorun da yoktu gerçekte. Boş bir kasada bulunmuş dört kâğıt parçasını üstlerine getirip teslim eden bir görevlinin aşağı kattan yukarı çıkması onu neden ilgilendirsindi? Herkes böyle davransa daha iyi olmaz mı? Oysa Sakallı ile Kuşyüzlü'nün bu olaydan ötürü yüzüme acayip acayip bakmaları beni rahatsız etmişti. İş arıyorlardı kendilerine Haydi Kuşyüzlü'yü bir yana bırakalım, fakat Sakallı pekâlâ bana diyebilirdi ki, "Ha.. Bunlar mı kalmış kasada? Verin, teşekkür ederim." İşte bu kadar. Ne vardı beni yukarı katlara çıkaracak!

Ama yukarı kata çıkılınca dört kâğıda gösterilen ilgi doğrusu daha da artmıştı. Bunu anlamıyordum Hatta bir ara, keşke yırtıp atsaydım o kâğıtları diye de düşünmedim değil. Başkalarını bu yüzden rahatsız etmemiş olurdum Kim bilir, belki de onlar, işsizlik içinde kendilerine bir iş çıktı diye düşünerek sevinmişlerdi.

Bilirim bunu, benim yaptığım da buydu. O sabah masama birtakım işler getirilmiş olsaydı, ben kasayı açmayacaktım, açsam bile onca işin arasında bu kâğıtları sepete atacaktım. Düşündükçe anlıyordum ki, benim onları alıp koridora çıkmam sadece işsizlik yüzündendi. Belki de kendimi göstermek, tanıtmak, ben buradayım demek içindi.

Asansörle gene aşağı inmeye başladım. Bu kez apoletli kadını iyice inceledim. Hiç de fena değildi. Göğüsleri ve kalçaları çok iri idi. Bunları okşamak isteği uyandı içimde. Hatta bir ara

elim gider gibi oldu. Tuttum kendimi, kalsın şimdilik, dedim.

Kapı açılır açılmaz karşımda Kuşyüzlü'yü gördüm. Bana koridoru gösterdi. Gene terbiyeli idi davranışı kuşkusuz, ama eski şeflikten kalma bir alışkanlıkla yol gösterirken bile buyuruyor gibi geldi bana. Üstünde durmadım. Birlikte bir süre yürüdük. O, koridor başındaki yerinde kaldı. Ben de yoluma devam ederek odama döndüm.

Ama burada beni şaşırtan bir şey oldu. Solumdaki iki bölmede, iki adam oturuyordu.

Odama girdim. Yerime gelip oturdum. Başımı sola çevirip benim astlarımın oturacağını önceden tahmin ettiğim cam bölmelere baktım. Daha bu sabaha kadar üstleri bomboş olan her iki masa da dosyalarla dolu idi ve en tuhafı, bu karşılıklı bölmelerde çalışan iki memur tıpatıp birbirine benziyorlardı. Başlarını önlerine eğmişler, harıl harıl bir şeyler yazıyorlardı. Daha bana işimin niteliği bildirilmemişken, küçük memurların böyle işe boğulmalarını yadırgadım. Ne yaptıklarını bilmek benim görevim değil miydi? Gelip bana bir şey sormaya kalksalar ne diyecektim?

Canım sıkılmıştı buna. Zile bastım, bekledim. Kuşyüzlü geldi. O memurları göstererek:

— "Bunlar yeni mi?" diye sordum.

Çok saygılı idi. Anlaşılan benim yukarı katlara çağrılmam onu etkilemişti.

— "Evet efendim," dedi.

— "Peki gidiniz," dedim.

Kuşyüzlü geri geri yürüyerek çıktı.

Ben de ayağa kalktım, dolaşır gibi yaparak, memurları benden ayıran camlara yaklaştım, önce birinin, sonra ötekinin çalışmasına bir göz attım. Fakat onlar gene başlarını kaldırmadılar. Çağırıp adlarını sormak geçti aklımdan, ama vazgeçtim nedense.

Vakit öğleye yaklaşıyordu Ben yemeğimi hep öğle vakti gelmeden yerim. Masamın gözünü açıp yemek paketini çıkardım. Dil sövüş sandviçle, iki yumurta vardı paketimde. Yemeğe başlamak istiyordum, fakat yandaki bölmelerde oturan astlarımın harıl harıl çalışır durumda olmaları, beni bundan alıkoydu.

O ara çelik kasaya, o uğursuz kasaya bir göz atmadan edemedim ve sanki açsam, içinde gene birtakım gereksiz kâğıtlar

bulurum diye düşündüm.

Ayağa kalktım, öndeki büyük pencereye doğru yürüdüm. Gözucu ile de yanımdaki bölmelerde çalışan memurlara bakıyordum. Başlarını bile kaldırmadan çalışıyorlardı. Bunlara biraz hoşgörülü davranmalıyım diye düşündüm. Bilirim küçük memurların durumunu. Gereksiz yere paralarlar kendilerini.

Ancak üstlerimin beni biraz sert karşıladıklarını düşünüp kaygılanıyordum. Dikkatli bir memur olduğumu göstererek, yeni çalışma yerimde bulduğum kâğıtları onlara götürmüştüm; ama acaba bu yüzden beni, göze girme heveslisi, yağcı, dalkavuk saymış olamazlar mıydı? Neyse, zamanla anlayacaklardı elbet öyle olmadığımı, hem de yükselmek için içimde en ufak bir tutku taşımadığımı görüp belki de pişman olacaklardı beni dördüncü kata çıkardıklarına.

Vakit geçtikçe bir yandan acıkıyor, bir yandan da yanıma verilen bu iki memurun neden hâlâ gelip kendilerini bana tanıtmadıklarına şaşıyordum. Üstelik onlar boyuna çalışıyorlardı, demek onlara bir yığın iş verilmişti, bense bomboş duruyordum.

Dönüp masama oturdum. Bir süre o iki memura baktım, belki göz göze geliriz de selamlaşırız diye; fakat onlar başlarını hiç kaldırmadılar. Ben de çaresiz yemeğimi yemeye başladım. Önce yumurtalarımı yedim, sandviçlere sıra geldiği zaman, cam bölmelerdeki memurlar, ikisi birden başlarını kaldırıp bana baktılar. Bakışları donuk, anlamsızdı. Bu yüzden selam veremedim onlara.

O sırada şiddetli bir yağmur camları dövmeye başladı. Babam geldi aklıma. Babam bir gün çok sarhoş olmuştu, ben küçük bir çocuktum, babamı meyhaneden almış eve getiriyordum. Bir arsada durup kusmaya başlamıştı, bereket yağmur yağıyordu, toprak çabuk temizlenir diyordum içimden. Bir yandan da düşmesin diye babamı başından, omuzlarından tutuyordum. O hiçbir şeyin farkında değildi, anlaşılmaz birtakım laflar geveliyordu ağzında. Ne kadar kızıyordum ona içimden. Biri gelmişti o sırada yanımıza, "Baban mı bu senin?" diye sormuştu. "Bu" demesinde, aşağılayıcı bir anlam vardı, "hayır" demiştim.

Yıllar sonra ben de bir gün öyle sarhoş olmuştum. Bu iskelenin yanında denize kusmaya başlamıştım. Düşmeyeyim diye de oradaki zincirlere tutunuyordum, bir ileri bir geri sallanıyor-

dum. Gece yarısı idi, arkamdan kadınlı erkekli bir kafile geçiyordu, durdular, aralarında bir şeyler konuştular, içlerinden bir adam yanıma geldi, "Yardıma ihtiyacınız var mı?" diye sordu. Yüzünü bile görememiştim adamın. Şaştığım şey, yıllar sonra, gene öyle sarhoş olduğum (iki kez oldu) bir gece yarısı, (başka bir yerde) gene o adamın gelip, bu kez bir tramvay durağı arkasında, bana yardım etmek istemesidir. Sesinden tanımıştım. Başımı kaldırmadan, "O siz miydiniz?" diye sormuştum, "Evet," demişti. Sonra da, birlikte olduğu kadınlı erkekli arkadaşlarına dönüp, "Tanıdı," demişti. Kim bilir, düş müdür bu yoksa?

Yemeğimi bitirmiş bitirmemiştim ki, Kuşyüzlü geldi, ciddi ve saygılı idi. Bu sırada bölmelerdeki memurlar gene başlarını kaldırıp bana baktılar.

Kuşyüzlü:

— "Yemeğe çıkacak mısın?" diye sordu.

— "Yemeğimi yedim," dedim.

— "Hava almak için?" diye sordu.

— "Hayır," dedim.

Bunun üzerine Kuşyüzlü geri döndü, bölmelerde oturan memurlara ayrı ayrı baktı ve yürüdü gitti. Memurlar, gene çalışmalarına daldılar.

Peki, onlar yemek yemeyecekler miydi? Yoksa benim izin vermemi mi bekliyorlardı?

Ben daha bir karara varmadan Kuşyüzlü gene göründü.

— "Buyurun," dedi koridoru göstererek.

Ben önden, o arkamdan yürüyerek koridoru geçtik, asansöre geldik. Bu kez asansör kendiliğinden önümüzde durdu, kapı açılınca apoletli kadın dışarı çıktı, sanki göğüsleri daha kabarmıştı, bana içerisini gösterdi, sonra kendisi de girdi.

Dikkat ettim, iki kat çıktık bu kez, demek altıncı kata.

Acaba göğüsleri mi daha güzel, kalçaları mı diye düşündüm.

Kadın, asansör durunca kapıyı açtı, beni önden çıkardı. Vücudundan terle karışık bir lavanta kokusu geliyordu. Koridorda gene uygun adım yürüyerek bir odanın önüne geldik. Durduk.

Maiyetime verildiği anlaşılan apoletli kadın kapıyı vurmadan açtı. Gene beni soktu içeriye, kendisi dışarıda kaldı.

İçerisi korkunç aydınlıktı, öyle ki gözlerim kamaştı ve hafiften bir müzik sesi geldi kulağıma. Bu ses bütün konuşma

sürüncee eksilmedi.

Gözlerim aydınlığa alışınca, karşımda üç kişi gördüm. Biri, yemekten önce, beşinci katta gördüğüm purolu adamdı. Gene purosu vardı ağzında. Herhalde o puro değildir bu, diye düşündüm, yemekten sonra yenisini yakmıştır. Öteki kişi, ne tuhaf kılıkları, boyları, tıknazlıkları ile tıpatıp birbirine benzeyen iki kukla idi. Evet kukla. Sesleri de aynı idi. Arkalarından birer iple oynatılıyorlarmış gibi hareket ediyorlardı. Fakat ben, aralarında ufak bir ayrım yakalamakta gecikmedim: Biri hımhımdı, ötekinin-se sağ elinin baş parmağı yoktu.

Hımhım:

— "Kasayı dün sabah mı açtınız?" diye sordu.

— "Hayır," dedim. "Ben dün öğleye doğru getirildim odama. Öğle yemeğimi orada yedim; üç katı yumurta ile iki dilim yağlı ekmek."

Böyle dedim ve fazla ayrıntıya girdiğim için pişman oldum. Ama sonra, her şeyi bir ağızda söyleyeyim de bitsin bu iş diye düşündüm.

Parmaksız:

— "Öğleden sonra mı açtınız?" diye sordu.

— "Hayır," dedim. "Öğleden sonra da bekledim."

— "Neyi?" dedi.

— "Ne iş vereceklerini," dedim.

Hımhım:

— "Sonra?" dedi.

— "Sonra akşam oldu," dedim.

Parmaksız:

— "Akşama kadar o kâğıtları mı okudunuz?" diye sordu.

— "Ben kâğıtları dün bulmadım ki, okuyayım," dedim.

Hımhım:

— "Ne zaman buldun?" diye sordu.

— "Bu sabah," dedim.

Parmaksız:

— "Dün işinizden çıktıktan sonra nerelere gittiniz?" diye sordu.

— "Dün akşam mı?" dedim. "Dün akşam... Evime gittim."

Yalan söylemiştim, ya da eksik.

Hımhım:

— "Bunun üzerinde sonra dururuz," dedi Parmaksız'a.

Bana döndü:

— "Dün neden açmadın bakayım kasayı?" diye sordu.

— "Susadım da ondan," dedim.

Birbirlerine baktılar. Ben,

— "Evet susadım," diye sürdürdüm sözümü. "Susayınca su istedim, ağzımı peçeteye kuruladım. Sonra gezmeye çıktım."

Parmaksız:

— "Nereye gittin?" diye sordu.

— "Bir atış yerine," dedim. "Sonra bir çakmak aldım işportadan, döndüm işyerime."

Hımhım:

— "İyi, iyi," dedi. "Her şeyi bir bir hatırlıyorsun. Atış yerindeki adamla ve işportacı ile ne konuştun?"

— "Önemli mi o kadar," dedim gülümseyerek. "Bir işportacı ile ya da tüfekçi ile ne konuşulursa onları konuştum. Doğrusunu isterseniz, ikisi de tuhaf adamlardı. Atışçı, tüfeği ne yapacaksınız diye sordu bana. İşportacı boğazını gösterdi, ağrıyormuş da."

Birbirlerine baktılar. Parmaksız:

— "Kâğıtlar yanında mıydı o zaman?" diye sordu.

— "Hayır, dedim. "Ben dün açmadım ki kasayı."

Hımhım:

— "Ne zaman açtın?" diye sordu.

— "Bugün sabahleyin," dedim.

Parmaksız:

— "Ne yazıyordu o kâğıtlarda?" diye sordu.

— "Bilmiyorum, okumadım," dedim.

— "İnsan elindeki kâğıdı okumaz mı?" dedi.

Bu sırada Hımhım:

— "Ama bir göz atmışın," dedi.

— "Evet ama," dedim, "yabancı dilde yazılmışlardı."

Nerden biliyordu göz attığımı?

Parmaksız:

— "Hangi yabancı dilde?" diye sordu.

— "Hepsi başka bir dilde idi," dedim.

Hımhım:

— "Ama nece?" diye sordu.

— "Galiba İngilizce idi," dedim.

— "Peki ötekiler?" diye sordu.

— "Bilmem, galiba Fransızca, Almanca filan..."

Bu sırada sorguya ara verdiler, ta odanın dibine gidip, bana bakarak fısıltı ile bir şeyler konuştular. Sonra iki kukla koşar gibi yanıma geldi. Parmaksız:

— "Bildiğin yabancı dil?" diye sordu.

— "Yabancı dil bilmem," dedim.

Gene koşarak purolunun yanına gittiler.

Bu kez beni çok şaşırtan bir şey oldu, purolu yanıma gelerek bana yabancı dilde bir şeyler söyledi. Hangi yabancı dili konuştuğunu anlayamadım. Fakat adam bir yandan da tokalaşmaya başladı benimle. Ben bunu iyiye yordum. Demek dikkatli bir memur olduğumu anladılar diye düşündüm. Yüzüne gülümsedim purolunun. Fakat o hiç gülmüyordu, anlayamadığım bir şeyler söyleyip duruyordu.

Bundan sonra purolu elimi bırakıp dışarı seslendi kendi dilinde. Ya da bu bir sözcük değildi, "Hot", "Hayt", "Boyt" gibi bir şeydi. Kapı açıldı, apoletli kadın girdi içeri. Bana yol gösterdi. Ben de iki kukla ile puro içeni saygı ile selamladım ve kadının önüne geçip dışarı çıktım. Dışarı çıkınca, içerdekilerin benim selamıma karşılık vermedikleri geldi gözümün önüne. Utancımdan gülümsedim gene.

İşimiz bitmiş oluyordu böylece. Uygun adımla asansörün kapısına geldim. Biraz bekledik. Apoletli kadına gülümsedim bu sırada. Ama onun bakışları anlamsızdı. Yorulmuş muydu ne, göğüsleri kalkıp kalkıp iniyordu.

Asansörün içinde onu alıcı gözü ile bir daha inceledim ve elimi kalçalarına attım. Hafif hafif okşamaya başladım. Apoletli kadın öylesine ciddi idi ki, gözlerini tam karşısında bir noktaya dikmiş, kıpırdamadan duruyordu.

Asansör durdu, çıktık dışarı. Burası dördüncü kat değildi. Apoletli kadının kalçalarını okşarken kaç kat indiğimizi saymayı unutmuştum. Asansör kapısının tam karşısındaki kapının önünde durduk.

Kadın vurdu kapıyı, bekledi. Ben biraz gerisinde duruyordum. Kadın gene vurdu, dinledi içerisini. Anlaşılan hiçbir ses gelmiyordu içerden. Bana baktı, düşündü biraz. Sonra birden kararını vermiş gibi girdi içeri kapadı kapıyı. Ben dışarda

kalmıştım.

Der demez içerden birtakım bağırışmalar geldi. Ne dediklerini anlamıyordum. Bir sessizlik oldu. Apoletli kadın alı al moru mor çıktı ve bana içerisini işaret etti.

Girdim. Yarı bellerine kadar çıplak iki adam, oda büyüklüğünde bir masanın üstünden, soluk soluğa bana bakıyorlardı. Ayakları da çıplaktı. Kısa spor kilot giymişlerdi. Yerde iki kırbaç duruyordu.

Bunlardan biri,

— "Ne diye geldin?" diye sordu bana.

— "Bilmiyorum, dedim. "Yukardan göndermişler. Ama şimdi anlıyorum ki, bir yanlışlık var bu işte. Benim odam dördüncü kattadır."

Vücutlarında boy boy kırbaç izleri vardı, bunların bir takımı yara halindeydi ve kanıyordu. Anlaşılan, diye düşündüm, bunlar kırbaçları yere atıp güreşmeye başladıkları sırada apoletli kadın girdi içeri. Adamlar da haklı olarak kızıp bağırdılar. Yanlışlık düpedüz apoletli kadından gelliyordu. Beni kendi odama götüreceğine buraya getirmekle hiç iyi etmemişti. Yaptığı yanlışlığı anlayınca da aradan çekilivermiş, beni bırakmıştı güreşçilerle karşı karşıya. Belki de bunlar, Kurumun maça hazırlanan sporcuları idi.

Kısa boyluca olanı, masadan atlayıp yerdeki kırbaçlardan birini eline alırken.

— "Yanlışlık yok," dedi. "Ancak erken geldin. Şimdi git odana, biz seni çağırırız."

Gülümseyerek,

— "Ben," dedim, "daha dün başladım, dördüncü katta...

İkisi birden:

— "Biliyoruz, biliyoruz, dediler.

Özür dileyerek dışarı çıktım. Hatta özür dilemekle de kalmadım da başarılar diye bağırdım çıkarken. Kaba adamlardı anlaşılan, yiyecek gibi baktılar bana ve birbirlerine.

Ben çıktıktan sonra içerde bir gürültüdür koptu. Bana ne, diye düşündüm, kozlarını pay etsinler. Asansöre yürüdüm. Apoletli kadın yoktu ortalıkta.

Düğmeye bastım, biraz bekledim. Asansör geldi. Açtım kapıyı, girdim içeri dördüncü kat düğmesine bastım. Yoksa

kalçalarını okşadığım için apoletli kadın kızmış mıydı bana? Bundan ötürü mü bırakmıştı beni?

Dördüncü kata gelince çıktım dışarı. Fakat burası benim odamın bulunduğu kat değildi. Ambar gibi çok geniş bir yerdeydim. Büyük sandıklar, çuvallar, kutular üst üste yığılmıştı. Adım atacak yer yoktu. Bu deponun başka, büyük bir kapısı olması gerekirdi. Fakat birinci katta olmadığımıza göre, o büyük kapı nereye açılıyordu? Asansörün küçük odası böylesine büyük denkleri götürüp getirmeye elverişli değildi hiç de. Burnuma çarpan toz kokusu, buraya uzun süredir gelinmediği izlenimini bıraktı bende.

Dönüp gene girdim asansöre. Bu kez herhangi bir düğmeye bastım. Çıkıyor muydum, iniyor muydum, anlayamadım. "İthal Ambarları" denmesi bundan, diye düşündüm. Ama bu yapıda iki dördüncü kat olamazdı ya! Yoksa başka bir asansörle mi inip çıkıyordum?

Durduk. Kapıyı açtım. Şaşırtıcı bir şey: Karşımda bir duvar vardı. Yanılmış olabilirim diye duvarı ittim önce, sonra yumrukladım. Hayır, düpedüz bir duvardı bu. Ne yapmam gerektiğini düşündüm bir an. Kapıyı kapayıp başka düğmeleri denemekten başka çare yoktu.

"İsa beni unut!" Evlendiğiniz gece ne neşeliydi karım!

Başka bir düğmeye bastım. Kalktık. Çıkıyorduk bu kez, yüzde yüz.

"Yerde yatmıştık ilk gece. Uzun saçları ile yüzünü örttükçe ben başka bir kadınla evlendiğimi sanıyordum. Nedense hoşuma gidiyordu bu sanı. Onun da aynı durumda olduğunu öğrendim. Saçlarının altından başka bir erkek adını söyleyip duruyordu. Aramızdaki benzemezlik şuydu ki, ben bilmediğim bir kadını düşlüyordum, o ise bildiği bir erkeği getiriyordu aklına. Bunu yüzlemedim.."

Kadınlar düşçü değildir.

Asansör durdu. Kapıyı açtım. Karşımda apoletli kadınla, Kuşyüzlü.

Çıktım dışarı. Kuşyüzlü telaşla:

— "Nerdesiniz?" diye sordu.

Apoletli kadın soluk soluğa idi.

— "Başka bir asansöre binmişim anlaşılan," dedim. "Önce

ambar gibi bir yere çıktım. Sonra da düpedüz bir duvarla karşılaştım. Sizden rica ederim, yarın gezdirin bu yapıyı, nerde ne var bileyim. Olur mu böyle şey!"

Şaşkınlık içinde olduğunu gördüğüm Kuşyüzlü:

— "Olur mu böyle şey," diye tekrarladı benim sözümü. "Sizi bekliyorlar. Sizse yanlış asansöre bindim diyerek işi uzatıyorsunuz. Yanlış asansör yoktur burada. Yürüyün!"

Kattı beni apoletli kadının yanına. Yürümeye başladık. Burası hangi kattı? Bilemedim. Bir odanın önünde durduk. Apoletli kadın hemen açtı kapıyı, içeriyi gösterdi bana. Girdim. O zaman anladım ki, dördüncü katta idik. Karşımda Sakallı vardı. Koltuk değneğine dayanmış, ayakta duruyordu.

— "Nereye gittiniz?" diye sordu sert sert.

Oysa sertleşmenin gereği ne? Bir memur, çalıştığı yerde serbestçe gezemez mi?

— "Yanlış asansöre binmişim," dedim. "Oysa eski şefim, burada yanlış asansör yoktur diyor. Olmaz olur mu? Bilmediğim bir kata çıktım. Sonra başka bir katta düpedüz bir duvarla karşılaştım."

Sakallı:

— "Kendi başınıza niçin biniyorsunuz asansöre?" dedi. "Bir daha yapmayın böyle bir şey. İşimizi aksattınız. Herkes sizin peşinizde. Biz burada bekliyoruz. Hangi kata gittiniz?"

— "Ambara," dedim.

Sakallı, koltuk değneğini çelik dolaba dayadı.

— "Ne?" dedi.

— "Ambara," dedim gene.

— "Nerden biliyorsunuz oranın ambar olduğunu?" diye sordu.

— "Bilmiyorum," dedim. "Ama sandıkları, çuvalları görünce..."

— "Bırakın bunları şimdi," dedi. "Oturun şöyle" dedi.

Bu kez masanın önündeki iskemleyi gösterdi. Oturdum. O da masasına geçti.

— "Dün akşam gittiğiniz yerleri sayın," dedi sert sert.

— "Evime gitmiştim," dedim.

Sakallı sinirli sinirli:

— "Bırakın şimdi onu," dedi. "Evinize en sonra gittiniz.

Ondan önce?"

— "Bacanağıma uğradım," dedim.

Sakallı bağırmaya başladı.

— "İşte gene yalan," dedi. "Niçin doğruyu söylemiyorsunuz?"

Elimden geldiğince sakin olmaya çalışarak:

— "Bacanağımdan önce," dedim, "galiba bir terziye uğramıştım. Karımın ısmarladığı tuvaleti almak için. Oysa bu terziler, bilirsiniz, verdikleri sözü tutmazlar hiçbir zaman. Tuvaleti alamadan döndüm."

Sakallı, o sırada masaya fırlayan Siyam kedisine:

— "Çekil yavrum, çekil güzelim, ben seni çağırırım sonra, dedi yumuşak bir sesle.

Kedi atladı aşağı.

Sakallı bana dönüp:

— "Okuduğunuz kâğıtları anlattınız mı terziye?" diye sordu.

— "Hangi kâğıtları?" dedim.

— "Dün kasada bulduğunuz kâğıtları?"

— "Ben onları dün değil, bu sabah buldum, dedim.

— "Nasıl buldunuz?"

"Masamın yanında bir kasa var. Bu kasanın benden başkasına ait olduğu savunulamaz elbet. Gerçi genç bir memurum ama, ne olsa bunca yıllık deneyden geçmişim, bilirim bu kadarını. Ama gene de odacıyı çağırıp, bu kasayı ben mi kullanacağım diye sordum."

Sakallı:

— "Hangi odacıyı?" diye sordu. "Burada odacı yoktur.

Gülümsedim:

— "Hakkınız var," dedim. "Odacı dediğim de, daha iki gün öncesine kadar şefimdi benim. Gerçi başkalarının durumunda yapılan değişiklik beni ilgilendirmez, ama onun bir gün içinde maiyetime verilmesi beni üzdü biraz. Neyse... onu çağırıp sordum. O da, istersem yukarıya bildireceğini söyledi. Basit bir kasa yüzünden üstlerimin rahatsız edilmesini doğru bulmadığım için açtım."

Sakallı:

— "Kasayı açtınız," diye tamamladı sözümü.

— "Evet," dedim. "Kasayı açtım."

— "Ne zaman?"

— "Bu sabah."

Sakallı ayağa kalkıp sinirli sinirli koltuk değneğini aldı koltuğunun altına.

— "Bu sabah bulduğunuz kâğıtlardan, dün akşam terziye, bacanağınıza, karınıza hiç söz etmediğinizi söylüyorsunuz değil mi?"

— "Evet," dedim. "Görmediğim kâğıtlardan nasıl söz edebilirdim dün akşam?"

— "Bana karşı gelme," diye bağırdı Sakallı.

Sonra önüne baktı bir süre

— "Bir an için öyledir diyelim. Peki, bu sabah okudunuz."

— "Okumadım," dedim.

Sakallı:

— "Ne yaptınız?" dedi.

— "Baktım sadece," dedim.

Sakallı:

— "Kaç kâğıttı?" diye sordu.

— "Dört kâğıttı."

— "Dördünde de aynı şey mi yazılı idi?"

— "Sizden başka soranlara da söyledim, dedim. "Ben o kâğıtlarda ne yazılı olduğunu okumadım. Okuyamazdım, çünkü yabancı dilde yazılmışlardı."

— "Demek size benden başka soranlar da oldu bu kâğıtları?"

— "Evet," dedim korkusuzca. "Bu sabahtan beri boyuna soruyorlar."

Sakallı korku ile:

— "Kimler bunlar?" diye sordu.

— "Bilmiyorum, dedim. "Ama yukarı katlarda oturan üstlerim olacak herhalde.

Sakallı:

— "Verdiğiniz cevaplara dikkat edin," dedi.

— "Bir yanlışlık mı yaptım?" dedim.

Sakallı, koltuğunun altındaki değneği sağ eline alıp çelik dolaplara vurmaya başladı. Bir yandan da bağırıyordu.

— "Her şeyi öğrenmek istiyorsun efendi. Kendine gel! Yukardaki şefleri aşağıdaki şefleri, ambarı, duvarı... her şeyi, her şeyi. Fazla ileri gittiğinin farkında değil misin? Kendi başına

asansöre binip aşağı inmeye ne hakkın var? Dünyada görülmüş şey mi bu? Her yerin belli bir yönetimi vardır, orda çalışanlar bu yönetime dikkatle ayak uydurmak zorundadırlar. Oysa sen başına buyruk yaşamak istiyorsun. (Koltuk değneğini gözüme doğru uzattı.) Yaşatmazlar adamı efendi! Ne demek istediğimi anlıyor musun. Kâğıtlarla bana getirildikten sonra senin ilk sorgunu yapıp durumu yukarı havale ettim, artık iş benden çıkmıştı. Fakat sen; asansörle kendi başına aşağı inmeye kalkıp da ortalıktan kaybolunca, yakalandığın andan başlayarak işe yeniden el koymak gerekiyor. Anlıyor musun? Yukarısı tanımaz bundan önceki işlemi. Bana ne, der, elinden kaçırmasaydı! Oysa ben elimden kimseyi kaçırmış değilim. Nerden bilirdim altıncı kattan inerken tek başına kalacağını?"

Koltuk değneğini gene dayadı çelik dolaplara, eğilip, masanın altına baktı. Kediyi aradığını anladım. Acaba kediyi mi daha çok düşünüyor, beni mi, dedim içimden. Gerçi adamakıllı sinirlenmişti, konuşurken zaman zaman sesi titriyordu, gözlerini açı açıveriyordu; ama belliydi ki bütün bunlara karşın aklının bir köşesinde hep Siyam kedisi vardı. O sevgi ile bu kızgınlık, bir anda nasıl olup da bir arada bulunabiliyordu? Ve bunlardan acaba hangisi daha köklü idi.

— "Müsaade ederseniz," dedim, "Şunu açıklayayım ki, ben kaçmış filan değilim. Altıncı kattaki odadan çıktığımda kimseyi göremeyince asansöre bindim, o kadar basit. Beklemeye kalksaydım, bu daha garip olmaz mıydı? Düşünün, asansörle aşağı inmek için, maiyetime verilmiş apoletli hanıma muhtaç olmak yakışık alır mı?"

Sakallı doğrulup karşımda dikildi.

— "Saçma, bunların hepsi saçma," dedi. "Altıncı kata kadar çıkmışken bir yanlışlık yüzünden bütün işi bozdunuz. Bozmasaydınız, oradan yedinci kata, sekizinci kata... artık ne bileyim, sonuna değin tıkır tıkır yürüyecekti işlem."

Sonra sert sert:

— "Otur şuraya," dedi.

Masanın önündeki iskemleyi gösterdi. Oturdum. O da masasına geçip oturdu.

— "Çelik kasanın sana ait olup olmadığını sormuşsun, doğru mu?"

— "Evet, sordum. Söylemiştim ya."

— "Niçin sordun bunu?"

— "Yeni çalışma odamda masamdan, iskemlemden ve o kasadan başka eşya yoktu ve dün akşama değin bana hiçbir iş verilmemişti. Oysa yapacağım işle bu kasanın ilişkisi olabilirdi. Belki birtakım evrakı o kasada saklamam gerekecekti. Bunu öğrenmek için çağırdım eski şefimi. Ama şunu da eklemek zorundayım ki, onu her çağrışımda vicdanım rahatsız oluyor. Gerçi onun derecesinin düşürülmesinde benim bir rolüm ya da suçum yok. Ama onun da böyle düşüneceğini nerden bilebilirim? Sonra, bu konuda benim suçlu olmadığımı kabul etse de, sadece karşı karşıya gelmemizden ötürü bana bir kızgınlık duymaz mı?"

Sakallı birden bayılır gibi oldu, gözlerini kapadı, iki yana sallandı, fakat masaya sıkı sıkı tutunarak düşmekten kurtardı kendini ve fısıltı ile:

— "Sen ne hinoğlu hinsin sen, sen ne kurnazsın sen, ne domuz herifsin sen," diye söylenmeye başladı. "Lafı değiştirmekle beni yoracağını, bayıltacağını, sonra da kaçacağını umuyorsun, değil mi? Hayır, bunu başaramayacaksın. Başaramayacaksın alçak! Öldüremeyeceksin beni!"

— "Rica ederim," dedim. "Konuşmanıza biraz dikkat etseniz iyi olur. Kesin olarak söylüyorum işte, ne sizi bayıltmaya niyetliyim, ne de kaçmaya. Öldürmek ise aklımın ucundan geçmez. Burası benim işyerim, insan işyerinden kaçar mı? Bir üstünü bayıltmaya, öldürmeye kalkar mı? Ama sizin şu anda sinirli olduğunuzu görüyorum, belki üstlerinizi kızdırdığınız için üzüldünüz de ondandır, diyerek hoş görmeye çalışıyorum ileri geri konuşmanızı."

Sakallı bitkin bir durumda:

— "Gene söylüyor Tanrım, bayıltacak beni!" dedi tavana bakarak:

Sonra soluk soluğa:

— "Çabuk söyle," dedi. "Kasada başka ne buldun?"

O sırada bacanağımın suaygırı maskesi geçiyordu aklımdan, bir de baldızımın göğüsleri.

— "İç içe dört kâğıt buldum, onları da size teslim ettim, dedim.

Sakallı kısılmış bir sesle:

— "Beşinci kâğıt nerde?" diye inlemeye başladı. "Neyse sakladın onu? Beşinci kâğıdı çıkar dostum, ne olursun. göster beşinci kâğıdı, ve beşinci kâğıdı bu ağabeyine. kardeşine ver, hadi yavrum, hadi benim sevgilim, hadi bir tanem. ver beşinci kâğıdı, ver diyorum sana. Yoksa ben öldüm demektir zaten şimdiden bir canlı cenazeyim ben. Beşinci kâğıt ortaya çıkmazsa hapı yuttum. Bunca yıllık emeklerim, hazırlıklarım, amaçlarım bir anda yok oluverecek. Ver beşinci kâğıdı bana, ver güzelim..."

Bu sırada Siyam kedisi bir yerlerden fırlayıp masanın üstüne çıktı, tısladı ordan bana.

Ne severim Siyam kedilerini.

Sakallı:

— "Yoksa gene topal bir adam olacağım, diye sürdürdü sözlerini. "Gene şu koltuk değneğine muhtaç olacağım. Koltuk değneğini de alırlarsa elimden, tek ayakla sürüneceğim, düşün oğlum, sıçraya sıçraya yürümenin güçlüğünü düşün! Acı bana!"

Siyam kedisi gene tısladı. Sakallı onu okşayarak:

— "Çekil biraz," dedi.

Kedi atladı gene aşağı.

— "Sayın şefim, dedim. "Ben size bir kötülük etmiş değilim, ayrıca yardımda bulunmak da isterim. Ama inanın bana beşinci kâğıt yok bende. Yoktan var edemem ya. Ama isterseniz bu koltuk değneğinin bir eşini yaptırıp getireyim."

Sakallı ağlıyor gibiydi, gene fısıltı ile:

— "Dinle beni," dedi. "Seni seviyorum, yükselmeni de istiyorum.. Yaklaş da öyle söyleyeyim. Burası..."

Birden sesler kesiliverdi, duymaz oldum. Sakallı karşımda, sessiz film artistleri gibi, eğilip kalkarak bir şeyler söylüyordu.

"Adamın bir baterist olduğunu öğrenmiştim. Bunu benden niçin sakladıklarını anlamamıştım. Evlenmeden önce onu bulup konuşmak istedim. Karım, bana söylendiğine göre, sözde âşık değilmiş de, onu içkiden kurtarmayı görev edinmiş kendine. Çünkü baterist çok içiyormuş. Ama bir kızın sevmeden böyle bir işe kalkacağına aklım ermez. Dünyada içki içen çok. Tümüne yetişemez ki... Neyse, bateristi, bir öğleden sonra, yarı karanlık bir salonda, piyano başında buldum. Piyanonun üstünde bir içki bardağı duruyordu. Yanına yaklaştım, ama bir süre beklemek zorunda kaldım, çünkü hem çalıyor, hem söylüyordu. Söylerken

gözleri kapalı idi, başı müziğin temposuna uygun olarak bir sağa, bir sola gidiyordu. Kısıktı sesi. Anlaşılan şarkının sonuna gelmişti ki, gözlerini açtı, beni gördü, son notaları çalıp söylerken sanki benim de katılmamı istiyormuş gibi, gülümsedi. Piyanonun kapağını kapadı, ellerini yanına bıraktı, soluk verdi."

— "Bu gece başlıyoruz da, dedi.

Sonra:

— "Kimi aramıştınız?" diye sordu.

— "Sizi, dedim.

Kalktı ayağa, salonun bir başka köşesine doğru yürüdü. Orada, bir masanın başında iki iskemle vardı, bana yer gösterdi, kendi de oturdu.

— "Buyurun, dedi.

Evlenmek üzere olduğumu, evleneceğim kız üstüne konuşmak için geldiğimi söyledim. Karının adını duyunca telaşla:

— "Benim hiçbir ilgim yoktur. dedi.

— "Ama," dedim. "Sizi içkiden kurtarmak için çok çalışmış olduğunu öğrendim. Ne olsa, bir ilgidir bu. Başarıp başaramadığını bilmiyorum. Bense içmem öyle Arada bir belki. Gerçi içkiyi sevmiyor değilim, ama onun beni de kurtarmasını isteyecek kadar değil. Her akşam içer misiniz?"

— "Meslek," dedi, "içiliyor. Her akşam neşeli olmak zorundasınız, ama neşe dediğiniz de kendiliğinden gelmez hep."

Sonra,

— "Demek evleniyor, dedi.

— "Evet," dedim. "Evleniyor. Bu bakımdan size danışmaya geldim. Seviyor musunuz onu?"

— "Maalesef," dedi. "Görüyorsunuz işte, gece gündüz buraya kapanmış durumdayım. Kendini seyircisine, müşterisine veren adamdan ne beklersiniz? Biz kendi mutluluğunu başkaları için hiçe sayan insanlarız. Bunu bildiğim için, nişanlınıza hiçbir vaatte bulunmamışımdır. Demek istediğim, benim bir sorumluluğum yok bu işte. Şikâyetçi olamaz benden."

— "Şikâyet eden yok," dedim. "Ben yalnız sizi tanımak..."

Baterist:

— "İçkimden," diye sürdürdü sözünü, "kurtarmak istemiş beni... Siz söylüyorsunuz bunu. Öyle değil mi? Peki, bunda benim ne suçum var? Ne yapmamı istiyorsunuz benim? Açık konuşun!

Sizin yerinize ben mi evleneyim onunla? Yoksa beni öldürmek mi istiyorsunuz?"

— "Hayır," dedim. "Hiç öyle bir niyetim yok. Buraya niçin geldiğimi de şimdi anlayamıyorum. Rica ederim, telaşlanmayın. Ben sadece, evleneceğim kızın eskiden sevdiği biri ile tanışmak..."

Baterist ayağa kalktı.

— "Müşerref oldum," dedi. "Beni en ince yerimden vurdunuz. Gelin size, onun için bestelediğim şarkıyı çalayım... Adı, 'Sen kollarımda' olan şarkıyı..."

Böyle diyerek gene piyanoya gitti. Başladı söylemeye. Şarkıdan anlaşıldığına göre, üç kez sevişmişler, sonra baterist başkasını sevmiş, karımı unutmuş, buna çok üzülmüş, ama elinden artık bir şey gelmezmiş... Çok güzel bir şarkı idi. Baterist, nerdeyse ağlayacaktı şarkının sonunda.

Sakallı:

— "...Anladın mı?" dedi. (Yeniden duymaya başlamıştım.)

Kapı vuruldu o sırada.

Sakallı:

— "Seni istiyorlar, git, git," dedi.

Sanki bayılmıştı, düştü masanın üstüne.

Ona yardım etmek isterdim, ama görev her şeyden üstün olduğu için yerimden kalktım, kapıya gittim. Açtım kapıyı, apoletli kadın beni bekliyordu.

— "Buyurun," dedi.

Apoletli kadının sesini ilk kez duyuyordum.

Çıktım dışarı. Yanyana asansöre doğru yürüdük. Girdik asansöre. Apoletli kadın düğmeye bastı. Yükselmeye başladık.

Sakallı'nın yanında öylesine sıkılmıştım ki, (onun söylediklerini duymadığıma göre belki de anılarımdan) elimi gene kadının kalçalarına attım, hafif hafif okşamaya başladım.

O ise, gözleri tam karşısında bir noktaya dikili, konuşuyordu:

— "Bundan ötürü beni suçlamaları yanlış. İşten çıkardıkları kız burada iken altıncı kattan yukarısına ben bakardım, altıncı kattan aşağısına o bakardı. İşbölümü vardı aramızda. Ama ben onlara kaç kez söyledimdi, bu kıza güvenmeyin, bu kız bir gün altıncı kattan yukarı da çıkacaktır, görürsünüz, dedimdi. Yaptı da. Neden? Şımarıklığından. Sorguya çektiklerinde, ben istediğim

kata çıkamadıktan sonra yaşamının bile önemi yok, demiş. Gerçekte onun işi gücü beni kıskanmaktı. Altıncı kattan yukarı çıkmakla, benim düzen severliğimin korkaklık olduğunu göstermek istemişti. (Kalçalarını okşuyordum boyuna, ama korsesi vardı, belki de bu yüzden elimi duymuyor diye düşündüm.) Bunu açıkça belirttim sorgumda. Oysa onun sorgusu biraz karışık geçmiş dedilerdi. Ne bileyim, işe kurnazlık mı karıştırmak istemiş ne? Bilmiyor ki, sorgu nasıl olsa uzayacak. Kısaltmak kimsenin elinde değildir onu. Sorgucular beni haklı bulmuş olacaklar ki onun işini değiştirdiler. Şimdi üçüncü bölümde tel örüyor, hem de günde otuz metre örmek zorunda. Yo.. fena bir iş değil, ama asansörün yanına bile sokulamaz artık. Diyeceğim, onun yerine birini alsalardı, bugünkü olay çıkmayacaktı. Ben başka birini sorguya götürmek zorunda olduğum için, bu arada sorgunuz uzar diyerek sizi bir süre orada bırakabileceğimi düşündüm. Nerden bilirdim hemen dışarı çıkaracaklarını? Peki, bekleseydim, ötekini kim çıkaracaktı yedinci kata? Değil mi ama?"

Eteğini yukarı çekip elini içeri soktum, gene korse ile karşılaşmıştım.

— "Affedersiniz," dedim. "En son götürdüğünüz odada benim bir işim olamazdı. Çünkü orada iki kişi idman yapıyordu, gerçi yerdeki kırbaçlara da bakarak bunun nasıl bir spor, nasıl bir idman olduğunu anlayamadım, ama ortada bir yanlışlık olduğu da besbelliydi. Nitekim onlar da şaşırmış gibiydiler beni gördüklerinde ve şaşkınlıktan "Ne diye geldin?" diye sordular bana, sonra da "Git odana" dediler. Gerçi biraz kabacaydı söyleyiş biçimleri, ama benim kim olduğumu bilmedikleri için üzerinde durmadım bunun."

Biraz gülümsedim burada.

— "Sonra," dedim, "o sorgu lafı ağzınızdan yanlışlıkla çıkmış olacak. Beni idmancıların odasına sorgu için götürdüğünüzü söylemenizden söz etmek istiyorum. Size şunu bildirmek zorundayım ki, ben yandaki binadan terfian getirildim buraya, dördüncü katta, dipteki odada oturuyorum. Gerçi bugün o dört kâğıt işi için birkaç müdürle tanışmak olanağını buldum, müdürlerin en ufak bir olay üzerinde bile bunca duyarlıkla durmaları ne kadar övülse yeridir, ama ne bileyim, sizin bunu, benim sorguya çekilmem biçiminde yorumlamanızı da yadırgamadığımı söyleyemem."

Elimi eteklerinin altından çektim, eteği güzelce düzelttim.

— "Ben," dedi, "bu işi pek güzel tek başıma yürütebilirim, zaten hiç güçlük çıkarmış değilim, aciz de göstermedim. Ama onlardan da anlayış beklemek hakkımdır sanıyorum. Paylamadan önce siciline bakılır insanın. Değil mi ama? Bakın, demin bana söylenen şuydu: Herkesi birbirine sokmuşum.

— "E.. biraz öyle," dedim gülümseyerek.

Darılmasını istemem elbet.

Apoletli kadın:

— "Sorguyu ta başına döndürmüşüm," diye sürdürdü sözlerini. "Böyle olabilir, oldu da, bir şey demiyorum; ama bilerek mi yaptım bunu? İşin yolunda gitmesini ben de istemez miyim? Hem yıllarca sürecek bir sorgulamada iki üç saatin ne önemi olabilir? Sorgu nasıl olsa başa dönmeyecek miydi? Bütün sorgular dönüp başa ulaşmıyor mu? Evet, bunu yapmak sadece sorgucuların hakkıdır, yoksa sorgucular olmazdı, bunu bilmiyor değilim. bir sorgunun kısalması, sorgucuların yaşamlarının kısalması anlamına gelirmiş, doğrudur, ama şimdi beni, üzücü bir uyarsızlıktan ötürü, başkalarının yaşamına göz dikmiş biri yerine koymak insafsızlık değil midir?

Nezaketi elden bırakmadan:

— "Benim sorguya çekildiğimi söylemek istiyorsanız, de dim, "tümden yanılıyorsunuz. Evet, müdürler bu gibi küçük işler üzerinde çalışırken bile biraz fazla ciddi, ne bileyim sert oluyorlar denebilir. Ama birinci kattaki Sakallı şefimi, demin neredeyse yalvararak benden beşinci kâğıdı isterken görseydiniz, bunun sorgudan çok başka bir şey olduğunu anlardınız. Bir şefin, memuruna yalvarması için, düşünün, ne sıkışık duruma girmesi gerekir. Kendisine yardım edemediğim için üzgünüm. Ama size gelince, sizin konuşmanızın özünde bir tutarsızlık var. Benim dört kâğıdı götürüp şefime teslim ettiğim için mi sorguya çekildiğimi sanıyorsunuz? Yoksa burada müdürlerle her konuşmaya sorgu mu deniyor? Belki de başkası ile karıştırdınız beni, ya da size yanlış bilgi verilmiş olmalı bu konuda."

O sırada sanki asansörün duvarına vuruluyormuş gibi bir ses oldu. Buna hiç aldırmayan apoletli kadın:

— "Sizi çabuk çıkaracaklarını bilseydim, dedi, "asansörü beşten döndürürdüm, asma katta kapıyı açarak durdurur, sonra

tam hızla yediye çıkardım; böylece de hem zaman kazanır, hem de iki işi bir elde görerek kendimi suçlu duruma düşürmezdim. Ben olanağım yoktu demiyorum ki... Ama olanaklarımı kullanabilmek için işlerin sırasını, düzenini daha önceden bilmem gerektiğini söylüyorum, o kadar. Ben arada durmadan dokuza çıktıktan sonra, yeniden dörde inmem, bilemediniz, bir dakika sürer sürmez. Ama bana beşle altıyı da verdiniz mi, aynı işi beklemeyeceksiniz artık."

— "Beni idmancıların odasına götürmekle yanlış yaptığınızı kabul etmek zorundasınız. Ama işiniz başınızdan aşmıştır, sıkışık bir durumda kalarak iki işi birbirine karıştırmışınızdır... Bunlar her zaman, her memurun başına gelen şeylerdir. Ancak müdürlerim, bu yüzden sizi daha dikkatli olmaya çağırdılarsa, inanınız ki bu, beni koruduklarındandır. Öyle ya, daha yeni geldiğim ve iyi bilmediğim bir yerde..."

Asansörde bir sarsıntı olduğu için sözüm yarıda kaldı.

— "Kaçıncı kata geldik?" diye sordum.

— "Daha gelmedik, geliyoruz," dedi.

— "Biliyorum, anladım, ama kaçıncı kata?" diye sordum.

Apoletli kadın:

— "9 C'ye," dedi.

İyi anlamamıştım ne dediğini. Apoletli kadın açıklama yaptı:

— "Dokuzuncu kattan sonraki katlar numara almaz, a, b, c diye yürür," dedi. "Biz şimdi dokuz K'ya doğru gidiyoruz."

— "Dışardan bu kadar yüksek görünmüyor," dedim.

Apoletli kadın:

— "Dokuzdan sonrakiler dışardan görülmez," dedi.

Bu sırada asansör durdu.

Apoletli kadın kapıyı açıp önce beni dışarı çıkardı, arkamdan o da gelerek yanımda durdu.

— "Bu kez biraz bekleyeceğim," dedi. "Ne olur ne olmaz."

Böyle dedi ama, ne önüme düştü, ne bana yol gösterdi. Öyle durduk.

Zifiri karanlıktı durduğumuz yer. Yakınlardan bir yerden gürültülü bir yağmur sesi geliyordu. Bu sese başka bir ses de karışıyordu arada bir. İnlemeye benzer akortsuz keman sesine, dolap gıcırtısına ya da keski makinesi sesinin çok hafifine benzer bir ses geliyordu derinden.

Ben ne sesler duymuşumdur, ne sesler! Bir gün, hiç unutmam, Nisan ayı ortalarındaydı, bahçeler, bostanlar arasında dolaşıyordum; kendini sulara kaptırmış giden gıcırtılı bir gemi gibiydi evren, Nisan telaşsız bir albatros gibi önümüzde uçuyordu; çeşitli küçük kuşlar, kargalar, kurbağalar ötüşüyordu çiçeklenmiş ağaçların arasında, altında ve ben, aklı aşan, şaşırtıcı bir düzendeki bu seslerin anlamını kaçırmamak içinmiş gibi ayaklarımı otlara elimden geldiğince hafif basmaya dikkat ederek, kulak kesilmiş yürürken "Yeejjeyyiiiik!" diye bir ses duydum. Kala kaldım olduğum yerde. Bekledim. Derken bir daha kısa bir ara ile bir daha geldi o ses kulağıma. Deli olacaktım. Çünkü kuşlar değil, otlar çıkarıyordu bu sesi ve o anda bütün kuşlar susuyorlardı. Anladım, benden hiçbirinin haberi yoktu, aralarına girdiğimi daha fark etmemişlerdi. Sonra birden kanat sesleri ve karmakarışık çığlıklar koptu çevremde.

Apoletli kadına yavaşça:

— "Ne yana gideceğiz?" diye sordum.

Kolumu çekti, "Sus" der gibilerden. Sustum ve karanlığa alıştırmak için gözlerimi kıstım.

İşte o anda birden aydınlandı ortalık. Büyük bir salonda idik. Demek asansör kapısı bir koridora değil, doğrudan doğruya bu salona açılmıştı. Bu penceresiz salonun ta karşı yanına yerleştirilmiş büyük ve yüksek bir kürsüde dört kişi oturuyordu. Bunların sol yanında da, tekerlekli bir arabada oturan maskeli bir adam vardı. Soluma baktım Apoletli Kadın yanımdan ayrılıp asansöre girdi.

Kürsünün orta yerinde oturan ve bana dürbünle bakan adamın sesi, zurna sesine benziyordu.

— "Bildiğin yabancı dil?" diye sordu.

— "Yabancı dil bilmem," dedim.

Sonra da, belki kulaklarım gene tıkanır da soruları duyamam diye bir iki adım atıp onlara yaklaşmak istedim. Zurna, dürbünü korku ile indirip,

— "Dur," diye bağırdı, "dur olduğun yerde. Yaklaşma!"

Durdum.

Zurna:

— "Hangi yabancı dil dedin?" diye tekrarladı sorusunu.

Ben de daha yüksek sesle:

— "Yabancı dil bilmem, diye tekrarladım.

Zurna'nın başında kukuletaya benzer bir şey vardı. Dürbünü bırakmış, bu kez, elinde tuttuğu bir büyülteçle önündeki kâğıtlara bakıyordu. Yanında sıra ile oturan öteki üç kişinin gereğinden çok uzun parmaklı elleri, kürsünün benden yana olan yüzüne sarkmıştı. Bu ellerin ucunda birer olta vardı, balık tutar gibi oltayı indirip kaldırıyorlardı. Hepsinin de köse izlenimi uyandıran yüzleri kederliydi. Hatta bir ara, ağlıyorlar mı ne, diye düşünmekten alamadım kendimi. Hasta yataklarından kalkmış gelmiş gibiydiler. Maskeli olan, tekerlekli arabasını yürütüp başkanın yanına yaklaştı. O zaman, demin karanlıkta duyduğum o garip sesin bu arabadan geldiğini anladım.

Aralarındaki konuşma çok kısa sürdü. Zurna:

— "İspat et," dedi.

O sırada üyelerden ikisinin oltası birbirine karışmıştı, onlara bakıyordum.

— "Neyi?" diye sordum.

Bağırdı:

— "Yabancı dil bilmediğini," dedi. "Kendine gel!"

Soğukkanlı olduğumu söylemiştim sanırım daha önce. Gerçekte bu, benim yürekli bir adam olduğumu göstermez; yaşadığım anı zar zor tutturabildiğim için soğukkanlı insanlara benzerim, o kadar. Belleğim beni boyuna geçmişe sürükleyip durduğundan ötürü olacak, belki de başkalarından daha güçlü bir insan, heyecanlara kendini kaptırmayan, korkulara düşmeyen bir insan olduğum izlenimini bırakmışımdır. Nitekim o sırada da karımın çocukluğunu düşünüyordum.

— "Ben," dedim, "gerçi okulda Fransızca okudum ama, öğrenemedim o dili."

Maskeli, iskemlesini gıcırdattı. Üyelerden biri hızla çekti oltasını. Zurna:

— "Neden sınıfta kalmadın?" diye sordu.

— "Sınıfta kalmadım," dedim. "Çünkü bütün arkadaşlarım ancak benim öğrendiğim kadar öğrenmişlerdi Fransızcayı. Sınıfın ortalaması bu olduğuna göre, sınıfta bırakmazlardı bizi. Sonra biliyor musunuz, Fransızca öğretmenimiz sık sık hastalanırdı."

Başkan sordu:

— "Neydi hastalığı?"

— "Onu söyleyemeyeceğim," dedim.

— "Saklıyorsun demek," dedi.

— "Hayır bilmiyorum," dedim. "Ama yeni getirildiğim görev, ille Fransızca bilmeyi gerekli kılan bir görev ise, bunda benim bir suçum olamaz. Çünkü beni buraya getirenler, Fransızca bilip bilmediğimi hiç sormadılar bana. Ama eğer sayın üstlerim bunu ille istiyorlarsa, öğrenmeye çalışacağımı vaad ederim.

Zurna:

— "Bilip bilmediğini araştıracağız," dedi. "Sen şimdi şuna cevap ver: Bildiğin kadarı ile o kâğıtlarda ne yazılı idi? Bize bunu kısaca anlat! İstersen Fransızca konuş. Ya da İngilizce istersen. Hangi yabancı dili istersen. Anladın mı?"

Karımın da, baldızımın da çocuklukları çok mutsuz geçmiş.

— "O kâğıtları," dedim, "okumadan şefime teslim ettim. Çünkü dün de, bugün de bana iş verilmemişti. işe o kâğıtlardan başlayacağımı bilseydim de okuyamazdım. çünkü bakar bakmaz bunların yabancı dilde yazılmış olduklarını anlamıştım.

Başkan Zurna:

— "Ne kadar baktın?" diye sordu.

— "Bir iki dakika kadar," dedim.

— "Bir mi, iki mi?" diye sordu.

— "İyi bilemeyeceğim," dedim.

— "Başlığı neydi?" diye sordu.

— "Başlık yoktu sanırım," dedim.

Uzun parmaklılar birden uykuya daldılar.

Başkan:

— "Cezası çok ağır suçunun, dedi. "Bunu biliyor musun? Seni tanıyoruz, uzun süre inceledik davranışlarını. Bunun sonucunda da iyi not verdikti sana. Ama şimdi anlıyoruz ki, seni kandıranların aleti olmayı kabul etmiş durumdasın. İlk suçun olduğu için hafif bir ceza ile atlatabilirsin bunu. Ancak itiraf edeceksin ve itirafını imza edeceksin şuraya."

Önündeki kâğıtlardan birini kaldırıp bana doğru salladı. Sonra da biraz yelpazelendi o kâğıtla.

— "Yazdık buraya itiraflarını," dedi. "Her şey hazır, bir imzaya kaldı."

Buna sevinmedim desem yalan olur. Ben bilmesem bile, suçumun böylesine kesinleşmesi rahatlık verici bir şeydi. Diret-

meyecektim. Uzun parmaklıların uykusu çoktan gelmişti. Acaba saat kaçtı, bilmiyordum. Fakat başkan şöyle sürdürdü sözlerini:

— "Dört kâğıdı ya da onlardan birini okudun, kopyasını çıkardın ve birtakım yerlere ve kişilere verdin. Bu kadar."

— "Hayır," dedim hafif bir sesle. "Afedersiniz, kâğıtları okumadım. Başka bir şeyi imza etsem olmaz mı? Çünkü okuyamazdım. O bakımdan da kopyasını neden çıkarayım? Kimseye söz etmedim bundan."

— "Dün akşam buradan çıkınca nereye gittin?" diye sordu.

— "Bunların bir bir söylenmesini ille gerekli saymadığım için," dedim, "şimdi itiraf edeyim, sizden önce soranlara birahaneye gittiğimi söylememiştim. Evet, birahaneye gittim. Ama orada kimse ile konuşmadım.

Başkan:

— "Hiç kimse ile mi?" diye sordu.

— "Ayakta içiyordum," dedim. "Yanımda duran biri hangi işe geçtiğimi sordu. Ama şunu hemen söyleyeyim ki, hiç tanımam kendisini. Bu yüzden de kızdım biraz. Benim özel yaşamıma ne karışır diye düşünerek. Çünkü efendim, karını da boşayacak mısın diye sordu bana. Bu kadarı fazla idi elbet. Ayrıldım oradan."

— "Hangi işe geçtiğini söyledin mi?" diye sordu.

— "Evet," dedim.

— "Ne dedin?" diye sordu.

— "İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'na, dedim.

Tekerlekli iskemlede oturan maskeli (Neden maske takmıştı, anlayamadım, ama bu bana bacanağımı düşündürdü) başkanın yanına yaklaştı, kısa konuştular. Başkan:

— "O birahaneye hep gider misin?" diye sordu.

— "Bundan önce bir kez daha gitmiştim," dedim. "Yağmurlu bir gündü, dışarda dolaşan bir zavallıyı sırsıklam ıslatmışlardı. Yanımda da güçlü kuvvetli biri içiyordu. Hatta bir arabayı tutmuş da bırakmamış, arabacı kızar bağırırmış, sonra bu adam her gün birkaç kez kadınlarla yatarmış..."

Başkan:

— "Deli mi bu," dedi.

Sonra cebinden bir kutu çıkarıp masanın üstüne koydu,

ceketini çıkardı bir kolunu sıvadı; sonra kutunun içindeki şişeyi çıkardı bir enjektörle ilâç çekti şişeden, soyduğu koluna batırdı iğneyi.

— "Soyumun sopumun Tanrı belasını versin," dedi. "Şeker bana onlardan geçti elbet. Bu yüzden erkekliğimi kaybettim, karımla yatamıyorum. Ne içki içebiliyorum, ne de istediğim yemekleri yiyebiliyorum."

Uzun parmaklılar gözlerini açıp onu başları ile onayladılar.

Başkan gömleğinin kolunu indirdi, ceketini giydi. Şişeyi kutuya, kutuyu cebine koydu.

— "Bütün ayrıntılarına kadar hatırlıyorsun, değil mi?" dedi.

— "Evet," dedim.

Bu sırada uzun parmaklılardan biri oltasını oynattı. Bunu gören Başkan, başını salladı belli belirsiz.

— "Ama o dört kâğıdın içinde ne yazılı olduğunu hatırlamıyorsun," dedi.

— "Okumadım ki," dedim.

— "Hangisini?" diye sordu. "İngilizce olanını mı, İtalyanca olanını mı? Yoksa..."

Karını da ne çok sorardı bana.

— "Söylenmiştim ya," dedim. "Bilmem yabancı dil."

— "Hangisini bilmiyorsun?" diye sordu. "İngilizceyi mi, İtalyancayı mı, yoksa..."

— "Hiçbirini," dedim.

— "Göreceğiz," dedi. "Sonra burada bülbül gibi İngilizce konuşmaya başlarsın karışmam."

Biraz durduktan sonra:

— "Ne içersin?" diye sordu.

— "Teşekkür ederim, şimdi bir şey içmem," dedim.

Başkan bağırdı:

— "Şimdi değil," dedi. "Kendine gel!"

— "O gün mü?" dedim. "O gün bira içmiştim."

— "E...sonra nereye gittin?" diye sordu.

Karım daha çok odamdaki böcekleri sorardı. Taşlardan, yapraklardan, hatta kitaplardan çıkan böcekleri. Benim onları bilmediğimi görünce de kızardı. Ama onun da böcek filan gördüğü yoktu. Bunun böyle olmasını istiyor, isteğini gerçek yerine koyup bana da kabul ettirmeye uğraşıyordu. Ben, "Böcek

yok" dedikçe, "Kahrol İnşallah!" diye bağırıyordu.

— "Terziye gittim," dedim. "Karımın tuvaletini..."

Başkan:

— "Karının tuvaletini bırak şimdi," dedi. "Haftada kaç gün yatıyorsun terzi ile?"

— "Belli olmaz," dedim. "Her gidişimde yatarız."

Başkan:

— "Sende şeker yok mu?" diye bağırdı.

— "Bilmiyorum," dedim.

— "Her şeyi gizliyorsun bizden," dedi.

— "Bildiğim kadarı ile yok," dedim. "Baktırmadım şekerime."

— "Dün de yattın mı?" diye sordu.

Uzun parmaklılar yerlerinden doğrulur gibi oldular.

— "Evet," dedim.

— "Okuduğun kâğıtları ona yatmadan önce mi söyledin, yattıktan sonra mı?" diye sordu.

— "O konu hiç açılmadı," dedim.

— "Demek kendini tuttun," dedi. "Aferin!"

— "Kendimi tutmadım," dedim. "Aklıma gelmedi."

— "Aklına gelseydi söyleyecek miydin?" diye sordu.

Ah benim aklım! Bilmiyorlardı ki benim aklımı. Bir gün öncesi ile o günü karıştırmıştım.

— "Yanlış söyledim," dedim. "Ben o kâğıtları dün değil, bugün buldum efendim. Ertesi gün bulacağım kâğıtlardan dün akşam söz açmam ise, kabul edersiniz ki, olacak şey değildir. Evet, insan erken davranabilir, ama bakalım ertesi gün böyle kâğıtlar bulacağım nerden belliydi? Belli olmadığına göre de, mahçup düşmeyi göze alarak, sanki bulacağım yüzde yüzmüş gibi konuşmak yanlış olurdu."

Başkan, yanındaki uzun parmaklılarla bir süre konuştu. sonra tekerlekli iskemlede oturan maskeliye baktı. Maskeli hafifçe başını salladı.

İki gündür hiçbir memurla karşılaşmamıştım orada, hep yüksek memurlara, müdürlere götürülüyordum. Demek burada çalışılmıyor, yalnızca soruluyor, diye düşündüm.

Bir titreme geçiren Başkan, tavuk gibi silkelendikten sonra:

— "Unutma ki cezan gitgide artıyor," dedi. "Durumu

terziden öğreneceğiz elbet. Gerekirse terzi ile karşılaştıracağız seni. Tanırsın kendisini değil mi görsen?"

— "Evet," dedim. "Ta öğrenciliğimden. Ama rica ederim, ona bundan söz açmayın."

— "Bizden bir şey saklayabileceğini sanıyorsan çok aptallık etmiş olursun. Biz şimdiden her şeyi biliyoruz, ona göre konuş. Önemli olan, bizim bilmemiz değil, senin bilmendir. Sorula sorula öğreneceksin. Ve ne kadar basit olduğunu sonunda göreceksin?"

Başkan önündeki kâğıtlara baktıktan sonra:

— "Nerde kalmıştık?" diye sordu. "Kâğıtların kopyasını çıkardıktan sonra da terziye gittin önce. Buraya kadar tamam. sonra nereye gittin?"

Karımın bateristi sevdiğine inanıyordum. Onu içkiden kurtarmak tutkusu da bunu gösteriyordu. Ama mutsuz bir sevda idi bu. Çünkü baterist kendisini hem âşık, hem de aşkın üstünde sayan adamlardandı. Belki karımla birlikte başkalarını da sevmişti. Hatta benimle konuşurken karımı başka kadınlarla karıştırmıştı, yanılmıyorsam. Olabilir, ahlaksız deyip işin içinden çıkılamaz. Ama karımı da düşünmesi gerekmez miydi?

— "Ondan sonra," dedim. "Bacanağımın evine uğradım."

— "Bütün ayrıntıları ile anlat," dedi. "Bakalım bizim bildiklerimizi tutacak mı?"

— "Ben," dedim, "oldum olası severim ayrıntıları. Sizden bir şey saklayacak değilim. Ama sıkılırsınız diye kısa tutuyorum sözlerimi."

Başkan:

— "Sıkılmam," dedi. "Uzun uzun anlat. Senin lüzumsuz saydığın bilgiler de gerekli bizim için. İşin özünü anlamakla yetinemeyiz. Bakacağız, seçeceğiz, ayıklayacağız ve sonunda ortaya düzenli, güzel bir şey çıkaracağız. Dün terzi ile yattıktan sonra bacanağının evine gittin, değil mi?"

— "Bacanağımın evine gittim," dedim.

— "Kopyalar yanında, değil mi?" diye sordu.

— "Hayır," dedim.

— "Onları terziye mi bırakmıştın?" diye sordu.

— "Hayır," dedim. "Çünkü yanımda değildi.

— "Nereye bırakmıştın?" diye sordu.

Gülümsedim.

— "Beni şaşırtıyorsunuz," dedim. "Kâğıtları bulmamıştım daha."

— "Ne zaman buldun?" diye sordu.

— "Bugün buldum," dedim.

— "Nasıl buldun?" diye sordu.

— "Yanımda," dedim, "çelik kasa var ya... Çelik kasayı açtım."

— "Ne zaman?"

— "Öğleye doğru."

— "Sonra?"

— "Sonra aldığım gibi şefime gittim."

— "Hangi şefine?"

— "Önce Kuşyüzlü'ye gittim, dedim.

Yanındakilere baktı şaşkın şaşkın.

— "Kimdir o?" diye sordu telâşla.

— "Koridorun başında oturuyor şimdi," dedim. "Eskiden şefimdi, öteki yapıda. Tanırsınız kendisini herhalde. Görevine bağlı, ne iş verilirse ciddiye alan tam bir memur. Bunu söylemek zorundayım."

Başkan:

— "Neden Kuşyüzlü oluyormuş?" diye sordu.

— "Ağzımdan kaçtı," dedim.

Başkan, uzun parmaklılara eğildi, bir şeyler konuştu yavaşça, sonra gene maskelinin onayını aldı ve önündeki kâğıtlara bir şeyler yazdı.

— "Ağzından kaçtı demek," dedi. "Bunu artık inkâr edemezsin. Devam et. Sonra ne oldu?"

"Kuşyüzlü" dediğimi inkâr edemezdim elbet. Ama bundan bir şey çıkmazdı ki.

— "Sonra," dedim. "O beni aldı, gene dördüncü katta oturan öteki şefime götürdü. Hani sakallı var ya ona."

Başkan:

— "Hangi sakallı?" diye sordu. "Burada sakallı kimse yok. Nerde buldun sakallıyı?"

— "Aman efendim," dedim, "ben düş görmüyorum ya... Kuşyüzlü götürdü beni yeni şefime. Dördüncü katta oturuyor. Hatta bir koltuk değneği var odasında. Ama kendisi topal değil. Bunu çok iyi biliyorum. Çünkü yerlere sert sert basarak dışarı

çıktı, sonra gene sert sert basarak içeri girdi. Ama mademki benden her şeyin doğrusunu söylememi istiyorsunuz..."

Başkan:

— "Elbette oğlum," dedi. "Her şeyin doğrusunu."

— "Söyleyeyim," dedim. "Kulağı duymuyor."

Birbirlerine korku ile baktılar.

Başkan:

— "Demek duymuyor," dedi.

— "Duymuyor," dedim. "Ama istediği zaman topal oluveriyor anlaşılan. Çünkü bana yalvardı, beşinci kâğıdı kendisine vermezsem topal olacağını, söyledi. Emekliliğine az kalmış da... Ama kolay mıdır ikide bir topal olmak?"

Başkan yerinden kalktı. Çok kısa boylu bir adam olduğunu o zaman anladım. Çünkü yerinden kalktığı halde gene oturuyor gibiydi. Korkunç bir yüzle:

— "Hangi beşinci kâğıdı?" diye sordu.

Ben:

— "Beşinci kâğıt yok," dedim. "O öyle sanıyor. Oysa ben kasada düpedüz dört kâğıt buldum. İç içe. Artık yabancı dil bilmiyorsak da o kadarını anlarız."

Başkan:

— "Beşinci kâğıdı nereye koydun?" diye sordu.

— "Beşinci kâğıt yok ki," dedim.

Başkan yerine oturdu ve kollarını oğuşturmaya başladı. Arkasından da elini cebine atıp deminki şişeyi çıkardı, bir kolunu sıvadı, iğne yaptı. Şişeyi gene kutuya, kutuyu cebine soktu. Sonra bana yavaş bir sesle:

— "Beşinci kâğıt nerde?" diye sordu.

Bu kez yorgunluktan olacak, kulaklarım tıkandı gene. Kendi düşüncelerime daldım. Başkan kollarını havada sallayarak bir şeyler söylüyordu.

— "Duymuyorum, dedim kısaca.

Birbirlerine baktılar. Tekerlekli iskemlede oturan maskeli, arabasının tekerleklerini elleriyle iterek salondan çıktı ve ortalık birden kapkaranlık oluverdi.

Gözlerimi kapamak zorunda kaldım.

Biri kolumdan çekiyordu. Baktım yanımda apoletli kadın. Birlikte asansöre bindik. Orası da yarı karanlıktı, sönük sönük

yanıyordu ampul. Şekerime baktırayım, bir de Fransızca gramer kitabı alayım diye düşündüm. Sonra Apoletli kadının kalçaları geldi aklıma. Yüzüne baktım, heykel gibi duruyordu. Demin arkadaş gibi dertleştiğimiz insan o değildi sanki. Gene o konu açılsa, bu kez sanırım sorguya çekilmediğimi söyleyemezdim ona. Gerçi içerde neler konuşulduğunu bilmiyordu, ama benim hesabıma hiç de saklanacak bir şey yoktu ortada.

— "Benden," dedim, "beşinci kâğıdı soruyorlar. Beşinci kâğıt lakırdısını Sakallı çıkardı durup dururken. Oysa Kuşyüzlü de biliyor çelik kasadan yalnızca dört kâğıt çıktığını. Ben odamdan koridorun başına gidinceye kadar kâğıtlardan birini saklayacak değilim ya! Hem neden saklayayım yani? Beş kâğıttan biri bende kalsın diye düşünmem için hiçbir neden yok. Gereksiz bir titizlik bu. Benden önce orada kim çalıştı ise o bilir belki. Çağırıp sorsunlar. Daha bu saate kadar yeni işimin ne olduğunu bile öğrenmiş değilim."

Apoletli kadın, söylediklerimi duymuyor gibiydi. "Saat kaç oldu?" diye sordum.

O cevap vermeyince kendi saatime baktım. Çoktan paydos olmuştu. Demek bütün öğleden sonrayı bu işle geçirdik, diye düşündüm. Apoletli kadına:

— "Size zahmet oldu," dedim. "Beklediniz beni. Gene kaybolurum diye korktunuz anlaşılan. Teşekkür ederim."

Asansör durdu, çıktık dışarı. Kuşyüzlü beni bekliyordu. Apoletli kadın beni bırakıp gene asansöre bindi, kapıyı kapayıp yukarı yollandı.

Dördüncü kattaydık. Kuşyüzlü, önüme düşmüş yürürken:

— "Bu gece burada mı kalacaksınız?" diye sordu.

— "Hayır," dedim. "Eve gitmem lazım. Ama fazla mesai varsa o başka. O zaman kalırım. Ama bütün gece mi çalışacağız?"

Cevap vermedi.

Koridoru konuşmadan geçtik. Odama gelince karşılaştığım görünü beni şaşırttı. Yandaki bölmelerde oturan iki memur, masanın önünde yere serilmiş olan yataklarına girmişler sigara içiyorlardı. Beni görünce acele sigaralarını söndürüp doğruldular. Pijamalarını da giymişlerdi. O zaman pencerenin önünde başka bir yer yatağı da gördüm.

Kuşyüzlü'ye:

— "Arkadaşlar geceleri burada mı yatacaklar?" diye sordum.

— "Evet," dedi.

— "Ya öteki yatak?" dedim. "Sizin mi o yatak?"

Kuşyüzlü:

— "Hayır, sizin," dedi.

— "Ama," dedim gülerek, "Ben evliyim. Her akşam evime giderim. Anlaşılan bu arkadaşlar bekâr oldukları için burada yatmalarına müsaade ediliyor. Gerçi benim çalışma odamın bu iş için kullanılması hiç de hoş değil, ama bu akşamlık razı olmaktan başka çare yok, gördüğüm kadarı ile."

Kuşyüzlü sakin sakin bakıyordu bana.

— "Kendi odalarında yatamazlar mıydı?" diye sordum, biraz sertçe.

— "Burası onların odası," dedi. "Ama sabahleyin siz de kalkıp giyindikten sonra yatakları toplayıp içeri geçecekler.

— "Ben mi?" dedim. "Ben neden yatacakmışım burada, hiç anlamıyorum. Böyle bir emir mi var?"

Kuşyüzlü:

— "Hayır," dedi.

— "E öyleyse," dedim, "niçin bana da yatak hazırladınız?"

Kuşyüzlü:

— "Belki siz de kalırsınız diye," dedi.

— "Hayır efendim," dedim. "Benim geceyi burada geçirmeye hiç niyetim yok."

Kuşyüzlü:

— "Siz bilirsiniz, dedi.

— "Öyleyse gidiyorum ben, dedim.

Kuşyüzlü:

— "Geçireyim sizi kapıya kadar, dedi.

Yataktaki memurlar aptal aptal yüzüme bakıyorlardı. Askıdan pardösümü aldım, şapkamı giydim, dönüp memurlara:

— "Allah rahatlık versin, dedim.

Tanrım, ne de benziyorlardı birbirlerine. Yoksa bunlar altıncı kattaki (birden katların sayısını şaşırdığımı anladım) kuklalar olmasın düşüncesi geçti aklımdan. Konuşmadıkları için Hımhım'ın sesini duyamamıştım. Fakat ötekini başparmağının yokluğundan tanıyabilirdim. Şöyle yan gözle, ikisinin de ellerine

baktım; ikisi birden ellerini yorganlarının altına soktular o an.

Kuşku uyandırıcı bir durum, ama aldırmadım.

Niçin bu kadar erken yatıyorlardı? Ben de gece yatısına burada kalsaydım (Ne saçma şey dairede kalmak!) onlarla birlikte, bu saatte yatağa mı girecektim? Gerçi yatağı severim, yataktaki kadar kendimi özgür ve mutlu bulduğum hiçbir yer yoktur. Bu özgürlüğümü karım oldukça büyük ölçüde kısıtlamıştı. Ama ben gene de kendimi koruyabiliyordum. Hele o uyuduktan sonra hiçbir şikâyetim kalmıyordu. Uzun yolculuğa çıkan bir vapura biner gibi girerim yatağa, köyümle kentimle ilgim kopar, beni uğurlayan hiç kimse olmadığı halde, uğurlayıcı kalabalığı seyretmekten hoşlanırım, elimi bile sallarım giderek. Nerden bilecekler orada kimsem olmadığını! Sonra koca geminin içinde, tanınmamış, neşeli mi, kederli mi bilinmez, tek başıma kalırım.

Birden yoksa bunlar nöbetçi olmasınlar bu gece diye düşündüm. Koridorda, gene öyle bir adım arkamdan gelen Kuşyüzlü'ye doğru başımı hafifçe çevirerek:

— "İkisi de nöbetçi mi?" diye sordum.

Kuşyüzlü:

— "Hayır, dedi kısaca.

— "Öyleyse yatın memur bun[illegible] dedim.

Kuşyüzlü bir ka[illegible]k vermedi bu sözüme. Şeflikten odacılığa indirildiği için aşa[illegible] duygusu[illegible] kaptırdı kendisini herhalde.

Asansöre bindik. Çalışma [illegible]amın geceleri yatak odası olması hiç hoşuma gitmemişti. Bu memurlara başka bir yatak odası bulunmasını ilk fırsatta üstlerimden istemeye karar verdim. Kuşyüzlü'nün yetkileri kısıtlı idi anlaşılan. Ondan bir şey beklememeliydim. Ama bana sormadan, geceyi burada geçireceğimi biliyormuş gibi, benim için de yatak hazırlatması çok garip değil miydi? Sonra, benim kalmam gerekse bile, onlar kendi odalarında yatabilirdi. Akşam oldu diye üst ast ayrımı ortadan kalkacak değildi ya!

— "Yarın sabah, dedim, "ben gelmeden yataklar toplanmalı."

Kuşyüzlü:

— "Sizin yatağınız kalsın mı?" diye sordu.

— "Darılmayın ama, tuhaf konuşuyorsunuz," dedim. "Ben evliyim."

— "Onlar da evli," dedi Kuşyüzlü.

— "Öyleyse niçin burada yatıyorlar?" diye sordum.

Kuşyüzlü sustu gene. Asansör durdu. Çıktık dışarı. Büyük holde gene kimseler yoktu. Yağmurun sesini duydum. Hava kararmak üzereydi. Büyük camlı kapıdan görünen ağaçlar omuzlarını kaldırmış, başlarını kısmışlardı; yağmurun hızlı temposuna uyarak oldukları yerde titriyorlardı.

Ayrılırken ilk kez elini sıktım Kuşyüzlü'nün.

— "İyi geceler," dedim.

Akşam, o kedi, yağmurun haşarı çocuğundan kaçıp ağaç altlarına gizlenmişti, yalanıyordu. Her şey yavaş yavaş kendi gerçek biçimini almaya hazırlanıyordu. Günün zorbalığı sona ermişti çünkü. Yapılar, ağaçlar, insanlar, hayvanlar gerçek boyutlarına dönüyorlardı. Güneşin oyununa boyun eğerek kendi güçlerini aşan çabalarından, birbirlerine madik atmaktan, gösterişten, yaşamı boyamaktan, hırçınlıktan, sorgudan, kavgadan ve en önemlisi, düşünmediklerini düşünmekten kurtulmuşlardı. Evren karanlıktır. Karanlığa göre biçilmiş olan doğa, istemeye istemeye okula giden küçük bir çocuk gibi, her sabah, acele ötesini berisini hazırlayıp hiç konuşmadan yollara düşer ve bir gün önceki dersini tekrarlar içinden. Hiç değişmez bu ders, orantılar bir gün önceki durumunu alacaktır yeniden, hareket denilen uydurma eylem tekrarlanacaktır, yalancı, taklitçi, budala gölge, belli bir yer tutturamadan bir oraya, bir buraya uzanarak, ortalıkta gereksiz yere boy gösterecektir. Gölgedir günün saçmalığını tanıtlayan. Oysa gerçek yaşam karanlıkta bulur kendini ve rahat eder.

Ben de gündüzlerimi oyalanarak, bekleyerek, sabrederek geçiririm. Gün bir görevdir çünkü, bir türlü yakamızı kurtaramadığımız. Ciddileşirim gündüzleri, adımlarımı hep bir uzunlukta atarım, yolumu şaşırmam, her aklıma geleni söylemem (Ah keşke söylesem), bana gösterileni gösterildiği gibi görürüm, gülümsenecek yerler vardır gülümserim, elimi uzatmak gerekirse uzatırım ve bunları öylesine dikkatle yaparım ki, kimse kuşkulanmaz. Gerçekte kimse kendi hareketlerini düşünmekten kuşkulanmaya vakit bulamaz da ondan.

Daha bahçeden çıkarken bir sevinç duydum içimde. Dönüp çalıştığım ve oldukça yoğun bir gün geçirdiğim kocaman yapıya

baktım; konuşmuş, inip çıkmış ve bir gölge gibi ışığın yönüne uyarak uzayıp kısalmıştım orada.

Yapının katlarını saydım. Gerçekten de A B C D katları görünmüyordu hiç, çok iyi gizlemişlerdi o katları demek, Apoletli kadının dediği doğruydu. Niçin elimin okşayışını duymadı kalçalarında? Hissiz kadın.

Yola çıktım, pardösümün yakasını kaldırdım, ellerimi ceplerime soktum. Acıkmaya başlamıştım. Bundan ötürü olacak, o sevdiğim birahaneye gitmeyi düşündüm gene. Bana karımdan ayrılıp ayrılmayacağımı soran herifi görürsem suratına bakmayacaktım. Yok, ille yanıma sokulur da gene beni sorguya çekmeye kalkarsa susacaktım. Üstüm değil ya benim! Kuşyüzlü bile, aynı yerde çalıştığımız halde, benim birtakım sudan sorularıma karşılık vermezken, ben ne diye tanımadığım biri ile konuşmak zorunda olayım?

İşte o korkunç olay, tam o sırada başıma geldi. Yürüdüğüm kaldırımdan aşağı inmiştim, karşı kaldırıma geçecektim. Yol da tenha idi. Birden büyük bir hızla gelmekte olan bir otomobilin homurtusu kulaklarımda patladı. Nasıl oldu bilmiyorum, kendimi bir anda, yaman bir çeviklikle kaldırıma attım. Ölümden kılpayı kurtulmuştum. Bütün kurtulanlar gibi heyecandan ölmek üzereydim sanki. Beni az kalsın çiğneyecek olan arabaya baktım ve şaşkınlıktan büsbütün soluğum kesildi. Bu, Bıyıklı Fok'la beni buraya ilk getiren otomobildi ve şoför belki de beni öldürmüş olduğunu sandığı için yavaşlamıştı. O zaman arabanın pencerelerinden bana bakan üç kişiyi gördüm. Şoför kazayı atlattığından değil, içeridekilerin beni görmeleri için yavaşlatmıştı arabayı, anladım. Uzun parmaklı üç üye, üst üste yığılmışlardı sanki pencereye ve başlarını sallıyorlardı beni tehdit eder gibi, uzun parmaklarını cama yapıştırmışlardı. Özür diler gibi değil, düpedüz kurtulmama içerlediklerinden üzülerek bakıyorlardı. Biri, "Sen sonra görürsün," gibilerden bir işaret yaptı ve araba hızlandı.

Ertesi gün beni sorguya çektiklerinde bu konuyu açacaklarını o an anladım. Gülümsedim kendi kendime. Çünkü savunmam hiç de güç olmayacaktı. Önce şundan ki, kimse bile bile ölüme bırakmaz kendini. İsterse otomobildekiler üstleri olsun onun. Sonra ben, açıkçası, içgüdümle kurtulmuştum bu kazadan; içgüdülerinden ötürü kimse suçlanamazdı. Yok, eğer beşinci

kâğıdın bulunamamasından ötürü bana kızgınlıkları sürüp gidiyorsa, buna vereceğim karşılık da hazırdı: Dairede olan, dairede kalmalı idi. Böyle diyecektim onlara. İşi sokağa dökmek ayıptı.

Hem canım ben, beşinci kâğıdı yoktan var edemezdim ya. Evet, bir terslik olduğu belliydi bu işte, diyelim beşinci kâğıt kaybolmuştu. Ama bunun suçlusunu arayıp bulacakları yerde niçin beni öldürmeye kalkıyorlardı? Bir saçmalık vardı bunda. Sonra, benim bildiğim cezalar sıralı olmak gerekirdi. Hadi yanılıyorlar, beşinci kâğıdı benim kaybettiğimi sanıyorlar diyelim; ihtar, tevbih, üç beş gündelik kesmek dururken, niçin en son cezayı biçiyorlardı?

İnsanların gitgide sinirleri daha çok bozuluyor diye düşündüm. Gerçi yaşamımızın hiçbir önemi olamaz, bütün tarih bunu göstermektedir, ama ben öldükten sonra o kâğıt parçası başka bir yerden çıkarsa gereksiz yere sinirlendiklerini anlamayacaklar mı idi?

Birden istifa etmeyi düşündüm yeni işimden. Gidip Gaz Sobaları Ortaklığı'nın göz kapakları düşük müdürüne başvururdum. Başını kaldırır, kaldırır, adamakıllı geriye atar ve beni gördükten sonra, herhalde, "Buyur, bışlı eski işine," derdi. Eğer yerime başkasını aldılarsa bana yeni bir iş bulurdu.

Bu düşünce çok parlak göründü bana. "Bunu bira içerken düşüneyim," dedim. Hızlandım o an. Sevinçlerimi de, kederlerimi de zamana göre ayarlamayı çok iyi bilirim. Hatta bu ayarlama çoğu zaman kendiliğinden olur. Bir gün baldızım, onların evinde yemekte iken, benimle o kadar çok alay etmişti ki, evime giderken yolda, ya da karımla sevişiktken sonra gözlerimi kapayıp düşünürken yatakta bu olayı anayıp üzüleceğimi bilerek canım sıkılmıştı. Kederlere de, sevinçlere de kapılarımızı açacağımız saatler öylesine ayarlıdır ki...

Birahane çok kalabalıktı. Ben gene barda ayakta içmeye karar verdim. Bir yere sıkıştım. Garsona:

— "Bir bira," dedim.

Adam:

— "Olur," dedi.

Teşekkür ettim. Sanki "Olmaz" diyebilir miydi? Ama düşüncelerde de, konuşmalarda da mantık aramamak benim çok eski

bir alışkanlığımdır. Ne alışkanlığı? İşin doğrusu budur ve ben gerçekte mantıktan korkarım.

Biramı içerken biri kolumdan çekti. Dönüp baktım, tanımadığım bir adam. Korkunç denecek kadar gür kaşlı, saçları kısa kesilmiş, ensesi kat kat, gerdanlı, geniş omuzlu, dişleri tümden altın, ellerinin üstü kıllı, pantolonu ütüsüz, meşin ceketli biri.

— "Gel," dedi bana.

Ama bunu söylemesi boşuna idi, çünkü bileğimden tutmuş sürüklüyordu beni. Bira bardağım öteki elimde, yürüdüm arkası sıra. Ceketinin yakası kirden renk değiştirmişti boydan boya. Ensesinde bir sürü çukur vardı. Kimi insanda ense yaraları böyle çukurlar bırakır ve o çukurların içinde zamanla kıllar çıkar.

Ta kapıya kadar geldik. Orada durup bana baktı:

— "Deli misin sen?" dedi.

— "Neden?" dedim.

— "Biranı da almışın yanına," dedi.

— "Aldım," dedim. "Daha doğrusu elimde kaldı.

Meşin ceketli:

— "Bırak şu masaya onu," dedi.

Gösterdiği masada üç kişi oturuyordu. Ben tereddüt edince altın dişli, elimden bardağı alıp kendi koydu o masaya. Üç kişi başlarını kaldırıp bize baktılar. Gülümsedim ben.

Sonra altın dişli kapıyı açtı. Demek dışarı çıkacaktık.

— "Parasını vermedim," dedim, "biranın.

— "Kalsın," dedi, "Ben veririm. Sen sonra daireye yatırırsın."

Dışarı çıkınca beni bir saçağın altına götürdü. Çünkü yağmur adamakıllı hızlanmıştı. Yerlerde gölcükler vardı ve bu gölcüklerin üzeri yağmurdan oynayıp duruyordu. Hava çok temizdi. İçerde sigara dumanından boğulduğum için derin bir soluk aldım.

Altın dişli:

— "Bir daha bu birahaneye gelmeyeceksin," dedi.

— "Neden?" diye sordum.

O da bira mı içmişti ne, geğirdi.

— "Senin için başka bir birahane bulduk," dedi.

Eliyle tam karşıdaki meyhaneyi gösterdi.

— "İyi ama," dedim, "ben oraya şimdiye kadar hiç gitmedim. Gerçekte her akşam da uğramam meyhaneye. Daha önce

burasını sevmiştim ayağım alıştı."

— "Zarar yok," dedi, "oraya da alışır. Böyle karar verildi. İşten çıktıktan sonra, istersen her akşam, gelip biranı orada içebilirsin. Eğer olağanüstü bir durum olur da, başka bir meyhaneye gitmek zorunda kalırsan, bize derhal rapor edersin bunu, nedenini söyleyerek. Ama öyle bir durum olmazsa, senin meyhanen karşıdakidir. Anlaşıldı mı?"

— "Anladım ama," dedim, "nereye vereceğim raporumu? Onu da bilmem gerekmez mi?"

Altın dişli, canı sıkılmış gibi başını sağa döndürdü:

— "Sen şimdi bırak onu," dedi. "Rapor vereceğin yeri öğrenirsin elbet. Daha doğrusu raporunu hazırlayıp verirler sana. Bizde herkes istediği gibi rapor yazamaz. Bunlar basılır, kimi yerleri boş bırakılmıştır. Tasdiklidir hepsi. Yoksa önüne gelen rapor düzmeye kalkarsa allak bullak olur işler Anladın mı?"

Ayrılmak üzereydi, durdurdum.

— "Siz," dedim, "İthal Ambarlarından mısınız?"

Altın dişli:

— "Kardeşim sen de her şeyi öğrenmek istiyorsun, dedi. "Vazgeç bu huyundan. Sana ne diyorsak onu yap. İşte bu kadar! Senin meyhanen karşıdakidir diyoruz, oldu mu? Bundan sonra oraya gidersin. Artık ben İthal Ambarlarından mıyım, İhraç Ambarlarından mıyım, orası seni ilgilendirmez. Rapor vereceksin diyoruz, nereye diye soruyorsun. Sana ne?"

— "Ben," dedim, "meraklı değilimdir. Ama demin bir araba az kalsın eziyordu beni. İçindekiler de İthal Ambarlarının üyeleri idi, uzun parmaklarını gördüm. Buna ne diyeceksiniz?"

— "Bak gördün mü?" dedi. "Gene o merak. Otomobil seni eziyormuş... Ezebilir, ama sen ille de bunun nedenini öğrenmeye kalkamazsın. Her gün yüzlerce kişi eziliyor. Soruyorlar mı? Biliyor muyuz nedenini? Şimdi ben sana diyorum ki, senin yerin karşıki meyhanedir..."

— "Orasını anladım," dedim.

Altın dişli:

— "Dur kesme sözümü," dedi. "Karşıki meyhanedir. Peki, neden? Ben ne bileyim? Gidip oraya içeceğine, sorulara vuruyorsun işi. Otomobildekiler İthal Ambarlarının üyeleri imiş... Olabilir. Ama uzun parmaklarını gördüm diyerek araştırmaya girişmek

senin nene?"

— "Canım," dedim, "ben ne araştırmaya girişiyorum, ne de bir güçlük çıkarıyorum. Buyrukları yerine getiren düzenli bir memurum ben. Bugüne değin sınırımı aşacak bir davranışta da bulunmadım. Ama benim çalışma odama, astım olan iki memur için yataklar serilirse, bunu da mı sorup öğrenmeye hakkım yok? Kuşyüzlü'ye soruyorsun, susuyor. Sonra siz çıkıyorsunuz, karşıki meyhaneye git, gidiyorum, nedenini de sormuyorum. Peki, beni hâlâ meraklı saymanıza şaşmaz mıyım?"

Altın dişli:

— "Karşıki meyhaneye gittiğime şaşıyorsun da, dünyaya geldiğine şaşmıyorsun," dedi. "Bak üzüzim, kulağını aç da iyi dinle! Senin iyi bir adam olduğunu anlıyorum. Niçin karışıyorsun boyundan büyük işlere?"

— "Neye karışmışım?" dedim.

Kesti sözümü.

— "Dur şimdi," dedi. "Lafı gürültüye getirme, hemen kendini kurtarmaya kalkma. Elbet bir suçun var ki, seni bu meyhaneye değil de, şu meyhaneye yolluyorlar. Eğer haddini bilseydin, ben de bu saatte kendi meyhaneme gider keyfime bakardım. Hem ortalığı karıştır, hem de ben ne yapmışım diye sor, bu kadarı fazla. Aldatamazsın beni.

Bayağı canım sıkılmıştı.

— "Ben de hiçbir meyhaneye gitmem," dedim dargın dargın.

Yürümeye yeltendim. Altın dişli kolumdan tuttu.

— "Dur bakalım," dedi. "O kadar kolay değil. Gözünü patlatırlar adamın. Kaçmak mı istiyorsun yoksa? Hem nereye kaçabilirsin be? Şöyle şimdi. Nereye? Sokaklarda sırılsıklam olursun be! Sen kaç ev, kaç sokak bilirsin bu dünyada be! Söyle şimdi."

— "Ben," dedim, "evli barklı bir adamım. Üstelik de eşim hasta. Şöyle bir uğrayayım diye geldim buraya. Birarnı bile bitiremedim. Dönerim evime. Hem durup dururken ne diye kaçayım? Kaçacak olduktan sonra yarın sabah gelmem işe. O kadar. Değil mi ya?"

Altın dişli:

— "Yarın sabah mı dedin?" dedi. "Yarın sabah gelmeyeceksin ha! Eşek gibi getirirler adamı. Anladın mı?"

— "Bu kadarı da fazla," dedim.

Adam öyle bir kızdı ki, yüzü kıpkırmızı oldu, bileğimden tuttuğu gibi sürükledi beni karşıki meyhaneye. Soktu içeri. Ta barın yanına kadar götürdü.

— "Bir bira ver buna," dedi garsona.

Sonra bana dönerek:

— "Zor kullandırma bana," dedi. "İç biranı otur aşağı."

Birayı yudumladım, ağzımı kuruladıktan sonra:

— "Öyleyse içerim," dedim.

Bıraktı bileğimi. İyi ki bıraktı, bir elim onun bileğindeyken nasıl rahat içebilirdim?

Altın dişli:

— "Ha şöyle," dedi. "Bana verilen emir, orada değil, burada içmen. Aman içmesin diye bir şey yok. Anladın mı? Eğer bana içmesin diye emir verselerdi, zor içerdin sen! Yudumunu tattırmazdım. Ama içmesin diye bir emir yok. Belki ille de içmeni istiyorlardır."

Keşke meyhaneye gelmeseydim, diye geçirdim aklımdan. Neşem kaçmıştı.

Altın dişli:

— "İç de göreyim," dedi.

— "Demin içtim ya," dedim.

Altın dişli:

— "İç de bitsin işim," dedi.

Bira bardağını isteksiz isteksiz kaldırıp:

— "Şerefinize," dedim.

Altın dişli:

— "Şerefinize, çabuk ol," dedi.

Bitirdim bardağımdaki birayı. "Oldu mu?" gibilerden baktım yüzüne. Altın dişli:

— "Başka içmek istersen ona karışmam," dedi.

Sonra omuzlarını şöyle bir silkeleyip yanımdan uzaklaştı, birahaneden çıktı. Ben bir tane daha ısmarladım.

İçimden bir hınzırlık yapmak geçti; Altın dişli nasıl olsa beni beklemeyeceği için, kalkıp gene öteki birahaneye gideyim dedim. Ama bununla ne kazanacaktım? Görürlerse gene bu meyhaneye getireceklerdi beni, onların dediği olacaktı. Görmezlerse bundan bir yengi mutluluğu duyamayacaktım. "Orada içmesin, şurada

içsin" demişlerdi Altın dişliye. Altın dişli de bunu "Ille içsin" anlamına yorumlamıştı. doğru muydu yorumu, değil miydi? Çok tartışma götürür. Gerçekte yer mi önemliydi acaba, yoksa benim içmem mi? Düşündüm, çıkamadım içinden. "İyisi mi," dedim kendikendime, "Sen keyfine bak İsa!" Ve bira bardağını kaldırdığım gibi sonuna dek içtim.

Oooh... Başım tatlı tatlı döndü. Benim mutluluğuma dünyada kimse karışamaz. Hangi meyhaneye oturturlarsa oturtsunlar. İsterlerse bütün meyhaneleri yasak etsinler bana. İçkisiz yapamam diye bir direncim olamaz benim. Gerekirse dairede de yatarım. İyice aklım yattı buna. Anlıyordum, belki de o yatakları bana gösterip korkutmak istemişlerdi. Tehdit tanımıyorum. Ancak bunu karıma anlatmak güç olur. Böyle bir emir verirlerse ben nedenini sormadan uyarım; ama karıma bunun nedenini anlatmak gene de bana düşecektir o zaman. Bilmiyorum desem inanmaz. Ben bildiğim sorunlarda bile karıma karşı çok güç durumlarda kalmış bir yenilgiye razı olduğum halde onu yatıştıramamışımdır. İşte size bir örnek: Neden çocuğum olmuyormuş?

Önce şunu tam olarak bilmiyoruz: Karım mı çocuk doğuramıyor, yoksa benim çocuğum mu olmuyor? Gerçi doktorların hepsi bu konuda birleştiler; karımın çocuğu tutmuyor. Onun yanında söylediler bunu açık açık. Ama eve dönünce karım, "Senin yüzünden çocuksuz kaldım," dedi. Ağlamaya başladı. Doktorların mı dediği doğru, karımın mı? Benim için büyük bir sorun oldu bu. "Karıcığım doktorların dediğini dinledin, beni niçin suçluyorsun?" diye çıkamazdım işin içinden. Çünkü bu söz mantıktır, mantıksa yaşama uymaz hiçbir zaman. Karım ikide bir, "Ah bunu da yaptın bana," diye ağlayıp dururken tartışmayı nasıl sürdürebilirdim? Ben, bu konu her açılışta doktorları tanık getirseydim, aramızdaki çekişmeyi çözemeyecektim ki!... Evlilik bilimle yürümez, anlaşma ister. Ben de üzerime aldım suçu.

Bundan sonraki dönemde karım sormaya başladı gece gündüz, bekârlığımda nasıl bir hastalığa tutulmuşum da çocuk yapma yeteneğimi yitirmişim?.. Ben kendimi bilmez miyim? Bekârlığımda hiçbir hastalık almamışımdır. Bir süre bu tezi tuttum. Fakat baktım ki işler büsbütün kötüye sarıyor. Karım, "Öyle ise sen doğuştan erkek değilsin," diye tutturdu. Bunu kabul etsem, tartışma gene bitmeyecekti. Çünkü karımla hemen her

gece yatıyorduk. Önce, "Sen bunu mahsus yapıyorsun," dedi yatma gücüm için. Yemin ettim mahsus yapmadığıma. "Doğru ya," dedi, "mahsus olmaz. Öyle ise sen baba olmamak üzere gelmişin dünyaya." "Belki," dedim. "Belki değil, yüzde yüz böyle," dedi. "Evet, yüzde yüz öyle," dedim. Bunun üzerine gene ağlamaya başladı. "Bunu bana evlenmeden niçin söylemedin?" diye sordu. "Bilmiyordum, dedim. "Bilmiyorsan evlenmeseydin," dedi. "O zaman bilmem gerekirdi," dedim. "Neyi?" diye sordu. "Çocuk yapamayacağımı," dedim. "Ay şimdi de bilmediğini söyleyip yakanı kurtarmak mı istiyorsun?" dedi. Aklım karıştığı için sustum. Susunca da karım, "Ah hain," dedi. "Bana bunu da yaptın, öyle mi?" Sonra, "Hangi kadından aldın hastalığı?" diye sordu. Konuşma öyle bir yere gelmişti ki, artık geri dönemezdim. Bir kadın hikâyesi uydurdum. Sözde benim temas ettiğim kadının kocasında hastalık varmış da, bana o yoldan geçmiş, kadın da bilmiyormuş, bilseymiş hiç bana söylemez miymiş, ben farkına varınca kadın da anlamış işin içyüzünü ve bu yüzden kocası ile darılmış, kocası da kendini bağışlatmak için... Ben böylece bir yalan tutturmuş giderken karım, "Kes, kes..." diye bağırdı, "battıkça batıyorsun, beni de yanında sürükleyerek. Hiç utanmak yok sende. Keşke doğuştan olsaydı bu hastalık kanında. Ya da ne bileyim, fena bir evden, fena bir kadından alsaydın.. Sen git evli bir kadından al! Hem o kadının evli olduğu nerden belli? Çekil karşımdan, gözüm görmesin seni."

Bunun üzerine karım benimle bir hafta yatmadı. Hafta sonunda, "Barışıyorum ama," dedi, "kendimi düşünerek değil. Bunu iyi bil. Seni düşünerek de değil. Ne bileyim, karı koca diye yaşıyoruz ya, onun için." O gece karı koca diye epey uzattık işi. Sonuna geldiğimizde, iki yumruğu ile göğsüme vurdu. "Senin mutlaka bir yerlerde bir çocuğun vardır," dedi. "Ama benim çocuğum olmuyor," dedi. Fakat o direndi, "Çıkar ortaya çocuğu!" dedi.

Yoksa İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'ndaki soruşturmada da dört kâğıdı okuduğumu, beşinci kâğıdı kaybettiğimi söylesem, onları yatıştırmak yolu ile rahat edemez miydim? Düşünülecek bir konuydu bu. Acele karar vermemeliydim.

Bir bira daha getirttim. Bu kez biranın içine votka da

koydum. Katı yumurta istedim. Değişiklikten kaçınırım. Karım bana öğle yemeği için katı yumurta veriyorsa, benim sözgelişi bundan koç yumurtasına geçmem, bir çeşit serserilik olurdu.

Yeni meyhaneyi şöyle bir gözden geçirdim. Acayip bir yerdi burası. Berber dükkânlarına benziyordu. Masalar aynaların önüne yerleştirilmişti. Bu yüzden de iki kişilik bir masada dört kişi var sanılıyordu. Dahası uzadıkça uzuyordu meyhanenin içi. Baş döndürecek kadar. Bir ara çok uzakta bana benzeyen biri ile göz göze gelir gibi oldum. Bu benim aynadan yansımam mı idi? Belki de. Ondan başka tanıdık kimse yoktu.

Radyo sonuna kadar açılmıştı, bu yüzden müşteriler, birbirlerini anlayabilmek için bağıra bağıra konuşuyorlardı. Ama ben bundan rahatsız olmuyordum. Tam tersine, ses duvarını aşmış gibiydim. Katıksız bir sessizlik içinde yaşıyordum.

Demek bana verilen meyhane buydu. Olsun! Benim seçme huyum yoktur... Şu sırada garson bira yerine şarap getirse, geri çevirmem. Doymak için yenir, baş dönsün diye içilir. Yemeği, içkiyi, kadını, evi, yatağı seçenler, yaşamlarını zenginleştirdiklerini sanıyorlar, ama gerçekte daralttıkça daraltıyorlar. Sorarım onlara, bütün kadınları beğenmek mi iyidir, yoksa birkaç kadını mı? Gerçekte tam bir birliğe varan benim, seçen değil. Karım, sevişmemiz bittikten sonra, barut kokusuna benzer tuhaf bir koku çıkarır, sevgilimde, baldızımda duymadım bu kokuyu. Onun bir özelliğidir bu.

Ana ne çıkar bundan? Sevgilim ise, olurken ağlardı bir zamanlar. Sonra nedense bıraktı o huyunu. Hiç de fena değildi hani. Ben alışmıştım. Baldızıma gelince, bacaklarını birbirine sürterek Ağustos böceği gibi bir ses çıkarttıktan başka, hıçkırık tutardı onu sonuna doğru. "Su getireyim mi?" derdim, eliyle iterek, "İstemem, istemem," derdi, "geçer şimdi." Bacanağım doktora sormaya kalkmış da baldızım önlemiş onu, "Utanırım," demiş. Çünkü sorular ve yanıtlar uzadıkça uzayabilirmiş. Oysa bunda bilmeyecek, anlamayacak ne varmış? Sevişmek hazımsızlık yapıyormuş onda sonuna doğru. İnsan çeşit çeşitmiş. Ben, doğrusu, önce kuşkulanmıştım, acaba yalnız benimle yatarken mi oluyor diye. Bacanağıma sordum, doğruladı o da.

Diyeceğim üçünü de öylesine tanıdım ki bütün bu ayrımların entipüften şeyler olduğuna karar verdim. Gerçekte üçü de aynı

idi. Bu bakımdan ben, hiçbirini aldatmadığım, hep aynı kadınla yattığım kanısı içinde yaşadım. Bundan yakınmıyorum, kendimi basit bir adam olarak da görmüyorum doğrusu. Her konunun özüne varmalı insan.

Az önce bizim Kurum'un arabası beni ezip öldürseydi, cesedim yolun üstünde kalacaktı kanlar içinde. Bunu düşündükçe tüylerim ürperiyor gerçi, ama ben hangi çeşit bir ölümle ölmek istiyorum? (Votkalı biramı da diktim.) Diyelim, denizde boğuldum. Ne kötü! Şişmiş cesedimin bata çıka suların altında üstünde dolaşması daha mı güzel? Ben kendi ölümün, tıpkı yaşarken çektiğim, çekeceğim sıkıntıları duyacağını düşünürüm hep. Denizin altında soluk alamamak düşüncesi bunaltır beni. Cesedimi yaksalar, zerrelerimin oraya buraya dağılmasından şaşırmaz mıyım? Hangisini, nereden bulup buluşturacağımın sıkıntısını çekmez miyim? Ya toprak altı? Ağırdır toprak, böcekleri, kurtları vardır onun. Karım gerçi benim taşlarımdan, yapraklarımdan, kitaplarımdan, zarflarından böcekler çıktığını söylüyor, ama uyduruyor bunu, böcekleri sevmem ben. Kaşıntı verir böcek düşüncesi bana. O ağır toprağın altında nasıl kaşınabilirim? Sonucu şu ki, ölüm, ölümdü, tümü birdir ölümün. Bir tek ölüm var.

O sırada bir gürültü koptu meyhanede; müşterilerden biri öyle bir kahkaha attı ki, bunu başka bir sözcükle anlatmak olamaz. Sonra sürdü kahkaha. Herkes sustu, o yana baktı. Ufak tefek, orta yaşlı, kır saçlı biri idi gülen. Hiç bunca güçlü bir sesi çıkaracak yetenekte görünmüyordu hani. Sanki bir bomba düşmüştü ortaya. Savaş görmedim, ama filmlerden bildiğime göre, bomba sesi de tıpkı böyle, ilk patlamadan sonra açıla açıla yankılanır bir süre. Gülen adamın masasındaki öteki üç kişi ise, başlarını önlerine eğmişler, hafifçe gülümsüyorlardı; hatta bu bomba kahkahadan biraz sıkılmış gibiydiler. Ben onları, karşılarındaki aynadan görüyordum.

Derdemez olay etkisini göstermekte gecikmedi; bütün müşterilerin yüzleri gevşedi, yayıldı; ağızlar açıldı, gözler parladı. Herkes gülüyordu artık, nedenini bilmeden. Hatta biri (şaşı bir genç) deminki bombayı andıran bir kahkaha çıkarmaya çalıştı, ama becremedi, utandı bu yüzden, gırtlağını temizledi, kıravatını gevşetti.

Ben de gülmeye başladım. Gülünce de neşelendim, garsona dönüp bir bira daha istedim. Birayı dolduran garson da gülüyordu. Bir gülen adama, bir garsona bakıp biramı içerken gözlerimle konuşuyordum. "Gel de tut kendini," diyordum, "insan dayanamaz canım, adam haklı. Çoğalmalı böyle insanlar yurdumuzda." Garson da bana, gözleriyle, "Öyle," diyordu, "ben her şeye gülmem, neler görmüşümdür, ama bu kez tutamadım kendimi. Namuslu bir adam!."

Biramı bitirip kalktım yerimden, gülen adamın masasının yanından geçerken ona ve arkadaşlarına bakarak gülümsedim. Oysa onlar artık vazgeçmişlerdi gülmekten. "Bu adam ne diye gülüyor?" gibilerden tuhaf tuhaf baktılar yüzüme. Niyetimin kötü olmadığını, onlarla alay etmediğimi, tersine neşelerine katıldığını belirtmek için:

— "İyi oldu," dedim, "ben de tutamadım kendimi. Bakın, hâlâ gülüyorum."

İçlerinden biri, saçları alnında kıvır kıvır taranmış, bıyıksız fakat sakallı bir genç ayağa fırladı.

— "Ne demek istiyorsun sen?" dedi bana. "Kimmiş gülen? Ha? Kim tutamamış kendini? Kim hâlâ gülüyormuş?"

— "Demin," dedim, "güldüğünüz şeye ben de güldüm de, onu söylüyordum. Ben önce kahkahanın sizin masadan geldiğini anlamadım, ama sonra herkes sizin masaya bakınca ben de batkım, gördüm o zaman. Gerçi biliyorsunuz, burada yüzler hep aynalardan görünüyor, doğrudan doğruya görünmüyor. Bundan bir şey çıkmaz elbet, hatta böyle olması belki daha iyi."

Adam birden yakama sarıldı.

— "Ne aynasından söz ediyorsun?" dedi. "Kimin yüzü dönükmüş? Sen ne diye bakıyorsun bize? Ayna neden daha iyi oluyormuş? Ha?"

— "Ben," dedim, "buraya ilk geliyorum. Karşıda içerdim eskiden."

— "Kimsin sen?" diye sordu.

— "Ben," dedim, "İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'ndan..."

Başka masalardan da kalkanlar oldu ayağa. Herkes bize bakıyordu. Adam belki de bu ilgiden yüreklenmiş olacak ki, birden sarsmaya başladı beni. Ötekiler otursalar bırakırdı her-

halde.

— "Ne diyorsun sen?" diye bağırdı. "Ne diye eskiden karşıda içiyordun? Ha? Ne diye buraya geldin? Ha? Nerden belli ilk geldiğin? Ha?"

Bereket garson yetişti, aramıza girdi de, yakamı kurtardım adamın elinden. Başkaları da karıştılar kavgaya. Çevremi sardılar. Biri, (bacanağıma benziyordu, onunkiler kadar çok değilse de gene de epey ben vardı yüzünde):

— "Haksızsın arkadaş," dedi. "Sana aynaya bakma diyen yok, ama aynadan gülersen iş değişir elbet. Evet, herkes aynaya karşı oturuyor, ama aynadan birbirine bakan olmaz burda."

— "Ben," dedim, "aynadan göre göre yalnızca kendimi gördüm demin, o kadar. Sonra kahkaha kopunca baktım onların masasına. Yenin ederim kötü bir niyetim yoktu hiç. Arkaları bana dönük olduğu için de ister istemez aynadan gördüm yüzlerini."

Üç-beş adım ötede, kendisini kollarından tutanları silkmeye çalışan kıvırcık saçlı bar bar bağırıyordu:

— "Kimlik cüzdanı göstersin," diyordu. "Göstersin de anlayalım bakalım dediği gibi miymiş! Uluslararasıyım diyor çünkü. Her uluslararasıyım diyen uluslararası sayılır mı?"

Birden o kümeden fırlayan biri yanıma geldi, bacanağıma benzeyeni bir yana iterek:

— "Uluslararası mısın?" diye sordu.

— "Ben değilim o, çalıştığım yer," dedim. "Ama durup dururken söylemedim, çalıştığım yeri soruyor sandım. Eğer adımı sorsaydı adımı söylerdim. Sonra ben çalıştığı yerle övünen insanlardan da değilimdir. Gerçekte yeni başladığım için nasıl bir yer olduğunu bile bilmiyorum, doğrusunu isterseniz."

Yanıma gelen adam, dönüp kıvırcık saçlıya:

— "Bilmiyormuş," dedi, "yeni girmiş."

Kıvırcık saçlı:

— "Nerden bilmiyormuş?" dedi, benden yana doğru atılmaya çalışarak. Bırakmadılar.

Bacanağım gibi yüzü benli olan, yeniden girdi araya, demin geleni bir yana itti. Hakkı idi eski yerini almak. Bileğimden sıkı sıkı tuttu.

— "Çıkar kimliğini," dedi. "İnsan kimliğini yanında taşımaz olur mu? Bilmiyordum, ilk geldim demekle örtbas edemezsin

arkadaş. Buraya kimin ilk geldiğini, kimin ikinci, üçüncü kez geldiğini bilemeyiz elbet."

— "Ben," dedim, "yalnız buraya ilk geldiğimi söylemiyorum, yeni çalıştığım yerin lafı açıldı da ondan söz ediyorum. Kimlik cüzdanına gelince, ben daha ithal ambarlarına ilk girdiğim gün vermiştim kimliğimi, orda kaldı, unuttum. Ama iyi ki hatırlattınız bana, yarın ilk işim kimlik cüzdanımı istemek olacak."

Bu kez başka biri, dudaklarının uçlarında beyaz tükürük noktaları olan (bu noktalar uzalıp kısalaşıyordu adam konuştukça) biri daldı araya, bacanağıma benzeyeni itti bir yana.

— "Bu iş karakolda biter," dedi. "Deminden beri dinliyorum söylediklerini, biri ötekini tutmuyor, ordan oraya sıçrayıp duruyorsun. Pasaportun var mı?"

Gülümsedim.

— "Ben yabancı değilim ki," dedim. "Yabancı olduğuma dair laf kaçtı mı ağzımdan?"

Yeni bir hamle ile kurtulmaya çalışan kıvırcık saçlı, bıyıksız, sakallı genç:

— "Peki, öyleyse pasaportunu göstersin, göstersin, dedi. "Göstersin. Ben bakmayacağım efendim, siz bakın, yeter. Görüyor musunuz? Kimlik cüzdanı yok, pasaportu yok. Ne arıyor burda bu adam? Kolay mı masaya gelip gizli konuşmaya kalkmak? Kolay mı? Hem aynadan ne diye bakıyor herkese? Elbet bir maksadı var ki bakıyor."

Arkadaşları çekip masaya oturttular onu.

Ama bütün meyhane hep bir ağızdan:

— "Pa-sa-port... Pa-sa-port..." diye aynı tempo ile bağırmaya başladı.

Hatta çarpık bacaklı, rugan ayakkabılı biri, iskemlesine çıkıp koroyu yönetmeye kalktı. Bağırmayanları, iki eliyle kendine çağırır gibi koroya sokmaya çalışıyordu.

— "Pa-sa-port... Pa-sa-port..."

İnliyordu ortalık.

O sırada, eski yerinden gene atılmış olan bacanağımın benzeri hızla araya girdi, bileğime yapıştı.

— "Boğarım seni," dedi bana.

Oysa eski yerinde bıraksalar bunca sertleşmeyecekti sanırım. Gerçekte bana değildi de, yerini alanlara kızıyordu, ama onlara

gösteremiyordu kızgınlığını.

— "Bunu yapacağına, hırsızlık et daha iyi be," diye bağırdı.

Durum biraz tehlikeli bir hal alıyordu.

— "Pa-sa-port... Pa-sa-port..."

İki kolumun da serbest olduğunu anladığım bir anda, birden fırladım beni çevreleyenlerin arasından ve kapıya doğru koştum.

İskemlenin üzerine çıkmış olan çarpık bacaklı bu kez tempoyu değiştirdi:

— "Ka-çı-yor... Ka-çı-yor..."

Ama ben kapının dışını bulmuştum. Soluk soluğa kaçmaya başladım. Ama ne gariptir, kimse gelmedi ardımdan. Koşmamın boşuna olduğunu çok geçmeden anladım, yavaşladım, arkama baktım. Meyhanedekilerin belki tümü dışarı uğramışlar, bana bakıyorlardı. Sanki deminki çılgın kalabalık değildi bu. Şaka yapmış insanlara da benzemiyorlardı. Acınacak bir durumdaydılar. Yalvarır gibi bakıyorlardı. Sanki, "Gel, diyorlardı, "bizi bırakma. Sen bize lazımsın. Sen olmazsın biz ne yaparız! Acı bize! Gel, gel de bir anlamı olsun yaşamımızın! Gel düşmanımız ol bizim! Gel, öldürelim seni. Ne olur gel! Sen olmasan biz de olmayız!"

Tatsız bir olay.

Neden kızdıklarını anlayamamıştım. Benim dostluk ve barış için (bomba kahkaha patlayınca) giriştiğim atılım iyi sonuç vermemişti. Oysa insanların dışında kalmaktan o güne değin hiçbir şey kazanamadığımı bildiğim için, bu davranışımın iyi karşılanacağını ummuştum. Ne boş bir umut! "Ama onlara kızmak sana düşmez İsa! Senin düşmanın olamaz bu dünyada, sen de kimseye düşman olamazsın. Sen gideceğin yere git İsa!"

Sokakta yürürken, bu olaya ne zaman üzüleyim, diye düşündüm. Sevgilimin evine gidinceye kadar yolda üzülüp kapatabilir miydim bu konuyu? Kapanmayacak hiçbir konu yoktur, bunu bilirim. Ama üzüntü verici, kaygılandırıcı bir olayın ne gibi uzantıları olacağı, hangi çağrışımları ortaya çıkaracağı ve en önemlisi, defterinin hangi süre içinde dürüleceği önceden kestirilemez ki... Bir olayın incelenmesi, iki iş arasına sıkışıverildi mi, bakarsınız, bitmiş, çözülmüş gibi görünür, fakat hakkı olan etkileme tartılma süresini doldurmadan bir yana bırakıldığı için, başka bir zaman, başka bir yerde yeniden boy gösterir, savsanmış

hastalıklar gibi. Bize düşen, kendimizi onların eline tam olarak bırakmaktır. Ne yaparsa yapar artık, ya esip gidiverir, ya da biraz eser, hırpalar, karşısında dayanıklılık kalmadığını anlayınca da, başka bir yere, başka bir insana yerleşmek üzere göç eder. Ortaçağ böyle salgınları çok görmüştür.

Mikropsuz yaşayamadığımız gibi, kuruntusuz da yaşayamayız; en iyisi buna katlanmaktır. İşte bu yüzden ürkerim ben rahatlıktan, mutluluktan. İnsan mutlu olmayı hak etmemiştir diye düşünürüm. Ne yaptık da bunun karşılığında mutluluğu istiyoruz? Kralların, zenginlerin, kahramanların mutluluğa alışık olduklarını düşünmek bana korku verir. Çünkü yaşamı, mutluluk ile bir arada sayabilmek çok güçtür. Mutluluğun yeri yoktur. Biz her zaman biraz hayvanlara benzemeliyiz; onlar gibi üşümeli, açlık korkusu içinde bunalmalı ve açlıkla seks arasında budalaca sallanıp durmalıyız. En önemlisi hep korkmalıyız; felakete düşmediğimiz sürece korkumuzu elden geldiğince yatıştırıp sessiz sessiz gömülmeliyiz.

Dünyadan uzaktım şimdi. İnsanların, hayvanların, ağaçların arasında sessizce dolaşıp duruyordum. Ama rolümü çok iyi oynadığım kanısındayım. Gerçi demin, meyhanedeki neşeye katılışım iyi karşılanmadı, ama bunda kimsenin suçu olamaz; görevimizi yerine getirmenin her zaman iyi sonuç vereceğini beklemektir yanlış olan. Orada, o şimdi çıktığım meyhanede, demek kahkaha gibi, sinirlilik de gerekliydi. Ben de bunu sağladım işte. Bitti gitti.

Önce gene sevgilime uğrayacağım. Onunla yatmaya bayılıyorum. Sonra bacanağıma gideceğim. Ve her akşamki gibi, evimde bitireceğim günlük yolculuğumu. "İsa, gideceğin yere git! Çünkü sen, yolunu değiştirmek için gelmedin bu dünyaya; sakınmak, korunmak için gelmedin."

Sevgilimin oturduğu apartmanın kapısında iki kişi ile karşılaştım, tanımadığım. Yağmur yağıyordu gene ve hava kararmıştı. İçeri girmek isterken önlediler beni. Birini Meşin Ceketli'ye benzettim, ama değildi; öteki ise, İthal Ambarlarındaki güreşçilerden birini andırıyordu, değildi ama o da. Tanrım, insanlar ne çok benziyorlar birbirlerine. Kaprya sırtını dayamış olan çiklet çiğniyordu.

— "Nereye?" diye sordu.

— "Onuncu kata çıkacağım, dedim.

Arkadaşına bakarak:

— "Ya..." dedi.

Öteki de:

— "Bırak geçsin, dedi. "Nasıl olsa burdayız biz."

Ben:

— "Birini mi arıyordunuz?" diye sordum.

Çiklet çiğneyen:

— "Sen işine bak, dedi bana.

— "Afedersiniz," dedim, "yardımım dokunabilir mi diye sormuştum. Ben sık sık gelirim de buraya.

Çiklet çiğneyen, beni birine benzetmek ister gibi, başını bir sağa, bir sola eğerek yüzüme bakıyordu. Fakat bu bakışın benzetme gibi masum bir niyete dayanmadığını anlamakta gecikmedim.

— "Demek sık gelirsin, ha?" dedi.

— "Evet," dedim. "Onuncu katta bir tanıdığım oturur. Gerçi ben oraya bizim hanımın giysileri için uğrarım, ama bunca yıldır bu yüzden dostluk kuruldu aramızda."

Çiklet çiğneyen:

— "Hem ziyaret, hem ticaret, dedi.

— "Onun gibi bir şey, dedim.

Eliyle sertçe vurdu omuzuma.

— "Geç hadi, uzatma şimdiden, dedi.

Geçtim aralarından. Asansör gene bozuktu. Çaresiz merdivenleri çıkmaya koyuldum. Ampullerin soluk ışığı altında önümü zar zor görüyordum. Sevgilimin beni soluk soluğa bulması hiç hoşuma gitmez; o kata varmadan iyice dinlenirim hep. Bu kez ağır ağır çıkma yolunu tuttum. Kapıda sarılıp öpüştüğümüz zaman, sanki onu öpmekten hoşlanmıyormuşum gibi; ama gerçekte soluk alabilmek için, ondan bir an önce ayrılmaya kalkmak isteği tatsız kaçıyor. Gerçi gerekli soluğu aldıktan sonra, sevgimin taşkınlığını göstermek amacı ile ona eskisinden daha hırsla sarılıyorum, ama bu davranışım hep yapmacık düşüyor. O bunu anlıyor mu, anlamıyor mu, kesin söyleyemem; ancak şaşırıyor, yüzüme garip garip bakıyor ve ben tutturduğum tempoyu bozmamak için hemen yatmak istediğimi söyleyince, "Acelen ne?" diyor. Öyle ya! Acelem ne? Sakinleşiyorum. Gerçekte yatmasak da olur.

Ama insan bunlardan birine adaylığını koymalı önceden. Neyi istiyorsak, ya da neyi ister görünüyorsak oyuz.

Sevgilimin kapısına gelince durdum, derin bir soluk aldım, sonra çaldım kapıyı.

Bütün güzelliği ile karşimda idi. Fakat yüzü biraz bozuk gibi geldi bana. Bakışları değişikti.

— "Ne var? Bir şey mi oldu?" diye sordum. "Nedir bu halin senin?"

Böyle diyerek içeri girdim. "Ne olur, sinirlenme!" demek ister gibi gözlerini kısıp dudaklarını büzerek, alçak sesle:

— "Gel," dedi.

— "Biri mi var içerde?" diye sordum.

Başı ile "evet" işareti yaptı.

Salonda, baktım, Âdemelması oturuyor. Beni görünce ayağa kalktı.

— "Safa geldiniz dostum," dedi.

Ben ona karşılık vermeden, sevgilime dönüp baktım.

— "Tuvalet teslim edilmemiş miydi?" diye sordum.

Sevgilim daha ağzını açmadan, Âdemelması gülümseyerek:

— "Sormakta haklısınız," dedi. "Karım tuvaleti kendisi gelip almış. Bunu biliyoruz. Daha doğrusu hanımefendi öyle diyor. Deminden beri şunda direniyorum, bir güvensizlik değil benimkisi hani giysi hâlâ burada da bana alındığı söyleniyor demek istemiyorum. Tanınmış bir terzinin teslim etmediği bir tuvaleti teslim etmiş gibi yapması aklımın ucundan geçmez. Ama karım, neden bilinmez, benimle kaç zamandır çatışıyor bu konuda. Sözde giysinin buradan alınıp eve getirilmesi işini bana bırakmış, bir izzeti nefis sorunu yapmış bunu, kabil değil kendisi gelip almayacakmış. Fakat ben buraya gelip giysiyi alacağıma başka yerlere gidiyormuşum, oyalıyormuşum onu. Nedenini ise bir türlü anlayamıyormuş bunun. Ama sizler çok iyi biliyorsunuz ki, ben gece yarılarına değin burada giysiyi beklemiş bir adamım."

Yanıma kadar sokularak parmağı ile göğsüme dokundu.

— "Hatta size beyefendi, size otobüs durağında demedim mi ki, hazır olmamış bir giysi için benim bir gecede iki kez buraya gelmem saçmadır, ben pekâlâ başka bir yerde vakit geçirir ve eve gidip giysinin hazır olmadığını söyleyebilirim... Böyle demedim mi?"

— "Evet," dedim. "Böyle dediniz ve boşuna geldiniz."

Âdemelması:

— "Gördünüz mü?" dedi. "Ama mutluluk formüle edilebilir mi? Mutluluk size göre şudur, bana göre budur. Şunun gibi. Renkler ve zevkler tartışılmaz derler. Karım da giysisini terziden benim almamla mutlu oluyor. Peki, buna bir şey dediğim yok. Ama madem böyle istiyor, bıraksın gelip ben alayım. Oysa kendi gelip alıyor ve bunu da benden gizliyor. Şimdi rica ederim, benim yerimde olsanız nasıl davranırsınız? Elbet kalkar buraya gelirsiniz. Ben de öyle yaptım işte."

— "Ama," dedim, "giysi teslim edildiğine göre durumu eşinize açıkça söyleyebilirsiniz artık. Yoksa çözümü kalmaz bu sorunun. Giysi ya sizin evinizdedir, ya buradadır. Bunlardan birine karar vermeniz gerekir, değil mi?"

Âdemelması, gözlüklerinin derin kuyuları içinde bana bakarak:

— "Kolay değil," dedi. "Karım, ısmarladığı giysiyi aldığını kabul edinceye kadar ben buraya gelip gideceğim. Ama buraya gelmekle sayın hanımefendiyi sorumlu duruma sokmayacağım elbet, buradan aldığım cevabı karıma götüreceğim, sonra karımın isteği ile yeniden geleceğim. Bu böyle sürüp gidecek. Ne kadar zaman? Onu şimdiden hiçbirimiz kestiremeyiz."

Sevgilim:

— "Buraya gelmenizi önlemek gibi bir düşüncem yok," dedi. "Bütün müşteriler gibi siz de gelip gidebilirsiniz evime. Ama benden hep aynı cevabı alacağınıza göre zahmetinize değer mi? Bununla birlikte eğer bir kuşkunuz varsa, eşinizle gelip bizi yüzleştirebilirsiniz. Benim bir korkum olamaz bundan."

Ben birden sesimi yükselterek:

— "İsterseniz bütün evi arayın," dedim. "Giysi burda yok. Olmayan bir şeyi de bizden isteyemezsiniz."

Sevgilime dönerek:

— "Öyle değil mi?" dedim.

Sevgilim önüne bakarak:

— "Öyle," dedi.

Ben de Âdemelması'na dönüp:

— "Buyurun işte," dedim. "Burada giysiler hep açıkta durur, kasa yok, bir şey yok."

Bunun üzerine Âdemelması gözlüklerini düzelterek:

— "Beyefendi," dedi bana ve gülümsedi, "siz de benim gibi evlisiniz ve siz her akşam eşinizin giysisini sormak için buraya geliyorsunuz da ben neden gelemeyeyim? İnsanlar arasında eşitliğin kurulduğu bir çağda yaşıyoruz. Beni anlayın rica ederim, güçlük çıkarmayın, hatta yardımcı olun bana. Siz eşinize nasıl bağlıysanız ben de bağlıyım öyle.

Birden kendimi tutamadım:

— "Sizin maksadınız başka," diye bağırdım.

Âdemelması:

— "Ne imiş benim maksadım?" diye sordu.

— "Orasını bilmiyorum," dedim. "Ama sizi her gelişimde burada görmekten sıkıldım artık. Bunu açıkça bilmenizi isterim. Bir giysi dikilir, biter ve teslim edilir. Teslim edildi mi o iş kapandı demektir. Ondan sonra ya yeni bir giysi ısmarlanır, ya da ilişki kesilir. Bunu bilmek için okul bitirmeye lüzum yok sanırım."

Sevgilim kolumu tutarak:

— "Rica ederim, sakin ol," dedi.

Kolumu sertçe çekip kurtardım.

— "Burama geldi artık," dedim. "Yeter!"

Bunun üzerine Âdemelması:

— "Öyleyse bana müsaade," dedi, "gidiyorum."

Çıkmak üzere olan kavganın böylece önlendiğini anlayıp sevinen sevgilim hemen kapıya doğruldu güler yüzle. Bir an önce gitmesini istiyordu Âdemelması'nın. Adam da sevgilimin arkası sıra kapıya doğru yürümeye başladı. Fakat beni şaşırtan bir şey yaptı, tam yanımdan geçerken kulağıma eğilip yavaş bir sesle:

— "Aşağıda bekliyoruz sizi," dedi.

Bunu sevgilim duymadı.

Beklerlerse beklesinler... Ben de sevgilimle yattıktan onra inerim aşağı. ne var burada? Giysi çalınmış iç edilmiş, ya da saklanmış değil ya. Ayrıca bu terzi evinden beni kimse sorumlu tutamaz. Yukarıda, terzinin kendisi ile konuştuktan, üstelik giysinin teslim edildiğini çoktan beri bildikten sonra, aşağıda benimle neyi konuşacaklar? Anlarım, kadınların yanında konuşulmayacak bir konu olur da, biz erkek erkeğe çözümleriz aramızda. O zaman da buraya ben yokken gelmesi yanlış. Hangi mantığa vursan saçma çıkıyor.

Kapının hızla kapandığını duydum. İyi oldu, suratına vurur gibi. Sevgilim koşarak geldi ve boynuma sarıldı. Onun sırtını ve ensesini okşayarak:

— "Sakin ol, üzülme," dedim.

Ağlıyordu.

— "Senin için korkuyorum," dedi.

— "Benim için korkacak bir şey yok ortada," dedim. "Gördün ya, ağzının payını verdim. Bir tuvalet yerine, aynı para ile iki tuvalet almak istiyorlar belki. Ama karısı sana, o benim kocam değil, dediğine göre, hava alır Âdemelması. Yok karısı ile ortak çalışıyorlarsa o başka."

Sevgilim başını omuzumdan kaldırdı, yüzüme baktı. Burnunun kenarında küçük bir sivilce baş vermişti.

— "Nerden belli o kadının kocası olduğu," dedi.

— "O da aynı," dedim. "İşin içinde çok iş var. Sonunda sorarlar adama, senin karın kim derler, kim sana bu tuvaletten söz etti derler, o gece buradan ayrılıp evine gittiğin nerden belli derler, gittin diyelim, giysiden söz açtın mı, açmadın mı derler. Sorarlar oğlu sorarlar. Kolay biter mi sorgu? Oysa herif, işin içinden kolayca çıkacağını sanıyor. Sen üzülme!"

Sevgilim:

Sen gelinceye kadar tuvaletin lafı bile geçmedi hiç," dedi. "Dereden tepeden konuştuk. Neden boyuna yağmur yağdığını anlattı, sonra da ordan fotoğrafçılıktaki gelişmelere geçti."

— "Demek saklıyor," dedim. "Korkuyor da ondan. Diyelim ben beşinci kâğıdı bulsaydım saklar mıydım? Yoksa saklamaz mıydım? Saklamadığıma göre, beşinci kâğıdı bilmiyorum demektir. Ama onlar tutturmuşlar beşinci kâğıt da beşinci kâğıt diye. Bana ne bundan? Ben gerçekte o dört kâğıtta bile ne yazılı olduğunu bilmiyorum. Ama bu adam giysiyi istemedikten sonra niçin seninle oturup konuşuyor:

Sevgilim:

— "Öyle beşinci kâğıt diye bir şey söylemedi," dedi.

— "Onu da mı söyleyecekti?" diye bağırdım. "Nerden biliyor beşinci kâğıdı?"

O zaman sevgilim korku ile yüzüme baktı, ellerini ovuşturdu, ne yapacağını bilemeyen bir insanın çaresizliği ile:

— "Yatalım mı?" dedi.

Ben sinirli sinirli:

— "Yatalım elbet," dedim. "Bu herifin yüzünden geç bile kaldık. Belki de maksadı yalnızca bu. Sevişmesinler bunlar diye düşünüyor. Erkekliği kalmamıştır ondan."

Sevgilim:

— "Sanmam," dedi.

— "Neyi?" dedim. "Erkekliği kalmadığını mı?"

— "Hayır canım," dedi. "Bizim sevişmemize karşı olduğunu demek istiyorum. Zaten bilmiyor bunu."

— "Beşinci kâğıt olsaydı, benim bilmem gerekirdi. Bunu ortaya atan o sakallı. Hani ağzımı yoklar gibi başladı önce. Ama sonra kendisi de inanmaya başladı. Ya da gururlu bir adam, vazgeçemiyor ortaya artığı varsayımdan."

Sevgilim önümde soyunuyordu, öyle acele ediyordu ki, söylediklerimi dinlemediğini fark ettim. Gerçekte ben de aklımı vererek konuşmuyordum, çünkü aklım onun vücudunda idi. Vücudunun kıvrımlarını, kabarıklarını ve çukurlarını düşünüyordum. Aklımın her soruna, her görünüye, her düşünceye eşit zamanlar ayırdığına çok dikkat etmişimdir; öyle ki, bundan ötürü çoğun olayların gerisinde kalıyorum, böylece de, diyelim sorguya çekilirken bacanağımın yüzündeki benleri ya da baldızımın bacaklarını birbirine sürterek yürüdüğünü düşünüyordum. Kimi zaman öyle oluyor ki, nerede bulunduğumu bile şaşırıyorum. Ama bunları hiç belli etmiyorum.

İşte o sırada da aynı şey oldu; Âdemelması'nın aşağıda beni beklediği düşüncesi ile sevişmeye başladım. Yerde yatıyorduk. Başucumuzda giysilerimiz, ayakucumuzda ayakkabılarımız duruyordu. Geniş yerde sevişmekten hoşlanmam ben. İtiş kakış olmalı. Nereye dönsem kadına çarpmalıyım. Sağım solum hep o olmalı. Belki bu yüzden olacak, kadın vücudunu denize benzetmekten hoşlanmışımdır hep. Bırakırım kendimi, bir yerden dalarım, gömülürüm, batarım, yüzüm gözüm sular içinde kalır, soluğum kesilir, boğulacak gibi olurum, çıkıp çıkıp dalarım. Kimi zaman da çalgı gibi çalarım onu, şurasından burasından başlayarak. Vereceği sese göre ellerim dolaşır durur, o makamdan o makama geçerim, sonsuz bir ses yaratmak olanağı içinde bulunduğumu düşünüp şaşarım.

Yüzükoyun yatırdım bu kez. Belkemiğinin küçük küçük

kabarcıklar yaparak ensesinden kuyruk sokumuna değin uzanması şaşırtıcı bir güçle etkiledi beni. Kadın vücudu ayakta durmak için yapılmış değildir bence; bu kemikler, bu kemik araları, bu inişler, bu çıkışlar, bu karanlıklar, bu aydınlıklar, yürümek gibi bayağı bir amaç için derlenmiş olamaz.

Belkemiğindeki kabarıkların arasına parmaklarını değdirip bırakarak bir süre aşağı yukarı gezindim. Sonra ensesinde saçlarını kaldırdım, çeke çeke iyice baktım (inim inim inledi o sırada), saç dipleri ufacık tomurcuklar gibi kabarıp iniyordu ben çekip bıraktıkça kılları. Soluğum onu ürperttikçe bütün vücudu dalganıyordu. Aşağıda bekleyen iki kişi herhalde Âdemelması'nın arkadaşları ya da adamları idi. Bu düşünce ile enseyi bırakıp aşağılara iniyordum, sallantı arttıkça yüzüm bir o yanda kalıyordu, bir bu yanda. Sanki o beni arıyordu, ben onu ve karşılaşıp karşılaşıp yitiriyorduk birbirimizi. Başım dönüyordu. Ben yukarı çıkarken "Kulaklarımı, kulaklarımı" diyordu, derken topuklar çağırıyordu, ormanda geyik kovalar gibi koşup duruyordum. Yetişemiyordum. Aşağıda bekleyen herifler beni giysi için sorguya çekmeyi bekliyorlarsa hava alırlar diyordum içimden. O dengesiz sandal su almaya başlamıştı yavaş yavaş, ben de birlikte batıyordum onunla. Denizdeki kaderimi yaşıyordum. Arada bir, hava almak için bir makas yapıp suyun üstüne çıkıyordum. Sonra yeniden gömülüyordum. Başımın üstünde alacalı bir dünya kımıldıyordu, şaşarak seyrediyordum içerden. Deniz, sandal ve ben, değişe değişe, birbirimizin yerini alıyorduk. Sonunda sandal ters dönüp şişti ve suyun üstünde yanlamasına kaldı. Ben de soluk soluğa, bir elimle ona tutunmuş durumda, bıraktım kendimi. Sevişme olmasaydı ne yapardık bu dünyada? Korkunç.

Çarçabuk giyindim. Gerçi onlarla buluşma sözüm yoktu, ama gene de bekletmek ayıp olur diye düşündüm. Sevgilime:

— "Beni merak etme, dedim. "Hiçbir şey yapamazlar bana?"

Saçları yüzümün yarısını örtmüştü.

— "Dikkatli ol,"dedi.

Ertesi akşam geleceğimi söyleyerek sevgilimin evinden çıktım. Koşa koşa indim merdivenleri. Cesaretim tamdı.

Sokağa çıkınca sağıma soluma baktım, kimse yoktu. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Nerden bilecek o herif boyna

yağmur yağmasının nedenini. Karşısında saf bir kadın buldu, atıyor.

Kaldırımdan aşağı doğru koşarken, karşıdaki otobüs durağından bir ses:

— "Buradayız," diye bağırdı.

Âdemelması'nın sesiydi bu. Üç kişi otobüs durağına sığınmışlardı yağmurdan. Ben yanlarına varınca, demin apartman kapısında bekleyen iki kişi sıkı sıkı koluma girdiler ve beni dibe doğru itelediler, sırtımı bekleme yerinin arka tahtasına dayadılar. Bununla yetinmeyerek, biri ensemden, ceketimin yakasından tutup çekti. Sakin bir sesle:

— "Ensemden tutma, sinirlenirim," dedim.

Korkmuş olacak, bıraktı ensemi.

— "Hah, şimdi sorun istediğinizi," dedim.

Âdemelması:

— "Uzatma da itiraf et," dedi.

— "Neyi?" diye sordum.

Âdemelması bağıra bağıra:

— "Neyi mi?" diye sordu. "Onu da mı biz söyleyeceğiz sana? Utanmak denilen şey yok mu sende? Neyi itiraf edeceğini bilmez mi insan? Sorguyu uzatacaksın da ne kazanacaksın bundan? Bize kolaylık göstersen olmaz mı? Neyi itiraf edeceğini ben söyledikten sonra tadı mı kalır işin? Neyi biliyorsan itiraf edeceksin."

— "Ben," dedim, "bütün bildiklerimi itiraf etmeye hazırım. Ama bir yanlışlık olması ihtimaline karşı gene de siz sorun daha iyi."

Âdemelması ötekilere döndü.

— "Görüyor musunuz," dedi, "nasıl kurnazlığa vuruyor işi!"

Sonra iki eliyle yakama yapışıp:

— "İtiraf et alçak," diye bağırdı.

Şu giysi konusunun bunca sarpa saracağını düşünemezdim elbet. Ama gene de paniğe kaptırmadım kendimi.

— "Ben eşinizin tuvaleti işinde tümden tarafsızım," dedim. "Demin yukarda konuşmaya girdimse, bir kadını güç durumdan kurtarmak içindi bu sadece. Üstelik eşinizin giysiyi aldığını siz de biliyorsunuz."

Âdemelması:

— "Ulan ağız yapma," dedi. "Yutturmakla bir şey kazanaca-

ğını sanıyorsan aldanıyorsun."

Onun bir işareti üzerine yanımda duranlar silkelediler beni. Bu yüzden gömleğimin yaka düğmesi koptu, yere düştü, çıt diye bir ses çıkardı.

Âdemelması:

— "Baştan başlayalım," dedi. "Tanrıya inanmadığını söylemiştin, değil mi?"

— "Yanılmıyorsam," dedim, "siz bana o akşam yemine inanıp inanmadığımı sormuştunuz. Ben de..."

Sözümü kesti:

— "Nasıl kalır böyle inceden inceye belleğinde? Şunu açıklasana bakayım bana!"

— "Belleğim iyidir," dedim.

— "Neden?" diye sordu.

— "Bilmiyorum," dedim.

— "İnkâr mı ediyorsun?" diye şaştı.

— "Söylediğim bir sözü nasıl inkâr edebilirim," dedim.

— "Hangi sözü?" diye sordu.

— "Tanrıya inanmadığım sözünü," dedim.

— "Görüyor musun?" dedi. "İtiraf ettin işte. Bu kadarı yeter bize."

Sonra yüksek sesle:

— "Akşamları kaçta yatarsın ulçak?" diye sordu.

Alçağı duymazlıktan gelip soruya karşılık verdim.

— "Onda, on birde," dedim.

Tokat atacak gibi bir hareket yaptı.

— "Onda mı, on birde mi?" dedi. "İkisi ortası laf etme."

Başımı geri çektim.

— "Biraz da karıma bağlıdır da ondan öyle söyledim," dedim.

Arkadaşlarına dönüp:

— "Karısının üstüne atıyor," dedi.

Sonra bana:

— "Ulan sende karına sevgi var mı, ulan sende karına saygı var mı? Ulan her akşam kaçta gidersin eve? Ulan öğleyin ne yemek yersin? Ulan kaç kez tuvalete çıkarsın?"

Bu kez ben kestim onun sözünü.

— "Teker teker sorun da karşılıklarını vereyim," dedim.

Yanımdakilerden biri başımı sarstı bu söz üzerine. Âdemelması:

— "Peki öyleyse," dedi. "Teker teker soruyorum: Otobüsle nereye kaçtın o akşam?"

— "Otobüsle bir yere kaçmadım, bizim mahalleye gittim, dedim. "Ama bir ara yanlış bindim sandımdı."

— "Sen yanlış biner misin hiç? Sen ne domuzsun sen? Sen içinden pazarlıklısın sen?"

Bunlar gerçekten birer soru olmadığı için hiçbirine karşılık vermedim.

Âdemelması:

— "Peki, otobüs neden karanlıktı?" diye sordu.

Dedim ki:

— "O akşam bütün bu bölgede elektrikler sönmüş de ondan.

— "O akşam bütün bölgede elektriklerin söndüğünü nerden biliyorsun?"

— "Biletçi söyledi o akşam, dedim.

Âdemelması:

— "Biletçi de sizden mi?" diye sordu.

Ben susunca öteki iki kişi gene sarsmaya başladılar.

— "Ben," dedim, "biletçinin yüzünü bile göremedim karanlıktan. Ama o beni tanımış, o gün üç kez binmiştim o otobüse. Demek karanlıkta görebiliyordu.

Âdemelması:

— "Kollarını yukarı kaldır, dedi.

Kaldırdım, üstümü arayacaklar sanmıştım.

— "Yana aç," dedi.

Açtım. Bu sırada yanımdakiler birer adım çekildiler.

Âdemelması:

— "Kaldır kollarını, dedi.

Kaldırdım.

— "İndir, dedi.

İndirdim.

— "Otobüsü nerden tutmuştunuz?" diye sordu birdenbire.

Demek jimnastik hareketleri komutu, şaşırtmak için verilmişti.

— "Ben," dedim, "otobüsü nerden tutacakmışım! Tuhaf

konuşuyorsunuz doğrusu. Kentin otobüsüydü."

Âdemelması yanındakilere işaret etti, birer adım yaklaştılar.

— "Kentin otobüsü değildi," dedi. "Hepsi incelendi. Geldiler, seni alıp gittiler. Kaç kişiydiniz?"

— "Otobüste mi?" diye sordum.

Âdemelması:

— "Yok, sokakta..." diye alay etti. "Elbette otobüste."

Dedim ki:

— "Otobüsün içi karanlıktı, benden başka kimse olup olmadığını bilmiyorum."

Âdemelması:

— "Şoför de yok muydu?" diye sordu.

— "Bilmiyorum," dedim.

Âdemelması, ötekilerine döndü:

— "Gördünüz mü?" dedi. "Şoförün olup olmadığını da bilmiyor."

Bunun üzerine, yanımda duranlar ceketimin düğmelerini çözüp iki yakamı arkamda kavuşturdular. Böylece kollarım bağlanmış duruma girdi.

Âdemelması göğsümü hafif hafif gıdıklayarak:

— "Sabahleyin kaçta kalkarsın?" diye sordu.

— "Yapmayın, gıdıklanıyorum," dedim.

Bu kez bağırdı:

— "Kaçta kalkarsın diyorum sana?"

— "Yedide," dedim.

— "Kalktın, ne yaparsın?" diye sordu.

— "Tuvalete giderim," dedim.

— "Gittin ne yaparsın?" diye sordu.

— "Ben," dedim. "Akşamları yıkandığım için, sabahleyin en zorunlu işlerimi görürüm tuvalette. Bunun sizi ne bakımdan ilgilendirdiğini sorabilir miyim?"

Âdemelması:

— "Sen mi bize soruyorsun?" dedi. "Sen ancak açıklamakla, itiraf etmekle yükümlüsün. Verdiğin karşılıklardan nasıl bir sonuç çıkacağı şimdiden bilinmez. Belki de hafifletici nedenler arıyoruz, ne biliyorsun? Gerçi hakkındaki yargı daha baştan kesinleşti; şimdi dosyanın bütünlenmesine geldi sıra. Daha tanıklar bulunacak, onlar sorguya çekilecek, ifadeler karşılaştırılacak, arada

uygunsuzluklar bulunursa, bunlar, verilmiş olan yargıya göre düzeltilecek, dört başlı güzel bir ceza ve o cezanın güzel bir infazı çıkacak ortaya. Daha gençsin, bekleyebilirsin. Şimdi kardeşim, şunu da söyle: Çocuğun yok değil mi?"

— "Yok," dedim.

— "İstemiyor musunuz, olmuyor mu?" diye sordu.

— "Olmuyor," dedim.

— "Senin yüzünden mi, eşinin yüzünden mi?" diye sordu.

— "Eşime göre benim yüzümden," dedim.

Âdemelması:

— "Asalım," dedi.

Ne olduğunu anlayamadım; yanımdakilerden biri, öteki yanımdakinin omuzuna çıkarak, olmayan bir ipi, olmayan bir çekiç ve çivi ile dolmuş durağının tavanına tak tak çiviledi, sonra sanki oracıkta bir iskemle bulmuş gibi:

— "Çık bunun üstüne," dedi bana.

Tüylerim ürperdi.

Öteki de yardım eder gibi yaptı çıkmama. Sonra birincisi boynuma ipi geçirir gibi yaptı. Öyle korkmuştum ki:

— "Bu kadarcık bir şey için adam asılır mı?" dedim kendimi tutamayarak.

Derken Âdemelması vurdu iskemleye. Sonra:

— "Bu akşamlık yeter," dedi.

Sonra yanımdakilere dönerek:

— "Bırakın gitsin," dedi.

Bıraktılar kollarımı. Eğilip yere düşen düğmemi aradım, bulamadım. Böyle şeylere canım sıkılır benim, düğmesi kopmuş bir yaka sinir bozucudur, aklım hep orda kalır.

Âdemelması:

— "Biliyor musun, seviyorum seni," dedi.

— "Teşekkür ederim," dedim.

Sonra otobüs filân beklemeden koşa koşa yola çıktım. Geç kalmıştım bacanağımın evine. O da, baldızım da, başıma gelenleri öğrenince kimbilir nasıl şaşıracaklardı! Sessizlik içinde, kimsenin gözüne çarpmadan geçen yaşamımın en dolu gününü yaşamıştım. Bacanağıma ve baldızıma, o gün başıma gelenleri, İthal Ambarlarındaki sorgudan başlayarak mı anlatmalı idim? Birden aklıma geldi, ya bacanağım bu olaylardan ötürü beni kıskanırsa? Çünkü

oldum olası önemsiz bir kişi olarak kalmıştım onun gözünde; şimdi, durup dururken, birden sorguya çekilmem, ister istemez durumumu değiştiriyordu. Ama otobüs durağındaki sorgu, benim için güçlük yaratacak nitelikte idi. Hadi İthal Ambarlarında, çelik kasadan çıkan dört kâğıt ve kaybolan beşinci kâğıt konusu, bir sorgu nedeni olarak da (yer de küçük düşürücü idi üstelik) neden sorguya çekildiğimi nasıl açıklayabilirdim? Yoksa bunun gündüzkü sorgularla bir ilişiği var mıydı? Bilmiyorum. Bilmediğim için de bacanağım kuşkulanacak, uzun uzun sorguya çekecekti beni. Doyurucu bir karşılık alamayınca da gerçeği sakladığımı sanacak ve kızacaktı.

İyisi mi, tümden açmayayım bu konuyu diye düşündüm. Geceyi rahat geçirmek istiyordum. Bacanağımın evinde beni başka bir sorgunun beklediğini nerden bilebilirdim?

Kapıyı bacanağım açtı.

— "Nerde kaldın?" dedi. "Bekliyorlar içerde seni."

İçeri girince, baktım, yemek masasının başında tanımadığım iki kişi oturuyor. Biri, şişman, saçları dökülmüş, yaşlıca bir adamdı; öteki ufak tefek, başı önüne eğik duran, gençten biri. (Kirpikleri beyaz gibiydi.) Bu adamın önünde bir daktilo makinesi duruyordu. Baldızım, geride bir koltukta oturmuştu. Ayak ayak üstüne atmıştı, güzel bacakları adamakıllı görünüyordu.

Bacanağım:

— "Otur, dedi.

Yaşlıca adamın tam karşısındaki iskemleyi gösterdi bana. Oturdum.

— "Buyrun sorun, dedi yaşlı adama.

Bunun üzerine, daktilonun başında duran, makineyi kendine doğru çekerek yüzüme baktı. Çiçek bozuğu idi, bir de çıban yeri vardı yanağında.

Şişman Adam doğrudan girdi konuya.

— "Sommes kim?" diye sordu.

— "Solnes olacak," dedim.

— "Aferin," dedi. "Yalanın dolanın gereği yok."

Sonra çiçek bozuğuna döndü.

— "Solnes'miş adı, yaz," dedi.

Adam tıkır tıkır yazdı. Makineye garç gurç yaptırarak satır başına geçti, yüzüme baktı gene. Tanrım, ne ilgisiz bakışlardı

onlar!

Şişman Adam:

— "Nerden tanırsın Solnes'i?" diye sordu.

— "İbsen'den," dedim.

Şiman Adam ileri geri bir gitti geldi.

— "O da nerden çıktı?" diye sordu. "Demek bunlar iki kişi!"

— "Hayır efendim, yanlış anlaşıldı. İbsen bir yazar, Solnes de onun kahramanı."

Şişman Adam yanındaki memura:

— "Yaz," dedi. "Solnes için kahraman diyor. Öteki bir yazarmış. Ne idi onun adı?"

— "İbsen," dedim.

— "Yaz," dedi memura. "İyi duydun mu? Yanlış yazma."

Sonra bana döndü.

— "Bunlar nerde saklanıyor şimdi?" diye sordu.

— "Bir yerde saklandıkları yok, dedim.. "İbsen öldü."

Adam, gözlerini kısıp yüzüme bakarak:

— "Öldü mü?" dedi. "Ya kahraman? O nerde gizleniyor?"

Başımı kaldırıp bacanağıma baktım. Bacanağım:

— "Bana bakma," dedi. "Ben tanık olarak ifade vereceğim."

— "Ama," dedim, "sen İbsen'in de, Solnes'in de kim olduğunu bilmez misin?"

Şişman Adam:

— "Birbirinizle konuşmak yasak, dedi. "Yoksa ayırırım ikinizi."

Sonra bacanağıma dönerek:

— "Demin bilmediğinizi söylemiştiniz," dedi. "Oysa tanıyormuşsunuz ikisini de."

Bacanağım bir şaşkınlık geçirdi ve:

— "Sonra konuşacağım ben," demekle yetindi.

Oysa İbsen'in "Yapı Ustası Solnes" adlı oyununu, okumam için o vermişti bana. Şunu açıkça söylemeliyim ki, beni okumaya teşvik eden, bunu sağlamak için de kitaplar veren odur; okuduğum her kitap üzerinde tartışmamızı da isterdi.. Tartıştığımız kitaplardan biri de "Yapı Ustası Solnes"tir. Benim gerçi, altıncı katı inmek için elektrikli matkapla delme işinde çalışan işçiye o gün, "Senin adın Solnes mi?" diye soruşum saçma sayılabilir. Bunu ben de inandırıcı bir biçimde açıklayamam şimdi. Ama benim

saçmalarım bununla bitmez ki, bugüne değin nedenini bulamadığım nice saçma yumurtlamışımdır. Ancak şunu da söylemek zorundayım ki, bu alanda yalnız değilim ben, ayrıcasız herkes saçmalıyor. Saçmalamaktır bizim görevimiz. Sözgelişi bacanağım bir gün, bir arkadaşının baldızının cenazesinde bulunmuş, aradan bir hafta geçtikten sonra o arkadaşının karısına rastlamış yolda.

— "Ablanız nasıl?" diye sormuş.

Kadın şaşırmış.

— "Öldü idi ya," demiş.

Bacanağım da:

— "Başka ablanız yok mu?" diye sormuş.

— "Hayır," demiş kadın.

Bacanağım:

— "Öyle ise ben kimi soruyorum?" diye sormuş.

Elbette kadıncağız bir karşılık bulamamış buna.

Gerçi ölüleri sormak genellikle saçmadır, ama benim için değil. Ben hiçbir sözü saçma bulmam.

Gelelim şu "Solnes" konusuna. Bacanağımın, beni sorguya çekenlere durumu açıklaması gerekirken, "Ben sonra konuşacağım," diyerek beni yalnız bırakması doğru değildi. Hiç olmazsa, "Böyle bir oyun vardı, o oyundaki adamın adını söyle aptallığından," diyebilirdi. Konuşmasını niçin geriye bıraktığını anlayamadım o an.

Sorgucu şöyle sürdürdü sözlerini:

— "Yapı Ustası Solnes gizlice yurdumuza giriyor. Burada, önceden kararlaştırıldığı üzere, sizi buluyor, sizden saklanacağı yeri öğreniyor. Fakat o sırada, şimdi adını ilk kez sizden duyduğumuz İbsen ölüyor. Böylece plan bozuluyor. Fakat siz, o ara ağzınızdan kaçırıyorsunuz adamın adını. Belki de burada çalışanı kazanmak amacı ile. Durum bize ihbar ediliyor. Biz gerekli incelemeleri yapıyor ve işe el koyuyoruz. İşlem bu. Şimdi dosyamızın bütünlenmesi için sizin açık itirafınıza sıra geldi. Biz durumu kamuoyuna açıklamadan önce, bir kez de konuyu sizin ağzınızdan saptamakla görevliyiz. Gerçi bu görevimizi çok daha başka koşullar içinde yürütebilirdik; ama gerek tanıkların açık sözleri, gerek sizin hakkınızda yaptığımız araştırmanın bizde uyandırdığı güven, işi o yola dökmektense, daha yumuşak bir biçimde çözümlemenin daha doğru olacağı kanısını uyandırdı.

Eşinizin hastalığını da hesaba katarak evinize gelmedik. Üstelik suç yeri burası olduğu ve tanıklardan biri de burada bulunduğu için bacanağınızın evini yeğledik. Böylece ifadeniz tamamlanmış oluyor."

Başımı yana eğerek:

— "Ama ben imzalamam," dedim.

Adam:

— "İmzanızı istediğim yok," dedi. "İfadenizde belki benim unuttuğum ya da sizin söylemediğiniz şeyler vardır, bunlar dairede tamamlanacaktır. O zaman sizi çağırır, imzalatırız."

Böyle diyerek ayağa kalktı. Yanındaki memur da makinesinin kapağını kapattı, kâğıtları çantasına yerleştirdi, ceketinin düğmelerini açıp yeniden iliklediv ve makineyi eline alarak dimdik durdu ayakta.

Şişman olan, arkasındaki koltukta oturan baldızıma dönüp:

— "Rahatsız ettikse bağışlayın," dedi. "Ne yapacaksınız iş. İşten kaçılır mı?"

Sonra bacanağıma:

— "Size kendi adıma da, dairem adına da teşekkür ederim," diye ekledi.

Baldızım ayağa kalktı.

— "Güle güle efendim, dedi.

Ben de kalktım. Bacanağım, sorguculari kırk yıllık dostları imiş gibi güler yüzle uğurladıktan sonra geri döndü, yanımıza geldi. Benim yüzüme bakmıyordu. Dargın gibi de, utanıyor gibi de değildi. Kaşları çatılmıştı.

Bacanağıma:

— "Bana yardım etmeyişine şaştım, dedim. "Yapı Ustası Solnes'i bana sen vermemiş miydin? Okumuş, üzerinde tartışmamış mıydık? Şimdi bu yüzden kovuşturma açıldı ise, sanki tek suçlu benmişim gibi, niçin bir yana çekildin?"

Bacanağım:

— "Bak," dedi, "İki işi birbirine karıştırıyorsun. Evet, dediğin doğru, o kitabı sana ben verdim, üzerinde tartıştık da. Fakat burada çalışan işçiye, 'Senin adın Solnes mi?' diye soran sensin. Bunu o gün karım da duydu. İnkâr edemezsin. Önce şunu bil ki, ben 'Yapı Ustası Solnes'i okumadım. Hatırlarsan, tartışırken hep senin senin düşüncelerini, senin söylediklerini ele alıyor,

onlardan birtakım sorular çıkarıyordum. Neyse, burası önemli değil. Ama ortada bir ihbar var, bu ihbarın üzerine düşen ilgililer, gerekli incelemeleri yapıyorlar ve işi kovuşturma düzeyine değin getiriyorlar. Burada artık her şey durur. Gerçekler ortaya çıkıncaya kadar akrabalık, arkadaşlık araya karışamaz. Anlatabiliyor muyum? Senin temiz olduğuna inanıyorum, bunun için yemin de edebilirim. Ama bırakalım, kovuşturma bütün rahatlığı, bütün hızı ile yürüsün. Sonunda sarmaş dolaş olup öpüşecekler gene bizleriz. Bundan kuşkun olmasın. Sabret!"

Benim ağzımı açıp bir söz söylememe fırsat vermeden şöyle sürdürdü sözlerini:

— "Ne o? Korkuya, telaşa mı kaptırdın kendini? Ben seni böyle mi yetiştirdim? Düşüncelerine, inançlarına sonuna kadar bağlı kalmanı öğretmedim mi sana? Bu uğurda gerekirse ölümü göze almanı söylemedim mi? Tek başına kalsan da direnmeni öğütlemedim mi? Bak daha ilk denemede su koyuveriyorsun. Yakışır mı sana?"

— "Ama," dedim, "ortada bir eylem yok. Benim burada çalışan bir işçiyi görünce, Yapı İşçisi Solnes'i hatırlamam bir suç olamaz. Gerçi saçma bir çağrışım, ama çağrışımların bütün yasalarını bilmiyoruz bence. Şimdi bundan dolayı bir ihbarda bulunulduğunu anlıyorum. Ancak sen durumun içyüzünü bildiğine göre, gerekli açıklamada bulunabilirdin. Bunu beklerdim senden?"

Bacanağım durdurdu beni, ellerini kaldırarak:

— "Ne biliyorsun gerekli açıklamalarda bulunmadığımı? Ya da bulunmayacağımı?" dedi. "Şunu unutma ki, ben bu davada sanık değilim, tanığım ve bir tanık olarak elbette bütün bildiklerimi söyleyeceğim."

— "Ama," dedim, "demin ben sorguya çekilirken karışmadın, sustun..."

Bacanağım:

— "O kadar uzun etme," dedi. "Gerçi seni tanıyorum, arkadaşımsın, yakınımsın. Ama senin bütün yaşamından da sorumlu olamam. Ben nerden bilirim, senin buradan çıktıktan sonra nereye gittiğini, kimlerle konuştuğunu? Öyle değil mi? Adamlar bunca ciddiye aldıklarına göre, belki de işin içinde, ne bileyim, olumsuz durumlar vardır birtakım. Ben karışınam ona.

Dünya çok karışık son yıllarda, sana anlatmıştım bunu. Sonra unutma ki, ben de çoluk çocuk sahibiyim."

Sanki çok önemliymiş gibi:

— "Senin çocuğun yok," dedim.

Hep böyle gereksiz ayrıntılara takılır aklım.

Bacanağım:

— "Nerden belli olmayacağı?" dedi.

Bu sırada baldızım kahkahalarla güldü. Bacanağım duymazlıktan geldi onun gülmesini. Bana:

— "Çocuğum olmasa da," dedi, "sorumlu bulunduğum bir ailem var ya. Sen gideceksin, öteki ile beriki ile gereksiz birtakım ilişkilere gireceksin, sonra bunun savunulmasını bana bırakacaksın. İnsaf et! Bu kadarı fazla."

Canım sıkılmıştı.

— "Ben kimlerle ilişki kurmuşum?" diye sordum.

Bacanağım:

— "Orası daha belli değil," dedi. "Kovuşturma sonunda anlaşılacak. Öyle değil mi şekerim?"

— "Öyleyse ben gideyim," dedim.

Bacanağım:

— "Git ya," dedi. "İyi düşün, kimlerle neler konuştuğunu hatırla. Belki de bir iftiraya uğramışındır. Her şey olur. Savaş, kendini temize çıkarmaya çalış!"

Artık konuşulacak bir şey kalmamıştı aramızda. Eteklerini durup dururken açıp kapayan baldızımın elini sıktım. Gözüm bir an bacaklarının arasına takıldı. İşte bu bacakları birbirine sürtüyor ve kimbilir bundan nasıl duygulanıyor, diye düşündüm.

Daha bir süre anılarımı sırası ile anlatacağım; gerçekte bu bir günce değildi, ama başıma gelenler yoğunlaşıp ağırlaştıkça, ya bende zaman kavramı artık kalmadığından, ya da olaylar zaman akımını yoksatacak denli birbiri içine girdiğinden olacak, yaşantımın parçalandığını anlayarak, ben de parça parça düşünmeye başladım. Öyle ki, Perşembe gününden sonrası için ansıma düzenim tümden bozuldu diyebilirim. Sadece eskileri düşündüğümde "Önce" ve "Sonra" kavramlarına kavuşuyor, geri yanı içinse zaman bilincimi yitiriyorum. Diyelim, o gece evimde neler olduğunu, karımla neler konuştuğumu bir bir ansıyorum da, beni mezarlığa götürdükleri günün hangi gün olduğunu bilemiyorum.

Ne olsa, hepimiz biraz hayvan sayılırız. Hangi hayvanda tarih bilinci vardır?

Bacanağımın, korkusundan olacak, birden bana yabancı kesilivermesi, baldızımın da buna karşı durmayarak kocasına yardımcı duruma gelmesi, beni çok yadırgatmıştı. Gerçi sahte olan dostluğumuzdu, bunu her zaman düşündüm, ama onlara belli etmedim. İnsanlar, dostluk varmış gibi davrandıklarında ben de uyarım onlara. Gerçekte bunun bir çeşit yalancılık olduğunu söylemek yürekliliğini kolay kolay gösterebilir miyiz? Hem onların böyle davranırken sahteliğin, yalancılığın bilincinde oldukları da söylenemez hiç. Sonra da dostluk diye bir şey olduğu inancı, bir düşten ileri gitmese de gene iyidir, iyi bir aldanmadır. Çünkü insanlar bütün gerçeklerini düşlerden yapmışlardır. Bakarsınız, bir gün bu düş de gerçekleşebilir. O güne değin bize düşen, bu düşü korumaktır.

Ben de öyle yaptım; yolda yağmur altında evime gelirken, bacanağımın söylediklerini bir bir düşündüm. Ben bugüne bugün kovuşturulan bir adamdım, sağlam durmalı ve temize çıkmaya bakmalı idim. Bir güçlükle karşılaşır karşılaşmaz, dostlarımdan, yakınlarımdan yardım beklemek yakışık almazdı. Bacanağım ifade verdiği zaman (ben sonra konuşacağını demişti ya) elbette bütün bildiklerini söyleyecekti. Bunların beni suçlu gösterecek tanıtlar olmayacağı yüzde yüzdü. Neden korkup telaşa kapılacakmışım! Ama şu soru kafamdan çıkmıyordu: Niçin sonra? Niçin benim yanımda değil? Ayrıca sorgumu yapan memurun konuşmasından, daha önce bacanağımla bu konuyu ele aldıkları anlaşılıyordu. Ne demiş olabilirdi bacanağım?

Doğrusu, şu sorun da yordu kafamı: "Yapı Ustası Solnes" oyununu okumamış da, yalnızca benim düşüncelerim üzerinde durarak konuşmuş benimle! Bunu yeni çıkarıyor ortaya. O güne değin, benim okuyup da, onun okumadığı hiçbir kitap olmamıştı. Ben böyle biliyordum, çünkü o bana böyle söylüyordu. "Yapı Ustası Solnes" sakıncalı bir kitap idi ise, neden bana vermişti bu kitabı? Ya da en azından, okumadığını açıkça neden söylememişti? Şimdi sıkışınca mı sıyırıyordu kendini?

Bu olaydan ötürü artık bacanağımın evine gitmemek gibi bir karar almaya kalkmadım. Çünkü ilk kez onun etkisinden, üzerimdeki egemenliğinden kurtuluyordum böylece. Kuşkusuz,

bu mutlu bağımsızlığı kendi çabamla kazanmış değildim, bacanağım kendiliğinden vazgeçmişti haklarından. Evet, haklarından diyorum; çünkü o, başkalarını ve en başta beni, yönetmek, yetiştirmek, kurtarmak için gelmişti dünyaya. Bir insan kendini böyle sayıyorsa, biz de benimsemek zorundayızdır bunu. Fakat şimdi ben tek başıma idim, özgürdüm. Bacanağıma darılmaya kalkarsam, onun aklı ve istemi olmadan yaşayamayacağım anlamına gelirdi bu. "Neden darılıyorsun?" derdi bana, "Sen insan değil misin? Benim yardımım, korumam olmadan yaşayamaz mısın?"

Onda bir istek görseydim, ayrılmazdım buyruğundan, seve seve sürdürürdüm tuttuğum yolu, sadece onu sevindirmek için elbet; yoksa ben hep tek başıma yaşadım, herkes gibi. Benim başkalarından tek ayrımım, bu gibi ilişkilere, oyunlara bilerek katlanmamdır. Beni yönetmek mi istiyorlar? Peki, yönetsinler. Neyi değiştirir bu? Hiçbir şeyi değiştirmez.

Ben köle olarak yönettim beni yönetenleri. Şu benim karımı alalım ele. Onun bütün kişiliği, beni baskı altında tutmak hevesinden, isteğinden belirlenmiştir. Hastalığı, umutsuzluğu, mutsuzluğu hep benim yüzümdendir. Bunlar olmasaydı kim bilir nasıl bulacaktı kendini? Kişiliğinin belirlenmesindeki yerimi, görevimi, işlevimi bildiği için de vazgeçemiyor benden.

Ama demek ki, bacanağım vazgeçti. Böylece de beni doğal durumuma bıraktı. Bir oyun, kimbilir ne süre için durdu. Gerçekte ise hiçbir değişiklik yok dünyada.

Evimde beni çok şaşırtan bir görünü ile karşılaştım.

Kapıyı açıp içeri girince baktım ki, karım hole bir iskemle atmış oturuyor; elinde mendil, gözyaşlarını silmekte. Ayakları çıplaktı, üstünde gecelik vardı. Daha oracıkta, bu kadarı ile evimde büyük değişiklikler olduğunu anladım. Sanki bütün eşyamızı başka bir eve taşımıştık da, karım kalmış gibi geldi bana. Ben her şeyi alıp götürmüştüm, karımı unutmuşum saatlarce. O da, benim artık gelmeyeceğim kanısına varıp ağlamaya başlamış...

Gerçekten de böyle olmuşçasına konuşmaya başladı.

— "Nerdesin?" dedi, ağlayarak. "Beni buralarda mı bıraktın? Böyle kimsesiz, çırılçıplak. Ben buna layık mıyım? Ne yaptım sana? Niçin bana düşman oldun? Niçin? Madem öleceğimi

biliyordun, niçin mezarlığa kadar beklemedin? Ölmek üzere olan birini, karım, ölmüş karını yüzüstü bırakacak kadar korkak mısın? Ben artık yaşamıyorum ki, sana hiçbir kötülüğüm dokunamaz ki..."

Gözyaşlarını sildikten sonra, şöyle sürdürdü konuşmasını. Ben tutulmuş kalmıştım.

— "Tanrından bul! Bütün gençliğimi senin için harcadım, senin için hasta oldum, senin uğruna yaşlandım. Oysa sen gençleşiyorsun. Herkes biliyor senin için nelere katlandığımı. Ben yaşamadım, sen yaşayasın diye; ben gülmedim, sen gülesin diye. Ve kimseye, hiç dert yanmadım. Yakışır mı bu sana?"

Şaşkın şaşkın:

— "Ne oldu?" diye sordum.

Kulaklarımdan yağmur suları damlıyordu.

Karım:

— "Daha ne olsun?" dedi. "Doktorları göndermişsin. Teşekkür ederim. Ama bana önceden haber verebilirdin, kendin de birlikte gelebilirdin doktorlarla. Belki de ölüme yüzün olmadığı için korktun. Ama korkaklığın buncası beni yıktı, parçaladı. Doktorlar bana öleceğimi söyledikleri an yanımda bulunmalı idin, belki o duygusuz omuzlarına başımı dayayarak ağlardım. Bunca küçük bir mutluluktan bile yoksun bıraktın beni. Alçak! Evet, alçak diyorum sana. Seni sevdim ne olsa, evet, senden nefret ettim, ama sevdim. Evlendiğimiz günden beri seni görünce tüylerim ürperiyordu; katilim budur diye bakıyordum sana. Seviştiğimiz zaman ne sıkıntılara katlanıyordum! Seni dinlerken hep "nerdeyse susacak, duracak, uyuyacak" diye düşünüyordum. Sabah olunca gidecek evden, kurtulacağım. Ama sen hiç anlamadın bunları, beni anlamadın. Öleceğim için üzülmüyorum, anlaşılmadığım için, beni anlayamadığın için mutsuzum. Senden nefret ettiğimi anlasaydın, gözüm açık gitmezdi. Boşuna sevmişim seni."

Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Yanına gittim. Saçlarını okşadım. O sırada burnumdan bir yağmur damlası indi saçlarına. Ama fark etmedi karım bunu.

— "Ben doktor filan yollamadım," dedim.

Karım:

— "Biliyordum böyle söyleyeceğini," dedi. "Doktorlar da

bana tembih ettiler, bizi onun yolladığını sakın söyleme dediler bana. Ama ben seni bilmez miyim? Evlendiğimiz günden beri hep gizli çalıştın. Beni sinsi sinsi öldürmeyi koymuştun kafana çünkü. Bunu daha ilk günden anladım. Ama, dedim kendi kendime, zarar yok, yeter ki o mutlu olsun. Kocasından hastalık alan kadınla mahsus yattın, kendini kısır ettin. O yaprakları, taşları, gizli zarfları, defterleri getirdin, koydun evimize. Sana söylüyordum, bunlardan böcekler yayılıyor diye. Alay ediyordun için için benimle. Ne yapayım, katlandım. Ölümümün senin elinden olacağını anlamıştım çünkü. Karşı duramazdım buna. Hastalandım. Hastalığımla da hiç ilgilenmedin. Ne diye ilgileneceksin? İstediğin buydu. Böcekler yavaş yavaş yemeye başladılar beni. Onlar beni yedikçe, istediği oluyor diye düşünüp seviniyordum. Senin için ölümü göze aldım. Anlıyor musun seni nasıl sevdiğimi? Çek ellerini saçlarımdan."

Ellerimi çektim.

— "Kalk, içeri gidelim," dedim.

Karım:

— "Hangi içeri," dedi. "İçerisi yok ki artık. Her şeyin altı üstüne geldi. Doktorlar böcekleri aramak için bütün eşyayı kaldırdılar. Oturacak hiçbir yer yok artık. Ama sen istersen git içeri. Böcekleriyle, taşlarında, yapraklarınla, defterlerinle otur."

Karımda aralıklı olarak ortaya çıkan ölüm korkusu bunalımlar, gerçekte hiçbir ciddi yönü olmayan, ama ancak ciddi imişçesine karşılandığı durumda çözümlenen bir çeşit aile içi sorunuydu. Heyecana kapılmamaya, soğukkanlı olmaya alışmıştım böyle durumlarda. Ama evde salgın bir hastalık görülmüşçesine doktorların (doktorun değil de doktorların) baskınına uğramamızı bir türlü anlayamıyordum. Elbette her şeyi anlayamam, bunun olanağı da yoktur, biliyorum; ancak karımın konuşmasından yepyeni bir durumla karşı karşıya bulunduğumuz gerçeği ortaya çıkıyordu. Anlayışlı olmalıydım. Nitekim İthal Ambarlarındaki şeker hastası yargıcın (ne mahkemesi idi o?) beni suç işlemiş göstermesi karşısında da telaşa kapılmayışım iyi olmuştu sanırım. Burası yeri değil gerçi ama, söylemeden edemeyeceğim, oradaki davranışımı başarı sayarım.

Karımın koluna girdim.

— "Beni suçlu görüyorsan bağışla," dedim. "Ama gel benim-

le, hadi seni içeri götüreyim. Doktorlara inanma. Senin bir şeyin yok."

Pişman olmuştum böyle konuştuğuma.

— "Bir şeyin yok derken, korkacak bir şey yok anlamında konuştum," diye ekledim.

Karım itti beni.

— "Pis kokuyorsun, dedi. "Bütün evliliğimiz boyunca hep böyle pis koktun. Sen eve gelince burnumu tıkardım. Katlanmam gerek diye düşünürdüm. Belki günün birinde koku alma yeteneğim tümden biter de rahat ederim derdim. Elbet böyle böyle öteki duygularıma da sıra gelecekti. Kör, dilsiz bir kadın olup çıkacaktım. Nelere katlandığımı anlıyor musun şimdi? Git, yıkan!"

Yağmurdan ıslanmış baş, az sonra kaşınır. Ne tuhaf!

— "Yıkanırım," dedim. "Ama seni burada bırakamam. Sen de benimle içeri gel. Öleceğini hiç sanmıyorum. Bunu o doktorlar mahsus söylemişlerdir sana. İnanma onlara! Hepsi yalancı onların. Ya da birtakım titiz insanlar. Her şeyden nem kapıyorlar. Sözgelişi, durup dururken sorguya çekiyorlar insanı. Her şeyden kuşkulanıyorlar."

Karım:

— "Madem biliyordun, ne diye yolladın onları bana?" diye sordu.

Saçlarımın diplerini kaşıdıktan sonra:

— "İçerde anlatırım," dedim.

Ne anlatacaktım? Hiçbir şey bilmiyordum. Ama "içerde anlatırım" demekle bütün suçu üzerime almış oluyordum. Neden almayayım? Kapı kapı dolaşıp, evime, karıma doktorları ben yollamadım diye kendimi savunmaya kalksaydım, bir şey kazanabilir miydim? Hayır. Çünkü en başta karım inanmamıştı bana. Ne olursa olsun, yeter ki karımı içeri götüreyim diye düşünerek söylemiştim o sözü. Bunu çok iyi biliyorum. Kapı önünde konuşmak hoşuma gitmemişti. Her şeyden önce içeri girmeli idik. Ben evini seven bir insanım. Çünkü alışkanlıklarıma bağlıyımdır. Karım bunca yıldır beni eve gelince yıkanmaya, soyunmaya, pijamalarımı giymeye, müzik dinleyerek yemek yemeye alıştırmıştı. (Bu yüzden müzik kültürüm fena değildir.) Bu koşullar yerine getirilmedikçe aklım işlemiyordu. İçeri girersek bütün bunları yapar, aklımı başıma toplar, karıma yanıldığını anlatabi-

lirdim. Ama o zaman da, doktorları kimin gönderdiği sorusu açıkta kalacaktı elbet.

Karım:

— "Öyle ise ben bu geceden gideyim," dedi.

— "Nereye?" diye sordum.

— "Hastaneye," dedi.

Dedim ki:

— "Doktorların seni hastaneye çağırdıklarını bilmiyorum. Ayrıca bunun gerekli olduğunu da sanmıyorum. Ama bu konuyu neden içerde konuşmayalım."

Karım:

— "Hastaneye çağırıldığını nasıl bilmezsin." dedi. "Benim hasta olduğuma inanmıyor musun? Buna da mı inanmıyorsun? Bana bu kadarcık da güvenin yok mu? Peki, madem bana güvenin yoktu, niçin yolladın doktorları?"

Karımın yanından ayrılıp içeri açılan kapıya doğru yönelerek, sertçe:

— "Doktorları ben yollamadım," dedim.

Ve kapıyı açıp içeri girdim. Görünü şaşırtıcı idi. Bütün eşya, taşınmak üzere imiş gibi toplanmıştı. Kilimler, halılar kıvrılmış, iskemleler, gene kapanmak üzere olan lokantalardaki gibi üst üste konmuştu, kanepeler nedense yana devrilmişti. Duvarlardaki resimler, duvar diplerine sıralanmıştı. Doğrusu daha iyi duruyordu. Ve en tuhafı, radyomuz sökülmüş, benim o hiç bilmediğim ufak parçalar ortalığa atılmıştı. Dosdoğru odama koştum. Orada durum daha kötü idi. Benim odam yaprak içindeydi, o sevdiğim, en güzel ağaçlardan, bitkilerden topladığım yapraklar yerlere saçılmıştı; taşlarım oraya buraya atılmıştı. İçlerinde, onca uğraşarak kurduğum yeni sözcükler, yeni tümceler bulunan zarflarım ayaklar altındaydı. Bir an, bunu karımın kızgınlıkla yaptığı sanısına kapıldım. Fakat biliyordum ki, evlendiğimizden bir süre sonra, karım beni taşlarımla, yapraklarımla, kitaplarımla başbaşa bırakmaya razı olmuştu. Hırsla geri döndüm ve karımı karşımda buldum.

— "Nedir bu?" diye sordum.

Karım:

— "Doktorlar," dedi. "Böcekleri aradılar. Acıdılar bana da ondan. Ama ben namuslu bir kadınım, kocamın beni öldürmek

için bu eve böcekler taşıdığını söylemedim elbet. Ama onlar da insan, anladılar durumu. 'Üzülmeyin,' dediler bana."

'Her şeyi biliyoruz, her şeyi.' Sonra, 'Siz yarın hastaneye gelin,' dediler. 'Başka çareniz yok.' Anlıyor musun? Benim bile bilmediğim gerçeği ortaya koydular.

Duvara dayanarak, elini alnına koydu. Güzel bir kadındı doğrusu. Ne güzel geceler geçirmiştik onunla!

— "Ah," dedi, "beni sonunda başkaları anladı. Ama iş işten geçti. Doktorlarla mutlu olabilir miyim?"

Dedim ki:

— "Onlara karşı saygısızlık gibi olmasın ama, bir evi altüst etmeye hakları yok. Kendine gel sevgilim. Benim yapraklarımdan, taşlarımdan, zarflarımdan böcekler çıkmış olsaydı, bunlar beni de hasta ederlerdi. Ayrıca ben bunları buraya evlendiğimiz gün getirdim. Eğer böyle bir tehlike olsaydı, yıllar önce çıkardı ortaya. Sonra şu da var; bizi bacanağım tanıştırdı, ondan önce ben seni tanımıyordum ki, bir öldürme planı kurmuş olayım. Bunda yanılıyorsun. Unutma ki, tanıştığımız gece başkaları ile birlikte içtik, eğlendik. Gerekirse onları da tanık gösteririm. Bende cinayet tasarlayan bir adam hali var mıydı o gece?"

Karım, yüzünü buruşturarak sırtını kaşıdı.

— "İşte asıl ben de bundan kuşkulanıyorum," dedi. "Neden hemen benimle evlenmeye kalktın?"

— "Pek mi acele oldu?" diye sordum, biraz şaşırarak, itiraf edeyim.

Karım:

— "Hem de hiç sorup soruşturmadan," dedi. "Oysa ben o sırada yaralı idim, başımdan bir macera geçmişti. Bu yüzden seninle gereğince ilgilenmedim bile. Sana sadece nazik davrandım. E... başka türlü de davranamazdım. Sense hemen razı oldun evlenmeye. Bundan kuşkulanmaya hakkım yok mu? Benim yerimde kim olsa kuşkulanır."

Durumum gitgide ağırlaşıyordu.

— "Ama," dedim. "Senden başka hiç kimse beni o davranışımdan ötürü kuşku ile karşılamış değildir."

Karım:

— "Başkaları mı?" dedi. "Başkaları söylediler o zaman bana, bunun elbet bir çıkarı var ki, ondan hemen evlenmeye kalktı

seninle dediler. Bense konduramadığım için kandım. Bugüne değin bekledim, hiçbir itirafta bulunmadın. Artık söyle bana: Neydi maksadın? Beni öldürmek, değil mi? Peki ne kazanacaksın beni öldürmekten? Ne olur söyle! Sana yalvarıyorum, artık her şeyin bittiği, bütün maceranın sona erdiği bu gece söyle! Sen kimsin? Ne için geldin bana? Hangi gizli planı uyguluyorsun? Rica ediyorum, senin bu kadar yıllık karınım, sadece bunun hakkı için itiraf et, kimseye bir şey söylemeyeceğim, söz veriyorum, yalnız ben bileyim, yeter."

Davud'un mezmurları geçiyordu aklımdan o sırada. Nasıl bir adamdı acaba bu Davud diye düşünüyordum. Adlarla insanlar arasında bir benzerlik vardı bence. Bu bakımdan da Davud'un mezmurları, David'in mezmurlarından başka olmak gerekirdi.

— "Ben," dedim, "bacanağımın okul arkadaşıyım. Bunu biliyorsun. Nerden geldiğim belli. Sonra bu kadar yıl..."

Sözümü kesti karım.

— "Evet, evet, bunu biliyorum," dedi. "Ben de düşündüm onun üzerinde fakat bir sonuca varamadım. Bilinenler bir noktada gelip düğümleniyor. Çabuk söyle, uzatma rica ederim."

Acaba ben İsa'ya benziyor muyum? Bunu hiç kimse kestirip atamaz. İsa her kılığa sokulabilir.

— "Söylüyorum işte," dedim. "Bir akşam beni meyhanede gördü, böyle bekâr yaşanmaz dedi bana. Kaldırdı sofradan. Hiç unutmam, birlikte geldiğim arkadaşlarıma ayıp olmuştu biraz. Bilirsin, dediği dediktir eniştenin. Onu kırmadığım için kalktık, size geldik. Daha doğrusu kız kardeşinin evine geldik. Sen de orada idin. Kırmızı eşarpın vardı boynunda. Bak, nasıl biliyorum."

Karım birden bayılacak gibi oldu, az kalsın düşüyordu yere. Koşup kollarıma aldım.

— "Buraya kadar olanları biliyorum," dedi. "Sen bana ötekini söyle!"

— "Hangisini?" dedim.

— "Planını," dedi.

Elimden geldiğince sakin olmaya çalışarak:

— "Hiçbir planım yoktu," dedim. "Bacanağım evlen deyince evlendim. Hepsi bu kadar."

Karım, gözlerini faltaşı gibi açarak:

— "Demek onun hatırı için, öyle mi?" dedi.

Güç durumda kalmıştım, ama çarem yoktu. Yağmur hızla vurdu pencerelere. Toprak altında yuvalarının kapılarını iyice kapayıp bekleyen küçük küçük hayvanlar geçti aklımdan.

— "Ben," dedim, "elbette seni beğendim o akşam. Bacanağım da evlen deyince... Bundan ötürü beni suçlayamazsın. Evet, evlenmeyebilirdim de... Ama üçüncü bir olasılık düşünülemeyeceğine göre, ben iki yoldan birini seçmiş oluyorum. Herkes gibi.

Karım:

— "Git git yanımdan, diye bağırdı. "Ben ölmek üzere iken bile gerçeği söylemeyeceksin, öyle mi? Amacına erdikten sonra üst yanı umurunda değil elbet."

— "Niçin ölmek üzere olacaksın," dedim. "Senin hiçbir hastalığın yok. İnan bana!"

Karım:

— "Peki, doktorlar ne diye geldiler eve kadar?" diye sordu.

Midem guruldadı o sırada. Acıkmış mıydım ne?

— "Doktorların, dedim, "niçin geldiğini bilmiyorum. Hele evin altını üstüne getirmelerini hiç anlamıyorum. Rica ederim, bana yardım et! Sen mi çağırdın onları?"

Karım:

— "Askerliğini yaptın mı?" diye sordu.

— "Evet, dedim.

Arkasından:

— "Dün öğleyin tüfek attın mı?" diye sordu.

Kazandığım tarakla aynayı karıma göstermemiştim. Ne bileyim neden?

— "Evet," dedim. "Yemekten sonra gezmeye çıkmıştım, hani çocukların attıkları tüfekler yok mu canım? Onlardan."

Karım:

— "Beni tüfekle mi öldürmek istiyordun?" diye sordu.

Dedim ki:

— "Hayır, öyle bir şey aklımdan geçmez. Ben elimden geldiğince seni mutlu etmeye çalıştım. Bunda başarı kazanıp kazanmadığımı söylemek bana düşmez."

Karım:

— "Evde tüfek var mı?" diye sordu.

Yağmur gene vurdu camlara.

— "Tuhafsın," dedim. "Evde tüfek olsaydı bunca yıldır görmez miydin?

Karım:

— "Peki," dedi, "beni öldürmeyi ilk görür görmez mi koydun aklına? Yoksa sonra mı karar verdin buna?"

— "Hiçbir zaman böyle bir şey düşünmedim," dedim.

Bir iskemleye ilişti, gözlerini kısmış, korku ile bakıyordu yüzüme.

Birden:

— "Maçkaray ne demek?" diye sordu.

Anlamadım o an.

— "Ne dedin?" diye sordum.

Karım:

— "Maçkaray, Koşkun, Genik dedi. "Bunları bilmiyor musun?"

Benim zavallı sözcüklerim! Kim bilir ne anlama geliyordu bunlar? Ben uydurmuştum ama bilemezdim. Gerçekte bütün sözcükler öyleydi.

— "Ha... onlar mı?" dedim. "Ben onları vakit geçirmek için uydururum. Harfleri karıştırır, niyet çeker gibi çekerim, artık ortaya ne çıkarsa... Anladın mı?

Karım:

— "Hastalık aldığın o kadınla bu dili kullanarak mı mektuplaşıyordun?" diye sordu.

Karımın hayal gücü, anlaşılan, öteki sorguculardan daha zengindi.

— "Hayır, dedim. "Onlarla hiç mektup yazmadım. Nasıl yazabilirim ki, onlarla anlaşmak olanağı yoktur."

Sanki bizim sözcüklerle varmış gibi.

Sonra sert sert şu sözleri ekledim:

— "Ama bu doktorlar da çok ileri gitmişler, biliyor musun? Benim kâğıtlarımı karıştırmaya ne hakları var? Hadi yapraklarımda, taşlarımda böcek aradılar diyelim, gerçi ona da hakları yok, ama senin sağlığın için bunu bağışlayabilirim. Ancak böcek bahanesiyle evi oturulamaz duruma getirmeleri düpedüz rezalettir. Yarın gidip şikâyet edeceğim."

Karım gene bayılacak gibi oldu, güç kendine getirdim; hatta bu kez hafif tokatlar attım yüzüne. Bu arada yanağındaki küçük

bir sivilcenin kabuğunu tırnağımla alıverdim.

— "Ne dedin? Ne dedin?" dedi. "Ben mi çağırmışım doktorları....Bu kadarı fazla! Önce şunu bil ki, ben bu sabah iyi idim, hatta doktorları görünce şaşırdım. Sonra da hiçbiri tanıdığım değildi. Ama eve kadar geldikleri için teşekkür ettim ve durumumu anlattım. Hepsini biliyoruz, dediler. Beni muayene etmek gereğini bile duymadılar. Hastalığımın böceklerden olacağında birleştiler. Böylece ben yeniden hastalandım elbet, yatağa girdim. Saatlerce aradılar böcekleri. Sonra yanıma gediler, bu evde kaldıkça her an ölebileceğimi söylediler. 'Onun isteği bu mu?' diye sordum, 'Evet,' dediler. Yarın bekliyorlar beni hastanede. Çünkü daha öğrenmek istedikleri birçok şey varmış. Anlıyorum ki, bu bizim son günümüzdür Şimdi bana bütün gerçeği söyle! Sen kimsin? Nereden geldin? Ne yapmak istiyorsun? Benim ölmemle ne kazanacaksın? Ben öldükten sonra ne yapacaksın? Nereye gideceksin?"

Sorular üst üste yığıldığı için çaresiz sonuncusundan yanıtlamaya karar verdim.

— "Bir yere gideceğim yok," dedim. "Biliyorsun ki, İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'nda çalışıyorum. Oradaki yeni görevime başlayalı daha iki gün oldu. Ama aylığımı artıracaklarını sanıyorum. Sanıyorum değil, buna yüzde yüz diyebiliriz. Böylece eskisinden daha iyi yaşamak olanağını bulacağız. Belki de daha güzel bir eve çıkarız. Yeni eşya alırız. Bu bakımdan hiç umutsuz değilim. Gerçi çalışma yerimde bugün birtakım can sıkıcı olaylar geçti, ama bu durum, üstlerimin gözüne girmek için iyi bir fırsat olacak bana. Bundan hiç kuşkum yok."

Karım:

— "Peki böcekleri nerden getirdin?" diye sordu.

Oysa deminki soruları arasında yoktu bu soru. Onların sırasını izleyeceğine yeni bir soru çıkıyordu ortaya. Tıpkı öteki sorgucular gibi davranıyordu.

— "Ben böcek getirmedim, dedim.

Karım:

— "Doktorlar yalan mı söylüyorlar?" diye sordu.

Bateristin bestelediği "Sen kollarımda" şarkısından hiçbir şey kalmamıştı aklımda, ama güzel bir şarkı idi.

— "Doktorların yalan söyleyip söylemediklerini bilmiyo-

rum," dedim. "Ama yaptıklarımın arasında bir-iki böcek gördülerse bundan beni sorumlu tutmaları çok yanlış. Bildiğin gibi, kimi tahta eşya da kurt yapar. Hatta koskoca masaların, dolapların bir-iki yıl içinde bu kurtlar yüzünden toz yığını haline geldiği görülmüştür."

Karım:

— "Sen gördün mü?" diye sordu.

— "Hayır," dedim. "Ama istersen değiştirelim bütün eşyayı. Madeni eşya alalım."

Karım:

— "Nereye şikâyet edeceksin?" diye sordu.

— "Bilmiyorum," dedim. "Hiç kimse çağırmadığı halde, bu evde hasta olduğunu bu doktorlar nerden anlamışlar.

Karım:

— "Hep kaçamak yapıyorsun," dedi. "Beni oyalamak, aldatmak için ağzında bin tane laf geveliyorsun. Doktorları senin yolladığın ortada, apaçık bu. Ama tasarladığın plan tersine döndü, doktorlar anlattıklarımı dinleyince bana hak verdiler. "Sizi kurtaracağız," dediler. Onlar evden ayrıldıktan sonra bir koşu enişteme gittim. "Kim bu adam, yalvarırım söyle," dedim.

— "Doktorlardan biri için mi?" diye sordum.

Karım:

— "Hayır, seni sordum," dedi.

Dedim ki:

— "O beni bilmez olur mu? Okuldan arkadaşım."

Karım:

— "Öyle ama," dedi, "o da şaşırdı. Gerçi okulda tıpkı sana benzeyen bir arkadaşı varmış, ama aradan yıllar geçtiği için kesin bir şey söyleyecek durumda değilmiş şimdi. 'İçinden çıkamıyorum,' dedi. Yoksa onu da mı öldürdün?"

— "Kimi?" dedim.

Karım:

— "Yerine geçtiğin o çocuğu," dedi.

Dedim ki:

— "Ben kimseyi öldürmedim, kimsenin de yerine geçmedim. Beni okuldan tanıyan yalnız bacanağım değil ki, başka arkadaşlarım da var. İstediğim zaman yüzlercesini bulur, tanık gösteririm."

Karım:

— "Orası kolay değil," dedi.

Sonra:

— "İngilizce biliyormuşsun," diye ekledi. "Niçin benden sakladın bunca yıldır?"

— "Kim söyledi bunu?" diye sordum.

Karım:

— "Doktorlar," dedi.

Dedim ki:

— "Onlar bunu nerden bilecekler?"

Karım:

— "Enişteme de söyledim bunu," dedi. "O kadar kızdı ki, 'demek saklamış, bir daha bizim eve gelmesin,' dedi. Anlıyor musun?"

— "Ben de," dedim, "onun evine bir daha uğramamayı düşünmüştüm bu akşam. Ama sonra vazgeçtim."

Karım:

— "Artık kaçmaya mı sıra geldi?" diye sordu.

— "Neden kaçacakmışım," dedim. "Bu akşam polisin yanındaki davranışı hoşuma gitmedi de ondan.

Karım:

— "Hangi polisin?" diye sordu.

— "Canım," dedim, "onların evinde çalışan bir işçi vardı ya, o ihbar etmiş anlaşılan. Bu akşam beni sorguya çektiler orda. İyi, çeksinler, buna bir şey diyemem, görevlerini yapıyorlar. Ama bacanağım sanki beni tanımıyormuş gibi davranmakla doğrusu ayıp etti. Ben korkak değilim, yarın akşam gidip bütün bunları konuşacağım onunla.

Karım:

— "Yarın ne yaparsan yap, o senin bileceğin iş," dedi. "Ben nasıl olsa yarın hastaneye gidiyorum. Şimdi sen bana şunu söyle: Bu akşam burada mı kalacaksın?"

Doğrusu, durum gitgide çıkmaza giriyordu.

— "Burası benim evim değil mi?" dedim. "Başka nerede kalabilirim?"

Karım:

— "Demek kalıyorsun, öyle mi?" diye sordu.

— "Elbette, dedim.

Birden yerinden fırladı:

—"Öyleyse ben uyumadan otururum," dedi.

Yanına gittim.

— "Rica ederim," dedim. "Böyle saçma sapan şeylerden ötürü niçin uykusuz kalacak mışsın? Hadi sevgilim, git odana da uyu. Yarın sabah daha sakin uyanırsın, her şey düzelir."

Karım iki adım geri çekildi.

— "Ya bu akşam beni öldürürsen," dedi sesi titreyerek.

Yemin ettim öldürmeyeceğime. Evet, onu sakinleştirmek için başka çarem kalmamıştı. Suçsuz olduğumu sadece benim bilmem, bu çıkmazdan kurtulmama yetmiyordu. Suçlamaları bir ölçüye kadar hoş görüp, giderek kabul etmiş görünüp, ilk iş olarak ortalığı bu kargaşalıktan temizlemem gerekiyordu. Gerçi onu öldürmeyeceğime yemin etmekle, öldürebileceğimi itiraf etmiş oluyordum; ama karşıma dikilen önyargılarla başka yoldan savaşmam olanaksızdı. İşi inada vursam, sonunda ben olmaktan çıkacaktım çünkü, başka bir kimliği benimsemek zorunda kalacaktım. Daha kötüsü buydu, kendime yeni bir ad arayacaktım.

Açıklamam gerekir ki, düşüncelerimin burasında, gerçekten sordum o soruyu kendime: Ben kimdim? Bugüne değin yürüdüğüm yolu niçin tutmuştum? Yaşamımın gereği neydi? Ne yapmak istiyordum ben?

Doğrusunu söylemem gerekirse, bu soruların kesin karşılıklarını bulamadım. Benimkisi sadece katlanmaktan ibaret olmuştu ve böyle olduğu için de çevremdekilerin kuşkularını uyandırmıştım istemeyerek. Onları haklı bulmamak olanaksızdı. Yalnızca kendi açısından suçsuz olmak yetmiyordu insana. Durup dinlenmeden bunun savaşını yürütmek gerekiyordu. Çünkü durup dinlenmeden suçlayan bir dünyada yaşıyorduk.

Ancak böyle düşünmüş olmam, gene de bir değişikliğe yol açmadı ruhumda. Ben yalnızca bilmekle, yalnızca anlamakla kalmaya yargılanmış bir kişi idim. Böyle olmakla birlikte, tuhafı şuydu ki, başkalarının gözünde azılı bir atılganlığın sinsi bir temsilcisi durumuna girmiştim.

Karım sert bir sesle ve eliyle işaret ederek:

— "Odana git öyle ise," dedi.

— "Peki," dedim.

Odama girer girmez, kapım dışardan kilitlendi. Demek karım daha önce bunu düşünerek oda kapımın anahtarını yanma

almıştı.

Odam darmadağındı. Önce yapraklarımı, sonra taşlarımı topladım. Bunları alabildiğince bir düzene koyup odanın bir köşesine yerleştirdim. Arkasından zarflarımı alıp, dört bir yana saçılmış olan harfleri, sözcükleri, tümceleri, ayak üstü bölümleyebildiğimce bölümleyip içlerine koydum. Yatağım yere atılmıştı. Kaldırıp karyolaya sermeye üşendim. Şöylece yere açıp sırtüstü uzandım üstüne, ellerimi başımın altına koydum Uykum yoktu. Biraz da sinirlerim bozulmuştu. Düşünmek istiyor, fakat neyi düşüneceğimi bilmiyordum. İçinde bulunduğum durumla hiçbir ilişkisi olmayan, tutarsız, yersiz düşünceler gelip geçiyordu kafamdan. Belki de günün yorgunluğunu atmak için beynim, kendiliğinden bu yolu tutmuştu. Bir zamanlar ezberlediğim bir mezmuru okuyordum içimden: "Çölün saka kuşuna benziyorum, viranelerin başkuşu gibi oldum. Gözüme uyku girmiyor ve dam üstünde yalnız kalan serçe gibiyim. Düşmanlarım bütün gün bana sitem ediyor, bana kızgın olanlar benim adımla lanet okuyorlar." Aradaki bir parçayı unutmuştum. "Günlerim uzanan gölge gibidir ve ben ot gibi kurudum."

IV

Kaç saat uyuduğumu bilmiyorum. Sabahleyin çok erken kalktım yatağımdan. Ayaklarımın ucuna basarak oda kapısına gittim. Karım uyanmadı ise dışarı çıkamayacağım diye düşünüyordum. Fakat bir kez deneyeyim dedim, tokmağı çevirdim, kapı açılıverdi çelik kasanın kapısı gibi tıpkı, kolayca. Demek karım

benden önce kalkıp kapımın kilidini açmıştı. Gene öyle yavaş yavaş onun odasına gittim. Yoktu yatağında. Evi dolaştım, bulamadım onu. Nereye gitmiş olabilirdi? Hastaneye mi? Hangi hastaneye? Bilmiyordum. Sormamıştım ona. İşte karşılaşacağım yeni bir soru daha: Karının gideceği hastaneyi neden merak etmedin? Arkası da var: Merak etmediğine göre demek biliyordun. Öyle ise doktorları sen yolladın. Sapasağlam bir insanı, hastadır diye doktorlara haber vermekle neyi elde etmek istedin? Hadi şunu da söyle: Bunu karından niçin sakladın?

Kolay değildi bunların yanıtlarını bulmak.

Banyoya gidip yüzümü bol soğuk su ile yıkadım. Ben eskiden soru sormasını bilmezdim. Kurulanırken aynaya baktım; tanıdığım o yüz gitmişti de, sanki yerine başkasının yüzü gelmişti. "İsa" diye mırıldandım kendi kendime. "Yalnız değilsin, ben de varım."

Gerçekten de iki kişi gibiydim. Bunlardan birinin acıktığını anladım. "Mutfağa git de yiyecek bir şeyler bul," dedim ona.

Mutfakta sadece bir dilim kuru ekmek buldum, bir bardak suya batırarak yedim ekmeği. Artık işime gidebilirdim.

Ben sokağa çıktıktan biraz sonra yağmur başladı. Hey gidi günler! Bıyıklı Fok'un pardösüsü ne güzel bir kumaştandı! Günlerden beri görmemiştim onu. Aynı yerde çalıştığımız halde hiç karşılaşmamıştık bir daha. Hiç karşılaşmamış mıydık gerçekten? Durmadım bunun üzerinde, kafam dağınıktı.

Bacanağımın evinin önünden geçmemek için başka bir sokaktan caddeye çıktım. Durakta bir otobüs vardı. Koşarak yetiştim ve atladım otobüse. İçerde birkaç yolcu olduğunu şöyle böyle fark ettim. Fakat biletçiyi göremeyince, yolculardan yana daha dikkatle baktım. Önce Âdemelması çarptı gözüme. Beni asan iki arkadaşı da yanında idi. Sonra bacanağımın evinde beni sorguya çeken memurları gördüm. Onlardan başka kimse yoktu otobüste. Der demez otobüs kalktı. İki yana sallandım, az kalsın düşüyordum, Âdemelması'nın yardımcılarından biri koşup tuttu beni. Ne tuhaftır şu insanoğlu, hem öldürmek ister, hem kurtarır.

Gördüğüm şu idi: Beni "Yapı Ustası Solnes"ten ötürü sorguya çeken memur ile yardımcısı sağda, orta sıralardan birinde oturuyorlardı; yazıcı içerde, camın yanında, sorgucu memur ise dışarda idi. Onların oturdukları sıranın hizasında, soldaki sırada, Âdemelması oturuyordu, yardımcılarından biri önündeki sırada,

biri (beni düşerken tutan) arkasındaki sırada idi. Asıl önemli olanı şu ki, Âdemelması'nın sırası ile Solnesçi sorgucunun sırası arasında kalan yola, alçak, hasır bir iskemle konmuştu. Bu iskemlenin beni beklediğini hemen anladım ve gidip yerime oturdum.

İki sorun üzerinde çalışıyordu kafam: İki sorgucu takımı nasıl olup da bir araya gelebilmişti ve sorgu niçin bu denli erken başlıyordu? Gerçi bunları bilmesen de olurdu, ama insanların merakını yok etmek olanaksızdır. Ayrıca bu otobüsü nereden, nasıl buldukları sorunu da meraka değerdi doğrusu; beni düpedüz Belediye'ye bağlı bir otobüsle gittiğim halde, içerisi karanlık olduğu için, ne olduğunu hâlâ anlayamadığım bir suçla suçlamaya kalkanlar, demek herkesin, kendileri gibi, özel araçlara binebileceğine inanıyorlardı. İyi ama, benden başka biri, işine giden bir adam, bir yolcu binmeye kalksaydı bu otobüse, o zaman ne olacaktı? Almayacaklardı içeri besbelli. Ne diyeceklerdi adama? "Özel otobüstür bu," diyeceklerdi kuşkusuz. Özel? Bizi, şimdi şu otobüste bir araya gelmiş olan altı kişiyi birleştiren özellik neydi ki, bize bir otobüs özgülüyorlardı? Anlaşılan suçlayanlarla suçlananlar türdeş sayılıyordu. Şöyle de denebilir, suçlanan olmazsa, suçlayanın varlık nedeni ortadan kalkacağı için, suçlayanlar onu baştacı ediyorlar, bağırlarına basıyorlar, gözbebekleri gibi seviyorlardı.

Âdemelması:

— "Günaydın, dedi ben yerime oturunca.

Fırsatı kaçırmadım:

— "Günaydın," dedim. "Sorgu için çok erken değil mi? Üstelik ben dün gece iyi uyuyamadım, kafam sersem. Bu durumda sorularınızı nasıl yanıtlayacağım, bilmem. Akşama bırakamaz mıydık?"

Âdemelması:

— "Hakkınız var," dedi. "Erken olmasına erken, ama ne yaparsınız ki, gün yirmi dört saat. Uzatamayız ki... Üzüldüm dün gece uyumadığınıza... Uykunuz için gerekli bölümü çıkardıktan sonra, geriye çok az zaman kalıyor. Sekiz saatlik iş gününü unutmazsak elbet. Ama ilerde toplumlar gelişir de, işgününü kısarlarsa, bize daha çok zaman kalmış olur. Bu bakımdan ben kendimi ilerici sayarım. Zaman azlığından ötürü, son günlerde

sorgucular öyle sıkışık durumlarda kaldılar ki, ister istemez iş saatlerinden çalmak zorununu duyuyorlar. Nitekim sizi dün işyerinizde, çalışma saatleri içinde sorguya çektiler, değil mi? Ne yapsınlar? Ben diyorum ki, suçlunun dinlenme saatlerinden ve iş saatlerinden eşit zamanlar ayırmalı; böylece denge bozulmamış olur. Bizim müdür çok insansever olduğu için, benim bu önerimi beğendi ve ona daha pratik bir biçim verdi. Suçluyu, taşıt araçlarında ve elden geldiğince çeşitli kovuşturmaları birleştirerek sorguya çekmemiz söylendi. Elbette bunun birtakım güçlükleri yok değil. Sözgelişi çeşitli daireler arasında işbirliği kolay kurulamıyor. Sonra da kimi daire sorgu bakımından çok titiz, hatta kıskanç oluyor, evet, kıskanç diyorum. Alın sözgelişi sizin daireyi; hayır efendim diye tutturdular, bizi kendi halimize bırakın. Nedenmiş? Bir araya getirilince suçların arılığı bozuluyormuş ve en önemlisi sorgucuların tadı kaçıyormuş. Ben de isterim, suçluyu tek bir suçla, günlerce, aylarca sorguya çekeyim, derinleştikçe derinleşeyim, kafam dinç olsun, keyfine varayım işimin... Her insan mutluluğu arar. Değil mi efendim? Ne yapacaksınız ki, Tanrının bize bağışladığı gün, yirmi dört saattir. Alın bu yirmi dört saati, ne yaparsanız yapın demiş bize. Bana kalırsa, uyku için ayrılacak beş-altı saatin dışındaki zamanın tümünü sorguya ayırmak Tanrının buyruklarına daha uygundur. Neden derseniz, Tanrı kendisi, sorgu için, ceza için, dünyadaki zamandan çok daha fazlasını ayırmıştır. Öyle ki, ahirette, artık ölüm ortadan kalktıktan sonra, bütün insanlar yalnızca sorgu ile başbaşadırlar."

Bunları söyledikten sonra sustu, ama bana bakmasını sürdürüyordu. Sınava giren bir öğrenciye, öğretmeninin baktığı gibi, hem acıyarak, hem cesaret vererek; hem eğlenerek, hem merak ederek bakıyordu. Gözleri parlıyordu, "Göreyim seni" diyordu bakışları ile. Sonra kravatını hafifçe gevşetti, dili ile dudaklarını yaladı, gözlüklerini çıkarıp ışığa tuttu, (oysa ışık yok gibiydi) gene yerleştirdi burnunun üstüne. Eliyle ağzını kapayarak öksürdü.

Beni Solnes'ten ötürü sorguya çeken memur ise, elindeki dosyayı karıştırıyor, aradığını bulamadığı için kaşlarını çatıyor, dudaklarını buruşturuyor, cık cık cık diye sesler çıkarıyordu. Bu sırada yanındaki memur, yardımcısı, kâğıdını makineye geçirmiş beklerken, o hiç unutamadığım anlamsız, tümden ilgisiz bakışlarla yüzüme bakıyordu; bakışlarımız karşılaşıp birbirine takılınca, bir

süre inat etti, sonra makinesinin silindirini garç gurç sağa sola çekti ve başını dışarı çevirdi.

Sokağı seyretti dalgın dalgın. Ama yoğun yağmurdan ötürü görünüm nerdeyse yok denecek denli azalmıştı. O sırada uzaklardan, orgta bir Bach müziği başlıyormuş izlenimini veren ağır bir vapur düdüğü sesi geldi. Sonra sis çanları çaldı.

Solnesçi sorgucu, Âdemelması'na:

— "Buyrun, siz başlayın," dedi.

Âdemelması çok nazik olarak:

— "Yo, vallahi olmaz, siz başlayın," diye karşılık verdi.

Sonra da:

— "Bizde dört suç var, sizde kaç tane?" diye sordu.

Solnesçi memur:

— "Bizde başlangıçta bir tek suç vardı, yirmi dört saat içinde yediye çıktı," dedi. "Hiç eşelemeye gelmiyor. Geçenlerde bir sorgucu arkadaş anlatıyordu, bir işe böyle bizim gibi tek suçla başlamışlar, yirmi dört saatte tam yüz altıya yükselmiş. Nasıl başedeceğiz bilmem."

Âdemelması:

— "Sormayın," dedi. "Bizde durum daha değişik. Suç yirmiden yukarı çıkarsa, o bölüm için soruşturmayı başkasına veriyorlar. Doğru değil bu. Çünkü bana verdiğiniz suçlu, artık sonuna kadar benimdir. Öyle değil mi? Suç yirmiden yukarı çıktıysa, benim soruşturmamın ürünüdür bu. Niçin başkası ile pay edeyim kendi ürünümü. Memurun şevkini kırıyorlar."

Solnesçi memur, bir sessizlikten yararlanarak, bana döndü.

— "Söyle bakalım," dedi. "Bu İbsen'in öldüğünü nerden biliyorsun?"

Akşam karımı evde bulamazsam ne yapacaktım? Yoksa ithal Ambarları'ndaki şeflerime, karımın hangi hastaneye götürüldüğünü sorsam mı? "Bilmiyoruz" derlerse ne olacak?

Şişman sorgucu:

— "Sen söylemediğine göre, ben yazdırayım mı?" diye sordu.

Kendimi toparladım.

— "Sizin de öleceğinizi biliyorum, dedim.

Fakat o sırada bir sarsıntı oldu ve benim sözüm bundan ötürü duyulmadı. Ama sorgucu, yanındaki yazıcıya dönerek:

— "Yaz," dedi. "İbsen'in öldüğünü bana Solnes söyledi, gizlendiği yerde havasızlıktan ölmüş."

Âdemelması, başı ile onayladı onu ve "aferin!" der gibilerden yüzüme baktı; sonra da pantolonunun ütü çizgisini düzeltti. Sıranın kendisine gelmesini bekleyerek sabırsızlık duyduğu anlaşılıyordu. Ben sakındım.

Sorgucuya:

— Yanlış duydunuz," dedim. "İbsen'in havasızlıktan öldüğünü söylemedim. Nasıl söyleyebilirim ki, bu yüzden öldüğünü bilmiyorum. Kuzeyli bir yazardı kendisi.

Sorgucu:

— "Yaz," dedi gene yazıcıya. "Ölüm nedeni kesinlikle bilinmemekle birlikte, kendisinin kuzeyden geldiği ve gizlice içeri girerek..."

Bu kez sarsıntı öncekinden daha güçlü olarak duyuldu. Hepimiz hop hop sıçramaya başladık olduğumuz yerde. Âdemelması'nın önünde oturan yardımcısı, gıdıklanmış gibi gülümsüyordu. Yazıcı ise, görevini her koşul altında yerine getiren bir memurun ciddiyetiyle boyuna yazıyordu. Tuşlara rastgele vurduğunu anladım. Âdemelması gözlüklerini çıkarmıştı. Solnesçi şişman sorgucu şoföre bağırmaya başladı:

— "Kendine gel ulan! Burada görev yapıyoruz. Sallama otobüsü!"

Oturduğu yerde duramayan şoför, bir direksiyona yapışıp, bir havaya sıçrayarak:

— "Ben yapmıyorum," dedi.

Âdemelması, gözlerini korkunç korkunç açarak bana:

— "Yoksa sen mi yapıyorsun?" diye sordu.

Bu sırada şoför:

— "Deprem oluyor, deprem," diye seslendi.

Âdemelması bana:

— "Ne oluyormuş?" diye sordu.

Ben:

— "Görmüyor musunuz sallanıyoruz," dedim.

Âdemelması:

— "Neden sallanıyoruz?" diye sordu.

Bizden daha çok sıçrayan (şişmanlığından olacak) Solnesçi sorgucu:

— "Rica ederim," dedi Âdemelması'na, "Benim sıramı kapmaya kalkmayın. Ben... size... isterseniz... siz başlayın demiştim... Siz... istememiştiniz... şimdi araya... girmek... doğru değil."

Yazıcı bütün duyduklarını yazıyordu. Âdemelması bağıra bağıra.

— "Neden sallandığımızı sordum," dedi şişman sorgucuya.

Şişman sorgucu:

— "Ben sizi bilmez miyim?" diye başını salladı sağa sola. Ama bunun "ah sen hınzırsındır" anlamına olduğu depremden ötürü anlaşılamadı.

Şişman sorgucu:

— "Onu ben soracaktım," diye ekledi zar zor.

Öteki de:

— "Buyurun sorun öyleyse," dedi. "Ben kıskanç değilimdir."

Sarsıntı durdu, fakat yolun iki yanındaki yapılar, ağaçlarla uyumlu olarak ileri geri, sağa sola sallanıp duruyorlardı. Yazıcı sürdürüyordu yazmasını. Sorgucu ona:

— "Nerde kalmıştık?" dedi.

Yazıcı, bir yandan yazmasını sürdürerek okudu:

— "Gizlice içeri girerek, burada görev yapıyoruz, dedi. Sanık ben yapmıyorum dedi. Bunun üzerine araya girildi. İbsen'in havasızlıktan sallandığının nedeni sorulduğundan, rica ederim, dedi. Beni bu yüzden tutuklamaya kalkmanız doğru değil, buyurun sorun öyleyse, ben kıskanç değilim, nerde kalmıştık..."

Sorgucu:

— "Güzel..." dedi.

Ve şöyle yazdırdı:

— "Bütün gece süren toplantı yüzünden uykusuz olduğumdan..."

Yazıcı eskisinden daha hızla yazadursun, ben araya girdim.

— "Rica ederim," dedim. "Ben dün gece toplantıda değildim. Karım hastalandığı için yatağımı yere indirmişti. Kapımı bile kilitledi dışardan. Bu durumda ben..."

O yazdırıyordu:

— "Oysa dün gece toplantı yapılamadı, çünkü karım hastalanmıştı, Solnes'i yer yatağına yatıran İbsen kapıyı dışardan

kilitledi..."

Dedim ki:

— "Yazdıklarınızda yanlışlar var gibi geliyor bana... İbsen öleli yıllar olmuş. Solnes'e gelince, gerçek bir kişi değil o... Ama gerçek sandığımız nice kişi vardır ki, bir yapıtın kahramanı kadar kalmaz aklımızda. Bunları birbirine karıştırmamak gerekir. Beni yanlış anlamayın, öğretmek değil amacım. Ama burada deprem olduğu için anlayamadık birbirimizi.

Yazıcı şöyle sürdürdü okumasını:

— "Güzel. Bütün gece uykusuz süren bir toplantıdan sonra, toplantı yapılamadığı için ve kapı dışardan kilitlenmiş bulunduğundan, İbsen'in, Solnes kadar kahraman olmadığı anlaşıldığından ikisi birbirine karıştırıldı ve gerçek anlaşılamadan deprem..."

Şişman sorgucu:

— "Dur be!" diye bağırdı yazıcıya. "Deprem olduğunu bile bilmiyoruz daha... İtiraz ediyor baksana!"

Sonra bana döndü:

— "Yanlışlık yok," dedi. "Her şey bu dosyanın içinde. Sen ağzını açmasan da söyleyeceklerinin tümü yazılı"

Böyle diyerek elindeki dosyayı havada salladı. Yazıcı durmuştu. Âdemelması, önünde oturan yardımcısına anlamadığım bir işaret yaptı, bunun üzerine adam çantasından bir dosya çıkardı. Kalın kaplı bir dosya idi. Âdemelması'nın arkada oturan yardımcısı, sallantıdan midesi bulanmış olacak ki, kusuyordu önüne.

Şişman sorgucu elindeki dosyayı açtı, bir süre karıştırdıktan sonra bir fotoğraf çıkardı dosyadan, bana gösterdi. İlk bakışta, kötü makyaj yapmış, yaşlı bir sinema oyuncusu sanısını uyandırıyordu fotoğraftaki adam; bir gözü kapalı idi, bıçak yarası izi vardı yanağında.

Sorgucu:

— "Kim bu?" diye sordu.

İyice baktım. Sonra:

— "Kim?" dedim.

Bunun üzerine sorgucu da baktı fotoğrafa.

— "Bilmiyorum," dedi.

Ve fotoğrafı dosyaya koydu, kapadı dosyayı.

Ama ardından, zafer kazanmış gibi:

— "Yaz, dedi yazıcıya, "fotoğrafın tanınmaması üzerine sorguya devam edildi."

Bana döndü:

— "Hazır mısın, başlıyorum," dedi.

— "Hazırım ama, daireye geç kalmayalım," dedim.

Sorgucu:

— "Kalmayız, dedi. "Sen şimdi şaşırtma beni."

Biraz düşündükten sonra:

— "Telefon rehberini okudun mu?" diye sordu.

Bu sırada, baktım, sol yanımda oturan Âdemelması, sol avucunun içinde sakladığı bir kâğıdı gösteriyor bana gizlice. Kâğıtta, "Okumadım" yazılı idi. Anladım kopya verdiğini. Sorgucuya:

— "Okumadım," dedim.

Solnesçi şişman sorgucunun, o güne değin mesleğinde başarıya ulaşamamaktan mutsuz olduğunu düşündüm. Kendisine yardımcı olmam gerekirdi. Çünkü iki sorgu takımının bir araya getirilmesi onun hiç hoşuna gitmemişti. Sert ve kurnaz olmak istiyor, fakat telaştan ikide bir dosyalarına göz atmak zorunda kalıyordu. Gerçi Âdemelması'nın bana kopya verdiğini görmemişti ama ondan hep kuşkulanıyor, bu yüzden de soru sorduktan sonra bana değil, onun yüzüne bakıyordu. Bu bakışta, sorularındaki inceliğin öteki takımca da onaylanması isteğinden başka, atlatılmamak çabası da vardı. Âdemelması'nın bana niçin kopya verdiğini de düşünmedim değil. Bunun iki nedeni olabilirdi; birincisi, sorgu sırasının bir an önce kendisine gelmesini sağlamak; ikincisi de, kovuşturmada başarıyı kendine saklamak, benim yalnızca onun tarafından kesinlikle suçlu çıkarıldığımı göstermek. Ayrıca, bana "okumadım" dedirtmesi, iyiliğime miydi, değil miydi, orası uzun uzun düşünülmeye değer. Telefon rehberini okuyup okumamak, burada okumaya verilecek anlama göre değişik yorumlar alabilir. Telefon rehberine insan bir gerekseme sonucu bakarsa başkadır, araştırma için bakarsa başka.

Telefon rehberi de bir kitaptır sonunda. Ama ben bu kitabı hiçbir zaman kötü bir niyetle okuduğumu sanmıyorum. Bu bakımdan, soruya, "okumadım" diye karşılık verişim hiç de doğru olmayabilirdi.

O sırada bunları derinlemesine düşünecek durumda değil-

dim. Karımın erken erken evden gitmesi, koleksiyonumun darmadağın edilmesi, yağmur yağarken deprem olması, dışardaki sorgucunun sorguya bunca erken başlaması, işyerime tam saatinde yetişmezsem oradaki sorgucuların haklı olarak telaşlanabilecekleri gibi sorunlar aklımı kurcalayıp duruyordu. Zamansızlık duygumdan ötürü, anında olayların içinde bulunamamışımdır. Bu bakımdan kendimi ölü doğmuş sayarım. Ama ölülerde de bellek bulunduğuna inanarak elbet. Eğer bu da yoksa, ne ölüm vardır, ne yaşam.

Sorgucu bağırmaya başladı:

— "Bacanağından sorduk, 'telefon rehberini elinden düşürmezdi,' diyor. Buna ne buyurulur?"

Âdemelması'na baktım; önünde oturan yardımcısına bir şeyler söylüyordu, yardımcısı da boyuna dosyaları karıştırıyordu. Anlaşılan biraz sonra, kendilerine sıra geldiğinde, soracakları soruları hazırlıyorlardı. Karımın bunlardan daha başarılı ve daha anlayışlı olduğunu düşündüm. Çünkü o dosyasız çalışıyor ve inandığı sonuçlara beni çarçabuk getirmesini çok iyi bildiği için kafamı yormuyordu. Fakat bu acemiler yüzünden, o akşama doğru her şeyi birbirine karıştırmaya başladım. Bunu hiç beklemezdim.

Sorgucuya:

— "Telefon rehberini orasından burasından karıştırmışımdır elbet," dedim. "Ama şöyle kendimi vererek baştan sona okumadım hiç."

Şişman sorgucu:

— "Tutmazsın demek, dedi.

— "Kesin bir kanım yok," dedim. "Benim için yazardır önemli olan."

Bu sırada baktım, Âdemelması'nın önde oturan yardımcısı bana birtakım resimler gösteriyor gizlice. Şişman sorgucu, benimle ilgili dosyalara öylesine dalmıştı ki, dinliyor, fakat başını kaldırmadığı için bu resimleri göremiyordu. Gerçekte, yardımcı, elindeki albümü, şişman sorgucuya belli etmeden göstermeye çalışıyordu bana. Başımı biraz öne doğru uzattım, resmi yakından göreyim diye. Kollarından bacaklarından iplere gerilmiş, zayıf, yüzü acınacak kadar keder içinde bir adamın resmi idi bu. Çıplaktı adam ve başucunda duran giyimli kuşamlı dört kişi,

ellerindeki içki kadehlerini havaya kaldırmışlar, gülümsüyorlardı. Öteki ellerinde, dördünün de, puro vardı. Âdemelması, yardımcısına "geç" gibilerden bir işaret yaptı. Yardımcı, gene öyle, şişman sorgucudan saklanarak albümün öteki sayfasını açtı. Bu bir ölünün resmi idi. Ölü, sağ elini, yüzünü kapamak ister gibi yukarı kaldırmış ve anlaşılan tam o sırada can verdiği için eli havada kalmıştı. Onun başında da önceki dört kişi, içkilerini içiyorlardı. Ama bu kez gülmüyorlardı. İki fotoğraftaki adamın aynı adam olduğunu o zaman anladım Bir anı fotoğrafı idi bu.

Şişman sorgucu:

"Sana bir soru soracaktım, bulamıyorum," dedi.

Bu sırada yazıcı da eğilip onun kucağındaki dosyaya bakmak istedi, ama derdemez kendine geldi.

— "Afedersiniz," dedi üstüne.

Otobüs birden fren yapıp durdu ve biz ileri geri sallandık. Âdemelması'nın önde oturan yardımcısı, el çabukluğu ile kapadı elindeki albümü. Bana, "Sonra devam edeceğiz," der gibilerden bir göz işareti yaptı.

Âdemelması:

— "Gene ne oldu?" diye bağırdı şoföre.

Şoför ses etmeden otobüsü gerisin geriye götürmeye başlamıştı.

O zaman şişman sorgucu, Âdemelması'na:

— "Soruyu unuttuğum için geriye dönüyoruz," dedi. "İlk duraktan başlarsak aklıma gelir. Alışıktır bizim şoför buna. Herkesin kendine göre bir sorgu tekniği var."

Âdemelması:

— "Yo, bu olmaz, dedi. "Benim vaktimden çalıyorsunuz. Oysa biz vakitten kazanmak için birlikte çalışmaya razı olmuştuk. Herkes sorularını önceden hazırlayacak ve ötekine ayrılan saate saygı gösterecekti. Oysa şimdi ne görüyoruz? Sanki bu otobüs yalnızca sizin için tutulmuş, sanki yalnızca sizin sarığınız, buyruk yalnızca sizde. Olmaz bu.

Şişman sorgucu sıkılmıştı besbelli, alnında biriken terleri sağ elinin tersiyle silerek:

— "Ben dün akşamdan beri kaç kişiyi sorguya çektim, biliyor musunuz?" diye sordu. "Tam yetmiş üç kişiyi. Ve yemin ederim, bu saate kadar hiçbir sorumda şaşırmadım. Belki de küçük kızım

hasta olduğu için, ne bileyim, şimdi konular birbirine karışmaya başladı biraz. Gerçi bundan sanıklar hesabına bir kötülük çıkmaz, çünkü hangi sorunun hangi sanığa sorulacağı değildir önemli olan, durmadan sormaktır. Kendinizi beğendiğinizi, başarılarınızla övündüğünüzü anlıyorum, ama unutmayın ki, bunu, yeni tekniklere borçlusunuz. Biz eskiden aramızda, soluk aldırmadan sorgu yarışı yapardık. Sekiz saat karşılık almadan sorduğumu bilirim. Bayılmışım sonunda da, sanık ayıltmış beni.

"Gelelim bu sanığın durumuna; bunu duraktan aldıktan sonra, iş saati başlangıcına kadar neler soracağını sıraya koymuştum, anlayacağınız biraz değiştirdim soruları. Kabul edersiniz ki, aynı soruları sormak uykusunu getiriyor insanın. Sözgelişi bu sanığa, aklımda yanlış kalmadı ise, tüfeğin parçalarını, cam çeşitlerini ve uyku ilaçlarını soracaktım. Arada atladığım için, şimdi gerisin geri ilk durağa kadar gitmemiz gerekiyor. Bunda sinirlenecek ne var?"

Âdemelması:

— "Madem öyle, sizin soruları bize verseydiniz, gerekirse biz de bizim soruları size verirdik, olur biterdi," dedi. "Ben kötü niyetli değilimdir, arkadaşlarıma elimden geldiğince yardım etmek isterim. Geçen gün bir arkadaşın sorguya çektiği sanık ölüverdi, Tanrı sizi inandırsın, arkadaşa hiç belli etmeden kaçırdım cesedi ordan, işi yarıda kaldı diye üzülmemesi için de benim sanığımı verdim ona. Ama siz, sadece size verilmiş olan sanıkların sayısı üzerinde durur, bizimkileri hesaba katmazsanız, durum değişir elbet. Saygı karşılıklı olmalı. Diyelim ki, biz bu sanığın işini bugün bitirecektik. Böylece siz de ondan kurtulmuş olacaktınız, değil mi? Bencil davranıyorsunuz, böyle davrandığınız için de sanık işkence görmüş oluyor. Bildiğiniz gibi işkence yasaktır. Şunu sormama müsaade eder misiniz? Bize verilen sanıkların sayısını biliyor musunuz?"

Şişman sorgucu:

— "Ben övünmeyi sevmem," dedi. "Diyelim ki, sizin elinizde bizdekinden fazla mal var... Neyi gösterir bu? Ben sizden yaşlıyım, kendimi gösterme de benden geçmiş, çoktan. Ama benimle yarışa girecek olursanız yaya kalırsınız dostum. Ben nice suçsuzları mahkum ettirmişimdir, biliyor musunuz?"

Âdemelması'nın itiraz edecek gibi olması karşısında elini

kaldırdı:

— "Yo.." dedi. "Kendimize gelelim. O kadar uzun boylu değil. Ama bunu (beni gösterdi) ille benden kapmak istiyorsanız, hay hay, vereyim size. Ama siz de bunun karşılığında bana başkasını verin. Ben razıyım. Herkese göre sorularım hazır benim."

Otobüsün kalktığımız yere gelip durması ile Solnesçi sorgucu, bana sormak için hazırladığı, fakat unuttuğu soruyu buluverdi birden, bunu da naralar atarak kutladı. Benim de omuzuma vurdu "yaşa!" diyerek.

— "Buldum, buldum," diye bağırdı.

Merak ediyordum sorusunu. Gitgide hoşuma gitmeye başlamış gibiydi bu sorgulama. İyilikle olduktan sonra ne var bunda!

Yaşlı sorgucu, sevinçle yazıcısına döndü:

— "Yaz," dedi. "Solnes'le buluştuğumu bacanağımdan sakladım."

Araya girdim.

— "Soruyu bana sormadan cevabını yazıyorsunuz," dedim. "Olmaz böyle."

Adam kızdı.

— "Duydun ya," dedi. "Sorduğumu da duydun, yazdırdığımı da. Daha ne istiyorsun be! Sana terbiyeli davranıyoruz diye şımarıyor musun?"

Bu sırada Âdemelması, sağ elinin işaret parmağını dudaklarına götürüp "uzatma" ya da "ayıp etme" gibilerden kaşlarını kaldırdı.

Şişman sorgucu:

— "İstersen git ona," dedi Âdemelması'nı göstererek, "ben kendi kendime yaparım senin sorgunu. Demin de söyledim, sorularım hazır benim.

Âdemelması alınganlık çıkardı bundan. Gözleri büsbütün derinlere batarak:

— "Müsade edin," dedi ona, "benim de sorularım hazır. İstediğinizi getirin karşıma, hiç şaşırmam. Hatta şu anda sizi bile sorguya çekebilirim. Anladınız mı ne demek istediğimi?"

Âdemelması ile sevgilimin evinde karşılaştığım akşamı düşündüm, aradan yıllar geçmiş gibi geldi bana. İnsan dediğimiz ne unutkan bir yaratık!

Şişman sorgucu midesini tutuyordu ikide bir nedense.

— "Ama dosyanız var mı?" diye sordu. "Dosyasız olduktan sonra babam da sorguya çeker."

Âdemelması gözlüklerini çıkarıp taktıktan sonra:

— "Dosya mı?" dedi. "Bende dosya çok... Al öyleyse..."

Böyle diyerek kucağındaki dosyalardan birini ortasından açıp şişman sorgucuya uzattı. Dosya tam benim önümde açılmış olduğu için çok iyi görüyordum, bir cinsel ilişki fotoğrafı idi bu. Şişman sorgucu eğildi fotoğrafın üstüne, iyice baktıktan sonra:

— "Bunu nerde buldunuz?" diye sordu.

Öteki:

— "Gördünüz mü?" dedi sevine sevine. "Daha neler var! Ben sorgu sırasında şaşırmamak için arada bir bunlara bakarım. Siz de böyle yapın. Bunu görevin kutsallığı ile bağdaşmaz bulanlar var ama, bence onlar haklı değiller. Bakınız sözgelişi şu fotoğrafa... (Albümün başka bir yerini çevirdi.) Bir adamın başına üç kadın dikilmiş... Ne düşündürücü değil mi?"

Şişman sorgucu:

— "Bunu birkaç gün için bana verebilir misiniz?" diye sordu.

Öteki:

— "Hay, hay," dedi.

Şişman adam alay ederek:

— "Ben de sorgunuzu bekliyordum," dedi.

Öteki:

— "Sorabilir miyim?" dedi.

— "Buyurun bekliyorum.

Bunun üzerine Âdemelması hızla sordu:

— "Bir kişi dört günde itiraf ederse, iki kişi kaç günde itiraf eder?"

Solnesçi sakin sakin:

— "Gene dört günde," dedi.

Öteki:

— "İlk itirafı dört günde alırsan, ikinci itirafı kaç günde alırsın?" diye sordu.

Solnesçi gülümseyerek:

— "Bir günde," dedi.

Sonra:

— "Şimdi sıra bende," dedi. "Çabuk söyle. Sigarayı nerde

söndürürsün? Ne vakit tükürürsün? Kebap nedir? Ne vakit müzik dinlersin? Parmak saydın mı? Tanrı'nın emri kaçtır? Kaç türlü kusmuk vardır? Hangi deri kalındır?"

Âdemelması'nın önündeki yardımcısı, bu sırada bana gene birtakım resimler göstermeye başlamıştı deminki albümden. Şişman sorgucunun soruları hızlandıkça, o da elindeki albümün sayfalarını hızlı hızlı çeviriyordu. Biri ile ilgilendiğimi görünce durdu bir an. Tabuta benzer bir sandukanın içinde, ayakları ta baldırlarına kadar bu sandukanın alt yanındaki iki delikten dışarı çıkarılmış, çıplak bir adam yatıyordu. Yüzü biraz gölgede kalmıştı ama gene de tanır gibi oldum, hiç yabancı değildi bana. Fakat yardımcı daha fazla beklemedi, gülerek çevirdi sayfayı.

Bu sırada beni çok korkutan bir şey oldu. Otobüs gitgide daralıyordu. Önce gözlerime inanamadım, yanımdakiler de hiç oralı olmadıkları için yorgunluktan ya da uykusuzluktan düşlere daldığımı sandım. Fakat iki yanımdaki sıralar bu daralmadan ötürü birbirine yaklaştıkça benim hasır iskemlem de sıkışmaya ve çatır çatır ötmeye başladı. Birbirlerini soru yağmuruna tutmuş olan iki sorgucu bu yüzden öylesine yaklaşmış duruma geldiler ki, başımı çekmesem burunları birbirine değecekti. Bu yüzden benim burnuma değiyordu burunları.

— "Sıkışıyoruz, diye bağırdım.

Soru yarışmasına giren sorgucular benim bağırmam üzerine konuşmayı kesip çevrelerine baktılar. Dediğimin doğru olduğunu görünce ikisi birden şoföre seslendi:

— "Ne oluyor?"

Şoför sakin sakin:

— "Daralma, değil mi?" dedi. "Son zamanlarda sık sık oluyor bu. Ya rüzgârdan, ya hızdan. Biraz bekleyin geçer."

Fakat daralma arttıkça artıyordu. Bu durumda, bana verilmiş olan yerde oturamazdım artık. Fırladım yerimden.

Âdemelması:

— "Nereye?" diye sordu.

— "Bir yere gittiğim yok, dedim. "Bari tek sıra olalım."

Sıraların arasından kurtulup şoförün arkasına kapağı atınca, başımı çevirip geriye baktım; beşi de ayaklanmıştı otobüsün daralmasından ötürü sıralar birbirine bitişmiş, hatta bu bitişen yerler yukarı doğru kalkmaya başlamıştı. şişman sorgucunun

yanağı çıbanlı yardımcısı, yazı makinesini iki eliyle yukarı kaldırmış korku içinde şefine bakıyordu. Âdemelması, şoföre:

— "Yavaşla," diye bağırdı.

Şoför, arabayı yavaşlatırken söyleniyordu:

— "Yavaş gitsem, neden hızlı sürmüyorsun derler; hızlı sürünce de otobüs daralıyor. ben ne yapayım? Rüzgâr demin kuzeybatıdan geliyordu, şimdi güneye döndü. Arabanın içinde anlaşılmıyor ki... Yoksa ben ister miyim ikide bir daralıp gevşemeyi! Ama dinleyen kim!"

Hız düşünce otobüs genişlemeye başladı, sıralar birbirinden ayrıldı, eski duruma geldi arabanın içi. Fakat sorgucular, ya sıkışık durumda ezileceklerinden, ya da benim kaçacağımdan korkmuş oldukları için hep birden öne geldiler, ön sıralarda yeniden yerleşiverdiler.

Şişman sorgucu:

— "Söyle," dedi bana, "kimliğini niçin değiştirdin?"

Fakat daha ben ağzımı açmadan Âdemelması araya girdi:

— "Yo, olmaz," dedi şişman sorgucuya, "sabahtan beri siz soruyorsunuz boyuna yaşınıza saygı gösterdiğim için sabrettim. Ama bizim de işimiz var, boşuna gelmedik buraya. Hem azizim, anlaşmaya göre, sabah sorgusunu eşit olarak kullanacaktık. Sizin buna aldırdığınız yok. Bencillik ediyorsunuz.

Şişman sorgucu:

"Bunun bencillik neresinde?" dedi. "Kendim için sormuyorum ya... Daha dosyalarımın birini bile bitiremedim. Üstelik siz de görüyorsunuz ki, kaçamaklar yapıyor, zorluk çıkarıyor, sorguyu boyuna uzatıyor. Yanımda olmasanız neyse, uyduruyor der geçersiniz; ama görüyorsunuz ki, şu ana değin şöyle tatlı, doyurucu işe yarar bir karşılık alamadım ağzından."

Nedense, yanağı çıbanlı memur gene bir şeyler yazdı makinede, sonra, başını, kafa kemiğinin çevresinde iki kez döndürdü, boş boş bana baktı.

Âdemelması:

— "Ben sizin yerinizde olsam, görevim bitti der, bırakırdım. Bütün suçlarını itiraf etti. Daha ne istiyorsunuz?" dedi.

Dedim ki:

— "Benim hiçbir suçum yok, hiçbir itirafta da bulunmadım."

Şişman sorgucu:

— "Sen sus," dedi bana, "karışma. Sen ancak soru sorulunca konuşabilirsin. Burası kahve değil, meyhane değil. Kendine gel."

Sonra Âdemelması'na döndü:

— "Daha duraklarda bizi bekleyen yığınla sanık var," dedi. "Onları içeri aldığımız zaman da ben size kolaylık gösteririm. Anlaştık mı?"

Az önce şişman sorgucunun beni paylamasına aldırmadan:

"Rica ederim," dedim. "İşime geç kalıyorum. Sorgunun gerisini akşama, ya da yarın sabaha bıraksak olmaz mı?"

O zaman Âdemelması, şişman sorgucuya yalvarmaya başladı.

— "Ne olursunuz," dedi, bir iki soru da ben sorayım. Vallahi bu yüzden kahvaltı etmeden çıktım sokağa. Bana da yazık canım!"

Şişman sorgucu, bir an düşündükten sonra:

— "Peki öyleyse," dedi. "Döndürelim otobüsü İthal Ambarları'na, oraya varıncaya kadar siz çalışın. Ben dosyalarımı doldururum."

Sonra şoföre:

— "Geri dön," diye seslendi. "Duraklardan hiçbir sanık almayacağız, anladın mı? Beklesinler keratalar. Babalarının uşağı yok burda."

Otobüse sert bir dönüş yaptırdı şoför:

— "Gene daralırsak günah benden gitti," dedi.

Âdemelması:

— "Çabuk söyle, dedi. "Daha çocuk denilecek bir yaşta Tanrının varlığından şüpheye düşüyorsun, bunu okul arkadaşlarına hiç korkmadan açıyorsun, hatta onlardan birkaçını da kandırıyorsun, sonra bu amaçla evleniyorsun, karını telkinle öldürmeye çalışıyorsun, bununla da yetinmeyerek terzi hanımı aşılamaya kalkıyorsun, orada çalışan kızları, fuhuşa teşvik ediyorsun, dikilen giysiler içinde yasak maddeler kaçırıyorsun, eski işyerinde görevini tamamladığını düşünerek yer değiştiriyorsun, fakat ipten kurtulmak için işi içkiye vuruyorsun, parklarda, ormanlarda yaprak toplamaya başlıyorsun. Buraya kadar anlaşmadığımız bir yer yok. Tamam mı?"

Bunları çabuk çabuk söylüyordu. Çünkü zaman azdı ve onun acelesi vardı. Benim yaşamım da böyle çabuk, acele geçmişti.

Olanı biteni anlayamadan. Babamın, her gün, bıkıp usanmadan birkaç kez saatini ayarlaması, zamanı yakalamak, onun dışında kalmamak içindi benim anladığım. Oysa ben, ta çocukluğumdan beri, olayların dışında kalabildiğimi görüp şaşmışımdır hep. Okuldaki sınavlara benziyordu geçirdiğim yaşam öyküsü; girip çıkıyordum. Peki, olaylardan kurulu bu yaşamın bir de dışı mı vardı? O zaman, bu iç ve dış ikiliğinin sonsuzcasına sürüp gidebileceği düşüncesi, beni çileden çıkarıyordu. Yalandı bu bölünme, yalan olmalıydı. Aklım buna dayanamıyordu. Çünkü o da, aklımın kendisi de, içte mi, yoksa dışta mı olduğunu bilmek istemez miydi?

İçkili durumumla, içkisiz durumum arasındaki ayrım da, buna benzer bir kanı uyandırıyordu kafamda; hangi durumda gerçek bendim? Kuşkusuz, içki, dışardan gelme olduğu, bana sonradan katıldığı için, onun doğurduğu durumu uydurma saymalıydım, ama yaşamımı kuran bütün olaylar dıştan gelme değil miydi? Ben o olayların etkisiyle ben olmuyor muydum? Sonra, "İçki insanı ortaya çıkarır" demiyorlar mıydı? Eğer bu görüş doğru ise, en önemli sorunumuz olan kendimizi tanıma olanağını ele geçirebilmek için içkiye sarılmamız, ona saygı duymamız gerekmez miydi? Unutmak için değil, tam tersine, kendilerini bulmak için içiyorlardı insanlar. Biz doğaya, aldanmış, ya da aldatılmış olarak geliyorduk.

Birden şişman sorgucu sevinçle bağırmaya başladı:

— "Bakın bakın," dedi. "Duraklar ne kadar kalabalık. Aferin doğrusu, bütün sanıklar tam vaktinde, beklendikleri yerlere geliyorlar. Şunlara bakın!"

Hepimiz pencerelerden dışarı baktık. Gerçekten de, otobüs duraklarında birtakım zavallı görünüşlü insanlar, sıraya girmişler, kaderlerine razı, bekleşip duruyorlardı. Ben bunları eskiden hep yolcu sanırdım. Bilmezdim sanık olduklarını. Ama bugün durum açıkça ortaya çıkıyordu. Kimi kara kara düşünüyordu, kimi ağlıyor, fakat ağladığını göstermemek için eliyle yüzünü kapatıyordu. Kiminin yanında çoluk çocuğu bekliyordu. Bunlar babalarının, kocalarının eline sarılıyorlar, sıradan çıkması için ceketinden çekiyorlardı. O ise, başını öte yana çevirerek, eliyle gidin gidin demek istiyordu sanki.

Kimi durakta da, sanıklar, bu sorgu otobüsünü görünce

seviniyorlardı, sorguya çekilecekleri saati beklemekten yorulmuşlardı anlaşılan, bir an önce sonuca varmak, kaderlerinin onlara biçtiği cezaya kavuşmak istiyorlardı. Bana kıskanarak bakanlar olduğunu da fark ettim.

Âdemelması, şişman sorgucuya:

— "İyi ama, dedi, "kentte tüm kaç kişinin yaşadığını düşünürsek azdır bu. Ötekiler ya korktukları, ya da duraklarda, otobüslerde yer bulamayacaklarını düşündükleri için olacak, sorguya gelmiyorlar. Durakları ve otobüsleri çoğalmalı. Oysa biz ne yapıyoruz? Geleceği düşünmeden, sadece içinde bulunduğumuz koşullara göre çareler düşünüyoruz, açıkçası günümüzü gün ediyoruz."

Şişman sorgucu:

— "Merak etme, o da olur," dedi. "Benim gençliğimde bu kadarı da yoktu ya... Biz yoktan adam var ederdik."

Âdemelması bana:

— "Gördün mü?" dedi. "Bizi yığınla bekleyen var, kendini bulunmaz Hint kumaşı sanma. Sen nesin biliyor musun? Sıradan biri. O kadar. Aklını başına topla."

Bu sırada şoför:

— "Geldik," diye bağırdı.

Ben kendimi düşüncelerime ve otobüş duraklarında bekleyenlere öylesine kaptırmıştım ki, İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'na geldiğimizi fark etmedim. Otobüs Kurum'un bahçe kapısında durdu. Kapıda görülmemiş bir kalabalık vardı. Bunun nedenini sonra anladım.

Şoför yanındaki kapıyı açtı ve geriye doğru:

— "İnecek mi?" diye seslendi.

Ötekiler "Evet evet" dediler ve Âdemelması sırtımı sıvazladı.

Ben bahçe kapısına yaklaşırken, orada toplanmış olan kalabalık ikiye ayrıldı. Çalıştığım yerin halkla bu denli ilişkide olduğunu bilmediğim için şaşırmıştım. Ne olduğunu anlamak için sağıma soluma baktım. Bu sırada kalabalıktan "Yuh!" diye bir ses yükseldi. Sanki ötekiler böyle bir başlangıcı bekliyorlarmış gibi koro halinde yinelediler Yuh'u. Ben şaşkınlıkla selam verdim. Korkup korkmadığımı doğrusu kesinlikle söyleyemeyeceğim. Böyle bir aleyhte gösteriyi üzerime almam için ortada hiçbir neden yoktu. Belki soğukkanlılığımı bu yüzden korumuşumdur.

Ama yuhlara selamla karşılık verişim, kalabalığı şaşırtmış olmalı ki, gürültü birden durdu ve bunun yerini bir sessizlik aldı. O zaman kalabalığı alıcı gözle süzdüm.

Dünyada şaşırtıcı hiçbir şey yoktur denemeyeceğini işte o anda anladım. Sağda, ikinci sırada, sevgilim gözüme çarptı önce. Yoksa benzetmiş olmayayım diye iyice baktım. Oydu. Kafam karıştı. Derken bacanağımla baldızımı gördüm biraz ötede. Gözleri faltaşı gibi açılmış, bana bakıyorlardı. A... yanlarında karım duruyordu. Ağlıyordu karım. İçimde, işime geç kalacağım kaygısı olmasaydı gidip teselli ederdim. Ne vardı ağlayacak? Oysa ben onu hastaneye gitti diye biliyordum. Demek kızkardeşine gitmişti. Buna sevindim. Akşam onu bacanağımdan alır eve götürürdüm.

Bahçe kapısından geçip ağaçlı yola girdim. Bu sırada gene bir gürültü koptu kalabalıktan. Dönüp bakmadım artık. Eğer karım, sevgilim, bacanağım ve baldızım aralarında olmasaydı, bunların başka bir maksatla toplandığını düşünebilirdim. Ama durum açıktı, benim için, beni yuhalamak için gelmişlerdi oraya. Kuşyüzlü'ye de artık bir şey söylemeyecektim. Kimi olayın üstüne gitmemek daha iyidir. Hızlı adımlarla yürüdüm.

Kuşyüzlü'nün kapıda olmaması da şaşırttı beni. Gerçi sıradan bir memurun her sabah kapıda karşılanması hiç de olağan değildi, ama beni buna alıştırmışlardı. Sanki çalışma yerime yalnız başıma giremeyeceğim kanısı yerleşmişti içimde. Yanlış elbet.

Büyük camlı kapıyı ittim ve geniş hole girdim. Gene kimsecikler yoktu ortada. Yerler temizlikten pırıl pırıl parlıyordu. Bunca temizlik beni ürkütür. Bu yüzden ayaklarımın ucuna basarak merdivene kadar gittim. Orada durup arkama baktım. Dış kapıda toplanmış olanlar, bağıra çağıra ve yumruklarını sıkarak, ellerini, kollarını sallayarak bir şeyler söylüyorlardı. Ama ne dedikleri duyulmuyordu.

Merdivenlerden çıktım, yukarı koridora vardım. Gene kimsecikler yoktu. Acaba Kuşyüzlü hastalandı mı diye düşündüm. O olmasa bile, nerdeyse Apoletli Kadın çıkardı karşıma herhalde. Böyle düşünerek asansörün kapısına geldim. Asansör beni bekliyordu, ama içerde Apoletli Kadın yoktu. Gene yanlış bir kata çıkmayayım diye hafif bir endişe duydum.

İçeri girip kapıyı kapadım ve düğmeye bastım. Dördüncü

katın düğmesine. Asansör uysal uysal yukarı çıkmaya başladı. Alışkanlık ne tuhaf şeydir, Apoletli Kadın'ın kalçalarını aradım.

Durduk. Açtım kapıyı. Koridora çıktım. Şöyle bir bakındım, kimsecikler yoktu gene.

Tatil olmasın diye düşündüm. Ama kapılar kilitli değildi. Sonra da dün gece, astım olan iki memurun benim odamda yattıklarını biliyordum. Tatil olsaydı Kuşyüzlü bana söylemez miydi?

Uzun koridoru geçerek odama geldim. O iki memur hâlâ yataklarında idiler.

— "Kalkın, kalkın," diye bağırdım. "Çalışma saati başladı.

Birden toparlandılar. Telaşla yataklarından kalkıp giyinmeye başladılar. İçlidışlı olmayayım diye başımı öte yana çevirdim. Bahçeye bakan büyük camın yanına gittim. Kalabalık hâlâ orada idi, fakat bir itişme kakışma vardı aralarında. O zaman iki polisin onları dağıtmak için çabaladığını gördüm. Aklım onlarda değildi de, bu pencereden bahçe kapısının eskiden beri görünüp görünmediğine takılmıştı. Odamın ya da bahçe kapısının yeri değişmediğine göre, bu kuruntunun boşuna olduğuna karar verdim.

Geri döndüm. İki memur yataklarını sırtlamışlar dışarı çıkıyorlardı. Bunca tembellik de hoş görülemezdi doğrusu. Ben her zamanki saatimde yatağımdan kalkmış, yola düşmüş, hatta otobüsteki sorgu yüzünden biraz geç kalmıştım işime. Oysa bunlar, şefleri görünmediği için uykuyu sürdürmüşlerdi.

Odada ağır bir koku vardı. Yağmura aldırmadan pencereyi açtım, soğuk havayı derin derin ciğerlerime doldurdum. Bu bana çok iyi geldi. Başımdaki sersemlik geçmişti.

Gelip masama oturdum. Masamın üstü boştu gene. Yan gözle çelik kasaya baktım. Hiç oralı değildi. Bilmiş bir suratla önüne bakıyordu.

Nedense bir yerlere telefon etmek isteği geçti içimden. Ama odamda telefon yoktu. Kafamın içi de bomboştu. Eski günlerimden, anılarımdan birini yakalayıp ruhumu canlandırmak da gelmedi elimden. Bomboş olan masamın üstünde gözlerimi gezdirdim. Bomboş olan odama baktım yeniden. Sonra başımı çevirip astlarım olan memurların odalarına baktım. İkisi de yerinde değildi. Nereye gitmişlerdi acaba? Derin bir sessizlik içindeydi her şey. Dalıp gitmiştim.

Uyuyup uyumadığını bilmiyorum. Yağmurun hızla camlara vurmasından kendime geldim. Dönüp gene çelik kasaya baktım. Sanki açsam, beşinci kâğıdı bulacaktım içinde. Korkumdan değil, ilgisizliğimden kalkmadım bu işe. Gene daldım.

Bu kez omuzuma dokunan bir el kendime getirdi beni. Başımı kaldırdım. Kuşyüzlü yanımda duruyordu.

— "Siz mi omuzuma dokundunuz?" diye sordum.

— "Hayır, dedi.

— "Uyumuş muydum?" diye sordum.

Gene,

— "Hayır," dedi.

Yerimden kalktım.

— "Sorgu başlıyor mu?" diye sordum.

Kuşyüzlü çok üzgündü, ellerini iki yana açarak:

— "Hem de baştan başlıyor," dedi. "Soruların sırasında bir yanlışlık olmuş. Bereket çabuk farkına varıldı. Ama yukarısı bu yüzden, görmeyin, allak bullak oldu. Dün gece az kalsın sizi evden getirtecektik. Tam o sırada sorgucudan birinin midesi bulandı da vazgeçtik. Dün asansörcünün bir an dalgaya düşmesi — doğrusu buna tam da dalgaya düşmek denemez ya — yedinci kattaki sorgulamayı bir sonraya bırakıyor, bundan ötürü de altıncı kattaki sorguda bir sıçrama oluyor. Bu sıçramadan siz — farkına varılmasaydı — bir yıl kazanıyordunuz."

Ben:

— "Kıdem olarak mı?" diye sordum.

Kuşyüzlü:

— "Hayır," dedi, "sorgu süresi olarak. Oysa sorgu süresinin bir yıl azalması, daha önce hazırlanmış olan dosyalardan birtakımının kovuşturma dışı kalması sonucunu doğuracaktı. Bugüne değin görülmemiş bir yanlışlık. Öyle ki, baş müfettiş istifaya kadar vardırdı işi. Önlediler. Daha doğrusu önlemişler. Çünkü bizim bunlardan haberimiz olmaz. Ama söylendiğine göre, yanlışlığın nedeni — hem de küçük bir sorgucu farkına varmış bunun — kimi dosyalara alfabe sırasına göre, kimi dosyalara ise Romen sayılarına göre sıra verilmesi imiş. Ben size bir şey söyleyeyim mi, aramızda kalsın, belki de bir sabotaj var bu işin içinde."

Kuşyüzlü'nün bunca konuşkan olduğunu bilmezdim.

— "Sabotaj olduğu yüzde yüz," dedim.

Kuşyüzlü:

— "Yanlış anladınız," dedi. "Sorgulamayı kısaltıp birtakım sorguculara güç durumda düşürmekle çıkar sağlamak isteyenler var. Daha açıkçası, yeni yetişen sorgucular, eskilerin yerini almak istiyorlar. Gerçekte onlar, sorgu süresinin sonsuzca uzatılmasını istiyorlar, ama bu isteklerine olanak bulmak için, eskileri baştan atmak niyetindeler. Ama siz bunları benden duymamış olun."

Gitgide artan bir yorgunluk duyuyordum.

— "Sorgum uzun sürer mi?" dedim.

Kuşyüzlü:

— "Hiç belli olmaz," dedi. "Sizden önce daha yirmi iki kişinin sorgusu var ki, emeklilikleri geldiği halde bitirilemedi. Bu yüzden her yıl, emeklilik işlemleri uzatılıyor. Bunlardan biri geçenlerde öldü, bunun üzerine, büyük oğluna iş verip onunla devam etmeye başladılar sorguya. Ne yapsınlar? Ölü diye sorguyu kesemezler ya. Onlara da hak vermek gerekir."

Esnemem geldi, ama tuttum kendimi.

— "Cezam ağır mı olur acaba?" diye sordum.

Kuşyüzlü:

— "Belli olmaz," dedi. "Verilecek cezaların sayısına göre değişir bu. Çünkü bütün cezalar ortaya çıktıktan sonra, kurul toplanıp tümü üzerinde müzakereye girişir ve kimi zaman suçlunun lehine indirimler yapar. Örneğin altmış yıldan kırk yıla inildiği bile görülmüştür. Kimi zaman da tersine, artırmalar olur. Söz gelişi ölüme yargılandı değil mi, üç kez artırılır bu ceza. Nasıl olur demeyin. Üç kez ölümün, tek ölüme indirilmesi için yalvaran suçluları çok gördüm."

— "Benim," dedim, "dışarda da iki sorgum var, onları da birleştirirler mi dersiniz? Çünkü bakın, ben burada temize çıkarsam, ötekilere karşı kendimi, daha sağlam savunurum. Neden derseniz, insanın çalıştığı yer önemlidir. Söz gelişi, Âdemelması beni Tanrı tanımazlıkla suçluyor; istediği kadar suçlasın. Öteki ise, gizli ilişkiler arıyor. Bulamaz ki... Benim Tanrı sorununda da, gizli ilişkiler sorununda da kendimi savunabilmem için, her şeyden önce İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'nda aklanmam gerekli. Bir de şu var, eğer ben burada hafif bir hapis cezası ile cezalandırılırsam ve içeri

girersem, ötekilerin soruşturmasından kurtulurum. Bu da bir yoldur. Ne dersiniz?"

Kuşyüzlü:

— "Bu yolu salık vermem," dedi. "Çünkü sorgucular birliği derhal soruna el koyar ve bu kez bütün dosyaları toplayıp kovuşturmaya baştan başlar. Gerçi bunun hukuksal bakımdan doğru olup olmadığı tartışılıyor, ama daha bir sonuca varılamadı."

Karım sabahleyin evde olmadığı için yemeğimi getirmemiştim. Yanımda çok az para vardı. Gerçekten benim hiçbir zaman param olmadı. Ben hep başkaları için kazandım. Bundan da hiç şikâyetçi olmadım.

Dedim ki:

— "Bugün ötekiler sabah karanlığında başladılar sorguya. Burada neden böyle gecikiliyor?"

Kuşyüzlü:

— "Sorgu başladı bile," dedi.

Şaştım.

— "Nasıl?" dedim.

Kuşyüzlü:

— "Bugün sorgunuz yazılı olarak yapılacak," dedi. "Aramızda kalsın, sorguculari dün çok sinirlendirdiniz. Hele içlerinden biri, "Onun suratını görmek istemiyorum," diye bağırmış. Çünkü ölen kedisine benzetiyormuş sizi. Çok severmiş kedisini de, dayanamıyormuş. Ötekilere gelince, onlar bugün sizin dosyalarınızdaki yanlışlar üzerinde çalışacaklarmış. Kolay mı yığınla dosya."

— "Benim dosyalarımı mı?" diye sordum.

— "Evet," dedi.

— "Peki sorgum nerede yapılacak?" diye sordum.

Kuşyüzlü:

— "Burada," dedi.

Ve böyle diyerek cebinden bir tomar kâğıt çıkardı. Dikkatle ayırdı bu kâğıtları ve bana dört tanesini uzattı.

— "Bunlar sizin, dedi. "Okuyun, ne yazacaksanız yazın, ben arada bir gelip bakarım, biten varsa alırım. Yalnız şunu unutmayın, suçlamaları reddetmek usullere aykırıdır; önce kabul edeceksiniz, sonra açıklayacaksınız, en sonunda da, eğer isterseniz, masum olduğunuzu söyleyeceksiniz. Bu sıra bozulursa,

sorgucuların da sinirleri bozuluyor. Hadi, size başarılar!"

Ayağa kalktım, elimde kâğıtlar, başını sersem sepet, gülümseyerek:

— "Teşekkür ederim," dedim. "Bu iyiliğinizi hiç unutmayacağım. Ben sizi burada şefim olarak gördüm, hep öyle göreceğim."

Fakat Kuşyüzlü, bu son sözlerimi dinlemedi bile, çekti gitti. Bu sırada yandaki küçük odaların memurları gelip, masalarına oturdular ve bana hiç bakmadan çalışmaya başladılar.

O gün öğle yemeğine çıkmadım. Kimse de bana paydos edip etmeyeceğimi sormadı. Belki yazılı sorgunun o gün akşama kadar bitmesini sağlamak amacı ile yemek yememi istemediler. Gerçekte acıkmadım hiç. Yalnız bir ara çekmecemi açıp baktım, boştu, niçin açtığımı düşündüm, önce bulamadım bunun nedenini, sonra saatin on bir olabileceği geldi aklıma. Evet, on birdi ve ben karımın benim için hazırladığı öğle yemeği paketini düşünmüştüm.

Soruları hızlı hızlı cevaplandırmaya başladım. Baştaki sorular kolaydı; adı, soyadı, doğum tarihi... gibi şeyler. Sonra çok genel ve biraz garip sorular sökün etmeye başladı. "Büluğa erdiğiniz tarihi (yılı, ayı, günü ile) hatırlıyor musunuz? Hatırlamıyorsanız niçin?" gibi. Ya da "sevdiğiniz renkleri yazın", "kaç numara ayakkabı giyersiniz?", "sevdiğiniz insanlar?" gibi.

Birinci kâğıdı bitirmeye yakın Kuşyüzlü geldi, baktı yazdıklarıma.

— "Bravo," dedi, "iyi gidiyor."

Ben büyük binaya geçtiğimden beri ilk kez bunca rahat konuşuyordu; koridorun dibinde oturan, benim buyruklarımı bekleyen adam o değildi sanki. Kim bilir, yiyeceğim cezayı anladı da ondan mı?

— "Alabilir miyim bunu?" diye sordu.

O sırada saat on ikiye geliyordu, sormadı dışarı çıkıp çıkmayacağımı.

— "Buyurun, alabilirsiniz," dedim.

O gittikten sonra ikinci kâğıdı açtım. Çok tuhaf bir soru ile karşılaştım. "15 tableti birden aldığınız gece ilk uyuşukluk sağ kolunuza mı; yoksa sol kolunuza mı geldi ve bu sırada pişmanlık duydunuz mu?"

Camlı bölmelerde oturan memurlardan birini çağırmak için başımı kaldırdığını zaman Kuşyüzlü'yü karşımda buldum. Rengi sapsarıydı.

— "Kuzum," dedi, "yalvarırım size, kimseye bir şey söylemeyin. Yanlış kâğıtları vermişim size. O elinizdekileri alayım. Ama ilk kâğıt için bir sakınca yok, o kalabilir. Verin, verin hadi!"

Uzattım kâğıtları. Kapar gibi aldı, cebine soktu. Sonra başka bir cebinden bir tomar kâğıt daha çıkardı, içinden dördünü bana verdi. Koşa koşa gitti.

Hasta değildim, ama içimde bir baygınlık vardı. Hani insan kitap okurken kimi zaman dalar ya, ben de öyle, soruların elimden gelebilen karşılıklarını yazarken arada bir kendimden geçiyordum. Uyuyor muydum, yoksa kısa süreli baygınlıklar mı geçiriyordum, bilmiyorum. Bunun açlıktan ya da dün gecenin yorgunluğundan olabileceğini düşündüm. Belki yazdıklarımın bile farkında değildim.

Fakat bir soru, dikkatimi toplamama yardım etti: "Buurnacc apoolchy ayankiriç?" Bu ne demekti? Çok geçmeden anladım, benim kesik harflerden bağladığım sözcükleri bir araya getirmişlerdi; ama bir soru tümcesi biçiminde. Gerçi o sözcüklerden ben de birtakım tümceler kurmuştum, ama içlerinde bu yoktu. Başlı başına bir soru olarak yöneltilen bu tümceye ben de şu biçimde karşılık verdim: "Tumma Karttglyşe Makadam."

"Aşağıdaki sözcüklerden üçünün altını çizin?" biçimindeki sorudan sonra ise, şu sözcükler sıralanmıştı: Sigara, mal, oyluk, kumar, fişek, altın, taş, tan, perde, diş, musluk, yaprak, ölüm. Bunlardan taş, yaprak ve ölüm sözcüklerinin altını çizdikten sonra başımı masaya dayayıp uyukladım bir süre.

Biri gene omuzuma dokundu, "Uyanın, uyanın, sizi çağırıyorlar," dedi. Telaşla doğruldum ve ayağa kalktım; fakat yanımda hiç kimse yoktu. Camlı bölmelerde çalışan memurlara baktım, başları önlerinde, yazıp çiziyorlardı. Demek düş görmüştüm.

Ben tam bir kâğıdı bitirirken Kuşyüzlü gelip onu alıyordu, yeni kâğıda başlıyordum ve yeni düşlere dalıyordum. Bir küpeli fındık ağacının altında oturuyordum; otlar, ağaçlar, çiçekler, benim anlamsız sözcüklerime benzer bir dille yavaş yavaş konuşuyorlardı; kuşlar da onlara gene öyle anlaşılmaz karşılıklar veriyorlardı. Bir pencereden güzel bir kız gülümseyerek bakıyor-

du bana. Annem esneyc esneye dua ediyordu. Derken saat başını bildiren bir gong sesiyle uyanıyordum. Bir iki soruyu daha cevaplandırıyordum.

O gün çok güzel düşler gördüm. Diyebilirim ki, iyi bir gün geçirdim. Evlenmeden önce, kimi pazar günleri yataktan çıkmaz, dinlenirdim. Vücudumda tatlı gerinmeler gezinirdi. Kimsenin benden haberi olmadığını düşünür, yalnızlığımın tadını çıkarırdım.

Vakit geçivermiş, akşam oldu. Kuşyüzlü belirdi yanımda.

— "Burda mı kalacaksınız, gidecek misiniz?" diye sordu.

Bunu öteki sorulara benzer bir soru sandım.

— "Yazılı olarak mı vereyim cevabımı?" dedim.

Kuşyüzlü:

— "Hayır," dedi.

Ve yüzüme uzun uzun baktıktan sonra:

— "Yazılar bitti," dedi.

Kalktım yerimden, pardösümü askıdan alıp ağır ağır geçirdim sırtıma.

— "Allahaısmarladık," dedim.

Ben önde, Kuşyüzlü arkada, asansöre kadar yürüdük. Apoletli Kadın yoktu gene ortalıkta. Belki cezalandırılmıştı benim yüzümden. İşinden attılarsa diye üzüldüm.

Birlikte indik aşağıya, Kuşyüzlü kapıya kadar geçirdi beni. Konuşmadan ayrıldık.

Yağmur hafif hafif yağıyordu. Pardösümün yakasını kaldırdım. Ağaçların altına sığınarak yürümeye başladım. O zaman aklıma geldi, dün geceki bira borcumu daireye ödememiştim. Yarın öderim, dedim kendi kendime. Bira içmek hevesi yoktu içimde. Doğruca sevgilime gidecektim. Ama ondan önce, Âdemelması ile arkadaşları beni bulurlar da sorguya çekerlerse durum değişirdi. Çünkü sabahleyin Âdemelması bu yüzden gerçi biraz sinirlenmişti, ama arkadaşına karşı nazik davranmıştı gene de. Yaşlı diye göz yummuştu onun bencilliğine. Şişman sorgucu ise, bunun bencillik olduğunu kabul etmemişti. Gizli bir yarışma, bir çekememezlik vardı aralarında. Bana kalırsa, gereksizdi bu. Beni ikisi birden alacaklarına, biri sabahleyin, biri akşam üstü alabilirdi. Böylece hem çekişme olmaz, hem de herkes kendi sorgusunu bilirdi.

Caddelerde kimsecikler yoktu, kent boşalmış gibiydi. Bu bana bir rahatlık verdi. Islanmaya aldırış etmeden yürüdüm. Midemden gurultular geliyordu. Ama gene de açlık duymuyordum. Bir an önce sevgilimin evine varıp onunla yatmak istiyordum. Aç karnına.

Sevgilimin apartmanının önünde de kimseler yoktu. Biraz ötedeki otobüs durağına baktım. Birtakım gölgeler görür gibi oldum orada. Sevişmeden önce sorgu işi bitsin diye düşünerek durağa gittim. Âdemelması'nı gerçi sevgilimin evinde görmüştüm ilk kez, ama asıl soruşturmaya neden olan konuşma bu durakta geçmişti. Fakat orada da kimse yoktu. Yalnız bir iskemle konmuştu içeriye ve tavandan bir ip sarkıyordu. Oysa sorgum daha bitmemişti.

Geri döndüm. Sevgilimin apartmanına geldim gene. Çevreme bir daha baktıktan sonra girdim içeri. Asansör bozuk olduğu için, sönük ampullerin yandığı merdivenden çıkmaya başladım.

İlk sahanlıkta bir kızla bir oğlan öpüşüyorlardı. Yanlarından geçtiğimi duymadılar bile. Ben de bakmadım hiç. Gerçi onlara bir şeyler sormak geçti içimden. Ama ne soracağımı bilmiyordum.

Sevgilimin katına varınca durup soluk aldım, her zamanki gibi. Aklım başıma geliyordu yavaş yavaş. Kendimi toplamıştım. O dalgınlık, o uyku hali geçmişti. Yalnız dudağımın kenarı seğiriyordu nedense. Aldırmadım.

Kapıyı çaldım. Açılmadı. Yeniden, bu kez uzun uzun çaldım. İçerden birtakım ayak sesleri geldi, ama kapı gene açılmadı. Bayağı meraka kapılmıştım. Bu kez elimle vurdum.

Belki Âdemelması içerdedir diye düşünüyordum. Epey bekledikten sonra kapı aralandı. Evet, açılmadı, aralandı. Evin içi karanlık olduğu için, kapıyı açanı göremedim önce. Kapının zinciri takılı idi. Az sonra sevgilimin yüzünü seçtim. Birinden korkmuş olabileceği sanısı içinde, zinciri açmasını bekledim ve bir şey söylemedim.

Fakat sevgilim kapının zincirini açmadı, aralıktan bana şu sözleri söyledi:

— "Ben evleniyorum, artık buraya gelme."

Ve benim ne diyeceğimi beklemeden kapıyı kapattı.

Orada ne kadar kaldığımı bilmiyorum. Midem gene guruldadı. Mendilimi çıkarıp saçlarımı, yüzümü kuruladım. Ayakkabıla-

rım da su almıştı. Çoraplarımın ıslak olduğunu duymak beni rahatsız ediyordu ve bu yüzden ayak parmaklarımı oynatıyordum boyuna. Sabahleyin evde tıraş olmadığım için de sakallarım uzuyordu, yüzümde bir sıcaklık var gibi geliyordu bana.

O anda elektrikler söndü. Merdivenin trabzanına tutunarak aşağı inmeye başladım. Herhalde öpüşen o çift olacak, birilerine çarptım.

— "Afedersiniz," dedim.

Hiç ses çıkmadı.

Sokağa çıktığımda yağmur hızlanmıştı. Karşıdaki otobüs durağına bakmadan yola koyuldum. Bir gün önce atışta kazandığım tarakla ayna arka cebimdeydi. Karanlıkta yüzümü göremeyeceğim için, sadece tarağımı çıkarıp saçlarımı taradım. "Yıkanmam gerek" diye düşündüm. Sıcak su bulmasam da olurdu. Duşun altına girer, saçlarını sabunlardım.

Ta bacanağımın evine varıncaya değin, Âdemelması ile yardımcılarını görmedim. Bu bana, sorgucularının, ya bacanakta, ya da bizim evde beni bekledikleri kanısını verdi. Oysa soruşturmayı sokakta yapıp bitirmek daha işime gelirdi.

Bacanağımın apartmanında asansör işliyordu, binip düğmeye bastım. Asansör sanki her zamankinden daha hızla inmeye başladı. Onları sofrada bulursam, hiç nazlanmayacak, biraz bir şeyler yiyecektim.

Kapılarını açık buldum. İçerden birtakım sesler geliyordu. Bacanağım, birine, "şurasından tut, burasından tut" gibilerden buyruklar veriyordu. Bir-iki adım attım ve karşımda baldızını gördüm. Bana, bir yabancıya bakar gibi baktı, sonra geriye dönüp kocasına seslendi:

— "Bak, biri gelmiş," dedi.

Kalakaldım.

Derken bacanağım göründü, bir eliyle kapıyı tutarak:

— "Kimi istiyorsunuz?" diye sordu.

Gülümsedim.

— "Sizi," dedim.

Bacanağım:

— "Bir yanlışlık olmasın," dedi.

Bir adım geri çekildim, bu kez bacanağım kapının öteki kanadını da tuttu. Yüzü sakin ve anlamsızdı.

— "Yanlışlık olduğunu sanmıyorum," dedim. "Siz benim bacanağım değil misiniz?"

Bu sırada baldızım da belirdi bacanağımın arkasında, kocasına:

— "Kimi arıyormuş?" diye sordu.

Bacanağım, ona:

— "Bilmiyorum," dedi.

Bu kez gülümsemeden:

— "Beni siz evlendirmediniz mi?" dedim. "Okul arkadaşı değil miyiz? Ben her akşam buraya gelmez miydim? Nasıl olur da tanımazsınız?"

Baldızım, şaşkın şaşkın:

— "A... A..." dedi.

Bacanağım da,

— "Ben kimseyi evlendirmedim," dedi. "Sizinle okul arkadaşı filan değiliz. Ben sizi ilk görüyorum."

Bu sırada elinde iplerle uzun boylu bir hamal çıktı ortaya, bacanağıma:

— "Yatakları da bağlayacak mıyız?" diye sordu.

Baldızım, bacaklarını birbirine sürterek uzaklaştı, ağustos böceklerinin çıkardığı sese benzer bir ses duyuldu.

Bacanağım, hamala:

— "Şimdi geliyorum," dedi ve dönüp bana baktı.

Hemen çekilip gitseydim beni deli yerine koyabilirlerdi. Durumu olağanlaştırmak için:

— "Taşınıyor musunuz?" diye sordum.

Bacanağım:

— "Evet," dedi.

Ve kapıyı hafifçe itti.

— "Hayırlı olsun," dedim.

Bacanağım:

— "Güle güle,"dedi.

Dalgınlıkla asansöre binmeyi unuttum, yürüyerek inmeye başladım merdivenleri. Biz de evimizi değiştirsek iyi olur diye düşünüyordum. Ama buna ancak karım karar verebilirdi. Gerçi evimizden bir şikâyetim yoktu benim. Düz ayaktı, güneş alıyordu, yukarı katta ve aşağı katta oturanlar sessiz insanlardı. Öyle ki, o katları boş sayabilirdiniz. Gerçekte, apartmana girip çıkarken de

o katlarda oturanlardan kimse ile karşılaşmamıştım. Yoksa boş muydular? Ama boş olsa, o gün bana yazılı olarak verilen sorular arasında o, "yukarı ve aşağı katlarda kimler oturuyor?" sorusuna ne gerek vardı? Bakalım onlar beni biliyorlar mıydı?

Artık bir yerim kalmıştı sadece, evim. Sokakta koşmaya başladım. Çocukluğumda çok iyi koşardım. Bu yüzden ilkokulda bana "Tavşan" adını takmışlardı arkadaşlarım. Ama bu ad benim hiç hoşuma gitmezdi.

Bizim evin kapısını da açık buldum ve hemen girmedim içeri, duraladım kapıda. İçerden ayak sesleri geliyordu. Zile bastım. Az sonra, gözlerinde güneş gözlüğü, kara yağız bir adam çıktı karşıma.

— "Kimi arıyorsunuz?" diye sordu.

O zaman baktım ki, ortalıkta bizim eşyamızdan bir iz bile yok.

— "Afedersiniz," dedim. "Burası benim evimdir."

Kara yağız, gözlüklü adam, tıpkı bacanağını gibi, kapının bir kanadına tutundu.

— "Onlar çıktılar bugün," dedi.

Çevreme bakındım. Sonra:

— "Nereye taşındıklarını biliyor musunuz?" diye sordum.

Adam:

— "Bilmiyorum," dedi.

Ayrılamıyordum, konuşmayı uzatmak geliyordu içimden.

— "İçerde bizden bir şey kalmış olmasın," dedim.

Adam bu kez, gözlüklerini çıkardı. Bir gözü kapalı idi, kör mü ne?

— "Hayır," dedi, "ev bomboş."

— "Benim yapraklarımdan, taşlarımdan, zarflarımdan, filân?" dedim.

O zaman adam beni yukardan aşağı süzdü.

— "Siz belki de başka bir yeri arıyorsunuz?" dedi.

Düşündüm.

— "Olabilir," dedim.

Sonra onu sessizce selamlayıp döndüm.

Geceleyin güneş gözlüğü takanları hiç anlamamışımdır. Bunu neden severler, bilmem. Hadi bu adamın bir gözü yok diyelim... Ya başkaları? Bütün güneş gözlüğü takanlar tek gözlü mü?

Yıllarca süren gezintimin bir anda bitiverdiğini anlamak bende, önce bir boşluk duygusu uyandırdı. O ana değin bilebildiğim bütün duygular, sevinç ya da üzüntü odağında bulunsun, beni yaşama bağlayıcı idiler; ama bu öyle değildi, sadece anlamımı değil,yerimi de yitiriyordum. Bilincin beş paralık değeri kalmıyordu. Artık sevgilimin evi yoktu, bacanağım ve baldızım da yoktu, karım herhangi bir yabancıydı.

Ama bunları tanıyıp yitirmem öyle pek de uzun sürmemiş gibiydi. Nasıl anlatayım? Bir sabahtan ertesi sabaha. O zaman bize okulda öğrettikleri, sadece yirmi dört saat yaşayan küçük böceklerin durumunu anladım. Bunda şaşılacak hiçbir şey yoktu.

Benim dünyam da, o böceklerin dünyası kadar küçüktü. Şimdi o dünyadan da kovulmuş, kendi ıssız adama düşmüştüm. "Tanrının da bağışı ile önceki bildiklerimden çok daha başka bilgiler edinmiştim. Olup biten şeyleri başka gözle görüyordum. Şimdi dünyaya benden uzak, hiçbir şey beklemediğim, kendisi ile hiçbir alışverişim kalmamış bir şey gözü ile bakıyor, dünya işleriyle ilgili hiçbir istek beslemiyordum. Kısacası, ne onunla yapılacak bir işim kalmıştı, ne de bir şeyini istiyordum; bence bu durumda dünya, belki öbür dünyadan baktığımızda gözükeceği gibi, bir zamanlar yaşayıp da şimdi ayrıldığım bir yer gibi geliyor bana."

Yolumun üzerinde, küçük bir büfenin önünden geçiyordum; belki iki yüz mumluk bir ampul o küçük yeri göz kamaştırıcı bir aydınlıkla doldurmuştu. Durdum, cebimdeki son parayı çıkarıp adama uzattım.

— "Sizden dün sigara ile kibrit almıştım, parayı bozamamıştınız, buyurun borcumu veriyorum," dedim.

Gençten, şaşılacak kadar küçük çeneli bir adamdı. Parayı aldı, ama uzun uzun düşündü.

— "Ne zaman?" diye sordu.

— "Dün," dedim.

Parayı, gene düşüne düşüne çekmecesine koydu.

— "Teşekkür ederim," dedi.

Düşünmekte haklıydı, çünkü ondan ne sigara, ne kibrit almıştım.

Yola koyuldum gene; şimdi, "Ne doğru insanlar var şu dünyada" diye düşünür dedim kendi kendime. Bununla da

kalmaz, gece karısına açar olayı, belki de, "Bu dünya işte böyle iyi adamların yüzünden ayakta duruyor," der, umutlanır.

İthal Ambarları ve Uluslararası Elektronik Birliği Kurumu'na ne kadar sonra vardığımı bilmiyorum. Sabahleyin onca kalabalık olan bahçe kapısından geçtim, ağaçlı yoldan yürüdüm. İçimde hiçbir sıkıntı yoktu. Büyük camlı kapıya geldiğimde, karşımda Kuşyüzlü'yü buldum.

—"Yatağımı yapın," dedim.

Çünkü çok yorgundum.

Kuşyüzlü:

— "Yatağınız yapıldı," dedi.

MELİH CEVDET ANDAY

İsa'nın güncesi

roman

İsa'nın Güncesi yoz bir toplumsal düzenin insanlara yansıyışının ilgi çekici bir belgesidir. İnsanlar arasındaki ilişkilerin yalnızca kuşku kuralına göre yönlendiği bir düzeni irdelerken, yazar, bir baskı yönetiminin saçmalıklarını da sergiliyor.

İsa'nın Güncesi insanoğlunun yüzyıllar boyunca tuttuğu güncesidir. Baskılara karşı aklın, direnişin utkusunu simgeleyen bir günce...

Melih Cevdet Anday (d. 1915, İstanbul) şiirleri, denemeleri, oyunlarıyla olduğu kadar romanlarıyla da geniş bir okur çevresinin sevgisini kazanmış bir yazardır. **İsa'nın Güncesi** yazmış olduğu dört romanın üçüncüsüdür: **Aylaklar** (1965); **Gizli Emir** (1970, TRT Roman Başarı Ödülü); **İsa'nın Güncesi** (1974); **Raziye** (1975).

ADAM

adam 400

ISBN 975-418-082-2